

Національний авіаційний університет

Навчально-науковий інститут
інноваційних освітніх технологій

16 червня 2020 року

I Всеукраїнська науково-практична конференція

**Дистанційна освіта в Україні:
інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти**

WWW.IIOT.NAU.EDU.UA

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

**ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ:
ІННОВАЦІЙНІ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ, ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ**

*Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції
16 червня 2020 року*

КИЇВ 2020

УДК 378.018.43(477):001.895(082)

A437

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти: зб. наук. праць матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н.П. Муранова. – К. : НАУ, 2020. – с. 154.

До наукового збірника увійшли статті доповідей учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції «**Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти**» (16 червня 2020 р., м. Київ), що проводилася в Навчально-науковому інституті інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету спільно з науковими установами та навчальними закладами освіти України. Адресований науковцям, аспірантам, викладачам ЗВО, вчителям ЗЗСО та працівникам у галузі освіти.

Редакційна колегія:

Муранова Н.П., доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету (голова);

Лактіонова Л.А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету (заступник голови);

Бугайов О.Є., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету;

Бруяка О.О., завідувач кафедри базових і спеціальних дисциплін, кандидат технічних наук, доцент, дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету;

Божко І.Г., провідний фахівець Центру обдарованої учнівської молоді Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету (протокол № 6 від 26.06.2020 р.).

За достовірність наведених даних і посилань несе відповідальність автор публікації.

ЗМІСТ

<i>Алексєєва Ганна, Кравченко Наталя, Горбатюк Лариса.</i> Технології як засіб набуття навичок Softskills у професійній освіті	7
<i>Андрос Мирослав.</i> Питання організації дистанційного навчання в надзвичайних освітніх умовах	8
<i>Аніщенко Олена.</i> Цифрові компетенції педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих: рекомендації щодо розвитку в умовах нестабільності	10
<i>Баришнікова Віра, Авласенко-Канарович Оксана.</i> Основні переваги та недоліки дистанційної освіти	13
<i>Безносюк Олександр, Остапчук Світлана.</i> Актуальні проблеми якості освіти в європейській і світовій системах підготовки фахівців	15
<i>Бешок Тетяна.</i> Інноваційні технології вивчення освітнього компоненту «організація спостережень за природою» в умовах дистанційного навчання	18
<i>Бойко Ірина.</i> Інформаційно-комунікаційні технології у професійній підготовці магістрів освітніх, педагогічних наук	20
<i>Брославська Галина.</i> Відеозапис – важливий засіб освіти під час дистанційного навчання	22
<i>Бугайов Олександр.</i> Можливості застосування сучасних інформаційних технологій у викладанні іноземної мови	24
<i>Гайович Галина, Романюк Наталія.</i> Використання систем дистанційного доступу до інформації в навчанні фахівців сфери цивільного захисту: практичний досвід	26
<i>Гордієнко Лариса.</i> Методи контролю оцінки знань при дистанційній формі навчання	29
<i>Данілова Ельвіра, Гращенко Ірина.</i> Електронна Дистанційна освіта як напрям підвищення експортного потенціалу освітньої системи України	31
<i>Демченко Олена.</i> Використання ІКТ в умовах дистанційного навчання майбутніх вихователів обдарованих дітей	33
<i>Дем'янюк Олексій, Коваль Юрій.</i> Система дистанційного навчання у збройних силах України	35
<i>Жихарєва Влада, Баришнікова Віра, Петрова Анастасія.</i> Сучасні проблеми дистанційної освіти у вищій школі	38
<i>Завербний Андрій.</i> Проблеми та можливості дистанційного навчання в умовах євроінтеграції	41
<i>Заслужена Алла.</i> Дидактика дистанційного навчання	43
<i>Зубіашвілі Ірина.</i> Особливості дистанційного навчання у закладі вищої освіти	45
<i>Іванченко Надія, Подскребко Олександр, Квашук Дмитро.</i> Проведення on-line лекцій ОПП «Цифрова економіка» ОПП «Економічна кібернетика» з використанням технологій машинного зору	47
<i>Казанська Олена.</i> Особливості використання інформаційних технологій на дистанційній формі навчання	49
<i>Калабухова Світлана.</i> Інноваційні технології та засоби навчання у професійній освіті фінансових аналітиків	53
<i>Карімов Іван, Карімов Геннадій.</i> Про деякі аспекти дистанційного навчання (досвід використання в нештатному режимі)	56
<i>Касьян Сергій.</i> Сервіси Microsoft 365 для освіти	58
<i>Кваша Олена.</i> Журналістські стандарти як базові інструменти для аналізу медіатекстів в навчанні	61
<i>Кільченко Алла, Ткаченко Віталій.</i> Особливості використання міжнародної платформи Publons як засобу наукової комунікації	64
<i>Кондратова Людмила.</i> Використання інтерактивних дошок в дистанційній освіті	66

Конрад Тетяна. Стан впровадження комп'ютерних технологій та засобів навчання у професійній освіті	69
Коршикова Рената. Переваги та недоліки застосування дистанційних технологій в освітньому процесі	71
Котис Наталія. Особливості викладання дисципліни «Менеджмент» англійською мовою для студентів іноземців	73
Крушинський Сергій, Крушинська Алла. Перспективи розвитку дистанційної освіти шляхом запровадження мультидисциплінарного підходу	75
Кульбач Лариса. Формування методологічної культури педагога шляхом його безперервної освіти за індивідуальною освітньою траєкторією	78
Лактіонова Людмила. Методичне забезпечення вивчення циклу фінансово-аналітичних дисциплін на заочній формі навчання з елементами дистанційних технологій	80
Ляхоцька Лариса. Кореляція дидактики і цифрових технологій в освітньому процесі	83
Максютенко Ірина. Проблеми навчання учнів середньої професійної освіти інноваційними методами	85
Матюк Людмила. Дистанційна освіта в Україні: інновації	87
Мехович Сергій, Горохова Людмила, Мінакова Світлана. Методи дистанційної освіти – невід'ємна складова навчально-методичного комплексу	89
Мисник Марина. Вплив інформаційно-комунікативних технологій на якість професійної підготовки фахівців у закладі вищої освіти	92
Муранова Наталія, Волярська Олена. Тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні	94
Озеран Алла. Організація дистанційного навчання при викладанні облікових дисциплін у вищій школі	96
Остапчук Світлана, Тодавчич Наталія. Інтегративна виховна діяльність з учнями у різновікових колективах	98
Покудіна Лариса. Особливості організації викладання математики у середній школі із використанням технологій дистанційного навчання	102
Попазова Марія. Використання соціальних мереж в дистанційній освіті	104
Попов Петро, Терещенко Людмила. Особливості дистанційного вивчення математичних дисциплін студентами в коледжах	107
Приходько Оксана. Технології дистанційного навчання у процесі викладання української мови	109
Пуляк Ольга, Момот Руслана. Переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій дистанційного зв'язку для студентів першого курсу	111
Руднєва Марина. Веб-ресурси навчальних дисциплін «Туристичне країнознавство» та «Географія туризму»	113
Скібіцький Олександр, Скібіцька Ліана. Дистанційна освіта як механізм реалізації безперервного самонавчання	115
Скібіцький Олександр, Скібіцька Ліана. Питання вдосконалення управлінської діяльності керівника освітнього закладу	116
Соколов Геннадій. Проектування та розроблення електронного навчального курсу «Основи теорії кіл»	118
Сороко Наталія. Використання освітніх платформ та електронних ресурсів для підтримки і розвитку steam-орієнтованого освітнього середовища школи	120
Струк Жанна. Впровадження сучасних технологій та засобів навчання у групах професійно-технічної освіти	126
Титарчук Майя. Розвиток дистанційного навчання за кордоном та в Україні	129

I Всеукраїнська науково-практична конференція 16 червня 2020 року

Федорченко Світлана. Психологічні особливості взаємодії учасників дистанційного навчання в освітньому процесі ЗВО	130
Фоменко Олена, Фоменко Валерій. Воркаут як засіб розвитку рухово-координаційних здібностей студентів ЗВО	133
Ходзицька Валентина. Фінансове управління корпорацій: звітність зі сталого розвитку	135
Черненко Ксенія. Дистанційне навчання у вищій школі в умовах COVID–19	138
Шевцова Ольга. Сучасні методи дистанційної освіти	140
Школа Олена. Оздоровчі фітнес-технології в освітньому процесі за допомогою дистанційного навчання	143
Школа Олена. Формування готовності майбутніх викладачів фізичного виховання і хореографії до застосування інформаційно-комунікаційних технологій	145
Якунін Анатолій. Змішане навчання та проблеми здоров'язбереження	148
Відомості про авторів	151

ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ НАБУТТЯ НАВИЧОК SOFTSKILLS У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Розглядаються питання необхідності використання сучасних технологій в житті людини, яке призводить до доцільності їх вдосконалення в майбутньому. А в умовах дистанційного навчання це набуває навіть більше значення через формування у здобувачів закладів вищої освіти навичок Softskills, що призводить до самовдосконалення особистості. Показано досвід студентів Бердянського державного педагогічного університету.

Ключові слова: дистанційне навчання; вища світа; самоосвіта; самовдосконалення; Softskills.

The issues of the need to use modern technologies in human life, which leads to the expediency of their improvement in the future, are considered. And in the context of distance learning, it becomes even more important due to the formation of applicants for higher education skills Softskills, which leads to self-improvement. The experience of students of Berdyansk State Pedagogical University is shown.

Keywords: Distance Learning; higher world; self-education; self improvement; Softskills.

Кожна людина в сучасному світі не уявляє своє життя без гаджетів та інтернету. Чому технології так важливі для нас, та чому їх треба удосконалювати? По-перше, зараз весь світ знаходиться на карантині, усі підприємства, школи, університети, всі можливі організації перейшли в онлайн режим. Саме в цей час людство зрозуміло наскільки важливу роль в нашому житті грають технології [1]. По-друге, це дуже зручно, тому, що всі, хтонаразі працюють та навчаються онлайн [2] більше приділяють увагу своїй родині, а працюють в звичному режимі, за розкладом.

Отже, чому технологій є одним із засобів самовдосконалення? Багато людей зіткнулись з питанням «куди подіти вільний час на карантині?». Нами було проведено анкетування серед студентів Бердянського державного педагогічного університету. Додаємо окремі відповіді з власного життя студентів. «З появленням вільного часу я почала займатися спортом та підтягувати рівень знань іноземних мов. Так, це не все, чим може зайнятися людина за допомогою технологій». «Також завдяки чудово розвиненим технологіям ми можемо читати будь які книжки абсолютно безкоштовно, не маючи великої бібліотеки вдома, удосконалювати свої кулінарні таланти завдяки рецептам з різних форумів». «Хочу сказати, що дуже важливу роль для сучасних людей грає відео-зв'язок, це так допомагає людям в житті, тому, що ми можемо чути, бачити, розмовляти зі своїми близькими людьми навіть тоді коли вони знаходяться за тисячі кілометрів». «Технології в сучасному світі дуже стрімко розвиваються – і це дуже добре. Тому що з таким стрімким удосконаленням не виключається той факт, що саме технології через декілька років дозволять нам через ноутбуки або телефон телепортуватися в інше місто, або навіть країну. Звісно що це зараз дуже смішно звучить, але такий факт теж неможна виключати, тому, що технології – це наше майбутнє. Якщо зараз технології можуть використовувати будь-які групи населення, то в майбутньому суспільство повністю буде залежно від них». «Особиста порада від мене, самоудосконалюйтесь, відкривайте для себе щось нове, і навіть якщо у вас немає навичок softskills, то великою працею разом з новітніми технологіями ви зможете досягти дуже високого результату».

Перейдемо до softskills, що це таке? Softskills – м'які навички, іноді гнучкі навички – це неспеціалізовані, надпрофесійні навички, які відповідають за високу працездатність. Ці навички також відіграють дуже важливу для людини роль у сучасному світі [3]. Для

людини яка володіє такими навичками відкривається дуже багато нових перспектив. Нам усім цікаво працювати та ознайомлюватися з чимось новим. Люди які виділяються більш креативними навичками, іншими поглядами віділяються серед інших. Наприклад, якщо ми бачимо як одна людина бере та оформлює дизайн квартири в дуже лаконічно підібраних тонах, додає якісь яскраві барви, тобто обирає для дизайну здавалося б знайомі, але нестандартні речі. Та взяти іншу людину, яка оформлює дизайн такої самої квартири, але обирає сірі барви, дуже звиклі речі, можливо навіть не сучасні. Звісно, свою перевагу ми віддамо людині, яка креативно віднеслась до поставленої задачі. Дуже шкода, що не всі люди мають такі здібності, але саме це відрізняє їхні ідеї і працю від інших. Особистості з такими навичками Softskills дуже швидко знаходять роботу та досягають поставленої мети.

Таким чином студенту дуже важливо розвивати в собі такі навички. При удосконаленні таких якостей, їм буде легше знайти роботу, зацікавити в своєму таланті роботодавців. Також softskills це навички не тільки креативного ставлення, але ще й хороші усні і письмові комунікаційні навички, здатність співчувати і співпереживати іншим, здатність співпрацювати і вести переговори [4]. Здатність людини вирішувати проблеми та конфлікти [5].

Ось чому softskills та сучасні технології дуже важливі для життя людини. Технології – це ідеальний помічник у вирішенні багатьох проблем, навички softskills це наші внутрішні помічники, які разом з технологіями допомагають нам робити те що для багатьох здається не можливим. Все це, допомагає особистості не зупинятись на досягнутому, працювати над собою, розвиватися, удосконалюватись.

Список використаних джерел

1. Селевко Г.К. Сучасні освітні технології / Г.К. Селевко. – М. : Народна освіта, 1998. – 256 с.
2. Щуркова Н.Е. Педагогическая технология / Надежда Егоровна Щуркова. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 224 с.
3. Длугунович Н.А. Softskills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців / Н.А. Длугунович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 6 (219). – С. 239–242.
4. Коваль К.О. Розвиток «softskills» у студентів-один з важливих чинників працевлаштування. – 2015.
5. 10000 videos Soft Skills [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.thv.softskills&hl=uk>

УДК 378.018.43

Андрос Мирослав Євгенійович

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ ОСВІТНІХ УМОВАХ

Розглядається актуальність дистанційного навчання в надзвичайних освітніх умовах та проаналізовано основні фактори, що гальмують впровадження повноцінного дистанційного навчання в Україні.

Ключові слова: *дистанційне навчання, дистанційна освіта, технології дистанційного навчання, надзвичайні освітні умови.*

The relevance of distance learning in emergency educational conditions is considered and the main factors that hinder the introduction of full-fledged distance learning in Ukraine are analyzed.

Keywords: *distance learning, distance education, distance learning technologies, emergency education alconditions.*

Для українського освітнього простору в реаліях інформаційного суспільства набули особливої значущості й гостроти питання забезпечення високого рівня інформатизації освіти, що передбачає оволодіння керівниками закладів загальної середньої освіти (далі –

ЗЗСО) усвідомленими навичками та уміннями впроваджувати в освітні практики електронні освітні ресурси, спілкуватися в мережі Інтернет й керувати діяльністю здобувачів освіти, застосовуючи ІКТ та інтегрувати їх з предметними освітніми галузями.

В умовах прийняття нових Законів України «Про Освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), та початку функціонування Нової української школи (НУШ), нині актуальною є проблема забезпечення підготовки *компетентних* фахівців, керівників ЗЗСО, які будуть скеровувати та забезпечувати впровадження та використання дистанційної форми навчання як однієї із основних інституційних форм здобуття освіти.

Крім цього, надзвичайно важливим на сьогоднішній день постає питання організації освітнього процесу в ЗЗСО в умовах проведення адміністративної реформи в Україні (а у її межах – створення опорних шкіл, коли немає можливості відвідувати ЗЗСО регулярно) та гібридної агресії з боку Російської федерації (як конвенційної, так і інформаційної, коли здобувач освіти та педагог (учитель, тьютор) знаходяться на різних територіях України, в тому числі, на окупованій). Все це призводить до ситуації, коли частина освітнього процесу може відбуватися лише за умови організації дистанційного навчання. Позаяк, нагальним є питання застосування дистанційної форми організації освітнього процесу для отримання ефективного та підтвердженого з правової точки зору результату навчання.

Крім вищезазначеного, з березня 2020 року, після запровадження на території України карантину від вірусного захворювання COVID-19, постала нова реальність для всього освітнього процесу як в Україні, так у всьому сучасному світі. Новий виклик усьому цивілізаційному світу, глобалізованому до цього часу, і вмить зруйнованому невидимим вірусом, – як взаємодіяти без соціальної (фізичної) взаємодії.

Як найболючче, дана ситуація вдарила по освіті. І якщо для зовнішнього світу перейти на виключно дистанційну форму освіти майже не склало проблем, то в українських реаліях для освіти настали проблемні часи. Адже напрацьовано багато нормативно-правових документів щодо запровадження дистанційної форми освіти, а в реальності, – майже повна зупинка освітнього процесу, особливо це стосується ЗЗСО державної форми власності. Виникла нова реальність, що вже не може визначати дистанційне навчання лише як одну із форм здобуття освіти, – реальність дистанційного навчання в умовах соціального дистанціювання.

Основними причинами призупинення освітнього процесу на момент запровадження карантину на теренах України вважаємо наступні:

- відсутність чіткої програми дій (централізовано) щодо використання тільки дистанційної форми освіти для всіх учасників освітнього процесу;
- відсутність відповідної матеріально-технічної бази закладів ЗСО щодо забезпечення освітнього процесу виключно засобами дистанційного навчання, деякі зрушення з цього питання виникли лише із впровадження основних положень Концепції НУШ протягом 2018–2019 років;
- некомпетентність адміністративно-управлінського та педагогічного персоналу ЗЗСО з питань цифрової та інформаційно-комунікаційної взаємодії (так званій «цифровий розрив» в освітньому середовищі «керівник закладу освіти – педагог – здобувач освіти – батьки»);
- неготовність адміністративно-управлінського персоналу ЗЗСО робити екстрені, нестандартні кроки щодо зміни ставлення до можливості забезпечити дистанційну форму навчання у «турбулентній» ситуації, що виникла;
- неготовність педагогічного персоналу проводити освітній процес засобами дистанційного навчання, з іншої сторони, – неготовність дітей та батьків сприймати освітню інформацію та систему оцінювання в дистанційному режимі. У результаті – повне розбалансування освітнього середовища;
- здебільшого, формальний підхід до підвищення кваліфікації (з обох сторін – як з боку закладів післядипломної педагогічної освіти, так і здобувачів освіти – педагогів та керівників закладів ЗСО);
- зовнішня проблема, незалежна від МОН та ЗЗСО, – покриття України Інтернет-

мережею, що здатна забезпечити доступ користувачам до освітнього контенту взагалі, – біля 70 відсотків.

Що стосується організації дистанційного навчання в системі повної загальної середньої освіти в сучасних, кризових освітніх умовах України, – *існує чотири великі проблеми:*

Перша проблема – це особистісна готовність, знання, уміння, мінімальний досвід та, головне, бажання пересічного педагога та керівника закладу освіти здійснювати (планувати, організувати, контролювати, аналізувати, розвивати) дистанційне навчання (інформаційно-комунікаційна компетентність).

Друга проблема – контент та форма організації навчання і підвищення кваліфікації керівників ЗЗСО з питань розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності (відповідно до постанови КМУ від 21.08.2019 р. № 800 зі змінами та доповненнями від 27.12.2019 р.). Центральний інститут післядипломної освіти не здатний фізично охопити всю систему освіти України. Платформи дистанційного навчання українського виробника, що мають опікуватись даним питанням, на стадії формування та наповнення навчальним контентом, майже всі дистанційні курси платні. Система післядипломної педагогічної освіти потребує реформування.

Третя проблема – контент навчального матеріалу для забезпечення дистанційної форми освіти в закладі ЗСО. Структурованого та рекомендованого до застосування МОН України – практично немає, за винятком спеціалізованих Інтернет-ресурсів (платформ), багато із яких платні. Єдина платформа дистанційного навчання, розроблена (або рекомендована до впровадження) на рівні держави (весною 2020 року) – відсутня.

Четверта проблема – це готовність, уміння та бажання здобувачів освіти (учнів) оволодіти знаннями дистанційно. Налагоджена, ефективна комунікація між усіма учасниками освітнього процесу (керівник закладу освіти, здобувачі освіти, педагоги, батьки).

Експертні оцінки до березня 2020 року давали різну оцінку освітніх потреб за дистанційною формою в українському освітньому просторі. Якщо раніше мова йшла про те, що використання *дистанційної форми навчання* забезпечує, передусім, неперевершену (порівняно з іншими формами навчання) швидкість оновлення знань за підтримки інформаційних ресурсів, що обираються здобувачами освіти зі світових та вітчизняних електронних інформаційних мереж, то в умовах загальнопланетарного карантину, дистанційна освіта – єдина форма забезпечення всього освітнього процесу. І чи не найвагомішу роль в забезпеченні процесу функціонування дистанційного навчання в ЗЗСО мають відігравати керівники цих закладів. Інше питання, що на сьогоднішній, критичний, момент компетентних (з точки зору інформаційно-комунікаційних технологій) керівників виявилось замало, щоб на практиці забезпечити впровадження дистанційного навчання, нормативно-правове підґрунтя якого в Україні значною мірою існує.

Тому на сьогодні існує два нагальних освітянських питання, що потребують вирішення в найкоротші терміни:

1) забезпечення організації дистанційного навчання в освітньому середовищі ЗЗСО в нових надзвичайних умовах;

2) підготовки, розвитку, та управління даним розвитком, компетентних керівників ЗЗСО (в першу чергу, з питань ІКТ та організації дистанційного навчання).

УДК 35.07/.08:005.336.2

Аніщенко Олена Валеріївна

ЦИФРОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Автором обґрунтовано рекомендації щодо розвитку цифрових компетенцій педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в умовах нестабільності. Рекомендації візуалізовано на концептуальному, законодавчому, організаційному, методичному, інформаційному, міжнародному рівнях.

Ключові слова: освіта дорослих; педагогічний персонал у сфері освіти дорослих; цифрові навички; рекомендації.

The author substantiates the recommendations for the development of digital competencies of teachers in the field of adult education in conditions of instability. Recommendations are developed at the conceptual, legislative, organizational, methodological, informational, international levels.

Keywords: adult education; adult education specialist; digital skills; recommendations.

Україною проголошено курс на впровадження «прискореного сценарію» цифрового розвитку. Йдеться про «виконання комплексу завдань, що позитивно вплинуть на економіку, бізнес, суспільство та життєдіяльність країни в цілому» [1]. Прискорений сценарій цифрового розвитку зокрема передбачає «розвиток та поглиблення цифрових компетенцій громадян для забезпечення їх готовності до використання цифрових можливостей, а також подолання супутніх ризиків» [1].

В умовах запровадження загальнонаціонального карантину відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19», а також на основі рекомендацій МОН України, національні заклади освіти, і, зокрема, у сфері освіти дорослих, перейшли на дистанційну форму навчання. Це актуалізує нагальність розв'язання проблеми розвитку цифрових компетенцій педагогів-андрагогів, а також формування й розвитку готовності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих здійснювати професійну діяльність в умовах дистанційного навчання. Цифрові вміння й навички поступово набувають значення ключових серед інших компетенцій молоді та дорослих.

Викладене вище зумовило доцільність розроблення відповідних рекомендацій щодо розвитку цифрових компетенцій педагогів у сфері освіти дорослих в умовах нестабільності, сформульованих на основі аналізу світового й українського досвіду професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

Концептуальний рівень:

- сприяти об'єднанню зусиль усіх соціальних партнерів для розроблення концептуальних основ розвитку цифрової компетентності педагогічного персоналу закладів формальної і неформальної освіти дорослих на засадах неперервності, відкритості та випереджувального розвитку;
- спрямовувати зусилля науковців і фахівців-практиків на розроблення концептуальних засад розвитку цифрової освіти дорослих, створення відповідних практико орієнтованих програм для педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих;
- розробити науково обґрунтовані практико орієнтовані концептуальні підходи до організації неперервної цифрової освіти в Україні;
- стимулювати наукові дослідження у сфері цифрової освіти дорослих, педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

Законодавчий рівень:

- у законопроекті «Про освіту дорослих» передбачити блок щодо розвитку цифрової освіти суб'єктів педагогічної взаємодії у сфері освіти дорослих;
- сприяти забезпеченню державної підтримки програм і проєктів щодо цифрової освіти педагогів-андрагогів;
- залучити громадськість до визначення переліку суспільно значущих послуг у сфері цифрової освіти педагогічного персоналу закладів формальної і неформальної освіти;
- створити умови для задоволення потреб педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих щодо отримання доступних якісних освітніх послуг (цифрова освіта).

Організаційний, методичний рівні:

- започаткувати моніторингові дослідження щодо освітніх потреб педагогічного персоналу у сфері цифрової освіти щодо;
- розробити рекомендації щодо формування й розвитку готовності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих здійснювати професійну діяльність в умовах дистанційного навчання;

I Всеукраїнська науково-практична конференція 16 червня 2020 року

- забезпечити науково-методичний супровід формування й розвитку готовності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих здійснювати професійну діяльність в умовах дистанційного навчання;
- ініціювати створення на базі закладів вищої, післядипломної освіти освітніх центрів, діяльність яких спрямовуватиметься на розвиток цифрових навичок педагогів-андрагогів;
- розробити тренінгові програми з професійного розвитку педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих із урахуванням специфіки цифрової освіти, перспектив розвитку онлайн навчання.
- удосконалити систему дистанційного навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогів;
- розширити напрями наукових досліджень з проблем цифрової освіти, особистісного й професійного розвитку педагогів-андрагогів в Україні та зарубіжжі тощо.

Інформаційний рівень:

- сприяти створенню на державному і регіональному рівнях ресурсних центрів (служб інформації) для педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, а також відповідних інформаційних платформ для надання інформаційно-освітніх послуг педагогічному персоналу у сфері освіти дорослих з питань цифрової освіти і навчання;
- поширювати конструктивні ідеї досвіду дистанційного навчання та підвищення кваліфікації на базі закладів вищої, післядипломної освіти України, упровадження яких уможливило б набуття педагогами цифрових компетенцій, їх удосконалення без відриву від виконання основних професійних обов'язків;
- запроваджувати регіональні програми популяризації цифрової освіти для педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих через місцеві засоби масової інформації;
- стимулювати публікації у сфері цифрової освіти дорослих, знайомити з успішним досвідом цифрової освіти педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих через загальнонаціональні та регіональні ЗМІ;
- підтримувати фахові та інші видання, в яких висвітлюється досвід і проблеми розвитку цифрової освіти дорослих, і, зокрема, педагогів-андрагогів.

Міжнародний рівень:

- залучати педагогічний персонал українських закладів формальної і неформальної освіти дорослих до участі у глобальному світовому опитуванні щодо впливу пандемії COVID-19 на підвищення кваліфікації, навчання персоналу державних і приватних підприємств, установ, організацій [2];
- посилювати міжнародне співробітництво у галузі цифрової освіти дорослих із урахуванням національних інтересів, здійснювати підготовку та впровадження спільних міжнародних проєктів з освіти впродовж життя, і, зокрема, цифрової освіти дорослих;
- налагоджувати міжнародні зв'язки, підтримувати участь закладів формальної і неформальної освіти дорослих, громадських організацій у програмах з цифрової освіти педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

На нашу думку, упровадження наведених рекомендацій сприятиме розвитку компетентісного потенціалу педагогів-андрагогів, що уможливить удосконалення освітнього процесу у закладах формальної і неформальної освіти на основі використання прогресивних форм організації освітнього процесу, сучасних інформаційних технологій, інтерактивних методів навчання тощо.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
2. Global Survey on staff development and training in the context of COVID-19 pandemic for Public and Private Enterprises and other Organizations. URL: <https://www.surveymonkey.com/r/XVV32FC?fbclid=IwAR3jyJ1ajKMifhd2DXK6vEw-TKJ9SYao5KqLtYmB7Xy-o7cySldan6W0bgU>.

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У роботі розглянуто основні переваги та недоліки дистанційної освіти в сучасних умовах. Серед основних переваг виділено вільний доступ до навчання, широта охоплення, зручність, мобільність, індивідуальний підхід. Основними недоліками слід вважати проблеми мотивації, ідентифікації, та розвитку комунікативних навичок.

Ключові слова: дистанційне навчання, переваги, недоліки, мобільність, комунікаційні навички, аутентифікація, ідентифікація.

The main advantages and disadvantages of distance learning in modern conditions are considered in the papers. Among the main advantages are free access to education, breadth of coverage, convenience, mobility, individual approach. The main shortcomings should be considered the problems of motivation, identification, and development of communication skills.

Keywords: distance learning, advantages, disadvantages, mobility, communication skills, authentication, identification.

Дистанційна освіта, незважаючи на декілька десятиліть її розвитку, досить активно увійшла у наше життя саме останнім часом, в умовах карантину. Незважаючи на те, що відношення суспільства щодо дистанційної освіти іноді носить прямо протилежний характер, від активного застосування її інструментів та прогнозів щодо докорінної зміни процесу навчання у найближчому майбутньому, до повного неприйняття та формування думки, що дистанційна освіта – загибель усієї системи освіти. В зв'язку з таким різноманіттям поглядів, вважаємо за доцільне розглянути основні переваги та недоліки дистанційної освіти [1–5].

Серед основних переваг дистанційного навчання можна виділити наступне:

- вільний доступ до навчання з будь-якого місця де є інтернет, досить багато онлайн платформ та навіть університетів пропонують останнім часом безкоштовний доступ до своїх курсів, бібліотек, відеолекцій, студент може навчатися у будь-якому зручному для нього місці;
- гнучкість та адаптивність, курс можливо коректувати, змінювати, додавати новітню інформацію, адаптувати до вимог студентів та ринку праці;
- значна аудиторія (широта охоплення) – якщо зазвичай група студентів в аудиторії складає від 10 до 30 осіб, а на лекціях до 300–500 осіб, при дистанційному навчанні аудиторія може коливатися від 1 студента до декількох тисяч;
- можливість навчання у зручний для студента час, у комфортній обстановці: у студента є доступ до курсу в режимі 24/7, значна частина матеріалу може бути використана і в оф лайн форматі;
- можливість поєднання навчання з роботою, навчанням на іншій спеціальності, онлайн курси можуть використовуватися не лише студентами, но і робітниками, що бажають підвищити свою кваліфікацію, навіть домогосподарками;
- можливість навчання студентів з фізичними вадами, тобто дистанційне навчання може ефективно використовуватися для розвитку інклюзивної освіти;
- індивідуальний темп навчання, який обирає сам студент: у більшості курсів, студент має можливість сам планувати термін навчання та навчатися у зручному для нього темпі;
- зниження загальних витрат на навчання (необхідність утримувати відповідні приміщення, комунальні витрати, значний склад допоміжного персоналу (охорона, прибиральниці) та ін.);
- індивідуальний підхід до кожного студента: сучасні методи та форми дистанційної освіти дозволяють безпосередньо контактувати студенту з викладачем, за допомогою різноманітних інструментів дистанційної освіти, що не завжди є можливим при використанні

традиційної освіти, коли викладач, читаючи лекцію у великій аудиторії на 100 і більше студентів, фізично не має можливості приділити увагу кожному з них, при дистанційній освіті викладач, може використовувати різноманітні види зворотного зв'язку з кожним студентом;

- зручність для викладачів: викладачі можуть більше часу приділяти безпосередньо процесу навчання, наповненню дистанційного контенту, проведенню наукової діяльності, за рахунок того, що викладачу не потрібно витрачати час на те, щоб дістатися до роботи, крім того працювати у звичній домашній обстановці значно комфортніше, також викладач може приймати участь у дистанційному процесі навчання навіть у відрядженні, чи на конференції.

До основних недоліків дистанційного навчання можна віднести наступне:

- відчутність безпосереднього контакту між викладачем та студентом: при дистанційному навчанні деякі форми не використовують прямого контакту викладача і студента, наприклад, деякі онлайн курси використовують відео лекції, або текстовий матеріал, а у якості перевірки засвоєння знань тестовий контроль, що може створювати у студента психологічний дискомфорт, та відчуття взаємодії лише з інформаційною системою, а не з живою людиною;

- необхідна внутрішня мотивація для навчання, та жорстка самодисципліна, для вирішення цієї проблеми в процесі дистанційного навчання за кожним студентом закріплюється викладач, або «тьютор», що допомагає йому пройти навчання, контролюючи важливі терміни здачі завдань, та мотивуючи студента до навчання;

- проблема аутентифікації та ідентифікації користувача, не завжди є можливість визначити чи сам студент виконував завдання або здавав тест, особливо при асинхронному навчанні;

- недостатній рівень практичних навичок, як викладачів, так і студентів, щодо роботи з сучасними платформами дистанційного навчання;

- відсутність «емоційне забарвлення» процесу передачі знань, що є сильною стороною більшості кваліфікованих викладачів традиційного навчання;

- відсутній розвиток комунікативних навичок, що активуються при особистому контакті;

- відсутність соціальної взаємодії, навчання стає більш індивідуальним.

Незважаючи на численну критику, дистанційне навчання досить швидко зайняло значну нішу на ринку сучасної освіти. Зволікати цей виклик в сучасних умовах є досить недалекоглядний підхід. Вчені можуть дискутувати з приводу переваг та недоліків дистанційної освіти та її різновидів, однак, цей вид навчання виявився досить дієвим в умовах глобальних викликів. На сучасному етапі розвитку науки, досить важливим є розуміння основних переваг дистанційної освіти, та пошук засобів нівелювання її недоліків задля впровадження новітньої глобальної парадигми «alllifelearning».

Список використаних джерел

1. Переваги та недоліки дистанційного навчання. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnogo-navchannya>

2. Переваги і недоліки дистанційного навчання. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/adv/46958/>

3. Переваги та недоліки денного та дистанційного навчання. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a = perevagi_ta_nedoliki_dennogo_ta_distsantsijnogo_navchannya

4. Синявська Г., Яблочнікова В. Переваги і недоліки дистанційного навчання / Г. Синявська, В. Яблочнікова. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vtei.com.ua/doc/16.10.2015/66/6.42.pdf>

5. Bijeesh N. A. Advantages and Disadvantages of Distance Learning / Nishatha Abraham Bijeesh. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.indiaeducation.net/online-education/articles/advantages-and-disadvantages-of-distance-learning.html>

УДК 378

Безносюк Олександр Олексійович
Остапчук Світлана Володимирівна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ І СВІТОВІЙ СИСТЕМАХ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Глобалізація світової економіки торкнулась і галузі освіти. Сучасна освіта має готувати фахівців, компетентність яких визнавалася б у світовому освітньому просторі. Підґрунтям цього визнання повинна стати система міжнародних стандартів вищої освіти, аналогічно до того, як це відбувається у різних галузях промисловості. Пропонується модель підготовки учителя, де школа нарівні з ВНЗ бере активну участь у підготовці свого майбутнього педагога. Студенти активно беруть участь у житті школи і закінчивши ВНЗ, стають професіоналами, які знають колектив школи і стають майстрами своєї справи.

Ключові слова: вища освіта, вищий навчальний заклад-ВНЗ, студент, вчитель, загальне управління якістю – TQM.

The globalization of the world economy has also affected the education sector. Modern education should prepare specialists whose competence would be recognized in the world educational space. The basis for this recognition should be a system of international standards of higher education, similar to what is happening in various industries. A model of teacher training is proposed, where the school, along with the university, takes an active part in the training of its future teacher. Students actively participate in the life of the school and after graduating from university, become professionals who know the school staff and become masters of their craft.

Key words: higher education, higher educational institution-university, student, teacher, general quality management – TQM.

Досвід країн – економічних лідерів – переконливо свідчить, що інвестиції у розвиток вищої освіти і науки на рівні 3–8 % внутрішнього валового продукту дають змогу цим країнам залишитися на рівні передових. І це зрозуміло, оскільки в умовах переходу від індустріального до інформаційного суспільства та економіки знань рівень розвиненості країни визначається рівнем розвитку особистостей, тобто інтелектуального потенціалу нації.

У зв'язку з цим визначальною стає категорія якості освіти, причому не в традиційному вузькому значенні, а в більш широкому змістовому аспекті: при переході від здатності студента накопичувати певну інформацію до виховання вміння навчатися самостійно, навичок творчого мислення, продукування нових ідей і знань, прийняття науково обґрунтованих рішень, також до конструктивної діяльності. Досягнути цієї мети можна через фундаменталізацію освіти, тобто зосередження уваги на вивченні фундаментальних законів суспільства і природи, введенні нових навчальних дисциплін, орієнтованих на формування цілісної картини світу.

Освіта має бути інноваційною. Необхідно готувати людину, здатну ефективно працювати за умов змінюваності та невизначеності багатьох чинників, що впливають на результат, і спроможну при цьому приймати правильне рішення і домагатися його виконання.

Ще одним напрямом забезпечення більшої досконалості якості вищої освіти є її гуманізація. Мається на увазі те, що вища освіта – не спосіб підготовки кваліфікованого спеціаліста, а здатність людини до розвитку і самовдосконалення. Крім того, гуманістичний підхід освіти передбачає пріоритет екологічних та етичних принципів.

Сучасна вища освіта розглядається як неперервний процес, що основне завдання вищої освіти – це можливість отримання вищої освіти протягом усього життя.

Однією з ознак вищої освіти має стати її адаптивність, тобто здатність швидко і адекватно реагувати на нові потреби суспільства, економіки, особистості. З цією метою ВНЗ

налагоджують тісні партнерські стосунки з органами влади, громадськими організаціями, роботодавцями, організують навчання відповідно до конкретних соціальних, економічних і культурних потреб. З цим пов'язана ще одна ознака, властива вищій освіті, – її випереджальний характер. Іншим словами, вища освіта повинна не тільки реагувати на поточні потреби, а й випереджати очікування суспільства у підготовці спеціалістів.

Вища освіта має також стати більш доступною для всіх, хто бажає навчатися. Її доступності протягом усього життя людини, незалежно від місця її проживання, мають сприяти сучасні інформаційні та комунікаційні технології. На сьогодні вже набули широкого поширення дистанційні форми навчання.

Науково-технічний прогрес вимагає постійного оновлення знань, а це, у свою чергу, потребує від закладів вищої освіти, з одного боку, своєчасного перегляду навчальних програм і методик, удосконалення навчального процесу, а з іншого – підвищення компетентності професорсько-викладацького складу і персоналу ВНЗ.

Зрозуміло, що впровадження нових методів навчання ставить перед викладацьким складом нові додаткові вимоги, які відмінні від тих, що застосовувалися ще декілька років тому. Це стосується і розроблення лекційних матеріалів, матеріалів практичних занять, методологій навчання, які ґрунтуються на інформаційних та комунікаційних технологіях. Місія викладача як передавача і контролера знань трансформується у функції консультанта, який спрямовує процес навчання, коригує його і сприяє активізації творчих здібностей студентів.

І ще одна ознака, властива вищій освіті світового рівня, – це не тільки навчати, а й виховувати свідомого члена суспільства і громадянина.

Управління якістю є ключовою функцією управління будь-якої організації та основним засобом досягнення і підтримання його конкурентоспроможності. Найпотужнішим науковим і методологічним напрямом у ХХ ст. стало загальне управління якістю – *Total Quality Management* (далі *TQM*). Цей підхід передбачає участь усього персоналу організації у створенні високоякісної продукції або послуги на всіх етапах її життєвого циклу від стадії маркетингу, проектування, виробництва, експлуатації, обслуговування до утилізації [1].

Один із видатних теоретиків концепції TQM Едвард Альберт Фейгенбаум зазначив, що *якість освіти – це ключовий чинник у заочному змаганні між країнами*, оскільки якість продукції та послуг визначається тим, як менеджери, викладачі, інженери та економісти думають, діють і приймають рішення щодо якості.

Сучасна концепція TQM ґрунтується на таких принципах, як залучення вищого керівництва та всього персоналу, орієнтація на споживача, процесний і системний підходи, постійне вдосконалення якості, прийняття рішень на основі фактів, налагодження партнерських відносин з постачальниками [1].

Цікавим є порівняння сьогоденних підходів у діяльності традицій по працюючих ВНЗ і промислових підприємств 20–30 років тому. Якщо раніше компанія здійснювала жорсткий вхідний, операційний, вихідний контроль, тобто переміряла все, що піддавалося перевірці, то тепер вона все робить інакше. Завдяки впровадженню системи якості компанія впевнена у постачальниках і контролює не продукцію, а свої ключові процеси, вихідний контроль також відсутній.

На сьогодні для того, щоб закінчити ВНЗ, студент має здати 150 екзаменів і заліків. Аналогічно до промислової компанії ВНЗ, який впровадив систему якості, може суттєво зменшити обсяги тотального контролю, зосередивши увагу на контролі за ключовими процесами ВНЗ. Робити це ВНЗ має у спосіб, який практикує сучасний бізнес, а саме і потреба і частота випробувань визначаються варіаціями процесу. Поки продукція перебуває у межах нормальних варіацій, вона переходить до наступної стадії або нового процесу.

Ще одним важливим моментом є спільна робота ВНЗ і школи. Для того щоб до ВНЗ приходив підготовлений абітурієнт, необхідно забезпечити у постачальників (шкіл) якісні процеси навчання. Крім того, на протилежному кінці єдиного ланцюжка навчання треба

забезпечити тісну співпрацю з працедавцями, разом з якими необхідно визначити, чому саме вчити студента, зокрема й у сфері якості.

Зазвичай, ВНЗ, що створювали у себе власні системи якості, зосереджували увагу на навчальному процесі, створенні та документуванні методик і процедур згідно зі встановленими стандартом вимогами, а також здебільшого на формалізованому підтвердженні їх виконання. Тобто загальний не долік версії 1994 р. щодо необхідності створення і підтримання актуалізованого великого за обсягом масиву нормативних документів системи якості не обминув і ВНЗ. У деяких випадках це стало причиною розчарування й опору персоналу ВНЗ, а відтак – і відмови від продовження роботи у сфері якості. Типова структура системи якості, її спрямованість і зміст документації залежать від відповіді на ключове питання: чи розглядати студентів як продукцію ВНЗ за аналогією з виробництвом промислової продукції?

Виробнича аналогія передбачає, що студенти – це «продукт», який випускає ВНЗ, абітурієнти – «сировина», послідовність вивчення дисциплін студентами – «стадії оброблення продукції», випускники – «готова продукція», працедавці – «споживачі», кількість випускників, що отримали роботу, – «обсяг реалізації», а тих, що не знайшли її, – «запаси нереалізованої продукції», початкова заробітна плата випускників – «ціна продукції». Таке розуміння ролі студента формулювало сутність системи якості, що здебільшого зорієнтована на організацію контролю за рівнем навченості студента й передусім спрямована на недопущення до «споживача» «неякісної продукції» – випускника. Подібні системи переважно розробляли саме технічні ВНЗ [2].

Стосовно студента, то у процесі навчання він постає, по-перше, як внутрішній споживач навчального матеріалу; по-друге – послуг, що надаються різними службами ВНЗ, такими, як їдальня, медпункт, бібліотека, комп'ютерні класи, гуртожиток; по-третє, як співробітник ВНЗ, який спільно з викладачами бере участь у науковій роботі й продукуванні нових знань; по-четверте, як продукція ВНЗ: на вході «сировина» – абітурієнт, на виході «готова продукція» – випускник.

Надання якісної, доступної, неперервної, інноваційної, випереджальної вищої освіти, яка розвиватиме таланти й здібності людини, формуватиме гуманістичне світосприйняття, високу мотивацію до побудови демократичного суспільства і сприятиме творчій самореалізації особистості, ми пропонуємо в співпраці *навчального закладу і замовника*.

Якщо і починати підготовку фахівців спільно із замовником, то схема *ШКОЛА-ПЕДВИШІВ* ідеальна, так як Міністерство освіти і науки України є одночасно і «споживач», і «виробник».

Але скільки було новаторських педагогічних ідей поховано в минулому, у нас не дуже бажають змін, киваючи на завантаженість, фінансування і таке інше.

Що цікаво, це не зовсім нові ідеї, ще в 60 роки підготовкою протягом всього навчання разом з ВНЗ займалися в КБ конструктором космічних кораблів С. Корольовим [3], а в наші часи особливо активну участь у підготовці фахівців беруть замовники європейських та американських компаній, а вони не звикли викидати гроші на вітер.

Приведемо приклад нових підходів до навчання в Німеччині. В якості успішної моделі такої освіти хочеться навести створення в Німеччині так званої подвійної освіти.

Німецька модель управління якістю освіти включає дві основні оціночні системи: 1) поточний моніторинг якості освіти та 2) оцінка «періоду напіврозпаду знань» [4].

Насправді, ця концепція заснована на 35-річній історії успіху і тісної інтеграції теорії і практики, що перейшла у вищу форму здобуття освіти. Ця форма практичного комплексного підходу є чудовою детермінантою працевлаштування: 80–90% студентів отримують постійне місце роботи після закінчення навчання. Одним з яскравих представників такої форми освіти є університет Мангейма [5].

Університет Мангейма є першим університетом кооперативної освіти (3 місяці навчання в університеті, 3 – на підприємствах і компаніях) і очолює рейтинг престижних університетів Німеччини, його випускники є провідними бізнесменами та представниками

адміністрації в регіоні Баден-Вюртемберг. На успішну концепцію кооперативного освіти в Мангеймі націлене більше 2000 підприємств і компаній, що беруть участь в процесі утворення з практичної сторони, які направили своїх співробітників на навчання. Підсумовуючи описану вище систему освіти, її можна охарактеризувати наступним девізом: «з практики для практики» [6, с. 6–17].

Жити і вчити по новому, тільки разом, замовник, ВНЗ і студент здатні підготувати фахівця, який буде задовольняти реалії сьогодення і майбутнього.

Список використаних джерел

1. Джордж Ваймерскірх А. TQM Всеобщее управление качеством. – СПб., – 252 с.
2. Безносюк А.А. Качество образования: современные стратегии и перспективы развития /А.А.Безносюк // Профессиональное образование: современное состояние, проблемы и перспективы развития // Сборник статей VII междунар. науч. чтений / Под науч. ред. Т.Ю. Ломакиной. – М. : ФГБНУ «Институт стратеги развития РАО». 2015 – С.110-118.
3. Осташев А. И. Сергей Павлович Королёв – гений XX века. Прижизненные личные воспоминания об академике С. П. Королёве – 2010 г. М. ГОУ ВПО МГУЛ .
4. DieHalbwertzeitdesWissens. [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://wb-cc.de/im-verlag/demo/demolc/th01/in0104c.htm>.
5. DHBW Mannheim. Режим доступа: <http://www.dhbw-mannheim.de/>.
6. SchaeferM.GalkowskiA., GetmanO. Hochschulbildung im 21. Jahrhundert – neue innovative Wege. *JournalL'Association 1901 SEPIKE*, 2014.Osthofen, Deutschland; Poitiers, France, Los Angeles, USA. – Ausgabe 05, 2014. – S. 6–17. – ISSN 2196-9531.

УДК 371.013

Бешок Тетяна Віталіївна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ОРГАНІЗАЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ПРИРОДОЮ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розглядаються особливості вивчення здобувачами вищої освіти обов'язкового освітнього компоненту «Організація спостереження за природою». Проаналізовано можливості використання інноваційних технологій в умовах дистанційного навчання: підготовку відеоматеріалів, ефективне використання сучасних медіаосвітніх технологій.

Ключові слова: дистанційне навчання, інноваційні технології, відеоматеріали, організація спостережень за природою, календар спостережень.

Peculiarities of studying the compulsory educational component «Organization of nature observation» by higher education students are considered. Possibilities of using innovative technologies in the conditions of distance learning are analyzed: preparation of video materials, effective use of modern media educational technologies.

Keywords: distance learning, innovative technologies, video materials, organization of nature observations, observation calendar.

Спостереження – це цілеспрямоване, планомірне сприймання об'єктів навколишньої дійсності, яке призводить до формування уміння спостерігати, підпорядковане конкретно-визначеним цілям й вимагає вольових зусиль. У процесі спостережень учні розглядають предмети і явища природи, виділяють їх істотні і неістотні ознаки, встановлюють залежність між ними тощо. Завдяки цьому в них формуються чіткі уявлення про навколишню природу [1].

Про значення сезонних спостережень, як виду діяльності що сприяє розвитку розумових здібностей дитини, писали визначні діячі прогресивної педагогіки, зокрема К. Ушинський, М. Бунаков, В. Водовозов, О. Герд, П. Лесгафт, В. Вахтеров та ін. Так, К. Ушинський вважав, що навчання дітей повинне здійснюватися переважно на основі

вражень, здобутих ними безпосередньо з навколишнього світу. Він висунув і розробив положення про значення знань, здобутих самими дітьми [1].

Тому актуальною постає проблема підготовки здобувачів вищої освіти, у процесі вивчення обов'язкового освітнього компонента «Організація спостережень за природою» до ефективної організації спостережень за природою в умовах навчального процесу початкової школи.

Учні повинні навчитися розуміти навколишній світ і брати участь у його перетворенні. Тому ефективно студентами використовувалися «життєвий» та дослідницький методи.

Здобувачі вищої освіти впродовж усього семестру спостерігали за живою і неживою природою, вносили результати спостережень у календарі спостережень. Кожен місяць календаря побудований у формі таблиці, де студенти позначали, відповідно до вимог програми з природознавства, спостереження за погодою та її змінами протягом року: температура повітря, стан неба, опади, вітер, інші природні явища.

Створювали календар природи та праці, де окрім спостережень за погодними умовами, розміщували картки із зображеннями: пір року, змін в житті рослин, змін в житті тварин, праці людей в селі, праці людей в місті, що зробили корисного ми, загадками, прислів'ями, приказками, матеріалом у світі цікавого тощо. Створювали відеоролики з демонстрацією створених календарів природи і праці.

Проводили детальний аналіз Концепції Нової української школи, зокрема освітньої галузі: Я досліджую світ. Детально аналізували мету, завдання та особливості організації роботи учнів початкової школи, спостерігаючи за природою.

В умовах пандемії коронавірусу актуальною постала проблема організації дистанційного навчання. Тому, окрім подальшого ведення календарів спостереження, ефективно використовувалися зум зустрічі із демонструванням зробленої роботи. А також були впровадженні інноваційні технології вивчення освітнього компоненту «Організація спостережень за природою», зокрема студенти спостерігаючи за змінами в природі створювали відеоролики, фіксуючи реальні зміни у світі природи.

Здобувачі вищої освіти під час демонстрації показували своїм відео, як змінюється погода в різні пори року, як зароджується життя, яка краса навколо нас. Саме завдяки освітньому компоненту «Організація спостережень за природою», вони навчилися спостерігати за такою красою, жити, насолоджуватися і радіти. У майбутньому будуть залучати дітей, та всіх людей помічати такі дрібнички, а не жити в постійній «суєті», постійно кудись спішити.

Одними з основних інноваційних технологій, в умовах дистанційного навчання є медіаосвітні технології, до яких відноситься, програми телебачення, радіопередачі, періодичні джерела та мережа Інтернет. Зокрема, ефективного використання у процесі вивчення освітнього екомпоненту «Організація спостереження за природою» набували інформаційно-пізнавальні сайти для вчителів початкових класів, сайти природничого спрямування, блоги вчителів, соціальні мережі, програми телебачення та радіомовлення природничого спрямування, періодичні джерела з природознавства, які є у вільному доступі у мережі Інтернет.

Отже, ефективно та методично правильне використання інноваційних технологій у процесі вивчення освітнього компоненту «Організація спостережень за природою» в умовах дистанційного навчання сприяє підвищенню рівня професійної компетентності здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Організація спостережень за природою в початковій школі // Педагогіка: історія і сьогодення // <http://www.pedahohikam.net/nerv-1279.html>.

2. Положення про дистанційне навчання // Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) // https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

Автором розкрито проблему використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці магістрів освітніх, педагогічних наук. Доведено важливість упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців. Подано рекомендації щодо оптимального застосування традиційних та інноваційних форм навчання у ЗВО.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, традиційні та інноваційні форми навчання, магістри освітніх, педагогічних наук.*

The author presents the importance of using information and communication technologies in the training of masters of educational and pedagogical sciences during the transition to the standards of the «new generation». Improving the educational process through an optimal combination of both traditional and innovative forms of learning.

Keywords: *information and communication technologies, traditional forms of education, innovative forms of education.*

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким розвитком інноваційних процесів у сфері освіти. Вимоги до закладів вищої освіти (далі – ЗВО) сьогодні визначаються ситуацією, у якій знаходиться держава, коли відбуваються глобальні процеси. Головне завдання, що стоїть перед вищою освітою – забезпечувати розвиток потенціалу майбутніх фахівців. Сьогодні традиційна модель освіти, спрямована на передачу майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навичок, втрачає свою перспективність. Виникає необхідність зміни стратегічних, глобальних цілей освіти, зміщення акценту зі знань фахівця на його людські, особистісні якості, що постають водночас і як ціль, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Нові соціальні, культурно-освітні потреби, кризова ситуація в державі та світі є чинником набуття нового змісту та перевтілень у системі ЗВО України, важливим завданням якої є забезпечення магістрів освітніх, педагогічних наук системними знаннями щодо професійної сфери діяльності, її особливостей, важливості формування комунікативних здібностей, мовних навичок, розвитку відповідних особистісних та лідерських якостей тощо.

У міжнародних освітніх документах: «Болонській декларації» щодо створення європейського простору у сфері вищої освіти (1999), «Копенгагенській декларації» (2002), «Брюгському комюніке» про зміцнення Європейського співробітництва у сфері професійної освіти та навчання на 2011–2020 рр. (2010), «Міжнародній стандартній класифікації освіти» (МСКО – 2011) зазначено, що поява нових сфер діяльності людини, динамічність сучасного світу, різновекторність демографічних тенденцій і розвиток технічного прогресу, потребує зміни пріоритетів у вимогах до компетентностей майбутніх професіоналів. У зв'язку з цим перед вищою педагогічною школою України стоїть завдання підготовки конкурентоспроможних фахівців на світовому ринку праці, які поєднують глибокі фундаментальні теоретичні знання та практичну підготовку, зі сформованими загальними (універсальними, ключовими тощо) компетентностями [1, с. 182].

Для максимальної ефективності застосування інноваційних, інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій у процесі фахової підготовки магістрів освітніх, педагогічних наук варто враховувати встановлені державні стандарти та компетності майбутніх фахівців. У результаті аналізу проекту стандарту галузі знань «Освіта/Педагогіка» (01), визначено основні компетентності магістра, які виявляються у:

- підготовленому висококваліфікованому фахівці, здатного професійно застосовувати на практиці сучасні педагогічні форми, методи та прийоми;

- сформованих компетентностей та здатність використовувати набуті знання та вміння у професійній (викладацькій, освітній, виховній, науково-дослідницькій, аналітичній, консультативній, комунікативній, організаційно-методичній) діяльності;
- сформованій готовності вирішувати актуальні проблеми педагогічної науки та освітньої практики [2].

Весь шлях розвитку педагогічної науки показує, що основне протиріччя в освітньому процесі проявляється у відносинах «старого» і «нового», тобто традиційного та інноваційного. Причиною цього є, з одного боку, потреба в стійких компонентах для стабілізації освітнього процесу, які згодом складаються в педагогічні традиції, але з іншого боку, є обов'язковими нововведення, інновації, що забезпечують динаміку розвитку даного процесу.

Зауважимо, що поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та «комп'ютерні технології» не слід ототожнювати. Адже всі педагогічні технології (наприклад, технології ігрового, інтерактивного, проблемного, комп'ютерного навчання) по суті своїй є інформаційними, оскільки процес навчання без обміну інформацією між його суб'єктами був би практично неможливо. Комп'ютер в інформаційних технологіях навчання можна використовувати як один з ефективних засобів обміну інформацією між суб'єктами педагогічної взаємодії.

Інформаційно-комунікаційні і комп'ютерні технології позначають навчання, засноване на активній взаємодії з суб'єктом навчання (викладачем, керівником, тренером). По суті, вони являють собою один з варіантів (моделей) комунікативних технологій: їх класифікаційні параметри збігаються. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні – це навчання з добре організованим зворотним зв'язком суб'єктів навчання та двостороннім обміном інформацією між ними.

У порівнянні з традиційними, в інноваційних моделях навчання змінюється і взаємодія з ведучим (викладачем): його активність поступається місцем активності студента, завдання ведучого – створити умови для їхньої ініціативи. У цих моделях студенти виступають повноправними учасниками, а їхній досвід не менш важливий, ніж досвід викладача, який повинен спонукати студентів до здійснення самостійного пошуку.

Тому важливими завданнями, що стоять перед викладачами, є забезпечення студентів необхідними засобами і напрямками пошуку та формування в них спеціальних умінь знаходження потрібної інформації, виділення відповідних фрагментів на основі перегляду великих масивів тексту або мультимедійних файлів, редагування цих фрагментів і створення власних електронних документів на основі їх синтезу. Ці вміння є базовими і необхідними для творчої діяльності магістрів освітніх, педагогічних наук в умовах упровадження інноваційних, інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій в освітній процес.

Також треба враховувати, що поширення інформаційно-комунікаційних технологій в системі вищої освіти актуалізує проблему компетентності самих викладачів та їхньої готовності використовувати ці технології в освітньому процесі з максимальною ефективністю.

Узагальнюючи результати аналізу проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці магістрів освітніх, педагогічних наук слід засвідчити позитивну динаміку використання як традиційних, так і інноваційних методів навчання та результативний взаємозв'язок і взаємодоповнення один одного, що водночас сприяє ефективності й продуктивності освітнього процесу в ЗВО.

Список використаних джерел

1. Сипченко О. Формування загальних компетентностей майбутніх викладачів засобами інноваційних технологій в освітньому середовищі ЗВО / О. Сипченко, Л. Черкашина, Н. Гарань // Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : монографія за заг. ред. Л.Г. Гаврілової. – Hameln, Germany : InterGING. – 2019. – С. 180–195.

2. Проекти стандартів вищої освіти 011 Освітні, педагогічні науки. – 2020. – [Електронний ресурс]. – URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti>

3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шкільний світ, 2001.

4. Положення про дистанційне навчання // Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) // https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/.

УДК 378

Брославська Галина Михайлівна

ВІДЕОЗАПИС – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ОСВІТИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Використання педагогами відеоматеріалів (відеолекцій та відеозанять) під час дистанційного навчання студентів дає можливість їм: переглядати та прослуховувати потрібну інформацію у будь-який час, будь-яку кількість разів; краще сприймати та запам'ятовувати інформацію за рахунок ілюстрованого матеріалу; поглиблювати свої знання; навчатися вдома.

Ключові слова: дистанційне навчання, дидактичні вимоги, відеоматеріали, здобувачі освіти.

The use of video materials (video lectures and video lessons) by teachers during distance learning gives students the opportunity to: view and listen to the necessary information at any time, any number of times; better perceive and remember information through illustrated material; deepen their knowledge; study at home.

Keywords: distance learning, didactic requirements, video materials, education applicants.

Унаслідок введення карантину на довготривалий період через глобальну світову проблему – Covid-19, багатьом освітнім закладам довелося заняття із здобувачами освіти проводити в дистанційному режимі. Для цього педагоги користуються різноманітними платформами, сервісами, сайтами, які сприяють та допомагають їм здійснювати навчальний процес на відстані.

Про дистанційне навчання вже давно йде мова в освітніх закладах. Його розвиток та роль для нашої національної еліти – молоді вивчали: П. Дмитренко, В. Єфіменко, М. Золочевська, О. Кареліна, М. Карпенко, Г. Козлакова, Н. Морзе, М. М'ястковська, О. Спірін, Л. Тютюн, А. Харківська, Н. Хміль тощо. Науковці у своїх працях підкреслювали, що дистанційно навчатися в наш час може кожен член суспільства – не залежно від його статків, національності, віку, місця мешкання тощо.

Сьогодні дистанційна освіта стала невід'ємною частиною навчального процесу, вона все більше застосовується в закладах, що надають освітні послуги. Хоча, на нашу думку, беззаперечним та важливим у будь-якому освітньому процесі є спілкування наживо викладача та здобувача освіти, обмін думками, ідеями, знаннями тощо.

Автор статті, під час проведення занять із студентами у дистанційному режимі, часто користується відеоматеріалами, які змонтувала самостійно та з допомогою інших викладачів. Адже саме відеозапис – найбільше впливає на глядача, на його емоції, залучає їх в ефективне для освітнього процесу співпереживання, сприяє кращому вивченню матеріалу дисципліни.

Дуже корисним є залучення до процесу створення певного відеоматеріалу чи відеопроєкту самих здобувачів освіти. Це сприяє тому, що освітній засіб, створений ними, буде відображати їхнє бачення, представлення певної інформації, яку автори відео, хочуть представити іншим глядачам.

Метою даної статті є розкриття основних дидактичних вимог, які стосуються будь-якого освітнього відеоматеріалу.

Існують такі види відеолекцій та відеозанять:

1. *Відеозапис лектора* (цей відеоматеріал в народі називають «голова, що тільки говорить»). На відео глядач бачить незмінне зображення, яке озвучується (читається лекція чи дається пояснення певного процесу (явища, дії)). Це найменш продуктивна та дидактично неефективна форма дистанційної освіти, яка негативно впливає, втомлює усіх учасників освітнього процесу: здобувачів освіти та педагогів.

Позитивним у цьому виді відеозапису є те, що лектор не користується під час проведення заняття конспектом, шпаргалками, планшетом, комп'ютером тощо. Поганим є те, що під час такої відеолекції глядачі крім її автора не бачать нічого (нікого).

2. *Живий запис* (відеоматеріал, що призначається для тих здобувачів освіти, які прогулювали заняття, бажають повторити вивчене). Це, в основному, запис вузівських лекцій, підготовлених практичних та лабораторних занять, який відбувався не в спеціально підготовленій, професійній студії, а в звичайному приміщенні: навчальному кабінеті, актовій залі тощо. Хоча автор запису одержує не зовсім якісний освітній засіб, створюється враження особистої присутності студента в аудиторії освітнього закладу. Крім цього, на відміну від «голови, що тільки говорить», відбувається спілкування викладача зі здобувачами освіти (на жаль у записаному варіанті).

3. *Студійні відеолекції та відеозаняття*. До таких відео висувається дуже мало претензій, оскільки їх монтували спеціалісти-професіонали. Такі відеоматеріали добре відредаговані та відрежисовані. Усі неточності, помилки педагога видаляються студійними працівниками. Студійні відеоматеріали супроводжуються демонстрацією зображень, відеофрагментів, які за своїм створенням подібні на документальні фільми.

4. *Слайд-фільми*. У цьому засобі навчання важливе місце належить відеоряду слайдів (зміні кадрів), пояснення (коментарі) зображень відбувається викладачем, диктором поза кадром. Цей вид відеоматеріалу дуже подібний на документальні навчальні фільми, які раніше використовувалися в освітніх закладах. При цьому відчуття віртуального спілкування повністю губиться.

Велику кількість освітніх відеопрограм із яскравими слайдами випускають студії «Велич особистості», «CamtasiaStudio», «Укртелефільм», «Хвилю тримай!» та ін.

5. *Інтерактивні відеолекції та відеозаняття*. Лекція педагога супроводжується слайдами, відеофрагментами, завданнями. Під час створення цього відеоматеріалу застосовується принцип кількох екранів, який полягає в тому, що на екрані (моніторі) одночасно можна показати наявні у викладача відеозображення та інші необхідні для заняття матеріали.

Сьогодні у багатьох закладах освіти розроблено спеціальні методики інтерактивних відеолекцій із синхронними слайдами, які ефективно застосовуються для дистанційного навчання.

Автори даних методик передбачили засоби навігації, які дають можливість здобувачам освіти без труднощів продивлятися відеолекції за змістом, користуючись гіперпосиланнями. Додатково створені кнопки вмикання режимів відтворення та паузи, переходу до потрібного слайда (для повторного перегляду бажаної частини відеоряду), на попередній (наступний) слайд, на початок (кінець) відеолекції.

Залежно від режиму відтворення відеолекції, місця перебування у відеоряді вигляд кнопок (колір і яскравість їх назв) змінюються.

Корисність створених та застосовуваних для дистанційного навчання відеозанять очевидна. Здобувач освіти може самостійно обрати потрібний йому темп вивчення освітнього матеріалу. При необхідності, у будь-який момент, студент здатний буде без труднощів проглядати потрібну йому інформацію кількістю раз.

Проаналізувавши велику кількість відеозанять та відеолекцій, представлених сьогодні в мережі Інтернет та створених нашими освітянами для дистанційного навчання, бачимо, що:

I Всеукраїнська науково-практична конференція 16 червня 2020 року

- багато відеозаписів є низької якості, потребують доопрацювання, внесення змін;
- інтерактивні відеоматеріали більш корисніші для дистанційного навчання, ніж нудна бесіда «голови, що тільки говорить».

На основі вище сказаного, до відеолекцій та відеозанять потрібно ставити такі дидактичні вимоги:

- поділ відеоматеріалу на окремі освітні епізоди можна здійснювати маючи чітко визначені цілі та завдання. При цьому не забувати про можливість повторного використання його в будь-якому порядку;
- для кращого сприйняття освітнього відеозасобу використовувати всі можливі інструменти візуалізації: відео, анімацію, зображення, таблиці, діаграми тощо;
- не забувати про наявність індивідуального темпу навчання;
- відеоматеріал повинен містити всі етапи освітнього процесу, а також контроль за якістю вивчення матеріалу.

Перевагами відеоматеріалів (відеолекцій та відеозанять), створеними освітянами, є можливість:

- переглядати та прослуховувати потрібну інформацію у будь-який час, будь-яку кількість разів;
- повертатися до «не проблемного для вивчення місця» та знаходити причину цього;
- краще сприймати та запам'ятовувати інформацію за рахунок ілюстрованого матеріалу (кінофрагментів, анімацій, таблиць тощо);
- поглиблювати свої знання;
- навчатися вдома.

УДК 811.111:371.315:004 (045)

Бугайов Олександр Євгенович

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті йдеться про використання сучасних інформаційних технологій задля вдосконалення навчального процесу у вивченні іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах. Зокрема, розглядаються можливості застосування мультимедійних засобів як учнями в різних видах навчальної діяльності (аудіювання, контроль знань), а також і викладачем для подачі навчального матеріалу.

Ключові слова: *інформаційні технології, комп'ютерні науки, мультимедійні технології, звук, графіка, відео, анімація, мультимедійні засоби, електронний підручник, гіперпосилання, інтерактивний режим, мультимедійна презентація.*

The paper deal with application of modern information technologies aimed to improve the learning of foreign languages both at secondary schools and universities. In particular, possible multimedia uses for different kinds of training activities are considered that can be done both by students (listening, knowledge testing) and teachers (multimedia presentations).

Keywords: *information technologies, computer science, multimedia technologies, sound, graphics, video, animation, multimedia tools, computer-based training course, hyperlink, interactivity, multimedia presentation.*

Кінець минулого і початок нинішнього століття справедливо називають добою інформаційних технологій, що стало наслідком бурхливого розвитку в сфері комп'ютерних наук. Вдосконалення програмного забезпечення дозволило застосовувати комп'ютери для вирішення найрізноманітнішого кола як теоретичних, так і прикладних задач, що в поєднанні з мініатюризацією апаратних засобів (поява персональних комп'ютерів, ноутбуків та нетбуків) зробило комп'ютерну техніку надзвичайно зручним інструментом для практичного

застосування користувачами в різних сферах людської діяльності, включаючи шкільну та університетську освіту.

Потужним поштовхом для застосування комп'ютерних технологій в системі вищої та середньої освіти стали виникнення і розвиток мультимедійних технологій, тобто таких, які дозволяють використовувати в процесі навчання різні інформаційні формати, такі як текст, звук, графіка, відео та анімація. Засоби мультимедіа нині широко застосовуються для створення електронних довідників, енциклопедій, а також так званих електронних підручників, які здатні подавати інформацію в зазначених вище форматах. До того ж, стаття в такій енциклопедії або підручнику може мати гіперпосилання на інше джерело, що містить інформацію, яка пов'язана зі змістом даної статті. Це дає можливість користувачу отримувати необхідну інформацію в нелінійний спосіб (подібно до того, як працює людський мозок) на відміну від друкованого матеріалу, який по своїй суті є лінійним [4]. А використання мультимедіа в інтерактивному режимі здатне перетворити комп'ютер, залежно від поставленої задачі, на вчителя, співрозмовника, або екзаменатора, який оцінює правильність відповідей, що їх надає особа, яка навчається.

Останнім часом мультимедійні засоби стали дуже популярними у викладанні іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах. Мультимедіа дозволяє використовувати комп'ютер для будь-якого виду діяльності (читання, говоріння, аудіювання, письмо). Наприклад, запропонований для читання текст може супроводжуватися тими чи іншими запитаннями, які дозволяють виявити ступінь розуміння прочитаного і, в разі неправильної відповіді, показати учню правильну відповідь з поясненням зробленої ним помилки або (наприклад, у випадку граматичного завдання) посиланням на відповідний матеріал підручника. У випадку навчання говорінню особа, яка навчається, може використовувати записаний на носію текст або окремі слова з метою правильного відтворення їх змісту та вимови. При цьому коректність відтворення може контролюватися комп'ютером. Письмові вправи можуть передбачати як перевірку орфографії, так і складніші для учня завдання. До них можуть належати такі, що вимагають від нього написати слово, яке підходить за змістом в даній ситуації. Наприклад: *In Norway, each season has ... (its) own special features and charm.* Подібне завдання було включено до програми ЗНО в перші роки його проведення. Аудіювання з використанням комп'ютера може передбачати прослуховування тексту або його фрагмента з наступним виконанням завдань аналогічно тому, як це традиційно відбувалося за допомогою магнітофона або CD-плеєра. Використовуючи засоби мультимедіа, можна, як і під час звичайного уроку, чергувати різні види діяльності.

Для мультимедійних технологій у поєднанні з інтерактивним режимом роботи характерним є різноманітність засобів реагування на діяльність учня. Наприклад, різна світлова або звукова сигналізація у випадку правильної чи неправильної відповіді на те чи інше запитання, відсилання до іншого матеріалу тощо. Подібна взаємодія учня з комп'ютером робить процес навчання жвавішим, цікавішим і захоплюючим. Як доречно висловився Ч. Чжень: «Мультимедіа – це той спосіб подачі інформації, який, застосовуючи різноманітні звуки, зображення, анімацію та інші ефекти, міцно захоплює інтерес студентів» [3]. Термін *edutainment*, що можна перекласти як розважальне або ігрове навчання (від поєднання англійських слів *education*–*освіта* та *entertainment*–*розвага*), багато в чому зобов'язаний своєю появою інтерактивному застосуванню мультимедійних технологій. Дослідники стверджують, що внаслідок використання мультимедійних технологій ефективність засвоєння учнями навчального матеріалу здатне збільшитися на 75% [1].

У навчальній діяльності, і зокрема у викладанні іноземних мов, мультимедійні технології знайшли своє застосування у формі так званих мультимедійних презентацій. На відміну від індивідуального використання технічних засобів (комп'ютера, ноутбука) учнем або студентом, мультимедійні презентації призначені для подачі навчального матеріалу одразу для всієї аудиторії, тому для проведення таких презентацій необхідним є додатковий пристрій для демонстрації інформації на великому екрані. Зазвичай, таким пристроєм є проектор, який відтворює інформацію з комп'ютера на екран.

На професійних сайтах можна знайти готові мультимедійні презентації, розроблені фахівцями. Разом с тим, враховуючи наявність відносно простого інструментарію для створення таких презентацій вручну, кожен викладач може розробити мультимедійну презентацію самостійно. Звичайно, це потребуватиме від викладача певних зусиль і часових витрат, але презентація, створена під конкретну тему уроку, виявиться більш ефективною, оскільки її матеріал зорієнтований на цю тему, максимально їй відповідає і не містить матеріалу, що її не стосується [2].

Існує точка зору стосовно небажаності надмірного, як вважається, застосування технічних засобів навчання, в тому числі й мультимедійних технологій під час презентацій у навчальному процесі. Подібне застереження зустрічається, зокрема, в [3], де автор висловлює побоювання в зв'язку з тим, що викладач або вчитель замість того, аби бути людиною, яка творчо керує ходом уроку, перетворюється на такого собі «натискача кнопок» на технічному пристрої. На нашу думку, подібні побоювання певною мірою є перебільшеними, оскільки важко уявити собі «мовчазну» презентацію, чи то звичайну, чи мультимедійну. Кваліфікований викладач обов'язково коментуватиме інформацію, яка подається, не кажучи вже про необхідність давати відповіді на можливі запитання від аудиторії. Саме тому, на наш погляд, ніяке застосування технічних засобів не може повністю виключити з навчального процесу традиційну дошку, хіба що звести її використання до мінімуму. Але це вже скоріше плюс, а ніж мінус.

Список використаних джерел

1. Арапова С.А. Использование ИКТ в современном образовательном процессе // Пермский педагогический журнал Пермь: Изд-во Пермского государственного гуманитарно-педагогического университета, 2012. – С. 49-51
2. Соболева А.В. Использование мультимедийных технологий в обучении иностранным языкам // Педагогика: традиции и инновации: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.). – Челябинск: Два комсомольца, 2013. – С. 119–123.
3. Zhang Zhen. The Use of Multimedia in English Teaching // US-China Foreign Language, March 2016, Vol. 14, No. 3, pp. 182–189.
4. Application of Multimedia in Education. – Режим доступу: <http://www.essay.uk.com/free-essays/information-technology/application-multimedia-education.php>

УДК 378.046.4

**Гайович Галина Василівна
Романюк Наталія Миколаївна**

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ В НАВЧАННІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

Визначено переваги хмарних технологій G Suite for Education та динамічного навчального середовища Moodle для організації навчання фахівців сфери цивільного захисту, представлено практичний досвід використання цих інтернет-сервісів у навчальному процесі, зроблено висновок, що досліджувані ресурси дозволяють запропонувати більш мобільні та комфортні для слухачів форми навчання. Обґрунтовано ефективність використання сервісів Google.

Ключові слова: технології навчання, інформаційні технології; програмне забезпечення, хмарні технології, навчальне середовище Moodle.

The advantages of cloud technologies G Suite for Education and dynamic learning environment Moodle for the organization of training of civil defense specialists are determined, the practical experience of using these Internet services in the educational process is analyzed, it is concluded that the researched resources make possible to offer more mobile and comfortable forms of training. The efficiency of Google services application is substantiated.

Keywords: *Education Technology, Information Technology; Software application, e-Learning, Cloud technologies, Moodle learning environment.*

В умовах глобальної пандемії у зв'язку з поширенням COVID-19 особливої актуальності набули різні ресурси мережі Інтернет. Перебуваючи на карантині, люди вимушено переходять від безпосереднього до онлайн спілкування. Особливо гостро ця проблема торкнулася тих сфер життя, які є людино-орієнтованими, зокрема це стосується й освіти. Серед розмаїття електронних ресурсів важливе місце посіли хмарні технології. Ще до початку епідемії ці новітні форми роботи з інформацією продемонстрували свої переваги завдяки доступності та економічній ефективності. Сьогодні показало, що системи, за допомогою яких можна отримати та надати дистанційний доступ до інформації, допомагають також ефективно організувати та проводити онлайн-навчання та дистанційне навчання. У цій розвідці автори аналізують та діляться досвідом використання інтернет-сервісів в навчальному процесі Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, що проводить підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців ДСНС.

Зауважимо, що Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту належить до сфери управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій, тож знаходиться в епіцентрі сучасних подій. Події, спричинені пандемією коронавірусу COVID-19, що поширилася в світі в 2020 р., викликали потребу прийняття безпрецедентних заходів. Тож, 11 березня Кабінет Міністрів України Постановою № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2019» [1] запровадив карантинні обмежувальні заходи. Серед іншого цією Постановою було заборонено відвідування закладів освіти її здобувачами.

Вимушений перехід на дистанційну форму роботи, змусив науково-педагогічних працівників Інституту, так само, як і всієї країни, шукати нові форми та методи для провадження навчальної діяльності. Першим постало питання, як забезпечити комунікацію між Інститутом та слухачами. Серед іншого, для вирішення цієї проблеми були задіяні й хмарні технології. Хмарна технологія (англ. cloud technologies) – це сервіс, який дозволяє віддалено використовувати засоби обробки і зберігання даних [2, с. 99–100]. Для налагодження навчальної діяльності, зокрема, були задіяні додатки G Suite for Education. Практика впровадження цих ресурсів дозволила виявити певні їх переваги, на яких і зосередимося далі.

Для ефективної співпраці слухачам, насамперед, було запропоновано створити обліковий запис Gmail. Це дозволило розширити можливості надання їм доступу до навчальної інформації. Такі засоби, як, наприклад, GoogleClass, Docs і Drive, GoogleMeet, Dou дали можливість для організації комунікації та взаємодії. Створення віртуального класу в Classroom, документів на віртуальному Диску (текст, таблиця, презентація, форми, тести), розміщення підготовлених матеріалів – в приватному сховищі файлів з інтегрованими засобами редагування – усе це дозволяє за невеликий проміжок часу організувати навчальний процес якісно і ефективно. Окрім можливостей отримувати та обмінюватися інформацією, ці ресурси дозволяють працювати та навчатися онлайн. Важливо також, що платформа є безкоштовною та надає кожному користувачу 15 Гб персонального простору у сховищі. Ще однією перевагою цього ресурсу можна вважати можливість редагувати файли одночасно багатьма учасниками в режимі онлайн, проводити вебінари, зустрічі, наради, створювати дистанційні курси, надавати навчальні консультації та розміщувати матеріали для самоосвіти [5].

Тож, згідно з нашим досвідом впровадження додатків G Suite for Education в освітній процес можемо стверджувати, що вони дозволяють навчальному закладу ефективно організувати систему управління робочим та навчальним процесами, а науково-педагогічним працівникам не зупинятись на досягнутому, постійно розвиватись, удосконалюватись, успішно та своєчасно вирішувати завдання, які пов'язані з навчанням фахівців, зокрема

сфери цивільного захисту, в умовах світової пандемії. Також, важливо, з огляду на сучасні економічні умови, що освітній заклад не витрачає додаткових коштів на придбання та оновлення програмного забезпечення, але при цьому отримує можливість працювати з останніми версіями додатків сервісу G Suite for Education.

Окрім того, для організації навчання в Інституті в умовах світової пандемії активно використовується популярна в освітньому середовищі вищої школи не лише України, а й світу, платформа електронного навчання – Moodle.

Moodle (модульно об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – вільна система управління навчанням, яка розповсюджується по ліцензії GNU General Public License. Програма Moodle перекладена десятками мов, також і українською, та використовується в 197 країнах світу.

Перевагою платформи Moodle є той факт, що починаючи з 1999 року (часу її появи), вона неодноразово проходила процес модифікації і доповнювалася новими рішеннями та інструментами. Програмне забезпечення платформи написано мовою PHP з використанням безкоштовних загальнодоступних баз даних (MySQL, PostgreSQL). Важливою особливістю платформи Moodle є те, що її можна встановити на будь-яку операційну систему (MS Windows, Unix, Linux) [4]. Система Moodle відповідає всім основним критеріям, що висуваються до систем електронного навчання. У системі можна створювати і зберігати електронні навчальні матеріали та задавати послідовність їх вивчення. Завдяки тому, що доступ до Moodle здійснюється через Інтернет або інші мережі, слухачі не прив'язані до конкретного місця і часу, можуть вибрати власний темп вивчення навчального матеріалу з будь-якої частини земної кулі. Враховуючи все це, зазначимо, що систему Moodle можна використовувати не лише для організації дистанційного навчання, а й для урізноманітнення та підтримки традиційного аудиторного навчання.

Отже, виходячи з досвіду останніх місяців, можна говорити, що основною формою роботи в освітній діяльності стало дистанційне та онлайн-навчання. Його особливістю є те, що воно надає можливість розширити сферу освітніх послуг; збільшити контингент слухачів за рахунок дистанційних слухачів, що не можуть навчатися за традиційними формами з різних причин; забезпечити освітній процес якісними навчальними матеріалами в електронному вигляді, засобами автоматизованого контролю; раціонально використовувати навчальні площі, зменшити витрати на комунальні послуги; використовувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні слухачів на всіх його етапах [3, с. 4–5]. У цій ситуації впровадження хмарних технологій G Suite for Education та динамічного навчального середовища Moodle дозволяє організувати навчальний процес на належному рівні, запропонувати більш мобільні та комфортні для слухачів форми навчання та навіть у складний період пандемії успішно вирішувати завдання, що покладаються на заклад вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2019 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020/>.
2. Литвинова С.Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами / С.Г. Литвинова // Информационно-компьютерные технологии в экономике, образовании и социальной сфере Вип. 8. – Симферополь : ФЛП Бондаренко О.А., 2013. – С. 99–101.
3. Карташова Л.А., Бойченко О.А., Шеремет Т.І. Технології та принципи дистанційного навчання: формування цифрових компетентностей педагога-тьютора. – К., 2020. – 77с.
4. MOODLE // <http://www.moodle.org>.
5. Онлайн-конспекти з інформатики // <https://sites.google.com/view/cloudinedu>.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Сьогодні нагально стає питання дистанційного навчання в освітньому просторі, що є необхідним для забезпечення його ефективності у майбутньому. Питання контролю знань та оцінювання результатів отриманих знань – це наболіла і болюча проблема. Користуючись дистанційною формою навчання уживають різні види педагогічного контролю знань. Висвітлення основних платформ для дистанційного навчання та види контролю за різними самостійними роботами. Позначка дистанційної форми навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і різних послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи знань.

Ключові слова: *контроль оцінки знань, дистанційні форми навчання, електронне навчання, оцінювання результатів навчання, синхронний та асинхронний режими.*

Today, the issue of distance learning in the educational space is urgent, which is necessary to ensure its effectiveness in the future. The issue of knowledge control and evaluation of the results of the acquired knowledge is a painful and painful problem. Using distance learning, different types of pedagogical control of knowledge are used. Coverage of the main platforms for distance learning and types of control over various independent works. The label of distance learning, based on telecommunications technologies, Internet resources and various services, affects the methods of selection and structuring of content, ways of implementing certain methods and organizational forms of learning, which significantly affects the functioning of the entire knowledge system.

Keywords: *control of knowledge assessment, distance learning, e-learning, assessment of learning outcomes, synchronous and asynchronous modes.*

Сучасна ситуація, що склалась у суспільстві – безпрецедентна. Людність уперше в цьому сторіччі переживає таку пандемію в умовах практично миттєвого поширення і швидкого висвітлення у СМІ. Багато країн світу повинні працювати віддалено, вчитися і всіляко координувати свої зусилля.

Процес навчання є неперервним всеосяжним послідовним процесом. На сьогодні вітчизняний та закордонний досвід розвитку системи освіти вказує на те, що освітнє майбутнє її пов'язано з використанням дистанційного навчання. На сьогодні дистанційне навчання – відмінний варіант для тих, хто хоче продовжити навчання, але не може відвідувати заняття на регулярній основі. Утім, це саме головне, дистанційне навчання не є правильним вибором для всіх – воно найкраще підходить тим, хто самодисциплінований і самовмотивований у процесі отримання певних знань.

Варто зазначити, що дистанційне навчання в сучасному світі відбувається за допомогою усіляких різних освітніх технологій, які розбігаються за: формою подання учбових матеріалів; фактом посередника в системі навчання, або за централізованою формою навчання; за ступенем використання телекомунікацій і персональних комп'ютерів; за технологією організації контролю учбового процесу; за сходинкою уведення в технології навчання звичайних методів ведення освітнього процесу; за методами ідентифікації студентів при складанні іспитів або заліків чи модульно-контрольних робіт.

Оцінювання результатів навчальної діяльності, отриманих знань, може здійснюватися у синхронному або асинхронному режимі. Стосовно синхронного режиму оцінки, який дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення у вчителя та всіх учнів. Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдання, тому слід застосовувати індивідуальний підхід та передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо).

Щодо асинхронного режиму знань, то він є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання у зручний час, проте менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання рекомендовано налаштувати опцію проходження тесту один раз та обмежити час на виконання завдання, встановити термін для здачі тесту (контрольної, практичної або самостійної роботи тощо), повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після здачі робіт всіма учнями. За необхідності учитель може провести додаткове усне опитування учнів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

Стосовно засобів оцінювання та каналів зв'язку, який буде використовуватись викладачем і студентами (учнями) одної групи або класу, необхідно завчасно викладати інформацію про контрольні тести або завдання для студентів (учнів) та їх батьків завчасно оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. Важливо оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання, які застосовуються вчителями для зв'язку з учнями.

Фундаментальною метою оцінювання студентів (учнів) в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль знань, а забезпечення зворотного зв'язку викладача з учнями його закладу. Отже, в організації щоденного освітнього процесу варто надавати пріоритет не поточному, а формувальному оцінюванню, яке передбачає надання учням підтримки, коригування засобів та методів навчання у випадку виявлення їх неефективності або неякості викладеного матеріалу. Наслідки зроблених учнями самостійних або індивідуальних робіт мають використовуватися для відзначення їх успіхів, аналізу помилок, прогнозування подальшої роботи з опанування навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання.

При дистанційному навчанні використовуються різні види педагогічного контролю знань. Вони поділяються за часом:

- попередній контроль виявляє початкові знання студентів, до початку навчання;
- поточний контроль дозволяє визначити рівень засвоєних знань (проводиться може після кожного заняття або після нових вивчених понять);
- тематичний контроль виявляє рівень засвоєння теми або розділу (проводиться після вивчення певної теми);
- підсумковий контроль дозволяє визначити засвоєння знань з предмета в цілому (він проводиться в кінці навчання і переважно в очній формі).

При контролі знань під час дистанційного навчання використовуються такі методи педагогічного контролю як:

- тестовий (використання тестів з одним або декількома правильними варіантами відповіді, які проводяться в комп'ютерній системі дистанційного курсу);
- письмовий (наприклад, написання есе, що відсилаються викладачеві через Інтернет-технології або спілкування студента через чат з викладачем і групою);
- усний (наприклад, використання аудіо- та відеоконференцій). Даний метод дозволяє вирішити проблему особистісного контролю знань, адже при дистанційному навчанні може виникнути ситуація, що за студента вирішує завдання інша людина (програма ZOOM).

Якщо викладач використовує одну з платформ для дистанційного навчання (Google Клас, Naurok, Moodle тощо), він може налаштувати опцію переходу учня до наступної теми за умови виконання перевірконого завдання за вивчену тему, це дозволить зменшити навантаження на викладача, пов'язане з «ручною» перевіркою завдань, а студенту (учню) – здійснювати самооцінювання успішності оволодіння за навчальним матеріалом. Щодо контролю за самостійними роботами, то більш традиційний підхід передбачає передачу виконаних письмових робіт (зроблених на комп'ютері або сфотографованих) через електронну пошту або платформу Google Клас, moodle та інші, один із месенджерів (Viber, Facebook, WhatsApp тощо).

Специфіка і особливості дистанційної форми навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і різних послугах, впливає на способи

відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи знань. Призначення викладача полягає в тому, щоб допомогти своїм учням, стимулювати їх до самостійних роздумів, відкриттів, нових поглядів на досліджувану тему і саму подію, на сам предмет вивчення. Водночас, викладач і студент залишаються учасниками цього процесу в активному діалозі.

Для підвищення ефективності контролю оцінки знань та умінь студентів у дистанційному навчанні потрібно користуватися сукупністю різних видів та методів педагогічного контролю як для студентів так і для учнів.

УДК 378.147

**Данілова Ельвіра Ігорівна
Гращенко Ірина Семенівна**

ЕЛЕКТРОННА ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Досліджено питання підвищення експорту освітніх послуг України в результаті впровадження дистанційної форми освіти. Проаналізовано сутність поняття «експортний потенціал освітніх послуг», визначено основні проблеми та перспективні напрямки розвитку вітчизняної освітньої системи в рамках впровадження дистанційної освіти у вітчизняних ВНЗ.

Ключові слова: експорт, послуги, експорт освітніх послуг, експортний потенціал, дистанційна освіта.

The issue of increase of export of educational services of Ukraine as a result of introduction of distance education is investigated. The essence of the concept «export potential of educational services» is analyzed, the main problems and perspective directions of development of the national educational system within the framework of the introduction of distance education in domestic universities are determined.

Keywords: export, services, export of educational services, export potential, distance education.

Для будь-якої країни важливо, коли її підприємства постійно нарощують експортний потенціал і є конкурентоспроможними на зовнішніх ринках, не є виключенням і освітня галузь України.

Дослідженню проблем розвитку ринку освітніх послуг присвячено роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців (К. Келлера, Г. Котлер, А. Маршалл, Дж. Сорос та інші). Є вітчизняні та зарубіжні науковці, що зосередили свої дослідження безпосередньо на діяльності ВНЗ на міжнародному ринку освітніх послуг: І. Зарубінська, В. Кремень, І. Бузько, П. Блум, А. Сбруєва, М. Галушкіна, І. Каленюк, М. Костельни, Ю. Рубін, М. Лещенко, В. Луговий, О. Локшина, Н. Ничкало та багато інших.

Однак, на нашу думку, питання розвитку експортного потенціалу освітніх послуг, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних ВНЗ на міжнародному ринку мають стати пріоритетними. Саме цим обумовлена актуальність дослідження, особливо на фоні світових подій та поглиблення світової фінансової та економічної кризи.

Метою дослідження – є визначення місця і ролі експорту освітніх послуг в системі експортного потенціалу країни, а також дослідження основних перешкод перед ВНЗ на шляху до запровадження ефективної повноцінної системи дистанційної освіти.

Згідно з законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», експорт – це продаж товарів або послуг українськими суб'єктами ЗЕД іноземним суб'єктам господарської діяльності з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України [1]. При цьому експорт освітніх послуг розглядається як результат підготовки зарубіжних фахівців у вітчизняних вищих навчальних закладах або і у їх філіях за кордоном та поділяється на три моделі: активну, пасивну і дистанційну.

Проаналізовано наукові точки зору на сутність терміну «експортний потенціал» та зроблено висновок, що експортний потенціал освітніх послуг – це здатність учасників національної освітньої системи, вищих навчальних закладів зокрема, готувати конкурентоспроможних на міжнародних ринках фахівців, використовуючи як існуючу систему освіти, так і розвиваючи нові конкурентні переваги [3].

Інтернаціоналізація освіти надає вітчизняним вищим навчальним закладам безліч можливостей для розвитку та підвищення конкурентоспроможності на світовому рівні. На сьогоднішній день перед Україною все більш актуальним повстає питання пошуку власного гідного місця на світовому ринку освітніх послуг, а процес інтернаціоналізації освіти може стати основою для розвитку національної економіки та отримання прибутків ВНЗ в умовах кризи.

Аналіз структури експорту послуг в Україні виявив досить низьку частку освітніх послуг – лише близько 4% від загального обсягу експорту, коли в країнах ЄС та Північної Америки освітні послуги займають одну з лідируючих позицій в структурі експорту в цілому, наприклад, у найбільших вищих навчальних закладах США, Канади, Великобританії, до 80% студентів – іноземні громадяни.

Але, не дивлячись на досить невеликий показник частки освітніх послуг в структурі експорту країни, можна стверджувати про досить високий експортний потенціал даної галузі економіки. По-перше, про це свідчить позитивна динаміка обсягу експорту освітніх послуг за останні роки (у 2017 – 64 тис. осіб, 2018 – 66 тис. осіб), по-друге показовим є приріст іноземних студентів в ВНЗ країни на фоні загального зменшення кількості студентів.

Визначено основні напрямки розвитку ВНЗ України для успішного процесу інтернаціоналізації вищої освіти України та, враховуючи події в світі (пандемія COVID-19, глобальна економічна криза), зроблено висновок про необхідність впровадження ефективної системи дистанційної освіти, електронної дистанційної освіти зокрема.

Дистанційна форма навчання є альтернативною формою забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей (згідно з чинним наказом МОН України від 25.04.2013 № 466) [2].

Електронне дистанційне навчання забезпечує індивідуалізовану взаємодію між учасниками і організаторами навчального процесу як асинхронно, так і синхронно у часі у вигляді таких навчальних занять за дистанційною формою навчання як лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші (такі форми навчання дозволяються згідно з чинним наказом МОН України від 25.04.2013 № 466) [2].

Беззаперечними перевагами впровадження електронного дистанційного навчання є: гнучкість системи; можливість запровадження новітніх розробок в сфері педагогіки, психології тощо; навчання студент проходить у зручний для нього час, в будь-якому місці та без відриву від роботи; з економічної точки зору – така форма навчання є дешевшою; електронне дистанційне навчання забезпечує одночасне використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю студентів, але в той же час більші можливості контролю якості навчання з боку викладача; і найголовніше, з огляду на мету даного дослідження, відсутність географічних кордонів для здобуття освіти, тобто перспективи підвищення експортного потенціалу освітніх послуг в країні.

Узагальнюючи проведені авторами дослідження, зроблено висновок про наявність досить потужного експортного потенціалу України на міжнародному ринку освітніх послуг, але у зв'язку із поточною економічною ситуацією – країна не може його реалізувати на необхідному рівні. Звичайно, в Україні є ще багато невирішених проблем в напрямку впровадження ефективної електронної дистанційної освіти вітчизняними ВНЗ, але дане питання стає викликом сьогодення до керівників кафедр, факультетів та університетів в

цілому. Вітчизняна система вищої освіти не може ігнорувати зміни, що відбуваються в світовому освітньому середовищі та у житті сучасної людини в цілому: це і стрімкий розвиток в сфері інформатизації та телекомунікації, демографічні зміни, глобальна економічна криза, що тільки буде набирати обертів в найближчий час, і навіть зміна клімату. Або вітчизняні ВНЗ вже зараз розпочнуть активно працювати над тим, щоб долучитися до неминучого переформатування глобальної системи освіти, або залишаться на узбіччі сьогодення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-ХІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
2. Наказ МОН «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
3. Данілова Е.І. Експортний потенціал освітньої системи України в рамках інтеграційних процесів з ЄС / Е.І. Данілова, О.О. Зарубінська // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». Тематичний випуск «Університет і лідерство». – 2014. – № 4 (додаток 1). – С. 68–72.

УДК 378.147

Демченко Олена Петрівна

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

Показано значення спеціальної підготовки педагогів до роботи з одарованими дітьми та особливості її організації в умовах дистанційного навчання. Розкрито можливості використання інформаційно-комунікативних технологій для підвищення ефективності формування компонентів готовності майбутніх вихователів до розвитку обдарованості дітей в освітньому просторі закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: обдарованість, обдаровані діти, готовість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми, інформаційно-комунікаційні технології, відеофрагменти.

The importance of special training of teachers to work with gifted children and the peculiarities of its organization in terms of distance learning are shown in the paper. Possibilities of using information and communication technologies to increase the efficiency of forming the components of readiness of future educators for the development of children's talents in the educational space of preschool education are revealed.

Keywords: giftedness, gifted children, readiness of future educators of preschool educational institutions to work with gifted children, information and communication technologies, video fragments.

Технології дистанційного навчання в останні десятиліття оформилися як прогресивна парадигма викладацької діяльності, яка підвищує ефективність підготовки майбутніх фахівців, у тому числі й психолого-педагогічного профілю, відповідно до вимог часу. В Україні розроблена законодавча база, в якій визначено нормативно-правові вимоги до організації такої форми навчання (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту»; накази МОН України «Про дистанційне навчання», «Про електронні освітні ресурси», «Про проведення педагогічного експерименту з дистанційної форми навчання в регіонах України»; «Положення про дистанційне навчання»; «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні» тощо). У вітчизняному науковому дискурсі розробляються різні аспекти впровадження дистанційної освіти (В. Биков, В. Гриценко, В. Кремень, В. Кухаренко, В. Олійник, П. Сефаненко та ін.).

У Законі України «Про освіту» пояснюється, що *дистанційна форма* – «це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [1].

Як бачимо, таке навчання передбачає створення особливих умов, які забезпечуються єдністю трьох взаємозумовлених інтегрованих факторів: технологічного, педагогічного, організаційного. Це потребує використання інформаційного освітнього середовища (ІОС), зокрема, різних платформ (ATutor, Claroline, Live@EDU, eFront, Moodle, eLearning Server, SharePointLMS, Blackboard, WebCTCampusEdition, WebCT Vista, IBM LotusLearningSpace, WebTutor, Sakai, Доцент, Прометей, Орокс тощо). До того ж, реалізація дистанційного навчання неможлива без використання сучасних ІКТ.

В умовах сучасних глобалізаційних викликів необхідністю стала організація в закладах освіти різних типів дистанційної форми, в межах якої можна ефективно поєднувати електронне (e-learning), мобільне (m-learning), перевернуте (f-learning), всепроникаюче (ulearning), змішане (b-learning) навчання.

У педагогіці вищої школи зустрічаємо наукові дослідження, спрямовані на розробку різних аспектів підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи з обдарованими дітьми. Вчені [2; 3; 4] шукають шляхи вдосконалення освітнього процесу в ЗВО з метою забезпечення професійного становлення демократичного, інноваційного та творчого педагога обдарованих дітей. Проте використання можливостей дистанційної форми навчання та провадження ІКТ у контекст такої підготовки залишається мало розробленим. Відповідно до цього, організовуючи в закладі вищої освіти з майбутніми вихователями систему роботи, яка забезпечить набуття ними здатності створювати сприятливі умови для розвитку обдарованості дітей, необхідно використовувати сучасні технології.

Підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми пояснюємо [5] як систему, частину загальної підготовки, цілеспрямований і спеціально організований процес, що передбачає оволодіння студентами гуманістичними професійними цінностями та усвідомлення необхідності спеціальної роботи з обдарованими дітьми на інноваційних засадах, засвоєння системи інтегрованих філософських і психолого-педагогічних знань у сфері обдарованості, набуття комплексу професійних умінь, формування фасилітативної позиції та абнотивності, розвиток емоційного інтелекту, професійних і соціально зумовлених якостей. Серед організаційно-педагогічних умов, реалізація яких сприятиме реалізації мети такого виду підготовки, нами виділено *використання інформаційно-комунікаційних технологій на різних етапах організації освітнього процесу (аудиторних занять, професійноорієнтованої позааудиторної роботи, самостійної роботи, педагогічної практики тощо) та в умовах дистанційного навчання.*

В умовах завершення освітнього процесу 2019–2020 навчального року в дистанційній формі необхідністю стає забезпечення оперативної й інтерактивної взаємодії, зворотного зв'язку в системі «викладач – студент/студенти», «студент – студент/студенти». Одним з варіантів реалізації цього є створення в мережі Інтернет на різних платформах груп за інтересами, чатів, форумів тощо. Наприклад, на базі соціальної мережі Фейсбук було започатковано тематичну групу «Коворкінг креативних викладачів і студентів». Це творчий простір для спілкування суб'єктів освітнього процесу та інших зацікавлених осіб з актуальних проблем освіти обдарованих дітей та підготовки педагогів до такого виду професійної діяльності. Зокрема, учасники групи можуть презентувати оригінальні ідеї, проекти і творчі роботи, виконані на різних етапах професійного та особистісного вдосконалення [6].

Так, на практичних заняттях з дисципліни «Навчання і виховання обдарованої дитини» здобувачі ступеня вищої освіти «бакалавр», майбутні вихователі та вчителі початкових класів, отримують творчі завдання. В умовах дистанційного навчання їх виконання, з одного боку, потребує інтерактивної взаємодії студентів у мікрогрупах через ICQ, IRC, Skype тощо.

З другого боку, вони користуються різними засобами роботи з текстовою, презентаційною, табличною, графічною та відеоінформацією (офісними онлайн пакетами, веб орієнтованими графічними редакторами, онлайн відеоредакторами тощо). Найкращі роботи презентуються в стрічці групи, після відбувається онлайн обговорення, коментування, ведуться дискусії.

Отже, в сучасних умовах у контексті підготовки майбутніх педагогів у цілому, та безпосередньо до роботи з обдарованими дітьми доречно поєднувати різні форми навчання. Зокрема, виникає потреба використовувати дистанційну освіту, яка, з одного боку, відповідає сучасним викликам. З другого боку, вона забезпечує інтерактивність освітнього процесу, створює можливість для творчого спілкування всіх його суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38–39. – 380 с.
2. Григорович О. Формування інноваційної культури педагога як стратегічна мета національної системи освіти / О. Григорович, О. Демченко, Н. Родюк // Рідна школа. – 2018. – № 9–12 (1060). – С. 32–39.
3. Лимар Ю.М. Використання філософського діалогу у формуванні навичок демократичного спілкування майбутніх педагогів / Ю.М. Лимар, О.П. Демченко, І.С. Турчина // Інноваційна педагогіка. – 2019. – Випуск 16. – Т. 1. – С. 110–115.
4. Стахова І. Особливості використання інноваційних освітніх технологій у процесі формування прородничої компетентності майбутніх учителів початкових класів / І.А. Стахова // Педагогічний пошук : Зб. наук. праць студентів і молодих вчених. Вип. 8. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. – С.129–136.
5. Демченко О.П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції / О.П. Демченко // Молодий вчений. – 2019. – № 5.2 (69.2), травень. – С. 47–52.
6. Коворкінг креативних викладачів і студентів : сторінка тематичної групи в соціальній мережі Фейсбук // <https://www.facebook.com/groups/1703108269980920/>.

УДК 37.035.7(477)

**Дем'янюк Олексій Степанович
Коваль Юрій Веніамінович**

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОБРИС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Розглядається концептуальний обрис системи дистанційного навчання у Збройних Силах України, його понятійний апарат, актуальність впровадження дистанційного навчання у ЗСУ та відповідні завдання, які з цього випливають.

Ключові слова: *дистанційне навчання, система дистанційного навчання, інформаційні технології.*

The conceptual outline of the system of distant learning in the Armed Forces of Ukraine, its conceptual apparatus, actuality of if introduction into the Armed Forces of Ukraine and certain tasks which stems from it are analyzed.

Keywords: *distant learning, the system of distant learning, information technologies.*

У системах освіти розвинутих країн мають місце важливі зміни, які зумовлені глибокими процесами науково-технічної революції, які набули глобального характеру. Відповідно, в Україні здійснюються пошуки новітніх форм навчальної діяльності, спрямованих на ефективну адаптацію до нових міжнародних освітніх стандартів. Це вимагає використання у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій, які підвищують ефективність процесу навчальної діяльності та контролю знань.

Цей процес зумовлюється також й тим, що за час підготовки фахівців у ЗВО кількість

знань у світі практично подвоюється, спостерігається експоненційне зростання науково-технологічних знань, які застарівають протягом 5–10 років. Крім того, інформаційно-технологічні знання та, відповідно, навчальні ресурси сьогодні географічно розгалужені по всій Земній кулі.

За умов інформатизації суспільства застосування комп'ютерних технологій дистанційного навчання у військовій освіті формує у майбутнього офіцера перспективну орієнтацію, відкриває йому широкий спектр сучасних підходів і технологій набуття знань, умінь і навичок, вкрай необхідних у підготовці компетентного військового фахівця.

Відтак, можна говорити про особливу актуальність *впровадження дистанційного навчання* у систему підготовки військових фахівців ЗСУ, що зумовлено низкою причин. Перш за все можна говорити про динамічність змін, які відбуваються у розвитку військової справи, що потребує постійного удосконалення професійних знань та навичок, якими повинен володіти сучасний військовослужбовець. Це, у свою чергу, зумовлює зростання ролі безперервної освіти. Крім того, сучасне озброєння та військова техніка і, відповідно, тактика їх бойового застосування базується на використанні новітніх інформаційних технологій, а перехід ЗСУ до комплектування армії військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, потребує якісної та гнучкої системи підготовки висококваліфікованих кадрів. При цьому технології дистанційного навчання спроможні забезпечити своєчасне коригування змісту навчання військових фахівців за рахунок високої швидкості оновлення інформаційних ресурсів інформаційно-освітнього середовища. Суттєво, що впровадження дистанційного навчання дозволяє значно скоротити витрати на організацію та забезпечення процесу навчання.

Під *дистанційним навчанням* розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1, с.3]. Дистанційне навчання – це «організований за певними темами, предметами навчальний процес, який передбачає активний обмін інформацією між розділеними в просторі і часі студентами, викладачами і навчальними матеріалами, за якого максимально використовуються сучасні засоби нових інформаційних технологій і засоби масової комунікації – звичні для нас телефон, факс, радіо, телебачення, в тому числі кабельне, а також аудіо-, теле- і відеоконференції, засоби мульти- і гіпермедіа, комп'ютерні телекомунікації та ін.» [3, с. 379].

Зазначимо, що впровадження, використання та розвиток дистанційного навчання у ЗСУ – це один з системних процесів реформування системи військової освіти та підготовки військових фахівців, який потребує *всебічного забезпечення*. До основних його видів належать: нормативно-правове забезпечення; організаційне забезпечення; науково-методичне забезпечення; інформаційно-телекомунікаційне забезпечення; матеріально-технічне забезпечення; кадрове забезпечення; фінансово-економічне забезпечення.

Суттєво, що впровадження безперервної ступеневої системи навчання військових фахівців «через все життя» у систему ЗВО є одним із вирішальних чинників успішної трансформації та модернізації Збройних Сил України на теперішньому етапі їх функціонування у контексті широкомасштабної реформи системи військової освіти, метою якої є її наближення до сучасних вимог до розвитку світової освіти. При цьому, впровадження зазначеного виду навчання військових фахівців має забезпечити як реалізацію принципу індивідуалізації навчальної діяльності через оновлення змісту навчання та методів викладання дисциплін і розповсюдження знань через розширення доступу до навчальних ресурсів, реалізацію можливості навчання без обмежень за просторовою та часовою ознаками, з мінімальним відривом від виконання професійних обов'язків.

Це впливає із сучасних тенденцій розвитку освітніх технологій, основних напрямів державної політики у цій сфері, що потребують спрямування зусиль на розвиток дистанційного навчання у ЗСУ як одного з найбільш дієвих інструментів реалізації моделі безперервного навчання.

Розглянемо понятійний апарат системи ДН. Перш за все, ДН – це особлива форма цілеспрямованого процесу засвоєння знань, умінь і навичок, відмінною особливістю якого є взаємодія територіально рознесених учасників навчання у специфічному інформаційно-освітньому середовищі, створеному на основі синтезу сучасних педагогічних та інформаційних технологій. ДН є одною з форм навчання у вищих навчальних закладах України поряд з денною (очною), заочною, вечірньою та екстернатною формами. Суттєво, що педагогічні технології дистанційного навчання можуть використовуватись в інших формах навчання військових фахівців: очній, заочній, екстернатній та у різноманітних комбінаціях з цими формами (змішані форми навчання); у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації; у системі професійної (командирської) підготовки при вивченні окремих дисциплін (тем) або блоків дисциплін [2].

Відзначимо, що *педагогічні технології дистанційного навчання* – це технології створення та використання дидактично та методологічно оформленого структурованого навчального матеріалу, поданого в електронному вигляді; індивідуальної роботи та інтерактивного спілкування між учасниками навчального процесу з використанням *інформаційних та телекомунікаційних технологій*, які передбачають створення, передачу, збереження та використання навчальних матеріалів, а також організацію, супровід та моніторинг навчального процесу за допомогою засобів обчислювальної техніки та телекомунікації, спеціального математичного та програмного забезпечення.

Процес дистанційного навчання, виховання та розвитку особистості реалізується в специфічному *інформаційно-освітньому середовищі* – системно організованій сукупності засобів обчислювальної техніки та передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, що орієнтується на задоволення освітніх потреб користувачів – майбутніх фахівців.

Загалом, *дистанційний навчальний процес* – це навчальний процес, який організується та здійснюється за дистанційною або змішаною (очно-дистанційною, заочно-дистанційною) формами навчання або з використанням технологій дистанційного навчання при проведенні окремих занять або при вивченні окремих дисциплін (тем) або блоків дисциплін.

Суттєво, що ДН може використовуватися лише як один із навчальних ресурсів ЗВО, що передбачає актуалізацію *змішаної форми навчання* – навчання за якого технології ДН використані обмежено як засіб оновлення змісту й методів навчання та розширення доступу слухачів очної, заочної форм навчання та екстернату до освітніх ресурсів ЗВО, держави та інших країн.

Виходячи із зазначеного вище, можна визначити *систему дистанційного навчання ЗСУ* як підсистему системи військової освіти, яка являє собою сукупність взаємодіючих між собою з метою організації та здійснення дистанційного навчального процесу в єдиному інформаційно-освітньому середовищі: адміністративного персоналу; підрозділів дистанційного навчання; слухачів, які навчаються з використанням технологій дистанційного навчання; науково-педагогічних працівників. При цьому у ЗВО та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України можуть створюватися власні системи дистанційного навчання, які є складовими загальної системи дистанційного навчання ЗСУ.

Відзначимо, що *цільова аудиторія* системи ДН ЗСУ включає такі категорії, як: слухачі заочної (екстернатної) форми навчання ЗВО ЗСУ та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів України; слухачі (курсанти) вищих військових навчальних закладів ЗСУ та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів України очної форми навчання при самостійній роботі та факультативному навчанні; слухачі курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації та Вищих академічних курсів; державні службовці органів державної та виконавчої влади, які займаються питаннями національної безпеки та оборони держави; військовослужбовці, які готуються для участі у миротворчих операціях, міжнародних навчаннях та служби в об'єднаних штабах; офіцери органів управління, зайняті в системі професійної підготовки; кандидати на вступ до ЗВО ЗСУ та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів України при проходженні підготовчих курсів та попередньому

конкурсному відборі; студенти вищих навчальних закладів України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу; військовослужбовці, що звільнюються з лав ЗСУ при перепідготовці за програмою соціальної реабілітації військовослужбовців; громадяни іноземних держав у відповідності до міжнародних угод.

Впровадження дистанційного навчання у систему військової освіти та підготовки військових фахівців Збройних Сил України позитивно вплине на усі компоненти системи навчання: мету, зміст, організаційні форми, методи і засоби навчання тощо, що приведе до зростання рівня професійної підготовки й якості освіти військових фахівців за рахунок використання сучасних педагогічних та інформаційних технологій та надання доступу до додаткових інформаційних ресурсів; зростання професійної мобільності військових кадрів, їх ділової та соціальної активності; формуванню єдиного освітнього простору в рамках безперервної ступеневої системи навчання військових фахівців «через все життя».

Впровадженням нових технологій в освітніх закладах в основному зайняті викладачі інформатики. Для активнішого використання ДН потрібні спеціально підготовлені викладацькі кадри з різних дисциплін. Поряд з підготовкою їх після закінчення вищого навчального закладу, можна організувати таку підготовку під час навчання майбутніх спеціалістів у ЗВО, включивши у навчальний план для курсантів і студентів старших курсів згадані вище курси лекцій, практичні заняття, тобто вести підготовку організаторів впровадження нових технологій для вищих навчальних закладів України [2, с. 43].

Аналіз теорії та практики впровадження ДН в освітні системи дозволяє дійти висновку, що військові ЗВО, які використовують дистанційне навчання, отримують здатність: оперативніше реагувати на зміни предметної галузі навчання (теорії та практики збройної боротьби); більш ефективно вирішувати складні й актуальні педагогічні завдання з розвитку інтелектуального та творчого потенціалу, аналітичного мислення і самостійності своїх випускників; удосконалювати зміст навчання та інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін за рахунок доступу до інформаційних ресурсів, навчально-методичних матеріалів та дидактичних засобів інших навчальних закладів; ефективніше використовувати науково-педагогічний потенціал та матеріально-технічну базу.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235 – К., 2013. – 14 с.
2. Гудим В.І., Шуневич Б.І. Стан впровадження дистанційного навчання у вищій військовій школі України. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Військово-спеціальні науки / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К. : ВПЦ «Київський університет», Вип. 28. – 2012. – С. 41–44.
3. Шуневич Б. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 509 с

УДК 378

**Жихарєва Влада Вікторівна
Баришнікова Віра Вячеславівна
Петрова Анастасія Вячеславівна**

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У роботі розглянуто сучасні особливості та проблеми дистанційної освіти. Окреслено відмінності між методами та різновидами дистанційної освіти, виділено та надано характеристику їх основних видів.

Ключові слова: дистанційне навчання, електронне навчання, онлайн навчання, змішане навчання, синхронне та асинхронне навчання, цифрове, віртуальне навчання.

Modern features and problems of distance education are considered in the paper. The differences between the methods and types of distance education are outlined, the characteristics of their main types are highlighted and given.

Keywords: distance learning, e-learning, online learning, blended learning, synchronous and asynchronous learning, digital, virtual learning.

В умовах інформатизації та глобалізації сучасного світу, коли інформація та своєчасність її отримання грають вирішальну роль у конкурентній перевазі, кардинально змінюється зміст освіти. Конкурентоспроможність людського капіталу безпосередньо корелюється з вимогами нового інформаційного суспільства, в якому значно скорочуються терміни старіння знань, та з'являються нові можливості для їх отримання[1].

Як і раніше знання залишаються досить цінним ресурсом, але якщо раніше доступ до них був досить обмежений і навіть закритий у деяких випадків, то сьогодні доступ до знань є вільним і основним цінним критерієм стає своєчасність їх отримання. В зв'язку з цим, з'являються нові методи, методики та види навчання, що значно відрізняються від традиційних.

За останні декілька десятиліть з'явилася нові методи та види навчання, серед яких виділяють дистанційне навчання, он-лайн навчання, e-learning та цілу низку інших різновидів, пов'язаних з дистанційною освітою.

Однією з важливих проблем сучасної дистанційної освіти є значне різноманіття термінів та дефініцій, так визначення d-learning, E-learning, OnlineLearning досить часто використовуються як синоніми, при цьому не завжди зрозуміло чим вони відрізняються одне від одного. Іншою проблемою є плутанина між методами та видами навчання, що теж призводить до заміщення одних термінів іншими.

У роботі ми пропонуємо розібратися у різноманітті сучасних дефініцій, пов'язаних з дистанційною освітою. Почнемо з сучасних методів дистанційної освіти.

Відповідно до [2–6] основними методами дистанційної освіти є наступні:

- дистанційне навчання (*distance learning*, або *d-learning*) – це основний метод віддаленого навчання, в сучасних умовах. Його особливістю є те, що сторони навчання (викладач та студент не зустрічаються в аудиторія, як при традиційному навчанні), для здійснення процесу навчання використовуються різноманітні технічні засоби (месенджери, платформи та ін.). При цьому двостороннє спілкування (безпосереднє, або опосередковане) є однією з обов'язкових умов навчання.

Дистанційне навчання може бути синхронним або асинхронним.

- синхронне навчання – це такий метод навчання, у якому спілкування між викладачем та студентом відбувається у реальному часі, наприклад це може бути лекція, вебінар, онлайн-тренінг з використанням zoom,googlemeetaбо інших платформ чи месенджерів. При цьому, на відміну від традиційного навчання, викладач не завжди може здійснити контроль за самостійністю виконання завдань, та не завжди має можливості оцінити реакцію студентів.

- асинхронне навчання – це метод дистанційного навчання, під час якого викладач и учень не зустрічаються і безпосередньо не контактують. Для цього можуть використовуватися, відео лекції, електронні курси, завдання і тести у classroom, та інше.

Розглянемо основні різновиди дистанційного навчання, серед яких найпоширенішими є наступні:

- E-learning (електронне навчання) – це один з видів дистанційного навчання, котрий найчастіше обирається для проведення дистанційних курсів. Для використання цього виду навчання студенту потрібен інтернет та комп'ютер, завдяки яким він може приймати участь у семінарах, проходити навчання не виходячи з дому, у зручний для нього час. У сучасних умовах цей вид навчання є дуже поширеним серед компаній для навчання співробітників. E-learning прийнятний для навчання як маленьких груп, так і багатотисячних аудиторій;

- Online Learning (онлайн навчання) – процес передавання знань через інтернет за допомогою різноманітних програм, тобто навчання в режимі «тут і зараз». Воно дуже схоже з E-learning, але з'явилося значно пізніше, і на відміну від електронного навчання, яке спочатку використовувало електронну пошту для зв'язку між студентом і викладачем, онлайн навчання використовує значно більше сучасних ресурсів у вигляді, навчальних платформ, месенджерів, тестових тренажерів та навіть чат-ботів;

- M-learning (mobile learning, мобільне навчання) – різновид навчання за допомогою мобільних гаджетів (ноутбуків, планшетів, смартфонів) з використанням стабільного інтернет-зв'язку;

- Blended Learning (B-learning, змішане навчання) – різновид навчання, що дозволяє з'єднати традиційне та дистанційне навчання. Відповідно до мети навчання можуть використовуватися різноманітні форми спілкування з викладачем. Наприклад для отримання практичних навичок, студент зустрічаються з викладачем в аудиторіях, лабораторіях, тренажерних центрах. Одночасно значна частина інформації надається студентам у вигляді електронних лекцій, відео лекцій, викладається у classroom та на інших платформах і ресурсах. Крім того, студенти можуть зустрічатися з викладачем як онлайн, так і наживо на семінарах, практиках, тренінгах;

- Digital Learning (цифрове навчання) – різновид сучасного навчання, що поєднує у собі електронне та змішане навчання з використанням як онлайн, так і офлайн-цифрового забезпечення (камери та програмне забезпечення для відеоконференцій, classroom для викладки матеріалу і проведення поточного та підсумкового контролю, електронні конспекти лекцій);

- Virtual Learning (віртуальне навчання) – різновид дистанційного навчання, що дозволяє студентам взаємодіяти, підключатися, ділитися навчальними матеріалами з іншими учнями та викладачами поза аудиторією, використовуючи програмне забезпечення для відеоконференцій, різноманітні месенджери, створювати віртуальні співтовариства, використовувати моделі віртуальної реальності. Студенти можуть приймати участь як одночасно, так і переглядати записи занять.

Ми розглянули найпоширеніші методи та різновиди дистанційного навчання. Слід мати на увазі, що незабаром з'являться й інші різновиди та методи навчання, пов'язані з дистанційною освітою. У деяких випадках, практика дистанційного навчання значно випереджає теоретичне підґрунтя. Основним завдання науки в цьому випадку є пошук та наукове обґрунтування нових методів, методик та різновидів навчання, та обґрунтування їх особливостей, доцільності використання в тих чи інших умовах.

Список використаних джерел

1. Карпенко М.М. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка / М.М. Карпенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1693/>

2. Клевец А. Чемотличается онлайн-обучение от дистанционного обучения. / А. Клевец. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finacademy.net/materials/article/chem-otlichaetsya-onlajn-obuchenie-ot-distantsionnogo-obucheniya>

3. Виды и методы онлайн-обучения. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://myownconference.ru/blog/index.php/vidy-online-obucheniya/>

4. Difference Between e-Learning and Online Learning.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eztalks.com/elearning/difference-between-elearning-and-online-learning.html>

5. Электронное обучение. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Электронное_обучение

6. What's the Difference Between Online Learning and Distance Learning? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aeseducation.com/blog/online-learning-vs-distance-learning>

ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розглядаються проблеми дистанційного навчання в Україні за умов євроінтеграції. Проаналізовано способи одержання знань при дистанційному навчанні. Виокремлено основні переваги дистанційного навчання в Україні.

Ключові слова: дистанційне навчання, умови євроінтеграції, синхронні системи, асинхронні системи, форми здобуття освіти.

The problems of distance learning in Ukraine under the conditions of European integration are considered. Methods of obtaining knowledge in distance learning are analyzed. The main advantages of distance learning in Ukraine are highlighted.

Keywords: distance learning, conditions of European integration, synchronous systems, asynchronous systems, forms of education.

Проблематика дистанційного навчання як ніколи стала актуальною на початку весни 2020 р. у зв'язку із карантинними заходами, викликаними пандемією. Гостро та блискавично постало питання переходу на дистанційне навчання для всіх рівнів освіти.

Згідно чинного законодавства України особа володіє правом «здобувати освіту в різних формах або поєднуючи їх» [1, ст. 9]. При цьому до основних форм віднесено наступні: інституційну (очну, заочну, дистанційну, мережеву); індивідуальну (екстернатну, сімейну, педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальну.

Дистанційна форма здобуття освіти являє собою «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [1, ст. 9].

Становлення нового генерування студентської молоді з креативним мисленням виступає нагальною потребою українського суспільства в період сучасності за умов євроінтеграції та гармонійного розвитку.

Саме тому проведення реформування системи вищої освіти України задля визнання студента «центральною фігурою» навчального процесу із паралельним розвиванням його пізнавальної активності виступає обґрунтованою потребою [2, 3].

Реформування передбачатиме конструктивну перебудову процесу навчання. Метою даного процесу повинно стати максимізування розкриття індивідуальних можливостей, гармонійний саморозвиток особистості кожного із студентів.

Перспективним та надзвичайно актуальним напрямком розбудови сучасної вищої освіти за умов карантину, а також інтегрування до європейської, світової освіти виступає активне запровадження технологій дистанційного навчання до навчального процесу.

Враховуючи також, що професійні знання в сучасних умовах старіють надзвичайно швидко, постає необхідність їх постійного вдосконалення, чому активно сприятиме дистанційна форма навчання.

Динамічне еволюціонування навчання зумовлює те, що дистанційне навчання стає невід'ємною частиною сучасної освіти, в якій інтегруються елементи всіх форм та видів навчання (очного, вечірнього, заочного, дуального тощо) на основі ефективного застосування інноваційних комп'ютерних, телекомунікаційних та інших технологій.

До перспектив та переваг при застосуванні саме дистанційної форми навчання можна віднести наступні [3, с. 30]:

- загальнодоступність (абсолютно вирівняні можливості щодо одержання освіти, в незалежності від місць проживання, стану здоров'я, матеріальної забезпеченості тощо);
- відсутність потреби у відвідуванні лекцій, практичних, семінарів тощо фізичному

(можливість навчатися у зручний час, місці, темпі, нерегламентованість відрізка часу для освоєння знань тощо);

- мобільність (потенційна можливість використовувати широкий спектр джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, банків даних, баз знань тощо);
- демократизування зв'язку «викладач – студент»; (зокрема нівелює психологічні бар'єри);
  - об'єктивність;
  - застосування провідних освітніх технологій (використання інноваційних досягнень інформаційно-телекомунікаційних технологій, що паралельно із процесом основного навчання даватиме змогу навчатися і роботі з ними);
  - індивідуалізування процесу навчання;
  - гнучке консультування;
  - сприяє само організуванню студентів (учнів), позитивно впливаючи на нього, нарощуючи його творчий, інтелектуальний потенціал, прийняття відповідальних рішень тощо;
  - інтегрування (експорт/імпорт новітніх світових досягнень в сфері надання освітніх послуг);
  - розширення, оновлення ролі викладачів, які зобов'язані координувати пізнавальний процес, постійно вдосконалюватися, розвивати власні курси, підвищувати рівень творчої активності та кваліфікацію, слідкувати за нововведеннями, інноваціями тощо.

Що ж до способів отримання навчальної інформації при дистанційній формі прийнято виділяти: синхронні, асинхронні та змішані навчальні системи [3, с. 30].

Синхронні системи дозволяють одночасну участь у процесі проведення навчальних занять студентів, викладачів [3, с. 30]. Асинхронні ж системи не вимагають одночасного зв'язку студентів із викладачем. Студенти самостійно обирають час занять. Змішані системи – це системи, які застосовують одночасно елементи синхронних і асинхронних систем. Прикладом змішаних систем виступає «Віртуальне навчальне середовище Національного університету «Львівська політехніка», сформоване таким, чином, що студенти можуть вільно користуватися ним і синхронно (приміром, при здаванні іспиту), так і асинхронно (самостійно навчаючись, проходячи тестування та виконуючи інші завдання).

Отже, передумовою виникнення та подальшого розвитку дистанційної форми освіти виступає підвищення рівня технологічного розвитку, що напряму сприяє поліпшенню соціально-економічного стану [2; 3, с. 31].

Система дистанційного навчання є розрахованою на людей, що є достатньо свідомими та не потребують постійного контролювання з боку викладачів. Тому надважливу роль в процесі дистанційного навчання відіграватиме мотивування (стимулювання), у т. ч. й самомотивування слухачів, їхня здатність до самоорганізування тощо. Найважливішими компонентами (елементами) дистанційного навчання повинні виступати наступні: створення практичних ситуацій під час навчального процесу, можливість для студентів постійно проявляти себе, самореалізуватися, чіткість організування навчального процесу, його індивідуалізування тощо [3, с. 31].

Успішне вирішення проблеми ефективного впровадження та гармонійного розвитку дистанційної освіти Україною сприятиме підвищенню рівня якості, рівня доступності вищої освіти, інтегрування національної системи освіти в наукову, науково-виробничу, соціальну, суспільну, культурну інформаційну інфраструктуру європейського/світового співтовариства.

Із урахуванням розвитку інноваційних функцій викладача, особливостей процесу навчання в системі дистанційної освіти (на сьогодні просто вимушено) потрібно забезпечити підготовлення, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів задля успішного реалізування процесу дистанційного навчання, розширити застосування у навчанні інноваційних досягнень комунікаційних мереж, інформаційних технологій тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» зі змінами внесеними згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Татарчук Г. М. Институционализация дистанционного обучения: социологический аспект. Образование. – 2000. – № 1. – С. 63–72.
3. Прибилова, В. (2017). Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. Проблеми сучасної освіти, (4). – С. 27–36. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuessedu/article/view/8791>
4. Адамова І., Головачук Т. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. Витоки педагогічної майстерності. 2012. Вип. 10. – С. 3–6.

УДК 378:377

Заслужена Алла Андріївна

ДИДАКТИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розглядається проектування нових технологій навчання на базі онлайн платформи «GoogleClassroom».

Ключові слова: *дидактика, дистанційне навчання, онлайн платформа «GoogleClassroom», вузівський освітній процес, іноземна мова.*

Designing of new learning technologies based on the online platform «Google Classroom» is analyzed.

Keywords: *didactics, distance learning, online platform «GoogleClassroom», university educational process, foreign language.*

Дидактика дистанційної освіти – система навчання, заснована на взаємодії вчителя та студентів між собою на відстані, що відображає всі притаманні навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, організаційні форми, засоби навчання) спеціальними засобами Інформаційно-комунікативних та Інтернет технологій [1, с. 17].

Дидактика описується такими взаємопов'язаними елементами: сенс, цілі, принципи, закономірності навчання, зміст, технології, форми, методи, засоби навчання, система контролю й оцінювання результатів навчання, рефлексія та ін. Головні питаннями дидактики вважаються такі: *навіщо вчити?* (це є смисл, ядро, суть), *чому вчити?* (зміст), *як вчити?* (форми, методи) [2, с. 99].

Практичне втілення тенденцій розвитку вузівських систем навчання пов'язане з проблемою розробки відповідних технологій навчання. Під технологіями навчання розуміється цілісна сукупність дидактичних, загально педагогічних, управлінських та інших процедур, що зумовлена відповідними цілями і змістом навчання й виховання, яка покликана здійснити зміни форм поведінки і діяльності студентів, що вимагаються. Ми погоджуємось з думкою О. Околелова при розгляді цих процедур у якості опорних дидактичних засобів, що у сукупності забезпечують рух студента до заданих цілей [3, с. 40].

Представимо дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання на основі аналізу тенденцій вузівського навчального процесу [3, с. 41]:

- забезпечення можливості кожному студенту навчатися за оптимальною, індивідуалізованою програмою (з урахуванням його пізнавальних особливостей, мотивів, схильностей, особистісних якостей) при збереженні фронтальних форм навчання;
- сприяння оптимізації навчального процесу;
- забезпечення реалізації принципів навчання (мотивації, присвоєння цілі діяльності, оцінці рівня засвоєння діяльності, активності та пізнавальної самостійності);
- забезпечення інструменту реалізації дидактичного принципу рефлексії, що вимагає від студента самостійного завершення роботи по формуванню певної системи знань і осмислення тих схем і правил, згідно яких він діє;

- корелювання з принципами та закономірностями традиційної педагогіки.

Принципи проектування нових технологій навчання тісно пов'язані з вищезазначеними вимогами. До них відносяться такі принципи: цілісності; відтворення; нелінійності педагогічних структур; адаптації процесу навчання до особистості студента та потенційної надмірності навчальної інформації [3, с. 41].

Розглянемо можливість реалізації дидактичних принципів через застосування онлайн платформи «Google Classroom». Встановлено, що вона дозволяє реалізовувати такі дидактичні принципи: активності, наочності, свідомості, доступності та індивідуалізації [4].

Щодо принципів проектування нових технологій навчання, слід зауважити, що Google Classroom забезпечує принцип інтерактивності через систематичність здійснення контролю з необмеженою кількістю разів, визначення об'єктів контролю для вибору адекватних форм контролю, з виключенням суб'єктивного фактору в особі викладача при оцінюванні [4].

Слід зауважити, що відповідальність за забезпечення принципу потенційної надмірності навчальної інформації на базі онлайн платформи «Google Classroom» цілком полягає на викладача. Викладач повинен розробити завдання таким чином, щоб задіяти рефлексивну діяльність студента та активізувати його когнітивні процеси. При навчанні іноземній мові студентів до таких завдань відносяться: дати відповіді на запитання, що ставляться до автентичних текстів; визначити правдивість тверджень і виправити ті в яких міститься неправдива інформація; підібрати заголовки до абзаців тексту із запропонованих варіантів; визначити головну думку абзацу, аргументувати свою точку зору на задану проблематику, скласти або розгадати ребуси на лексику, що вивчається [5, с. 42].

Щодо забезпечення принципу нелінійності інформаційних структур і процесів викладачу іноземної мови у вищій школі слід дотримуватись дидактичної технології нелінійності в представленні матеріалів для вивчення; при підборі текстів відповідно змісту професійної підготовки майбутніх спеціалістів (що враховується при розробці програми для викладання навчальних дисциплін, наприклад, «Фахова іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням»); створенні вправ та завдань на засадах компетентнісного підходу з урахуванням «етапів активації інтелектуальної діяльності студентів» [5, с. 42]; можливостей непослідовного навчання (в рамках модуля з певної дисципліни).

Зазначимо, що онлайн платформа «Google Classroom» як мультимедійний засіб, об'єднує в собі такі можливості: розробка і публікація власних курсів та завдань; інтеграція завдань з інтерактивним навчальним матеріалом (наприклад, аудіо та відео записами, статтями, уривками з книг і т. д.); реалізація активної співпраці та взаємодія всіх учасників навчального процесу [4]; систематичне здійснення контролю.

Отже, онлайн платформа «Google Classroom» дозволяє реалізовувати дидактичні принципи активності, наочності, свідомості, доступності та індивідуалізації. За умови врахування викладачами іноземної мови принципів проектування нових технологій навчання (методично грамотної розробки завдань в рамках компетентнісного підходу) може бути ефективним засобом в організації освітнього процесу при дистанційній формі навчання студентів.

Список використаних джерел

1. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю, Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения: учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / под ред. Е.С. Полат. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
2. Хуторской А.В. Дидактика. Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2017. – 720 с.
3. Околелов О. П. Дидактика дистанционного образования. – М. : Директ-Медиа, 2013. – 98 с.
4. Михайлов В.Ю. Особенности организации контрольно-оценочной деятельности в процессе обучения иностранному языку с использованием сервиса Google Classroom // <https://moluch.ru/archive/241/55723/> (дата звернення: 25.03.2020).
5. Заслуженная А.А. К вопросу подготовки социальных работников посредством

изучения дисциплины «Профессиональный иностранный язык» / А.А. Заслуженная //International scientific professional periodical journal «THE UNITY OF SCIENCE», December 2019 – January 2020. – Vienna, Austria, 2020. – P. 41–44.

УДК 378

Зубіашвілі Ірина Костянтинівна

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглядаються особливості застосування дистанційної освіти як одного із засобів підвищення рівня вищої освіти студентів. На основі вивчення теоретичного матеріалу зроблено висновки щодо конкретизації поняття дистанційного навчання.

Ключові слова: студенти, дистанційне навчання, заклад вищої освіти, інформаційні технології, форманавчання.

The article describes the features of the application of distance learning as one of the means of improving the standard of higher education of students. Having studied the theoretical material, the author makes conclusions about concretization of distance learning concepts.

Keywords: students, distance learning, higher education institution, information technology, form of education.

Дистанційне навчання поряд з традиційними формами навчання (очної, заочної) з'явилася нещодавно та є новим напрямом в освіті. Ця форма навчання у порівнянні з іншими формами освіти здатна задовольняти потреби широко кола споживачів освітніх послуг.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, що забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів і студентів на різних етапах навчання, а також самостійну роботу з матеріалами інформаційного простору [4, с. 120].

В Україні дистанційне навчання, на відміну від закордонних моделей, є більш демократичним і наближеним до нашого споживача. Ця форма навчання органічно поєднує в собі технології відкритої освіти – кейс-технології, мережеві технології та стає більш доступною широким масам населення, які отримують освіту не на деякий період часу, а на все життя.

Сучасне інформаційне суспільство пред'являє вимоги до системи освіти, які можна сформулювати таким чином: уміння самостійно заходити та переосмислювати наукові знання; уміння студентів самостійно орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві [5, с. 105].

Поняття «дистанційне навчання» означає таку організацію навчального процесу, при якому викладач розробляє навчальну програму, яка базується на самостійному навчанні студента. Таке освітнє середовище характеризується тим, що студенти відокремлені від викладача в просторі або часі; в той же час, студенті і викладачі мають змогу здійснювати діалог між собою за допомогою засобів телекомунікації.

Основними принципами дистанційного навчання є: встановлення інтерактивного навчання між студентами і викладачами без забезпечення їх безпосередньої зустрічі та самостійне освоєння певного обсягу знань і навичок за обраним курсом, його програмою.

Головною проблемою розвитку дистанційного навчання є створення нових методів і технологій навчання, відповідних телекомунікаційному середовищу спілкування. В цьому середовищі яскраво проявляється те, що студенти є не просто пасивними споживачами інформації, а у процесі навчання вони створюють власне розуміння предметного змісту навчання [2, с. 95].

Як відзначають дослідники, дистанційне навчання в якості засобу підвищення рівня

освіти студентів у закладі вищої освіти має низку переваг: можливість засвоювати навчальний матеріал у будь-якому місті, де є комп'ютер; можливість виконувати завдання в зручний для студентів час; віртуальний курс лекцій дозволяє скоротити або розтягнути час навчання на свій погляд; можливість самостійно обирати предмети для вивчення та працювати всвоєму темпі, взручний час; можливість вибору місця навчання незалежно від місця проживання; відносно невисокі витрати на навчання; навчання може відбуватися при суміщенні головної професійної діяльності з навчанням [7, с. 152].

Дистанційне навчання певною мірою знімає соціальну напругу, забезпечуючи рівну змогу отримання освіти незалежно від місця проживання та матеріальних умов; дистанційне навчання забезпечує зручну можливість експорту освітніх послуг.

Отже, перераховані особливості визначають переваги дистанційного навчання перед іншими формами отримання освіти, що висувають певні вимоги як до викладача, так і до студента.

Дистанційне навчання є найбільш за характеристиками та деякими організаційними моментами до заочного навчання, але має суттєві відмінності, наприклад, вільний графік у процесі навчання; можливості спілкування з викладачем за допомогою нових інформаційних технологій, спеціалізовані комплекти засобів навчання для ефективної самостійної роботи та ін.

Досвід заочного навчання може бути досить корисним для формування системи дистанційного навчання, тому що Україна має багатий досвід у цієї галузі [1, с. 25].

Але дослідники зазначають й негативні сторони дистанційного навчання, до яких можна віднести відсутність очного спілкування студента і викладача, що означає відсутність індивідуального підходу до навчання. Також у ході дистанційного вивчення предмету виникає необхідність самостійного освоєння складних для розуміння тем, а студенти не завжди є самостійними до такого рівня, який потрібен при дистанційному навчанні. Разом з цим, студентиможуть не отримати певний необхідний об'єм практичних занять, щоозначаєнеможливістьвикористовуватидистанційне навчання при вивченні дисциплін, які потребують обов'язкового засвоєння практичних навичок [6, с. 78].

Отже, потрібно відзначити, що саме дистанційна освіта відкриває студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості; дозволяє викладачам реалізовувати принципово нові форми і методи навчання із застосуванням концептуального моделювання явищ і процесів.

Розвиток дистанційного навчання в системі української освіти продовжує удосконалюватися в процесі розвитку інтернет-технологій.

Дистанційна форма навчання сприяє розповсюдженню освіти, навчальні курси стають доступними.

Список використаних джерел

1. Вишнівський В.В. та ін. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. / В.В. Вишнівський, М.П. Гніденко, Г.І. Гайдур, О.О. Ільїн. – К. : ДУТ, 2014. – 140 с.
2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с.
3. Дмитриев М.Е. Отношение к дистанционному образованию в педагогической среде вуза // Научный альманах, 2016. – № 8–1 (22). – С. 113–116.
4. Панов П. Онлайн-обучение в вузах заменит «живые» лекции и семинары [Электронный ресурс] // Известия, 2017. Режим доступа: <http://iz.ru/news/669377>.
5. Урсу Я.А. Дистанционное образование студентов в вузах // Международный журнал экспериментального образования, 2010. – № 8. – С. 120.
6. Фирсов В.Л. Педагогические условия формирования готовности студентов вуза к непрерывному профессиональному образованию в условиях дистанционного обучения // Наука и современность, 2012. – № 15. – С. 104–107.

7. Шабанов Г.А. Методические проблемы реализации информационных технологий в дистанционном образовании студентов вуза // Инновационные информационные технологии, 2012. – № 1. – С. 167–169.

УДК 004.93

**Іванченко Надія Олександрівна
Подскребко Олександр Сергійович
Квашук Дмитро Михайлович**

**ПРОВЕДЕННЯ ON-LINE ЛЕКЦІЙ ОПП «ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА»
ОПП «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА» З ВИКОРИСТАННЯМ
ТЕХНОЛОГІЙ МАШИННОГО ЗОРУ**

У статті розглянуто питання про те, як технології машинного зору застосовуються в системі дистанційного навчання ОПП «Цифрова економіка» та «Економічна кібернетика». Розглядаються визначення та основні принципи побудови систем машинного зору в системах дистанційної освіти, Розкривається актуальність їх застосування в сучасному світі, а також новітні тенденції розвитку технологій створення подібних систем.

Ключові слова: системи штучного зору, машинний зір, розпізнавання образів, дистанційна освіта, навчальний процес.

The paper deals with the question of how machine vision technologies are applied in the system of distance learning of the Digital Economy and Economic Cybernetics. The definitions and basic principles of the construction of artificial vision systems in distance education systems, the relevance of their application in the modern world, as well as the latest trends in the development of technologies for creating such systems are considered.

Keywords: artificial vision systems, computer vision, pattern recognition, distance education, learning process.

У травні 2019 року компанія Holon IQ опублікувала звіт за 2019 рік, де представлено п'ять основних застосувань технологій штучного інтелекту (ШІ) в освіті, а саме: голос, зір, природна мова, алгоритми та обладнання, що охоплюють широкий спектр навчальної діяльності – від здобуття знань та навчальної логіки до оцінювання та академічної доброчесності, при цьому досконало покращуючи освіту [1].

Освітньо професійні програми (ОПП) «Цифрова економіка» та «Економічна кібернетика» поєднують в собі фундаментальну економічну освіту і глибокі знання необхідні для розв'язання складних спеціалізованих завдань щодо поглиблення цифровізації економіки та освіти з використанням елементів штучного інтелекту, а саме машинного зору для дистанційного навчання.

Сьогодні навчання студентів зазначених ОПП в умовах карантину здійснюється дистанційно і залежить від якості інтернету, цифрових навичок викладача і технічних засобів та самоорганізації студентів. При цьому якість навчання та опанування матеріалу на відстані може бути дуже різною.

Саме тому, найвизначнішою перевагою машинного зору в системі дистанційної освіти при підготовці майбутніх фахівців є визначення реакції людини на навчальний процес (положення тіла, напрям оцей, температура тіла, кількість рухів, тощо). Тому, технології машинного зору використовуються у ряді навчальних сценаріїв, наприклад:

- виявлення факторів залучення до дистанційного навчання;
- перевірка аудиторного навчання;
- автоматизовані онлайн-іспити;
- розпізнавання рукописного тексту.

Виходячи із зазначеного, можна сказати, що дистанційне навчання руйнує межу географії та багатства, забезпечує якісну та демократизовану освіту зацікавленим

студентам. Разом з тим, за даними MOOCs, які вказують на те, що сучасна проблема навчання, і не лише дистанційного, полягає в низькій швидкості утримання інформації після її сприйняття. Це пов'язано не лише з навчальним процесом, його особливостями, а й сучасним інформаційним світом. Поки, що, в умовах «Четвертої технологічної революції», людство ще не встигло еволюціонувати, підлаштувавшись до надвеликих обсягів інформації. Так, від 7% до 13% студентів, що навчаються на уроці MOOCs, фактично не можуть завершити цей урок [2].

Технології ШІ настільки розвинулися, що це дозволяє не лише розпізнавати обличчя, але й ідентифікувати емоції. За допомогою машинного зору платформи для дистанційного навчання можуть збирати дані про поведінку студента в реальному часі, наприклад, рух очей, положення тіла (схиляючись або сидячи) та вираз обличчя (позіхаючи, нахмурившись або примруживши очі). Такі дані можуть бути використані для негайного втручання (наприклад, пропонування більш легкого матеріалу) або рефлексивних дій (наприклад, перепроєктування занять).

На жаль, ця концепція залишається на рівні досліджень. У кількох науково-дослідних роботах [3, 4] було визнано, що розпізнавання обличчя є перспективним підходом до виявлення взаємодії в умовах онлайн-навчання, але мало таких розробок стають комерційними, як правило все залишається на стадії подальшого розвитку. Одна з компаній, яка впроваджує такі технології, – це Emotuit, застосовує методи розпізнавання обличчя як аналітику для поліпшення залучення студентів до електронного навчання [5].

Протягом тривалого часу дослідники багато поклалися на спостереження за викладачами та самозвітність студентів [6] (опитування, анкети та інтерв'ю), щоб оцінити їх поведінку. Такий підхід може бути трудомістким, коли йдеться про кілька аудиторій. Крім того, порівняно з машинами, людські очі не є ідеальними в обробці сотень облич одночасно або виявленні моделей поведінки.

З одного боку, така технологія недостатньо зріла і інколи дає неточні результати. При навіть незначному неправильному трактуванні емоцій та поведінки, неправомірно прийматимуться рішення та неправильно орієнтуватимуться на студентів. З іншого боку, також існує суворий етичний розгляд конфіденційності даних студентів (хоча дослідники вивчають підхід щодо збереження конфіденційності для підготовки ШІ, не вимагаючи копії даних).

Ще однією проблемою дистанційного навчання є масштабування онлайн-іспитів. Традиційно викладачеві, необхідно бути фізично присутнім у тестовому середовищі, щоб перевірити особу учасників тестування та не допустити їх до обману під час тесту. Ця традиційна модель, мабуть, не розширюється та не відповідає онлайн-моделі навчання. У той же час, ШІ значно вдосконалився, щоб повідомити і навіть заблокувати тестувальників у використанні обману. Поведінка обману зазвичай передбачає підозрілі рухи очей або обличчя, тому ШІ може миттєво виявити будь-яке списування під час он-лайн іспиту.

Для більшості університетів паперові тести та письмові іспити і досі є основним засобом оцінювання студентів. У наш час штучний інтелект надає можливості комп'ютерам з когнітивною здатністю навіть розпізнавати почерк. Одним із прикладів є INK-12, спільний проект між TERC та MIT, який дозволяє студентам робити записи та записувати математичні рішення на програмному забезпеченні та дає можливість викладачам переглядати та обмінюватися студентською роботою з класом для підтримки навчання студентів.

До цих пір ми розглянули одну конкретну область технології машинного зору та приклади її застосування в галузі дистанційного навчання. Справді, технології ніколи не зупиняють нас, а машинний зір є і буде використовуватися в більшій частині аспектів освіти.

Список використаних джерел

1. HolonIQ. Education 2030 [Електронний ресурс] / HolonIQ // HolonIQ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.holoniq.com/wp-content/uploads/2018/06/HolonIQ-Education-in-2030.pdf>.

2. Moocs struggle to lift rock-bottom completion rates [Електронний ресурс] // Financial times. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ft.com/content/60e90be2-1a77-11e9-b191-175523b59d1d>.

3. Zhaoli Zhang. Data-driven Online Learning Engagement Detection via Facial Expression and Mouse Behavior Recognition Technology [Електронний ресурс] / Zhaoli Zhang // Journal of Educational Computing Research. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0735633119825575>.

4. Dewan, M.A.A., Murshed, M. & Lin, F. Engagement detection in online learning: a review. Smart Learn. Environ. **6**, 1 (2019). <https://doi.org/10.1186/s40561-018-0080-z>.

5. Офіційний сайт Emotuit [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.emotuit.com/>.

6. Curtis R. Henrie, Lisa R. Halverson, Charles R. Graham (2015), Measuring student engagement in technology-mediated learning: A review, Computers & Education, vol. 90 p. 15–36.

УДК: 378.14:004

Казанська Олена Олександрівна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

У статті проведено аналіз історичних етапів розвитку електронних систем навчання. Зазначено, що розвиток Web-технологій став поштовхом для впровадження дистанційних технологій навчання. Проведено порівняльний аналіз основних електронних систем навчання. Визначено їх особливості, наведено переваги і недоліки. Надано рекомендації щодо удосконалення і впровадження системи Moodle в освітній процес українських вищих навчальних закладів як найбільш ефективної платформи для впровадження в систему дистанційного навчання.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, дистанційна освіта, системи електронного навчання, SCORM, Moodle.

The analysis of historical stages of development of electronic systems of training is carried out. It is noted that the development of Web-technologies has become an impetus for the introduction of distance learning technologies. A comparative analysis of the main electronic learning systems. Their features are defined, advantages and disadvantages are resulted. Recommendations for improving and implementing the Moodle system in the educational process of Ukrainian higher education institutions as the most effective platform for implementation in the distance learning system are given.

Keywords: information support, distance education, e-learning systems, SCORM, Moodle.

Епідемія коронавірусу, яка охопила практично всі країни світу, показала, наскільки важлива наявність дистанційного навчання в усіх закладах освіти. Завдяки такої інноваційної технології стало можливим не переривати навчальний процес і продовжити навчання студентів у звичайному режимі.

Відзначимо, що, якщо раніше дистанційне навчання позиціонувалася як навчання для працюючих студентів, студентів-іноземців, тобто для осіб із обмеженою мобільністю та особливими освітніми потребами, то зараз через цю форму навчання можна запобігти глобальних проблем населення світу, пов'язаних з масштабними катастрофами як пандемія.

Значна кількість вищих навчальних закладів вже має досвід впровадження дистанційної форми навчання, проте у зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій необхідно проводити постійний моніторинг існуючих інформаційних платформ, знаходити їх переваги та недоліки, впроваджувати досвід в роботу вітчизняних ВНЗ провідних країн.

Впровадження інформаційних систем і технологій в освіту надає можливість значно покращити ефективність навчання та скоротити витрати на нього.

Так дослідниками було проведено порівняльний аналіз показників ефективності навчання у групі та індивідуальному навчанні. Згідно цим дослідженням було визначено, що:

- у середньому на 1 годину на студента, що навчається у групі, припадає близько 0,1 питання;
- при індивідуальному навчанні студент може відповісти на 120 питань на годину;
- для 98% студентів ефективність індивідуальної роботи вище майже на 50%, ніж навчання у групі [1].

Індивідуальна робота дає найкращі результати. Новий підхід найдорожчий, фактично потрібно надати кожному студенту репетитора. Використання інформаційних технологій для надання матеріалів та інструкцій може частково вирішити цю проблему. Такий вид навчання, надання матеріалу чи інструкцій може краще відповідати індивідуальним потребам, інтересам і цілям студента.

Індивідуальне електронне навчання (або дистанційне) за рівнем ефективності може досягти або перевищити рівень індивідуального або традиційного навчання. Навчальні матеріали створені таким чином, що можуть бути використані багаторазово, зібрані в бібліотеки, і використовуватися в режимі реального часу.

Розвиток електронного навчання і інтерес до нього з боку навчальних закладів, уряду і комерційних організацій зумовило початок розвитку дистанційного навчання.

Фахівці в галузі інформаційних технологій комбінували розвиток «молодих» мов програмування, розвиток нових технічних засобів і широко використовуваних інтерфейсів. Це дозволило широкому колу людей, які були не знайомі із програмуванням, швидко і без особливих витрат створювати навчальний продукт.

Пізніше фахівці стали застосовувати більш складні технічні засоби програмування, створюючи шаблони і структури, які дозволили користувачам, не заглиблюючись в програмування, створювати свій продукт.

Вартість роботи значно знизилася у зв'язку із розвитком технологій і доступністю персональних комп'ютерів.

Поява Всесвітньої Павутини змінила розвиток інформаційних систем. Інтернет, як широко доступний засіб комунікацій, заснований на загальних стандартах, забезпечив вільний доступ в будь-який час до інформації та навчання. Архітектурно, Всесвітня Павутина була спочатку несумісна з багатьма інформаційними навчальними системами, так як Web-платформа нейтральна і управляється віддаленим сервером, а навчальні системи підтримується приватним програмним забезпеченням. Однак фахівці швидко усвідомили вигідність роботи на основі Web.

Першим кроком до адаптації навчальних інформаційних систем до інтернет-навчання став перехід від CD-ROM до on-line доставці контенту. Мережа використовувалася спочатку тільки як засіб поширення. Щоб використовувати перші освітні інтернет-програми користувач повинен був завантажити певні програми розробника. Системи навігації та подачі інформації не завжди працювали у всіх середовищах.

При розробці другого покоління освітніх систем стала очевидною необхідність створення певних систем управління навчанням (Learning Management Systems (LMSs)).

Абревіатура SCORM (Sharable Content Object Reference Model) в перекладі з англійської означає – «модель обміну навчальними матеріалами».

З розвитком Інтернету і поширенням дистанційного навчання робота над SCORM стандартом стала ключовим завданням фахівців. SCORM об'єднав і поліпшив розроблені раніше стандарти і специфікації, створивши чітку модель поширення освітнього контенту, засновану на LMS (Learning Management System – «система управління навчанням»).

Створення стандарту SCORM є першим кроком створення концепції Advanced Distributed Learning (ADL) – «просунуте розповсюджене навчання». Метою створення даної концепції є розвиток стратегії, що проводиться міністерством оборони і урядом в області модернізації навчання та тренінгу, а також для об'єднання вищих навчальних закладів і комерційних підприємств для створення стандартів у сфері дистанційного навчання.

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти

Так даний стандарт визначає структуру навчальних матеріалів і інтерфейс середовища виконання, за рахунок чого навчальні об'єкти можуть бути використані в різних системах електронної дистанційної освіти. SCORM описує цю технічну структуру за допомогою деяких основних принципів, специфікацій і стандартів, заснованих на роботі інших вже створених специфікацій і стандартів електронної та дистанційної освіти.

Існує багато специфікацій стандарту SCORM. У додатку А наведено порівняльна характеристика цих специфікацій.

Однією із специфікацій стандарту SCORM є система управління навчанням Moodle – Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment [2].

Дизайн и розробка Moodle – це особлива філософія навчання, яку називають «педагогіка соціального конструкціонізму» (social constructionist pedagogy) [2].

Платформа Moodle вже багато років займає лідируючу позицію серед схожих засобів для забезпечення дистанційного навчання в освіті, як серед комерційних, так і серед вільно розповсюджуваних продуктів [3, 4]. На діаграмі (рис. 1.1) можна ознайомитися зі статистикою використання деяких систем.

До основних переваг даної системи можна віднести:

- доступність ресурсів дистанційного курсу в будь-який час;
- економія часу;
- заощадження часу при тестуванні порівняно з усним опитом;
- висока інформативність курсів;
- у разі відсутності студента з поважних причин на заняттях – можливість його консультування і оцінки засвоєння ним навчального матеріалу.

Поряд з цим є недоліки:

- неможливість ідентифікувати дистанційно особу студента (немає стовідсоткової упевненості в тому, що, наприклад, тест пройшов саме той студент, прізвище якого стоїть у журналі оцінок);
- можливість необ'єктивної оцінки знань студента викладачем (основа дистанційного навчання письмова, а деяким студентам легше надати відповідь усно);
- необхідність достатньо високого рівня підготовки студентів для успішної роботи в системі дистанційного навчання;
- необхідність жорсткої самодисципліни студента;
- недосконалість матеріально-технічної бази [2].

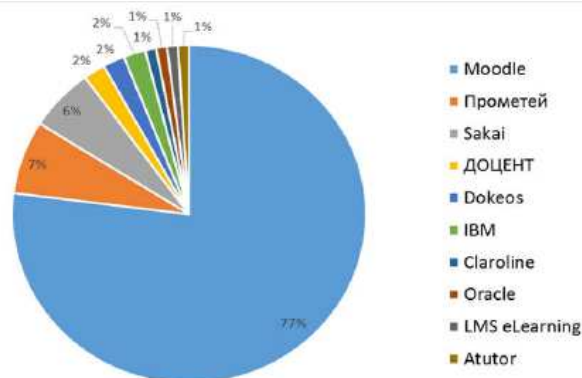

Рис. 1.1. Статистика використання систем дистанційного навчання в освіті [3]

Moodle має такі можливості для студентів:

- доступність навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) та засобів для спілкування і тестування «24 на 7»;
- наявність засобів для групової роботи (Вікі, форум, чат, семінар, вебінар);
- можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу студентом;

- можливість перегляд результатів проходження тесту;
- спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат;
- завантаження файлів з виконаними завданнями;
- використання нагадувань про події у курсі.

Можна виділити такі можливості Moodle для викладачів:

- надання інструментів для розробки авторських дистанційних курсів;
- розміщення навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) у форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео, аудіо і презентаційні матеріали у різних форматах та через додаткові плагіни;
  - можливість додавання різноманітних елементів курсу;
  - швидка модифікація навчальних матеріалів;
  - можливість використання різних типів тестів;
  - автоматичне формування тестів;
  - автоматизація процесу перевірки знань, звітів щодо проходження студентами курсу та звітів щодо проходження студентами тестів;
    - можливість додавання різноманітних плагінів до курсу дозволяє викладачу використовувати різноманітні сторонні програмні засоби для дистанційного навчання.

Система керування навчанням Moodle має такі нові можливості:

- підвищення продуктивності завдяки покращенню роботи з базами даних, кешуванням та блокуванням не гостей і незареєстрованих користувачів;
  - оновлення плагінів усередині Moodle через веб-інтерфейс;
  - можливість налаштування форматів плагінів курсів;
    - оновлення іконок;
  - покращення роботи з темами – подання сторінок з HTML5, підтримка JQuery, небезпечний макет сторінок для тестування тощо;
  - покращена інтеграція з редактором TinyMCE;
  - удосконалення щодо реєстрації, управління групами, записуванням на курс та звітами щодо проходження студентами курсу та тестування;
  - інтеграція зовнішніх календарів, Календар Google;
  - повна підтримка Unicode імен файлів в Zip архіві;
  - удосконалення модуля семінар;
  - завантаження файлів методом перетягування [5].

Отже, роблячи висновок, можна зазначити, що не дивлячись на швидкий розвиток інформаційних технологій вже зараз можна знайти необхідне програмне забезпечення для автоматизації дистанційного навчання.

На даний час, найбільш придатною системою до умов українського дистанційного навчання є платформа Moodle. Можливо, що в майбутньому доведеться перейти на іншу систему, але найголовніше, залишаться навички роботи з подібними системами, тобто буде створена інфраструктура підтримки подібних систем.

Система Moodle вже встигла зарекомендувати себе як ефективна система для навчальних, медичних та інших організацій світу. Яскравим прикладом використання Moodle в Україні можуть бути навчальні сайти ВУЗів, таких як, наприклад, Національного авіаційного університету.

Список використаних джерел

1. Advanced Distributed Learning (ADL), Sharable Content Object Reference Model (SCORM®), 2004 2nd Edition Overview, 2004.
2. Богомолів В.А. Обзор бесплатных систем управления обучением // Educational Technology & Society (Международный форум образовательных технологий и общества), 2007. – № 10 (3). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/obzor-besplatnyh-sistem-upravleniya-obucheniem/viewer> (Дата звернення: травень 2020).

3. Курси дистанційного навчання «Ракурс». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ra-kurs.spb.ru/2/0/3/1/?id=13#_Точ177795512 (Дата звернення: травень 2020).

4. Мурашова А.Ю. Дистанційне навчання // Научно-методический журнал «Концепт», 2017. Т31. С. 681–685. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://e-koncept.ru/2017/970187.htm> (Дата звернення: травень 2020).

5. Гарбуз Н. В. Проблеми впровадження Moodle в навчальний процес / Н. Гарбуз, С. Закурдай, В. Шавкун. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://2016.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=107&lang=ru> (Дата звернення: травень 2020).

6. Офіційний сайт Moodle [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://moodle.com> (Дата звернення: травень 2020).

7. Електронний журнал «Громадянська ініціатива» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://netreforme.org/tag/sokrashhenie-prepodavateley/> (дата звернення: травень 2020).

Додаток А

Порівняльна характеристика систем електронного навчання

	MOODLE	LAMS	Sakai	ATutor	Claroline	Dokeos	OLAT	OpenACS	ILIAS
SCORM	+	-	+	+	+	+	+	-	+
IMS	+	-	+	+	+	+	+	-	-
Мова додатку	PHP	Java	Java	PHP	PHP	PHP	Java		PHP
СУБД	MySQL	MySQL	MySQL Oracle, hsqldb	MySQL	MySQL	MySQL	MySQL PostgreSQL	Oracle, PostgreSQL	MySQL
Ліцензії	GNU/GPL	GNU/GPL	GNU/ GPL	GNU/ GPL	GNU/GPL	GNU/ GPL	GNU/ GPL	GNU/GPL	GNU/ GPL
Можливість розширення	так, за рахунок зовнішніх модулів	залежить від розробників	так, за рахунок зовнішніх модулів	залежить від розробників	залежить від розробників	залежить від розробників	так, за рахунок зовнішніх модулів	залежить від розробників	залежить від розробників
Багатомовний інтерфейс	>54	20	28	>50	36	38	34	35	43
Система перевірки знань	тести, завдання, семінари, активність на форумах	тести	тести, завдання, семінари, активність на форумах	тести	тести, вправи	тести, презентації	тести, завдання	тести	тести
Демонстраційний сервер	+	+	-	+	+	+	+	-	-

УДК 37.018.43:657.05

Калабухова Світлана Вікторівна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ФІНАНСОВИХ АНАЛІТИКІВ

Акцентовано увагу на стрімкому зростанні обсягів теоретичних знань в інформаційному суспільстві та необхідності постійного вдосконалення професійних навичок. Визначено важливість відкритої дистанційної освіти для вдосконалення професійних знань фінансових аналітиків. Запропоновано використання онлайн-формату

робочого зошиту на базі електронних таблиць Excel, завантажених в освітнє середовище Moodle.

Ключові слова: вдосконалення професійних знань, відкрита дистанційна освіта, робочий онлайн-зошит.

Attention is focused on the rapid growth of theoretical knowledge in the information society and the necessity to constantly improve professional skills. The importance of open distance education for improving the professional knowledge of financial analysts has been determined. Using the online workbook format based on Excel spreadsheets, uploaded to the Moodle learning environment, has been suggested.

Keywords: *improvement of professional knowledge, open distance education, online workbook.*

Дистанційне навчання в сучасному світі виступає інноваційним інструментом підвищення рівня та якості освіти. Відповідно до Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій. Зокрема, відзначається, що педагогічні технології дистанційного навчання базуються на методології індивідуальної роботи студентів з структурованим навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді; інформаційні технології дистанційного навчання полягають у створенні, передачі і збереженні навчальних матеріалів, організації і супроводі навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку [1].

При використанні технологій дистанційного навчання на практиці реалізується зміст навчальних дисциплін, здійснюється цілеспрямоване застосування педагогічних методів в онлайн режимі. Аналіз практики викладання у вітчизняних вищих навчальних закладах дисциплін для підготовки фінансових аналітиків показав, що сучасні педагогічні технології мають однаковий і усереднений характер та спрямовані на «масове», не персоніфіковане навчання. Тому особливого значення набуває дистанційне навчання, при якому прямиий діалог викладача і студента підтримується за допомогою комп'ютерної мережі.

Впровадження в навчальний процес технологій дистанційної освіти, орієнтованих на особистість того, хто навчається, стимулює вмотивованість і надає варіативний такоригувальний характер. Це сприяє підвищенню рівня професійної компетенції фахівця, що володіє творчим мисленням, здатністю ефективно вирішувати завдання в професійній діяльності. Оскільки обсяг знань подвоюється кожні десять років, актуальною залишається педагогічна ідея про безперервність освіти протягом всього життя, в якій функцію прикладної дидактики беруть на себе технології навчання. Робота в новому інформаційному просторі вимагає комп'ютерної грамотності викладача, прогресивних поглядів і впровадження ним нових форм і методик навчання на основі активного використання інформаційних комп'ютерних технологій.

Загалом технологія дистанційної освіти включає три елементи: віртуальне освітнє середовище; кейс в мультимедійному і традиційному вигляді; активні методи навчання. При цьому вона орієнтована на наукову організацію навчального процесу з урахуванням емпіричних інновацій викладачів і тьюторів, що сприяє, в кінцевому рахунку, досягненню високих результатів у навчанні студентів. Вона передбачає управління процесом навчання, а це включає в себе організацію діяльності студента і контроль навчальної діяльності [2].

Стандартний набір видів навчальної діяльності при дистанційному навчанні фінансових аналітиків включає роботу з текстами дистанційних лекцій, електронних посібників, виконання письмових робіт, участь у віртуальних семінарах, обговорення конкретних ситуацій онлайн, проходження поточного і підсумкового контролю на певній освітній онлан-платформі. Втім, ефективність педагогічної діяльності залежить насамперед від якості розробки навчальних і методичних посібників для дистанційного навчання, тому вагомості набирають онлайн посібники у форматі *Workbook* (робочий зошит), що поєднують у собі кейс в мультимедійному і традиційному вигляді та активні методи навчання.

Наш досвід використання робочого зошиту у навчальному процесі за дисципліною «Аналіз господарської діяльності», завантажений в освітнє середовище Moodle, свідчить про ефективність створення орієнтовної основи дій слухачів при виконанні практичних завдань різного рівня, контролера засвоєння навчального матеріалу, організатора подальшої самостійної роботи. Зокрема, теоретичний матеріал у цьому робочому зошиті наведено у вигляді слайдів, тому при використанні робочого зошиту головні зусилля слухачів зосереджуються на візуальному сприйнятті й усвідомленні значного обсягу теоретичного матеріалу за один раз, також зменшено механічну роботу слухачів при виконанні практичних завдань через застосування електронних таблиць Excel, що дозволяє збільшити обсяг розумових і практичних дій та сконцентрувати увагу на сутності навчального матеріалу. Використання робочого зошита під час дистанційної освіти забезпечує її методичний супровід та упорядковує діяльність слухачів [3].

Варто відзначити, що у світовій практиці інноваційною формою навчання є створення відкритої дистанційної освіти, суть якої полягає в отриманні студентом доступу до відкритих освітніх ресурсів, які розширюють і доповнюють можливості традиційної дистанційної освіти, перетворюючи її в якісно новий, прогресивний вид навчання. Першим проектом з надання відкритих освітніх ресурсів став консорціум Open Course Ware (<http://www.ocwconsortium.org>), який в даний час об'єднує більше 280 університетів з 40 країн. Метою консорціуму Open Course Ware є співпраця вищих навчальних закладів та інших освітніх організацій по всьому світу для створення відкритого освітнього контенту з використанням загальної моделі.

Відкриті навчальні курси (OCW) є вільними електронними публікаціями високої якості, що містять навчальні матеріали рівня коледжів і університетів. Нові покоління OCW представлені Ханакадемією (<https://www.khanacademy.org>), Udacity (<http://www.udacity.com>), Coursera (<https://www.coursera.org>), TedEd (<http://ed.ted.com>), UoPeople (<http://uopeople.edu>), TheFacultyProject (<http://www.facultyproject.org>), edX (<https://www.edx.org>). Вони вже отримали назву «масові відкриті онлайн-курси» (Massive open online courses, MOOC).

Сучасний розвиток дистанційної професійної освіти фінансових аналітиків слід розглядати з позицій трьох ключових напрямів: 1) масові відкриті онлайн-курси (MassiveOpenOnlineCourse – MOOC); 2) дистанційна форма навчання в закладах вищої освіти, окрім або разом з традиційними формами; 3) дистанційні університети. За результатами 2018 року у світі найбільш популярними провайдерами онлайн-освіти є Coursera (37 мільйонів учнів), edX (18 мільйонів учнів), XuetangX (14 мільйонів учнів), Udacity (10 мільйонів учнів), FutureLearn (8,7 мільйонів учнів) [4, с.26]. На основі наведених даних доречно обґрунтувати необхідність повсюдного впровадження форматів OCW і MOOC в вищих навчальних закладах, що готують фахівців за спеціалізацією фінансового аналітика, як фактора підвищення рівня і якості професійної освіти.

Таким чином, використання інтернет-технологій в якості технологічної основи дистанційного навчання фінансових аналітиків пов'язане із збільшеними можливостями технічних засобів зв'язку і поширенням комп'ютерної мережі Інтернет. Вони дозволяють ефективно вирішувати проблему організації і проведення практичних занять. У зв'язку з розвитком інтернет-технологій дистанційне навчання фінансових аналітиків виходить на перший план завдяки своїй доступності, гнучкості, можливості самостійно планувати час і темп вивчення навчальних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: Постанова МОН України від 20 грудня 2000р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (дата звернення 14.06.2020)
2. Савастыина А.А. Инновационные технологии в области дистанционного обучения. Современные наукоемкие технологии. 2015. № 12–4. С. 733–736. URL: <https://www.top-technologies.ru/ru/article/view?id=35362> (дата звернення: 14.06.2020).
3. Калабухова С.В., Ямборко Г.А., Кузьмінська О.Е. Аналіз господарської діяльності:

Робочий зошит до курсу лекцій та виконання практичних завдань: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2019. 240 с. URL: http://irbis.kneu.edu.ua/cgi-bin/ecgi64/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=2&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&Z21ID=18429167S5V9K0453013&Image_file_name=EDUC_EL%5Cpractycum%5Canaliz_gospod_diyaln_rob_zoshyt.pdf

4. Фактори розвитку та напрями вдосконалення дистанційної форми навчання в системі вищої освіти України / О.Г. Романовський, О.В. Квасник, В.М. Мороз та інші. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 74. № 6. С. 20–42.

УДК 378.1

**Карімов Іван Кабіденович
Карімов Геннадій Іванович**

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ В НЕШТАТНОМУ РЕЖИМІ)

Розглядаються окремі аспекти переходу до дистанційного навчання здобувачів освіти традиційної форми у зв'язку з оголошенням карантину, проаналізовані основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *дистанційне навчання; комунікаційні технології; методологія; компетентність; діагностика результатів.*

Some aspects of the transition to distance learning of applicants for education of traditional form in connection with the announcement of quarantine are considered, the main problems and possible ways of their solution are analyzed.

Keywords: *distant learning; communication technologies; methodology; competence; diagnosis of results.*

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на всі сфери життєдіяльності суспільства, в т.ч. і на освіту. Навчальний процес вимушено був переведений в дистанційну форму посеред навчального року (семестру), без попередньої підготовки. Як наслідок, виникли нові виклики як для здобувачів освіти, так і для викладачів. Деякі з них обговорюються в даній доповіді.

Нормативна база дистанційного навчання та її використання в нештатному режимі. Основним нормативним документом слід вважати «Положення про дистанційне навчання», затверджене наказом МОН України № 466 від 25.04.2013 р. У ньому дистанційне навчання (далі – ДН) визначено як «...індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу...» [1, пп. 1.2]. Неодмінним атрибутом ДН вважається наявність спеціалізованого середовища, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Основні види занять здобувачів вищої освіти (лекції, консультації, практичні заняття) можуть проводитися в асинхронному або синхронному режимах [1, п. 3.3, 3.5].

Цитоване вище положення призначене для використання при організації ДН як окремої форми навчання. Порядок використання технології ДН для здобувачів освіти інших (крім дистанційної) форм здобуття освіти МОН України рекомендує визначати закладам освіти самостійно. Згадуване вище положення при цьому «... може бути використане як орієнтовне» [2]. Таким чином, заклади освіти в цілому і окремі викладачі отримують широкі можливості для пошуку оптимальної організації навчального процесу в умовах вимушеного переходу до ДН.

Асинхронний режим навчання. Відповідно до згадуваного вище положення такий режим передбачає взаємодію учасників ДН із затримкою у часі, з використанням електронної пошти, форумів, соціальних мереж тощо. До роботи в такому режимі заклади вищої освіти (ЗВО) виявилися найбільш готовими. Так, в Дніпровському державному технічному університеті (ДДТУ) свого часу був створений Інформаційний портал [3], на якому для

кожної дисципліни навчального плану розміщені навчальна та робоча програми, конспект лекцій, методичні вказівки до практичних (лабораторних) занять і самостійної роботи студентів, інші матеріали. При переході до ДН залишилося організувати інформування здобувачів освіти про календарне планування навчання та канали зв'язку з викладачами. Для вирішення цієї задачі зусиллями ентузіаста професора О. Шумейко на сайті ДДТУ була створена «Інформаційна система дистанційного взаємообміну студент-викладач» (умовна назва – ІС «ДВСВ»). За її допомогою викладач зміг інформувати здобувачів освіти про всі нюанси навчального процесу, надсилати необхідні матеріали. Студент одержав можливість звернутися до викладача при необхідності роз'яснення певних теоретичних питань або технології виконання практичних завдань; надіслати звіт про виконане практичне завдання тощо. Реалізація авторизованого доступу забезпечила адресність та певний рівень конфіденційності спілкування. Електронна пошта та месенджери (Viber, Telegram та ін..) перейшли в розряд резервних каналів зв'язку.

Синхронний режим та середовища навчання. Синхронний режим визначається як «...взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання» [1, пп. 1.6]. Зазвичай синхронний режим реалізується за допомогою відеоконференцій з використанням таких інструментів, як MSTeams, ZOOM, GoogleMeet, Skypeta ін. Використання синхронного режиму при непідготовленому переході до ДН дуже проблематичне, оскільки не всі викладачі і здобувачі освіти володіють комунікаційними технологіями на достатньому рівні. Як наслідок, труднощі використання інструментів взаємодії стають домінуючими в організації навчання, а вивчення конкретної дисципліни освітньої програми відходить на другий план. Те ж саме стосується спеціалізованих середовищ типу Classtime або GoogleClassroom.

Методологічні проблеми. Дистанційне навчання потребує інших підходів. Зокрема, це стосується планування навчального процесу, розподілу бюджету часу студента на лекції, практичні заняття, консультації і самостійну роботу. Традиційні лекції в умовах ДН неефективні; на практичні заняття і самостійну роботу студент витрачає значно більше часу; зростає потреба в консультаціях викладача, в тому числі, індивідуальних. Слід враховувати і нерівні можливості здобувачів освіти при ДН, зумовлені наявністю або відсутністю відповідних гаджетів (ПК, ноутбуків, планшетів, смартфонів тощо) та якістю доступу до Інтернет. Отже, треба передбачити альтернативний план навчання, резервні канали зв'язку.

Діагностика результатів навчання. Суттєвою проблемою навчання за дистанційною формою є оцінювання знань. МОН України підготувало спеціальні рекомендації з цього приводу, зробивши застереження: «Рекомендації доповнюють, але не замінюють ті кращі практики та рішення, що їх заклади освіти вже розробили та впровадили в умовах карантинних обмежень» [4]. Враховуючи це, ми використовуємо алгоритм проведення іспитів, в основі якого лежить використання вже апробованої ІС «ДВСВ».

У день іспиту за розкладом студент повинен в зумовлений час авторизуватися в ІС «ДВСВ». Після цього кожному студенту через цю ж систему надсилається інформація про порядок проведення іспиту та відкривається тест для перевірки знання теоретичного матеріалу. Час виконання тесту обмежений, оцінювання проводиться автоматично. Після закриття доступу до тесту кожному студенту персонально через ІС «ДВСВ» надсилаються практичні вправи за індивідуальними варіантами. Файли з результатами надсилаються викладачу знову таки через ІС «ДВСВ» не пізніше встановленого терміну. Час виконання вправ також обмежений. З врахуванням перевірки практичних вправ та оцінки за тест викладач виставляє остаточну оцінку за тест, про що повідомляє студента. Зауважимо, що описаний алгоритм був розроблений до появи листа МОНУ [4], але він не суперечить наданим пізніше рекомендаціям. Позитивним моментом є застосування на всіх етапах навчання єдиного інструменту комунікації.

Необхідність підготовки до дистанційного навчання. Перехід до технологій ДН в разі необхідності буде значно легшим, якщо при традиційних формах навчання використовувати елементи ДН, можливо, при реалізації самостійної роботи студентів.

Список використаних джерел

1. Положення про дистанційне навчання / Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з наказами МОН № 660 від 01.06.2013, №761 від 14.07.2015) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
2. Щодо завершення 2019/20 навчального року / Лист МОН України № 1/9–178 від 27.03.2020 р. // <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zavershennya-201920-navchalnogo-roku/>.
3. Інформаційний портал Дніпровського державного технічного університету // <http://www.dstu.dp.ua/Portal/WWW/>.
4. Рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів фахової перед вищої та вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання / Лист МОН України № 1/9–249 від 14.05.2020 р. // <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-potochnogo-semestrovogo-kontrolyu-ta-atestaciyi-zdobuvachiv-osviti-iz-zastosuvanniam-distancijnih-tehnologij>.

УДК 378.046-021.68:37.014.6

Касьян Сергій Петрович

СЕРВІСИ MICROSOFT 365 ДЛЯ ОСВІТИ

Хмарні технології, сьогодні, є дуже популярними у закладах освіти, як такі які дають можливість зекономити час та гроші і створити умови для більш творчого спілкування між учасниками освітнього процесу.

У зв'язку з цим, в статті, автор, на основі практичного досвіду використання хмарних технологій, розглянув функціональність використання сучасних сервісів Google та Microsoft в організації освітнього процесу закладів освіти.

Зазначені результати дослідження можуть бути використані у діяльності закладів освіти будь-якого рівня.

Ключові слова: *хмарні технології; сервіси Microsoft 365; Microsoft Teams; інструменти Microsoft.*

Cloud technologies, today, are very popular in educational institutions, as they provide an opportunity to save time and money and create conditions for more creative communication between participants in the educational process.

In this regard, in the article, the author, based on practical experience in using cloud technologies, considered the functionality of using modern Google and Microsoft services in the organization of the educational process of educational institutions.

These research results can be used in the activities of educational institutions of any level.

Keywords: *cloud technologies; Microsoft 365 services; Microsoft Teams; Microsoft tools.*

Хмарні технології одні з основних трендів в світі ІТ протягом останніх років. Така популярність пов'язана, у першу чергу, з бурхливим розвитком Інтернету та цифрових технологій. Зараз це особливо відчутно, знаходячись на карантині ми працюємо у віддаленому режимі, передаючи всю необхідну інформацію засобами Інтернету.

Останні дослідження щодо використання хмарних технологій для організації роботи українських компаній показали, що більше 40% компаній у своїй діяльності уже використовують хмарні технології. Під час опитування, проведеного партнерами компанії «Майкрософт України» відзначено, що клієнтів найбільше турбують питання безпеки даних в «хмарі» – це підкреслили майже 90% опитаних. За оцінками світових компаній, хмарні технології будуть визначати розвиток ІТ-індустрії в найближчі 5–8 років і 80% зростання світового ринку ІТ буде припадати саме на частку «хмар».

Мотивами для особистої модернізації викладача повинно стати бажання оволодіти новими методами навчання і підвищити свої знання в ІТ, розвиватися заради себе і наступних поколінь.

На сьогодні існує два лідери у наданні безкоштовних хмарних сервісів для освіти: Google з пакетом хмарних послуг G Suite for Education і Microsoft з пакетом Microsoft 365 Education. Саме на них варто орієнтуватися в першу чергу, оскільки надійність, довговічність, безпечність збереження даних у цих корпорацій значно вища, ніж у будь-яких інших компаній.

Microsoft 365 Education – це набір знайомих і сучасних інструментів, які дають змогу викладачам і студентам покращити спілкування та співпрацю й досягти кращих результатів [1].

Переваги використання Microsoft 365 Education очевидні.

1. Навчання будь-де та будь-коли. За допомогою сервісі Microsoft 365 можливо створювати інформацію, упорядковувати її та співпрацювати в зручний час на комп'ютері, планшеті або телефоні

2. Нові можливості створення та спільного доступу. Ми можемо отримувати унікальні та універсальні засоби для співпраці, які відкривають широкі можливості для інтерактивного навчання

3. Завжди найновіша версія. Microsoft забезпечує доступ до найновіших версій програм, функцій і служб.

4. Відповідність до вимог без жодного компромісу. Можливість навчатися будь-де та будь-коли, а також покращені засоби безпеки та конфіденційності даних без зайвих витрат на ІТ.

Після отримання доступу до сервісів заклад освіти отримує:

1. Максимальну кількість користувачів – без обмежень.

2. Онлайнова версія Office.

3. Зберігання та спільне використання файлів (по 1 Тб простору на користувача).

4. Електронна пошта бізнес-класу та календар.

5. Необмежені мережеві наради, обмін миттєвими повідомленнями, веб-конференції у форматі HD. А також. Безвідмовна робота протягом 99,9% часу на підставі угоди про рівень послуг із фінансовою гарантією Технічна веб-підтримка та підтримка по телефону, що працює цілодобово протягом усього тижня Захист даних світового рівня [2].

Які особливості використання сервісів Microsoft 365 Education?

У Microsoft 365 існує кілька додаткових можливостей роботи з поштою: показати приховану копію листа, перевірити імена, встановити важливість, відформатувати текст за потребою і т. д.

Важливою для роботи є структура папок електронної пошти. У роботі студента електронна скринька використовується як сховище відгуків викладача на домашні або самостійні чи практичні роботи. Тому важливим є формування вмісту скриньки, а саме: створення папок викладачів (по предметах) або груп.

Календар. Робота з Календарем здійснюється у вікні браузера через веб- інтерфейс, а всі дані зберігаються на сервері Майкрософт, тому отримати доступ до розкладу можна з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернету.

OneDrive. Сервіс OneDrive дозволяє зберігати до 1 ТБ різноманітних документів, представлених за допомогою стандартних програм Office (Word, Excel, PowerPoint, Forms, OneNote) та звичайних папок для зберігання документів. Для різноманітних зображень надається можливість перегляду у формі ескізів чи слайдів. Для всіх папок і файлів можна визначати рівень доступу – від виключно персонального до публічного [3].

Також за допомогою сервісів Microsoft 365 є можливість створювати онлайн документи різного формату: Windows, Excel, PowerPoint.

Microsoft Teams. Microsoft Teams – це частина Microsoft 365, і вона була розроблена для того, щоб надати можливість користувачам, спілкуватися і розміщувати інформацію одночасно в одному зручному інтерфейсі.

Щоб організувати групове навчання на завданнях потрібно створити групу (команду). Для цього, в додатку Microsoft Teams необхідно створити команду.

Microsoft Teams дає можливість вибрати тип команди «Класи», призначити ім'я групи, тощо. Додати користувачів: студентів у вкладці «Учні» і викладачів у вкладці «Викладачі».

Також ми можемо створити завдання у відповідній вкладці. Викладач може додати методичні вказівки де описаний весь хід виконання завдання. При необхідності призначити дату і час виконання завдання, увімкнути перемикач пізньої здачі завдання. Визначити бали для завдання. Для додавання матеріалів передбачено кілька варіантів:

- використовувати створені заздалегідь, наприклад в MS Word, завдання різних рівнів і розмістити їх в спеціальній папці OneDrive;
- використовувати завдання із записної книжки для занять OneNote Online – «Class Notebook/Блокнот для класу»;
- додати будь-яке завдання, створене в додатку Microsoft Office на персональному пристрої. Якщо всі поля завдання заповнені, прикріплені файли завдань і встановлені необхідні параметри, то воно стає доступним студентам у вкладці «Завдання». Студенти отримують попереджувальні повідомлення в меню «Розмови» Microsoft Teams із зазначенням переліку завдань, а також завдання відображаються в каналі «Загальний» команди (групи). У разі необхідності викладач може до команди (групи) додати вкладку з програмами, які йому необхідні для забезпечення освітнього процесу [4].

Також за допомогою цього сервіса можна легко створювати заняття онлайн чи інші відео заходи.

Ще багато чого іншого!

У цілому, робота в групі засобами MS Teams при правильній організації стає більш активною і ефективною. Студент доповнює свої можливості в навчанні переглядом обговорення (питань) з допомогою навчальних ресурсів і, відповідно, сам може взяти активну участь в обговоренні та отримати відповіді на свої питання як від викладача, так і від інших членів групи.

Отже ми проаналізували можливості деяких сервісів Microsoft 365. Що дає можливість зробити висновки.

Інструменти Microsoft, що надаються компанією для закладів освіти безкоштовно, забезпечують планування освітнього процесу, створення документів для його підтримки, формують умови колективної роботи студентів в віртуальній групі з усіма можливостями обміну інформацією.

При цьому для закладів освіти кожному працівнику чи студенту виділяється, базово, 1 ТБ пам'яті на серверах Microsoft, сервіси працюють не залежно від часу і місця знаходження користувача та забезпечують цілковиту безпеку інформації і зручність користування нею, як індивідуально так і в складі групи.

Список використаних джерел

1. Касьян С.П. (orcid.org/0000-0001-7310-233X) (2017) Технологія роботи в єдиному інформаційному середовищі на базі офісу 365 в управлінській діяльності завідувача кафедри. Післядипломна освіта в Україні, 2 (108). С. 56–60.

2. Касьян С.П. (orcid.org/0000-0001-7310-233X) (2018) Інтерактивні форми, методи та технології навчання слухачів кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій на дистанційному етапі проведення курсів підвищення кваліфікації. Післядипломна освіта в Україні, 1. С. 88–93.

3. Касьян С.П. (orcid.org/0000-0001-7310-233X), Олійник, В.В. (2019) Використання технології змішаного навчання в єдиному інформаційному середовищі на основі Office 365 у процесі підвищення кваліфікації здобувачів освіти закладу післядипломної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна, С. 122–131.

4. Kirk Koenigsbauer. Зустрічайте Microsoft Teams – нову засновану на чаті робочу область в Office 365 [Електронний ресурс] / Kirk Koenigsbauer // Corporate Vice President for Microsoft 365. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/blog/2016/11/02/introducing-microsoft-teams-the-chat-based-workspace-in-office-365/>.

ЖУРНАЛІСТСЬКІ СТАНДАРТИ ЯК БАЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ АНАЛІЗУ МЕДІАТЕКСТІВ В НАВЧАННІ

Сучасна медіакультура характеризується як присутністю і функціонуванням численних медіа – класичних і нових, так і існуванням таких явищ, як «фейки», «інформаційні вброси», «інформаційні бульбашки», «пост правда», «маніпуляції», що може впливати на рівень сприйняття користувачам інформації про події суспільно-політичного, соціо-культурного, економічного характеру. Відтак, розуміння тенденцій, володіння і постійна підтримка високого рівня медіа компетентності і медіаграмотності є актуальним завданням не тільки для школярів, учнів системи професійно-технічної освіти, студентів вищих навчальних закладів, а й для дорослих – в цілому. Особливої актуальності медіакомпетентність набуває в період «інформаційної війни».

Ключові слова: медіаграмотність, критичне мислення, журналістські стандарти, фейки, маніпуляції.

Modern media culture is characterized by the presence and functioning of numerous media – classic and new, and the existence of such phenomena as «fakes», «information throws», «information bubbles», «post truth», «manipulation», which can affect the level of perception users of information about events of socio-political, socio-cultural, economic nature. Therefore, understanding the trends, ownership and constant support of a high level of media competence and media literacy is an urgent task not only for schoolchildren, students of vocational education, students of higher education, but also for adults in general. Media competence becomes especially relevant during the «information war».

Keywords: mediation, criticalcriticism, standardjournalism, fakes, manipulation.

Варто відзначити, що рівень впливів інформації на свідомість студентів, дорослих користувачів становить науковий інтерес і є предметом дослідження багатьох науковців світу. Відтак, питання свідомого «вживання» інформації студентами не журналістських спеціальностей також заслуговує на увагу. Характерною рисою українського суспільства в останні роки є певні зміни у рівні довіри до медіа. Довіра українців до інформації в медіа не є сталою позицією і в цьому сегменті періодично відбуваються зміни. Так, дослідження, що минулого року проводила компанія InMind на замовлення міжнародної неприбуткової організації Internews, що реалізує «Медійну програму в Україні» за фінансової підтримки Агенції США з міжнародного розвитку (USAID), вивчало звички українців, які стосуються споживання медіа, а також їхню довіру до медіа, метою дослідження було вивчити рівень медіаграмотності та обізнаність населення щодо впровадження реформ в Україні. Протягом червня-липня 2019 року представники InMind опитали 4056 респондентів. Похибка вибірки не перевищувала 2,5%. [1].

Власне, дослідження продемонструвало збільшення рівня довіри до матеріалів в Інтернет-медіа, соціальних мережах і падіння довіри до класичних медіа (газети, журнали, телебачення, радіо). Так, «У 2019 році українці стали набагато менше довіряти ЗМІ – довіра до всіх традиційних медіа впала на 11% у порівнянні з 2018 роком. Довіра коливається між 19% до загальнонаціональної преси, 22% – до місцевого радіо та 49% – до загальнонаціональних телеканалів», – йдеться в дослідженні. Водночас, за даними USAID-Internews, згальнонаціональним інтернет-медіа довіряє 51% респондентів, що є найвищим показником цього річ. Загалом опитування показало, що від 2015 року частка українських інтернет-користувачів зросла на 14%: тепер онлайн присутні 85% українців» [1].

Варто звернути увагу, що відповідно до результатів дослідження – 68% респондентів використовує соціальні мережі для отримання новин. Цей показник на 15% у порівнянні з даними 2018 року (53%) [1] – цей фактор особливо важливий при розгляді нашого питання, оскільки соціальні мережі, як свідчать дослідники [2], стають середовищем, де найбільш

активно поширюються фейкові матеріали, маніпуляції та інша інформація, що може мати певний вплив на користувачів. Також варто відзначити, що спростування неправдивої інформації в соціальних мережах відбувається значно слабше за поширення фейків. Яскравим прикладом дії фейків на користувачів соціальних мереж стала ситуація з пандемією. Центр контент аналізу оприлюднив відкритий звіт «Тривожний діагноз: комунікаційна криза в українських соцмережах під час карантину», в якому йдеться і про те, як реагувала аудиторія соціальних мереж на виклик корона вірусом. Так, відповідно до результатів дослідження соціальних мереж, стає очевидним, що і панічні дописи, які перебільшували небезпеку від коронавірусу, і надміру оптимістичні, які її применшували, переважно посилалися на фейкові та маніпулятивні дані. Натомість, набагато меншою є частка фейків серед конструктивних постів – тобто тих, які більш-менш спокійно обговорювали методи захисту від вірусу та правила поведінки під час карантину [3].

Враховуючи це, а також результати вищезазначеного дослідження можна зробити висновок, що традиційні медіа трансформуються в цифрові, що також є глобальним трендом у медіа-індустрії. Відтак, питання протидії та захисту від маніпуляцій, постправди стає все більш актуальним як в системі класичної освіти, так і в рамках освіти для дорослих. Маю відмітити, що ряд громадських організацій, ряд викладачів вищих навчальних закладів реагують на потребу в додаткових знаннях з теми «медіаграмотність» – створено і діє ряд навчальних онлайн програм та курсів, серед масштабних ініціатив: EDERA (<https://verified.ed-era.com/ua>), Прометеус (курс медіаосвіти для освітян) та інші. Методики та матеріали, що пропонуються для вивчення базуються на необхідності засвоєння і розуміння сучасних тенденцій розвитку освіти, критичного та системного мислення, здатності аналізувати медіа тексти і повідомлення, базовим визначенням інформації, медіа простору, ознакам фейків, інструментам перевірки інформації і т.д. Проходження таких курсів, на мою думку, позитивно впливає на рівень медіа компетентності суспільства, проте частка учасників таких навчально-просвітницьких ініціатив поки не є значною і визначальною в масштабах країни.

Враховуючи власний практичний досвід роботи в медіа, до інструментів, якими можна користуватися, окрім запропонованих авторами просвітницьких курсів, пропоную долучити моніторинг та аналіз медіа-повідомлень крізь фільтр стандартів журналістики, що впроваджені в роботі ряду світових редакцій, а також в роботі Суспільного мовника України [4], а одна з найбільш відомих добірок стандартів представлена в роботі відомого суспільного мовника Великої Британії – Бі-Бі-Сі [5]. Тож, якщо узагальнити, то базові стандарти Суспільного мовника України (ПАТ «НСТУ») виглядають так:

1) оперативність – будь-яку новину знаходити і повідомляти своїм глядачам якомога швидше, максимально скорочуючи час від самої події до повідомлення про неї в ефірі. Для цього будь-яка новина подається у найближчому випуску новин. Брак повноти інформації про важливу подію не може служити підставою для її невключення в найближчий випуск новин. Така (ще неповна) інформація обов'язково повідомляється в найближчому випуску новин, при цьому обов'язково ведучий новин повідомляє глядачам, що саме робить редакція для доповнення інформації;

2) точність – факти, які Національна суспільна телерадіокомпанія подає глядачам, повинні гарантовано точно відповідати реальним подіям чи даним. Висловлювання людей повинні цитуватися або переказуватися без спотворення первинного змісту. Повідомляти про факти, яких журналіст не бачив на власні очі, або ж про факти, відомі лише зі слів сторонньої особи, можна лише перевіривши їх щонайменше у двох реальних джерелах інформації, тобто у безпосередніх учасників події або у компетентних в цій події установ. До інформації, яку максимально ретельно перевіряють відносять: повідомлення про лихо з загиблими, пораненими і зниклими безвісти, імена, прізвища і особові назви, в цифри, коли вони є принциповою частиною новини, виняткові поняття, тобто усе, що починається зі слів «уперше», «востаннє», «найбільший», «найменший» та подібних, повідомлення про смерть конкретної людини, про списки загиблих, заручників чи пропалих безвісти;

3) достовірність – будь-яка інформація, яку подають своїм глядачам журналісти новин

Національної суспільної телерадіокомпанії, повинна завжди мати авторитетне джерело походження. Подаючи будь-яку новину, слід повідомляти глядачам джерело її походження. Інформацію з посиланням на анонімне джерело можна давати, коли збігаються такі обставини: інформація є надзвичайно суспільно значимою, джерело є безумовно компетентним стосовно характеру інформації, редакція переконана в добросовісності, правдивості цього джерела, джерело з вагомих причин не хоче, щоб його ім'я було оприлюднене. У таких випадках можна посилатися на джерело: з позначенням його місця роботи (наприклад, «з джерела у Адміністрації президента»), «з офіційного джерела», в разі, якщо для джерела є небезпечним навіть означення його приналежності;

4) повнота подачі – матеріал має відповідати на такі питання: що сталося? де це сталося? коли сталося? як, за яких обставин це сталося? Для повноти подачі інформації слід подавати всі вагомі для конкретної новини деталі. Слід також знаходити і подавати в ефір згадування про більш широкі контексти, важливі саме для цієї новини, тобто обставини, від яких залежить саме ця новина.

Окрема увага матеріалам соціологічних досліджень. До них є наступні питання:

1) хто є власником цієї соціологічної служби, і – відповідно – чи не має її власник свого інтересу в предметі досліджень;

2) чи є служба членом міжнародної професійної асоціації соціологів (ESOMAR), оскільки ця асоціація відстежує для потенційних замовників професіоналізм, дотримання наукових методик і якість роботи кожної служби. В разі грубих порушень соціологічна фірма не може стати її членом або виключається з асоціації;

3) чи проводить служба бізнесові дослідження, чи лише електоральні. До перших довіра є вищою, адже від добросовісності їхньої роботи в електоральних дослідженнях залежить довіра бізнесових клієнтів до фірми;

4) чи не була служба у минулому причетною до маніпуляцій та фальсифікацій соціологічних даних. Якщо була, – публікувати її дані в ефірі Національної суспільної телерадіокомпанії не можна;

5) збалансованість – Національна суспільна телерадіокомпанія обов'язково представляє позиції всіх сторін будь-якого конфлікту, всі точки зору на будь-яке неоднозначне, спірне питання;

6) відокремлення фактів від думок – журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії чітко і недвозначно відокремлюють виклад фактів від думок і обов'язково при цьому позначають автора кожної суб'єктивної думки. Будь-яка інформація, що подається в межах випусків новин не повинна містити в собі редакційних чи журналістських висновків чи оцінок;

7) доступність подачі інформації – в ефірі новин Національної суспільної телерадіокомпанії ведучі, редактори і репортери послуговуються нормативною українською мовою. Перевага віддається грамотній розмовній мові. Будь-яке повідомлення складається переважно з простих речень, усім відомих понять, мінімальна аналітика є прийнятною в новинах лише у пошуку відповіді на запитання: «що було причиною події?» і «якими можуть бути наслідки події?» (жанр журналістського розслідування). Але і у цих випадках журналісти новин мають покладатися насамперед на пошук широкого спектру думок, представляючи аргументацію позицій різних сторін і висновки нейтральних експертів, а не висловлювати власні судження.

До характерних же ознак фейкової інформації, за матеріалами Інституту масової інформації [6], відносять такі:

1. Відсутність джерел інформації. Анонімні джерела.
2. Інформація, взята із соцмереж, з акаунтів, які не верифіковані.
3. Лінк на підозрілі або маловідомі джерела (лінк на сайт huhurtrt.ru).
4. Інформація від організацій, які були помічені в поширенні неправдивих даних.
5. Дані соціологічних компаній, які не були активними в міжвиборчий період або були помічені у співпраці з політичними силами.
6. Недостовірні цитати (перекручення з ніг на голову того, що сказали насправді /

повністю вигадані цитати / неправильний переклад цитати). Соціологічні дані без вказання вибірки, замовника, географії, похибки, дати.

7. Однобоке подання фактів, оцінок і коментарів, узагальнення («всі українці – фашисти», «всі білявки – дурепи» і т. д.).

8. Викривлене подання новини: реальні факти змішуються з неправдою.

9. Недостовірні фото, відео, які використовуються як підтвердження інформації.

10. Недостовірний або спотворений переклад цитати, коментаря з іноземних джерел.

11. Думка чи оцінка подається як факт.

12. Заголовок не відповідає новині або є надміру емоційним.

13. Емоційне накручування в матеріалі.

14. Апеляція до забобів, конспірологічних теорій.

15. Журналіст вживає в матеріалі слова, що викликають позитивні або негативні емоції.

16. Навішування ярликів, поширення стереотипів.

Порівнявши стандарти і ознаки фейкової інформації можна побачити, що ці ознаки є повною протилежністю стандартам журналістики, що наведені вище. Відтак, якщо користувачі медіаматеріалів сприйматимуть їх крізь фільтр стандартів – ризик поширення і впливу фейкової інформації можна значно знизити. За умов впровадження для студентів не профільних журналістських спеціальностей і дорослого населення спеціальних курсів з базових принципів «медіаграмотності» із включенням розділу з описом стандартів журналістики з практичними вправами, протидія фейкам та маніпуляціям буде більш ефективною та результативною, що сприятиме становленню відповідального споживання інформації в суспільстві, зростанню рівня критичного мислення у населення.

Список використаних джерел

1. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2803560-dovira-ukrainsiv-do-zmi-za-rik-znizilasa-na-11.html>

2. URL: <https://ru.unesco.org/courier/iyul-sentyabr-2017-g/mediagramotnost-sredstvo-ot-manipulyacii>

3. URL: <https://ukrcontent.com/reports/trivozhnij-diagnoz-komunikacijna-kriza-v-ukrainskih-socmerezah-pid-chas-karantinu.html>

4. URL: https://tv.suspilne.media/uploads/assets/files/PBC/standarty_iformmovlennia.pdf

5. URL: http://journlib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf

6 URL: <https://imi.org.ua/advice/yak-vyznachyty-ta-zlovyty-fejk-i2388>

УДК 001.891:[004.921.78:005.921.-022.324-001.341]

Кільченко Алла Віленівна

Ткаченко Віталій Анатолійович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПЛАТФОРМИ PUBLONS ЯК ЗАСОБУ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розглядаються особливості використання платформи Publons як інструмента для відстеження публікацій, показників цитування, рецензій та роботи з редагування журналів. Описано зміст сторінок сайту Publons.

Ключові слова: платформа Publons; база Web of Science; Web of Science Core Collection; публікації; показники цитування; редагування журналів.

The article deals the features of using the Publons platform as a tool for tracking publications, citations, reviews and work on editing magazines. The content of the pages of the Publons site is described.

Keywords: Publons platform; Web of Science; Web of Science Core Collection; publications; citation rates; editing magazines.

Сьогодні в умовах постійної конкуренції вчені повинні демонструвати свій науковий внесок у сферу дослідження: в представленні результативності наукових здобутків, публікуванні результатів власних наукових досліджень та ін. Допомогти розв'язати проблеми пошуку компетентних фахівців, наукових співробітників у певній галузі знань, знайти колег, які готові працювати на видання редакторів та рецензентів у світовому масштабі, стало можливим за допомогою міжнародної мережі Publons [1].

Платформа *Publons* – це сервіс, що дозволяє вченим відстежувати, перевіряти й демонструвати свою редакційну та експертну діяльність як редакторів і рецензентів наукових журналів. Профіль *Publons* об'єднаний з *Researcher ID (RID)*, він має тісну інтеграцію з *ORCID* і цікавий не тільки редакторам і рецензентам, а й авторам, тому що містить різні аналітичні інструменти, а також безкоштовні курси для рецензентів.

Для *Publons*, *EndNote* і *Web of Science (WoS)* використовується єдина система авторизації, тому краще застосовувати обліковий запис, щовже існує – він буде єдиним для всіх ресурсів компанії *ClarivateAnalytics*. Сайт *Publons* безпосередньо пов'язаний з *WoS*, що дозволяє дослідникам відслідковувати свою історію публікацій на *WoS*, управляти нею і відобразити поруч зі своєю експертною оцінкою, а також з історією роботи редактором в журналі.

Продукти групи *WoS (WoS, Publons, In Cites, End Note)* використовують унікальний ідентифікатор – *WoS Researcher ID* для зіставлення дослідників і виключення неоднозначного авторства в різних продуктах. За допомогою *WoS Researcher ID* можна виконувати пошук дослідників за даними продуктами.

Особливості використання web-платформи *Publons*:

- Усі публікації дослідників імпортуються з *WoS*, *ORCID*, а також із менеджерів бібліографічних посилань (наприклад, *End Note* або *Mendeley*).
- Надійні та перевірені показники цитування автоматично завантажуються в *Publons* з бази *WoS Core Collection*.
- У *Publons* використовується фактична вказівка ПІБ автора в прив'язці до унікального ідентифікатора *Researcher ID*, що автоматично оприлюднює публікації з *WoS*.
- У *Publons* доступні дані про перевірені рецензії окремих рецензентів, а також редакційна діяльність окремих редакторів, що засновані на їхньому партнерстві з великою кількістю наукових журналів.
- Зібрані разом відомості надають детальне, узагальнене представлення індивідуальної діяльності дослідників як автора наукових статей, рецензента та редактора.

Сервіс *Publons* досить простий у використанні не вимагає зусиль щодо реєстрації. Для роботи з інструментом необхідно перейти на сайт *Publons* та навести курсор на вкладку *BROWSE*, що знаходиться зверху на логотипі.

Платформа *Publons* містить такі сторінки: *Researchers* (окремі дослідники); *Journals* (окремі журнали); *Publications* (окремі публікації); *Institutions* (окремі установи); *Countries/Regions* (окремі країни або регіони).

Сторінка *Researchers* містить відомості щодо дослідників (авторів, редакторів, рецензентів). Є можливість «живого пошуку» за ім'ям автора та його *Researcher ID*, за галуззю досліджень, організацією або країною. Дані в таблиці можна групувати за загальною кількістю публікацій, загальною кількістю рецензій, кількістю рецензій за останній рік, редакторських записів.

Сторінка *Journals* включає список наукових журналів і матеріалів конференцій: найбільш авторитетні (за версією *Publons*) позначені синьою галочкою і мають статус журналів видавничих партнерів *Publons*, що пройшли відбір, відповідають ряду критеріїв, а також мають потужну базу з рецензування і позитивні відгуки користувачів платформи.

На сторінці *Publications* представлено список всіх матеріалів, що проіндексовано *Publons*, які за умовчанням ранжуються за датою публікації. Можна здійснити живий пошук за заголовком статті, предметною областю, назвою журналу, а також ідентифікатором *DOI*. Є можливість відфільтрувати список: показати тільки статті з перед-публікаційними або пост-публікаційними рецензіями, а також статті, що зацікавили спільноту, тобто мають наукометричні або альтернативні рейтинги.

Сторінка *Institutions* надає доступ до загального списку установ, що підтягнуті в Publons з профілів дослідників, метаданих статей та інших джерел. За замовчуванням список впорядкований за кількістю афілійованих дослідників, тобто пов'язаних з тією чи іншою установою.

Сторінка *Countries/Regions* містить статистичне викладання за окремими країнами (загальна кількість науковців, які мають профіль в Publons, кількість топових рецензентів, загальна кількість перевірених рецензій, а також рецензій за останній рік, кількість редакторських записів). За всіма показниками можна здійснити ранжування результатів.

Publons – це профіль, що використовується вченими в науково-дослідній спільноті для виконання наступних завдань:

- Оголошення своїх прав на публікації в WoS.
- Управління та оприлюднення всієї історії своїх публікацій.
- Відстеження кількості цитувань у WoSCoreCollection і h-index.
- Відстеження історії експертної оцінки та роботи як члена редколегії наукових журналів.
- Визначення потенційних співавторів.
- Запобігання неправильній ідентифікації авторів

Publons – це безкоштовний ресурс для всесвітньої політематичної пошукової спільноти. Після реєстрації на сайті Publons (<https://publons.com/about/home>) користувач отримує номер WoS ResearcherID, який залишається незмінним навіть у випадках зміни ПІБ або місця роботи.

За допомогою Publons можна створити онлайн-профіль для представлення історій публікацій. Сайт Publons дозволяє встановити зв'язок автора з його науковими роботами, що забезпечує точний запис даних, які презентуються його авторство [2]. Він також допомагає колегам швидко знайти роботу, що опублікована користувачем та ідентифікувати його як потенційного співавтора.

Платформа Publons містить безкоштовний курс Publons Academy для рецензентів, що складається з десяти навчальних модулів із детальними поясненнями та рекомендаціями.

Сьогодні мережа Publons являє собою один з найбільш універсальних, зручних інструментів, що широко використовується для відстеження результатів академічної активності окремих дослідників, наукових установ, вишів і навіть цілих країн на основі наукометричних показників бази WoS CoreCollection. Сайт Publons містить велику кількість наукових рецензій – понад 2 млн дослідників із всього світу. Цей інструмент надає можливість відстежувати публікації, показувати цитування, рецензії та роботи за редакцією журналів в одному простому профілі.

Таким чином, сервіс Publons допомагає вирішувати наступні завдання: запобігання неправильній ідентифікації автора; управління та демонстрація всієї історії публікацій автора дослідження; відстеження кількості цитувань у WoSCoreCollection і h-index; визначення потенційних співавторів; відстеження історії експертної оцінки і роботи як члена редколегії наукових журналів.

Список використаних джерел

1. Новицька Т.Л., Новицький С.В. Платформа Publons як засіб розвитку наукової діяльності. Побудова інформаційного суспільства: ресурси і технології: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., м Київ, 19–20 верес. 2019 р. Київ: УкрІНТЕІ. С. 344–349. URL: <http://www.uin-tei.kiev.ua/news/xviii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferenciya-pobudova-informaciyogo-suspilstva-resursy-i> (дата звернення: 05.06.2020).

УДК 378.046-021.68:37.014.6

Кондратова Людмила Григорівна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ДОШОК В ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

Стаття присвячена актуальним проблемам використання інтерактивних дошок в роботі викладачів при організації дистанційного навчання. Розглянуто переваги впровадження в дистанційному навчанні інтерактивних дошок Padlet, Linoit, Jambord.

Надано практичні рекомендації щодо форм використання інтерактивних дошок в дистанційному навчанні.

Ключові слова: дистанційна освіта, інтерактивні дошки, форми дистанційного навчання з використанням інтерактивних дошок.

The article is devoted to topical problems of using interactive whiteboards in the work of teachers in the organization of distance learning. The advantages of introducing interactive whiteboards Padlet, Linoit, Jamboard in distance learning are considered. Practical recommendations on the forms of using interactive whiteboards in distance learning are given.

Key words: distance education, interactive whiteboards, forms of distance learning using interactive whiteboards.

У період реформування системи вищої освіти важливою складовою є проблеми дистанційної освіти. Проблеми дистанційної освіти віддзеркалюється в працях багатьох праць науковців (А. Андреєв, Дж. Андерсон, Ст. Віллер, Т. Едвард, Р. Клінг, Н. Левинський, Дж. Мюллер, А. Огур, О.Є. Петровський, Е. Полат, Дж. О'Роурке, Д. Парриш, Р. Філіпс, Н. Хара, А. Хуторський та ін.). До проблем дистанційного навчання прикута увага багатьох вітчизняних дослідників (В. Биков, Р. Гуревич, К. Корсак, В. Кухаренко., Л. Лещенко, М. Михальченко, В. Олійник, П. Таланчук, О. Третяк) [2, 24].

У дослідженнях вчених зазначається, що технології дистанційного навчання, як сукупність методів і засобів навчання та управління, що забезпечують проведення навчального процесу відстані на основі використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій постійно розвиваються та удосконалюються [5, с. 34]. Дистанційне навчання визначається дослідниками як взаємодія педагога та студентів між собою на відстані, яка висвітлює всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) специфічними засобами Інтернет-технологій [5, с. 13].

З метою удосконалення дистанційної освіти для викладачів вищих закладів освіти, слід розглянути переваги та практичні рекомендації щодо використання в дистанційному навчанні інтерактивних дошок.

Останнім часом все більш викладачів вищих навчальних закладів цікавлять питання візуального супроводу освітнього дистанційного процесу, який допомагає педагогам демонструвати додатковий наочний, науково-методичний матеріал для студентів та проблеми підвищення якості виконання практичних завдань.

Досвід використання інтерактивних дошок в освіті розкривається в працях Г. Бонч-Бруєвича, В. Абрамова, О. Буйницької, Н. Череповської, В. Лапінського, Н. Гомуліної, Г. Гордійчука, М. Кадемії, В. Кондратюка, О. Перець та ін [7, с. 24]. Віртуальна інтерактивні дошки або онлайн-дошки, електронні дошки є мережевими соціальними ресурсами, які призначені для організації спільної роботи зі створення й редагування зображень і документів, спілкування в реальному часі. На сьогодні в мережі створено значну кількість веб-ресурсів, які допомагають самостійно створити віртуальну інтерактивну дошку. Дистанційне навчання, яке має низку переваг у порівнянні з традиційним навчанням, серед яких: використання новітніх освітніх технологій, доступність джерел інформації, індивідуалізація навчання, зручна система консультування, демократичні стосунки між тими, хто навчається та викладачем, зручний графік та місце роботи. У дистанційному навчанні важливого значення набуває використання таких засобів навчання, які допомагають ефективно виконанню практичних завдань та організувати спілкування та взаємодію всіх учасників дистанційного освітнього процесу.

Віртуальна інтерактивна дошка (онлайн-дошка, електронна дошка, стіна, whiteboard-проект) являє собою мережевий соціальний ресурс, призначений для організації спільної роботи для створення й редагування зображень і документів, спілкування в реальному часі. Це інструмент для дистанційного навчання, завдяки якому можливе поєднання тексту, зображення, відео-й аудіоматеріалу на одному майданчику. Відповідно до особливостей

користування в освітньому процесі, їх умовно можна розділити на декілька груп: дошки для створення інтерактивних плакатів, газет; дошки для малювання; дошки для зберігання нотаток; дошки для організації сумісної роботи із різноманітним контентом із можливістю спільного його редагування тощо [7, 24].

Інтерактивні дошки в дистанційній освіті можна використовувати як майданчик для організації групової роботи під час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії; для розміщення навчальної інформації або завдань для її пошуку; для організації спільного виконання завдання; як місце розміщення ідей для проєктів та їх обговорення; як інструмент для організації кооперативної спільної діяльності студентів як на занятті, так і в позанавчальний час.

Інтерактивна дошка Padlet є ефективним інструментом для організації спільної роботи в дистанційній освіті, створений для обговорення ідей, проєктів і концепцій. Організація роботи здійснюється через додавання матеріалів в падлети (блокноти), запрошення студентів для внесення правок, доповнень або відстежень результатів. Інтерактивна дошка Padlet може використовуватися індивідуально й колективно.

В падлети (блокноти) можна завантажувати різні типи файлів: зображення, посилання, документи, музику, відео. Посилання на дошку можна відправити поштою, експортувати в PDF формат або в зображення, чи поширити в соціальні мережі. На віртуальну дошку Padlet можна додавати графічні, текстові та мультимедійні (відео або презентації) файли, посилання на веб-сторінки, нотатки, знімки з веб-камери. Роботу над наповненням дошки може проводити куратор-тьютор або створювати власні інтерактивні дошки як викладач або керівник освітньої установи [7, с. 24].

В дистанційному навчанні цю інтерактивну дошку можна використати для розміщення методичних матеріалів викладача, як методична скарбничка для занять, для презентації проєкту або для розміщення інтерактивних завдань для студентів. Так дошка допомагає в проведенні практичних та семінарських занять, на ній можна розміщувати візуалізацію для лекційного заняття або організувати індивідуальну роботу з студентами, дослідницьку діяльність чи збирати банк творчих ідей тощо. Інтерактивну дошку можна використати для спільної роботи в практичних, семінарських заняттях. На дошці можна розміщувати дидактичні та методичні матеріали для вивчення теми, подавати тестові завдання, опитування, результати робіт студентів тощо. З дошкою зручно працювати у веб-інтерфейсі або через мобільну версію.

Інша інтерактивна дошка Linoit дозволяє працювати з нотатками-стікерами, на неї можна додавати зображення, відео, текстові файли. Створені на дошці стікери можна переміщувати, обертати, фіксувати, додавати дату, редагувати і видаляти пости. У процесі навчання з такою дошкою може працювати декілька груп, які можуть переглядати, додавати свою інформацію, ділитись враженнями, переглядати дошки інших викладачів, здійснювати узагальнення.

Інша інтерактивна дошка Jambord є додатком та інструментом Google. Вона є зручною і легкою у використанні. В дистанційному навчанні інтерактивна дошка Jambord допомагає виконувати та полегшувати завдання для спільної роботи, обговорювати проєкти, створювати нотатки, рефлексію або проводити мозкові штурми, організувати індивідуальні дослідницькі проєкти студентів, обмінюватись ідеями та виконувати завдання на дистанційній платформі.

Отже, інтерактивні дошки надають можливість викладачам та керівникам закладів освіти використовувати їх інструменти як майданчики для організації групової роботи під час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії. Інтерактивні дошки дозволяють викладачам розміщувати освітню інформацію або завдання для її пошуку, підвищують ефективність організації спільного виконання завдання та можуть стати як місцем для розміщення ідей для проєктів та їх обговорення, так і інструментом для організації кооперативної спільної діяльності студентів у процесі організації дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Білер О.С. Аналіз існуючих методик навчання комп'ютерних технічних засобів навчання студентів педагогічних університетів та визначення проблеми дослідження. URL: file:///C:/Users/Asus/Downloads/Nzsp_2012_7_14.pdf
2. Биков В., Лещенко М. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти. Теорія і практика управління соціальними системами. № 4. с. 115–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2016_4_13
3. Відкрита та дистанційна освіта: від теорії до практики: зб. матер. III Всеукр. електронної наук.-практ. конф., 27 вересня 2018 р. [ред. кол.: Л.Л. Ляхощка (голов. ред.), С.П. Касьян, С.В. Антошук, Т.І. Сябрук]. К. : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. 166 с.
4. Досвід учителів України з використання хмарних сервісів у системі загальної середньої освіти : зб. наук. праць / за заг. ред. С.Г. Литвинової. – К. : Компринт, 2016. 310 с.
5. Технологія створення дистанційного курсу: навч. посіб. / [В.Ю. Биков, В.М. Кухаренко, Н.Г. Сиротенко та ін.] ; за ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка К. : Міленіум, 2008. 324 с.
6. Положення про дистанційне навчання у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів [Електронний ресурс] // Центр дистанційного навчання. КОПОПК-URL: <http://kristti.com.ua/modules.php?name=Pages&go=page&pid=85>
7. Хміль Н., Дяченко С. Соціальний сервіс Padlet як елемент педагогічної діяльності / Н. Хміль, С. Дяченко // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2014. № 2. С. 24–30.
8. URL: https://moodle.org/plugins/mod_bigbluebuttonbn

УДК 378.14

Конрад Тетяна Ігорівна

**СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ**

У статті проаналізовано сучасний стан впровадження та використання комп'ютерних технологій та засобів навчання у професійній освіті. Охарактеризовано основні категорії засобів комп'ютерних технологій, що знайшли найбільше поширення в освітньому процесі, та перешкоди до їхнього застосування в закладах професійної та вищої освіти.

Ключові слова: *комп'ютерні технології, програмні засоби, діджиталізація, Інтернет, мультимедійні технології.*

The article analyzes the current state of implementation and use of computer technologies and training tools in vocational education. The main categories of computer technologies, which are most widespread in the educational process, and obstacles to their application in vocational and higher education institutions are characterized.

Keywords: *Computer technology, Software, Digitization, Internet, Multimedia technologies.*

Сучасний освітній процес в Україні та світі неможливо уявити без застосування комп'ютерних технологій. Серед переваг їхнього застосування під час освітнього процесу виділяють високу ступінь наочності, можливість диференціювати завдання за рівнем підготовки та можливість організації оперативного контролю успішності.

На вимогу сьогодення, випускник вищого або професійного навчального закладу для працевлаштування та виконання своїх професійних обов'язків, має вільно орієнтуватись у світовому інформаційному просторі. Обов'язковими для нього є навички з пошуку, обробки та зберігання інформації. Саме тому, доцільним є аналіз стану впровадження комп'ютерних технологій та засобів навчання під час підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної освіти.

У фокусі сучасних українських вчених І. Пунько, Т. Бацко, О. Білобаченко знаходяться питання мультимедійності засобів навчання, варто відзначити працю Р. Гуревич про сучасні комп'ютерні технології як засіб інтердисциплінарного навчання та Н. Потерлевич з проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у практиці підготовки фахівців [1, с. 11, с. 98, с. 346]. Вченими обґрунтовано доцільність впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес, також уваги потребує питання сучасного стану впровадження та використання комп'ютерних технологій та засобів навчання у професійній освіті.

Комп'ютерні технології (computertechnology, КТ) – поєднання програмних засобів (software), що реалізують функції зберігання, обробки й візуалізації даних у певній організаційній структурі з використанням вибраного комплексу технічних засобів (hardware) [2, с. 382].

У комп'ютерних технологіях застосовується широкий спектр засобів, що знаходять застосування та знайшли широке поширення у навчальному процесі. Засоби комп'ютерних технологій умовно поділяються на три основні категорії, на базі яких організовується система електронного навчання:

- електронні навчальні матеріали (ЕНМ);
- комп'ютерні тестові системи (КТС);
- системи управління навчанням (СУН).

Електронні навчальні матеріали формують інформаційне наповнення навчального предмета (e-content). До цих матеріалів належать:

- електронні підручники та матеріали лекцій;
- електронні методичні розробки до семінарів, практичних і лабораторних занять;
- бази даних і знань (закони, картографічні дані, міжнародні стандарти та системи тощо);
- засоби для набуття практичних навичок (віртуальні та дистанційні лабораторії, практикуми, комп'ютерні тренажери).

Комп'ютерні тестові системи надають інструментарій для:

- контролю результатів засвоєння матеріалу (атестації, колоквиуми, заліки, іспити);
- проведення контрольних робіт за матеріалами лекцій і семінарів;
- контролю підготовки до лабораторних і практичних занять;
- самоконтролю знань в інтерактивному режимі;
- визначення рейтингу студентів.

Системи управління навчанням призначені для організації навчального процесу, а саме:

- проведення навчально-адміністративної роботи (створення навчальних груп, організація розкладу занять і навчальних планів);
- надання контрольованого доступу до навчальних матеріалів;
- організації колективної й індивідуальної роботи студентів і викладача.

Кожна з цих категорій засобів може застосовуватися окремо. Наприклад, маючи копію електронного підручника, студент може користуватися нею без застосування комп'ютерної тестової системи й системи управління навчанням. Так само можливим є використання комп'ютерної тестової системи при встановленні її у спеціальному класі для проведення оцінювання знань студентів. Систему управління навчанням можна використати для виконання адміністративних функцій електронного деканату без зв'язку із навчальними матеріалами й тестами. [3, с.14].

Тенденції щодо масового використання новітніх комп'ютерних технологій та засобів в усіх сферах життєдіяльності, в тому числі і освітньому процесі мають свою сучасну назву – «діджиталізація». Цей термін є похідним від терміну «цифрова трансформація» та досить часто з'являється у публічних виступах. Навіть словник сучасної української мови «Мислово» вибрав слово «діджиталізація» словом 2019 року.

У межах проекту «Дія: цифрова освіта» започаткованого Міністерством цифрової трансформації, одним з важливих завдань названо започаткування креативних спеціальностей зі списку «цифрових професій» у державних закладах професійної та вищої освіти, а також – залучення до навчального процесу онлайн-курсів та електронних ресурсів [4, с. 1].

В умовах сьогодення, інтеграція комп'ютерних технологій в сучасних освітній процес виявляється в інтенсифікації застосування спеціального та спеціалізованого програмного забезпечення; використанні локальних мереж та глобальної мережі Internet; застосуванні мультимедійних технологій; використанні мережевих засобів комунікацій.

Зокрема, широкого застосування освітньому процесі набули засоби комп'ютерного зв'язку загального призначення – електронна пошта, чат, форум, а також системи обміну файлами та відеоконференції. Значним попитом користуються платформи дистанційного навчання.

Основними перешкодами до застосування новітніх технологій в закладах професійної та вищої освіти можна виділити:

- недостатня кількість сучасної комп'ютерної техніки та обладнання;
- обмежений доступ або відсутність ліцензійного програмного забезпечення;
- обмеженість доступу до Інтернету.

Також, важливим завданням для застосування новітніх комп'ютерних технологій в освітній процес, є необхідність підвищення цифрової грамотності здобувачів та науково-педагогічних працівників.

Основними категоріями засобів комп'ютерних технологій, що знайшли найбільше поширення в освітньому процесі закладів вищої та професійної освіти є електронні навчальні матеріали, комп'ютерні тестові системи та системи управління навчанням. Активне впровадження цифрових технологій в освітній процес та реалізація програми, ініційованої Міністерством цифрової трансформації, в цілому має позитивну динаміку, та дає підстави вважати, що вплив перешкод, що виникають на шляху до застосування новітніх технологій в закладах професійної та вищої освіти, в подальшому буде знижено.

Список використаних джерел

1. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. пр. – Вип. 40 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. – 491 с.
2. Тлумачний словник з інформатики / Г.Г. Півняк, Б.С. Бусигін, М.М. Дівізінюк та ін. – Донецьк, Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.
3. Комп'ютерні технології в освіті: навч. посібн. / Ю.С. Жарких, С.В. Лисоченко, Б.Б. Сусь, О.В. Третяк. – К. : Вид.-пол.-й центр «Київський університет», 2012. – 239 с.
4. Як зміниться українська освіта: [Електронний ресурс]. К. : Міністерство та Комітет з цифрової трансформації України, – 2019. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/news/yak-zminitsya-ukrainska-osvita>.

УДК 37.018.43:657

Коршикова Рената Сергіївна

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У тезах окреслено необхідність впровадження дистанційних технологій в освітній процес середньої та вищої школи України, визначено та проаналізовано переваги та недоліки дистанційного навчання, у тому числі систем тестування, які використовуються для поточного та підсумкового оцінювання знань.

Ключові слова: *дистанційні технології в освітньому процесі; дистанційне навчання*

The abstract outlines the need for the introduction of distance technologies in the educational process of secondary and higher education in Ukraine, the advantages and disadvantages of

distance learning, including testing systems used for current and final assessment of knowledge, are defined and analyze.

Keywords: *Distance technologies in the educational process; distance learning.*

Нові часи ставлять перед нами нові виклики і потребують вирішення незвичних проблем нестандартними методами. Одним із факторів, який має суттєвий вплив на усі економіко-соціальні процеси сьогодення, є, безперечно, пандемія COVID-19. Як заявив на нещодавньому пресбрифінгу глава Всесвітньої організації охорони здоров'я Тедрос Гебреїсус, незважаючи на прогрес, який деяким країнам вдалося досягти у стримуванні хвороби глобальна пандемія коронавірусу, ще навіть не наблизилася до свого завершення. У першу чергу така ситуація створює навантаження на сферу охорони здоров'я, але й і усі інші ланки суспільного життя також мають змінювати звичні правила гри.

Не стала виключенням з цієї тенденції і сфера середньої та вищої освіти в Україні, яка вже кілька місяців організує роботу своїх закладів в он-лайн режимі. Приймаючи до уваги несприятливий прогноз щодо епідеміологічної ситуації в нашій державі та у світі в цілому, становлення та розвиток дистанційної освіти нині є надзвичайно актуальним явищем. З іншого боку, глобалізація та інтеграційні процеси постійно спонукають до пошуку нових шляхів отримання та поширення інформації, яка в подальшому формує нові знання. І сама ідея дистанційного навчання не є новою для України. Ще у 2003 році Кабінет Міністрів України прийняв постанову щодо програми розвитку системи дистанційного навчання, де вперше було визначено сутність такої системи, її структуру, функції, організаційні засади тощо. Згідно з цим документом під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

На виконання вимог цієї постанови Міністерство освіти і науки України в подальшому затвердило цілу низку документів, які стосуються усіх освітніх рівнів: загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, а також самоосвіти [2]. На підставі цього ВНЗ розробляти свою нормативну базу, яка стосується можливості складання екзаменів за допомогою дистанційних технологій та захисту кваліфікаційних робіт у онлайн-режимі, а також планування та обліку навантаження науково-педагогічних працівників та системи їх заохочення при використанні технологій дистанційного навчання.

Незважаючи на увагу держави до такої системи навчання, практика роботи з учнями та студентами ВНЗ в цей особливий період карантину показала, що заклади освіти не повністю готові перейти на її використання. Це відбувається як через суб'єктивні, так і об'єктивні фактори, зокрема, розвиток такого формату освіти гальмує відсутність єдиних підходів до організації процесу в умовах використання дистанційних технологій, нестача технічних засобів, нестійке інтернет з'єднання, недостатній рівень вмінь та навичок педагогічного персоналу щодо застосування прикладних програм та мобільних додатків і платформ тощо. Противники онлайн навчання зазначають кілька недоліків, серед яких найважливішими, на нашу думку, є наступні.

1. Рівень опанування студентом/учнем тієї чи іншої дисципліни перевіряється за допомогою спеціальних програмних засобів без фізичної присутності викладача і відеофіксації процесу тестування. За таких умов через відсутність належного контролю отриманий результат не завжди відповідає реальному стану речей.

2. У більшості випадків проведення поточного контролю та підсумкової атестації (іспиту/заліку) відбувається за допомогою тестів, як правило, закритого типу з однією правильною відповіддю. Очевидно, що комплект завдань, які завантажуються, наприклад, на таку поширену систему електронного навчання та тестування як Moodle потребує постійного оновлення, що призведе до зростання навантаження на викладачів. З іншого боку, якщо платформа для дистанційного навчання обмежує оцінювання рівня знань тільки виключно

тестовою формою, це може призвести тільки до механічного запам'ятовування фактів без розуміння дії причинно-наслідкових зв'язків, як це відбувається під час розв'язання практичних ситуацій або кейсів. Отже, це не дозволяє в повній мірі сформувані компетентності, передбачені відповідної освітньо-професійною програмою.

3. Процес навчання втрачає емоційне забарвлення через відсутність безпосереднього людського спілкування, що дуже часто негативно сприймається учнями/студентами. На додаток до психологічного аспекту у них не буде можливості поставити викладачу нагальне питання і отримати негайну відповідь

4. Дистанційне навчання передбачає збільшення навантаження на учня/студента через збільшення питомої ваги самостійної роботи в навчальному плані. А через недостатнє технічне оснащення чи неякісні розроблені навчальні матеріали учень/студент змушений самостійно шукати додаткову інформацію, яку він не завжди може правильно інтерпретувати.

З іншого боку система он-лайн освіти має велику кількість переваг перед із «традиційним» підходом. Серед них можна виділити наступне.

По-перше, виходячи з наведеного вище визначення дистанційного навчання, цей процес повинен бути індивідуалізованим, і його в значній мірі можна вважати інструментом реалізації концепції студентоцентризму. Це дозволяє обрати темп опанування нових знань залежно від індивідуальних особливостей людини та формує гнучкість освітнього процесу.

По-друге, дистанційне навчання передбачає залучення до освітнього процесу новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій.

По-третє, он-лайн освіта є незалежною від часового чи географічного розміщення особи, що визначає її доступність. Це розширює можливості навчальних закладів залучення студентів, у тому числі і із інших країн, а з іншого дозволяє зменшувати їхні витрати, наприклад, на утримання учбових корпусів та гуртожитків.

І, нарешті, найважливіше, в умовах карантину та обмеження пересування – це є єдиним дієвим засобом для вирішення цілого ряду проблем навчального процесу та реалізації права громадян нашої країни на отримання якісної освіти.

Таким чином, можна констатувати, що дійсно складно замінити живе спілкування та обмін досвідом між педагогом та учнем або студентом. Але навіть після послаблення карантинних заходів в Україні освіта «на відстані» все одно не втратить свого значення, буде існувати одночасно з традиційними методами і набувати нових форм.

Список використаних джерел

1. Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки // Постанови Кабінету Міністрів України № 1494 від 23.09.2003 р. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF#Text>

2. Положення про дистанційне навчання // Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з Наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) // https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/

УДК 378.016

Котис Наталія Володимирівна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕНЕДЖМЕНТ» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМЦІВ

Висвітлено проблеми якості навчання та адаптації іноземних студентів у вищих навчальних закладах України. Розглянуто особливості вивчення дисципліни «Менеджмент» студентами іноземцями. Наведено нові сучасні підходи до викладання дисципліни «Менеджмент» англійською мовою для іноземних студентів.

Ключові слова: студенти іноземці, англійська мова, менеджмент, методологія, комунікант, навчання, мотивація.

Problems of quality of education and adaptation of foreign students in higher educational institutions of Ukraine are specified. Peculiarities of studying the course «Management» by foreign students are considered. New modern approaches to teaching the course «Management» in English for foreign students are presented.

Keywords: *foreign students, English, management, methodology, communicator, learning, motivation.*

Сучасні тенденції розвитку суспільства в умовах глобалізації характеризуються розвитком різносторонніх контактів між країнами, наслідком чого є збільшення кількості молоді, що намагається отримати вищу освіту за кордоном. Серед країн, що приймають на навчання іноземців є і Україна.

З кожним роком потік студентів іноземців у вищих навчальних закладах України зростає і становить на сьогодні понад 75 тисяч осіб [1]. Це пов'язано у першу чергу, із тим, що іноземних абітурієнтів приваблює можливість отримати якісну освіту за помірну ціну: українські ВНЗ займають у світових рейтингах почесні місця, а вартість навчання помітно нижча, ніж у європейських університетах. Важливим є і той факт, що викладання дисциплін у вітчизняних закладах освіти проводиться на тих іноземних мовах, які зручні студентам з інших країн, в першу чергу це англійська мова.

Проблеми якості навчання та адаптації іноземних студентів особливого значення набувають для тих факультетів і кафедр, які забезпечують навчальний процес для студентів іноземців.

За останні декілька років «менеджмент» як навчальна дисципліна зайняла належне місце у програмах вузів України. Під час занять з дисципліни «Менеджмент» для студентів іноземців англійською мовою слід враховувати такі особливості: попередню підготовку студентів, їх індивідуальні особливості, тобто уміння, навички, здібності, наявність або відсутність позитивної мотивації, професійний напрям, мовний бар'єр студентів, приналежність до різних лінгвокультурних спільнот, особливості міжкультурної комунікації в найрізноманітніших сферах діяльності, здатність представляти власну країну і культуру.

Проведений аналіз контингенту студентів, показує, що вони є представниками різних систем освіти. Рівень пізнавальної діяльності, набутий іноземними громадянами у себе на батьківщині, за багатьма параметрами не відповідає рівню знань випускників середніх шкіл України. Крім цього, спостерігаються значні розбіжності в методах навчання української та зарубіжної систем освіти.

Слід зауважити, що в одній і тій самій групі можуть працювати студенти з трьома різними рівнями знань. Перший рівень – менш підготовлені студенти в загальному та з мінімальними знаннями англійської мови. Другий рівень – ті, хто мають достатні знання з базових дисциплін, і на хорошому рівні володіють англійською мовою; третій рівень – ті, хто досконало володіє англійською (а також і українською) і має високий загальний рівень.

Тому робота повинна проводитись в одній аудиторії, в один і той самий навчальний час, за тим самим навчальним матеріалом, але над кожним з названих рівнів. По суті, в традиційних рамках здійснюється диференціація навчального процесу й індивідуальний підхід до роботи зі студентами. Умовами успішної реалізації індивідуального підходу виступають диференціація, яка виражається в урахуванні первинної мовної підготовки студентів, мотивація студентів, вироблення стійких і раціональних навичок самостійної роботи і уміння здійснювати системний підхід до оволодіння знаннями [2, с. 46].

Важливим моментом є визначення того об'єму завдань, який студенти можуть виконати за допомогою викладача, і складання алгоритму їх роботи для того, щоб кожен студент мав можливість йти вперед з такою швидкістю, на яку він здатний. Таким чином, студент має можливість активного включення в навчальний процес і стає повноправним суб'єктом цього процесу.

Варто також звернути увагу на те, що студенти в групі з різних країн (до прикладу: Сьєрра-Леоне, Того, Гана, Зімбабве, Замбія, Кенія, Нігерія, Індія, Еквадор, Корея), тому не

треба забувати про міжкультурну комунікацію, яка виникає між ними. Міжкультурна комунікація є зіткненням різних поглядів на світ, при якому комуніканти не усвідомлюють відмінності в поглядах, вважаючи своє бачення світу «нормальним». При міжкультурному спілкуванні вірогідність нерозуміння зростає, оскільки приналежність комунікантив до різних культур часто порушує їх очікування. Завдання викладача полягає не лише в тому, щоб навчити студентів, але і в тому, щоб підготувати їх до міжкультурних контактів, інакше кажучи, навчити їх визнавати культурну різноманітність.

Нові сучасні підходи до викладання дисципліни «Менеджмент», використання англомовної лексичної та термінологічної бази, грамотно підібрана методологія, використання комунікативних вправ, проблемних ситуацій та ділових ігор, з орієнтуванням на реалії сучасного бізнес середовища, допоможуть реалізувати основну мету навчання.

Викладач, що проводить заняття з дисципліни «Менеджмент», повинен володіти широким спектром знань не тільки з менеджменту, але й з англійської мови та інших суміжних дисциплін. Для мотивації студентів до навчання, викладачу потрібно орієнтуватися на використання сучасного теоретичного та практичного матеріалу з статей із професійних журналів та газет, Інтернет-ресурсів. На лекційних та практичних заняттях повинні використовуватись презентації, кейси, дебати, світове кафе, рольові та ділові ігри, що моделюють типові ситуації з професійної діяльності менеджера. У навчальному процесі варто використовувати словники та глосарії, що розробляються професійними управліннями. Слід звертати увагу студентів на вузькоспеціалізовані терміни, їх вимову, написання, визначення та скорочення (аббревіатуру). Варто наголошувати, що термінологія у менеджменті постійно поновлюється, виникають нові концепції, поняття, що відображають розвиток даної сфери знань.

Вивчення особливостей навчання іноземних студентів викриває низку проблем, вирішення яких сприятиме залученню на навчання в Україну студентів-іноземців, що має важливе значення для збереження наукового та освітнього потенціалу вітчизняних вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. В Україні зростає кількість іноземних студентів. URL: <https://osvita.ua/vnz/64194/>
2. Запорожан В.М., Кресюн В.Й., Аряєв М.Л., Чернецька О.В. Англомовне навчання як стимулятор якості освіти та міжнародних контактів. Мед. освіта. 2011. № 2. С. 45–47.

УДК 378.1

**Крушинський Сергій Антонович
Крушинська Алла Вікторівна**

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ

Розглядаються перспективи розвитку дистанційного навчання у закладах вищої освіти; аналізуються інтегровані методи навчання, зокрема мультидисциплінарний підхід, його актуальність та переваги в умовах інформаційного суспільства; наводяться приклади міждисциплінарних проектів та завдання, які необхідно вирішити для їх успішної реалізації.

Ключові слова: дистанційне навчання, мультидисциплінарний підхід, інтегроване навчання, вища освіта, інформаційні технології.

Prospects for the development of distance learning in higher education institutions are considered; integrated teaching methods are analyzed, in particular the multidisciplinary approach, its relevance and advantages in the information society; examples of interdisciplinary projects and tasks that need to be solved for their successful implementation are given.

Keywords: distance learning, multidisciplinary approach, integrated learning, higher education, information technologies.

Виклики сьогодення спричинені інформаційною революцією, а також змінами у зв'язку пандемією, гостро актуалізували проблему модернізації освіти та підвищення її готовності переходу у дистанційний формат. Не підлягає сумніву той факт, що дистанційне навчання на основі інтернет-технологій (e-learning) стрімко захоплює ринок освітніх послуг, одночасно популяризуючи його та збільшуючи попит як на окремі вебінари, тренінги, освітні курси, так і на здобуття певного освітнього рівня у дистанційному форматі. Аргументами на користь останнього є економія насамперед часу та коштів, можливість розвитку форм дуальної освіти, освіти без відриву від виробництва, післядипломної освіти тощо.

Ще у 2013 р. засідання міжнародного круглого столу в Давосі, присвячене дистанційній освіті констатувало, що майбутнє – за онлайн-освітою. У ряді країн (Китай, США, Латвія, Нідерланди, Алжир, Великобританія, Туреччина та ін.) від 10 до 25 % студентів отримують освіту в закладах дистанційного навчання [1]. Уже той факт, що сертифікати EdX, Coursera та Udacity, які популярні у всьому світі, не даючи повноцінного диплому, є вагомим інструментом на ринку праці, свідчить про вагомість дистанційної освіти. Все це в комплексі, ставить нові виклики перед університетською освітою і вимагає її швидкої трансформації.

Одним із таких перспективних шляхів, які, з одного боку, вимагає детермінанта інформаційного суспільства, а, з іншого, ринок праці, є інтегроване навчання як сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій, спрямованих на об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів). Актуалізує цю необхідність і той факт, що сьогодні роботодавець вимагає не стільки дипломи й сертифікати, скільки конкретні знання й компетенції, які досить часто знаходяться на стику багатьох навчальних дисциплін. При цьому, наголосимо, що інтеграція розглядається не як механічне об'єднання окремих питань з різних навчальних предметів, а як їх органічне взаємопроникнення. Існують різні підходи до організації інтегрованого навчання [2]:

- мультидисциплінарний з орієнтацією на певні навчальні предмети. Він інтегрує навчальний зміст з кількох предметів і при цьому не порушує цілісність самих навчальних дисциплін; інтеграція навчального матеріалу відбувається навколо певної теми;
- міждисциплінарний, передбачає, що взаємопроникнення навчального матеріалу з різних дисциплін є глибшим (наприклад, вивчення навчального матеріалу кількох освітніх галузей може відбуватися в межах одного інтегрованого курсу), освітні галузі ідентифікуються, але їх обриси не є такими чіткими як при мультидисциплінарному підході;
- трансдисциплінарний, передбачає розробку навчальної програми на основі проєктів; при такому підході формуються наскрізні навички в реальному контексті, адже студенти вирішують, як правило, реальну проблему.

Класична форма стаціонарної університетської освіти не дає можливості широко використовувати переваги інтегрованого навчання, оскільки виникає проблема узгодження навчальних планів, розмежування навчального навантаження науково-педагогічних працівників при використанні мультидисциплінарних завдань, складання розкладів, які б дали змогу синхронізувати як навчальний матеріал, так і час на його виконання студентами. Але, всі ці питання вдало вирішуються при дистанційному навчанні. Воно дає якісно новий результат, нове системне й цілісне утворення – формування цілісної картини вирішення проблеми. Упровадження саме мультидисциплінарного підходу як початкового етапу сприятиме в подальшому розвитку і інших форм інтегрованої освіти.

Для чіткості термінологічного апарату, варто також зауважити, що у світовій науковій літературі залежно від характеру взаємодії між дисциплінами розрізняють найбільш часті терміни: мульти- (полі-), інтер- (кросс-) та трансдисциплінарний підходи до вирішення практичних проблем. Разом з тим сутність вище зазначених понять слабо диференційована і часто трактується науковцями синонімічно. Підтримуємо застосування більш загального поняття «*multipledisciplinary*», яке є бажаним у випадках, коли природа досліджуваного явища невідома або не визначена [3, с. 355].

Мультидисциплінарний підхід (МДП) є також визначальною рисою популярного сьогодні і STEM / STEAM навчання, яке передбачає залучення знань і навичок, які

формується при вивченні як окремих дисциплін (предметів), так і сучасних методів і засобів наукового та техніко-технологічного дослідження [4, с. 6].

Розглянемо більш детально, як же можна застосувати МДП на практиці. Наприклад, на основі наданого кейсу по конкретній страховій компанії студентам магістратури за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування пропонується визначити перспективні види інтернет-страхування, оцінити при цьому ризики, які бере на себе компанія, відповідні зміни її фінансової надійності, запропонувати та обґрунтувати використання конкретних платіжних платформ для здійснення страхування, визначити необхідну суму інвестицій для реалізації проекту. Таким чином, це дозволить не лише сформувати мультидисциплінарні зв'язки для таких предметів як «Страховий менеджмент», «Інформаційні системи і технології в управлінні фінансами», «Платіжні системи», «Страхове право», «Управління фінансовими ризиками», «Управління фінансовою безпекою», «Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю», «Фінансовий менеджмент», «Ринок фінансових послуг» тощо, але й надати сумарно більше десяти загальних та фахових компетентностей спеціальності й забезпечити як мінімум п'ять програмних результатів навчання, відповідно до профілю освітньо-професійної програми підготовки магістра.

Аналогічно, в межах вивчення юридичних дисциплін на бакалавраті за спеціальністю 081 Право використання МДП теж може мати широке застосування. Так, до прикладу, розглянемо завдання, яке передбачає при наданій фабулі злочину здійснити його кваліфікацію, визначити необхідні слідчі (розшукові) дії, встановити можливі докази, а також позиції сторін та інших учасників кримінального провадження. У процесі його вирішення студент використає набуті знання з таких дисциплін, як «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Криміналістика», «Основи адвокатської діяльності», «Основи прокурорської діяльності», «Судове право» тощо. Очевидно, що практична спрямованість таких завдань, а також здобуті компетентності значно вищі, ніж при традиційному підході.

Отже, основними перевагами застосування МДП у суміщенні з дистанційною формою навчання є: взаємодія декількох дисциплін; фахівці з окремих предметів, мають змогу паралельно чи послідовно оцінити рівень дослідження проекту, поставити індивідуальні цілі у межах своєї дисципліни, побачити проблему комплексно та особливості її вирішення з врахуванням знань та підходів інших галузей, тощо. Досить дієвими, простими та доступними платформами для МДП є Google-клас, де всі фахівці мають змогу активно взаємодіяти зі студентами та здійснювати керівництво проектом у межах власних дисциплінарних блоків, оцінювати ці блоки визначеною кількістю балів, формуючи складову сумарної оцінки за дисципліною. Результатом вирішення проблеми є сума окремих частин (висновків), здобутих у межах кожної окремої дисципліни.

Очевидно, що застосування МДП стає актуальним, насамперед для вирішення реальних проблем та дає поштовх до активізації співпраці з роботодавцями, надаючи як бізнесу, так і студентам розгляд проблеми з різних точок зору, подолати «одновимірність» оцінки.

Формування проблемно-орієнтованих мультидисциплінарних завдань ставить перед університетською освітою також ряд таких цілей, як створення банку завдань, апробація чи розробка відповідних інформаційних ресурсів, узгодження та коригування робочих навчальних планів, внесення змін до планування та обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, налагодження співпраці з роботодавцями, пошук джерел фінансування пілотних проектів та багато інших. Проте, не зважаючи на окреслені труднощі, перспективи дистанційного навчання з використанням МДП дозволить ЗВО залишатись конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг та надавати компетентності, які користуються попитом на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1693>.
2. Інтегроване навчання. URL: https://edera.gitbook.io/glossary/integraciya/intehrovane_navchannia.

3. Choi B., Pak A. Multidisciplinary, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: Definitions, objectives, and evidence of effectiveness. *Med. Clin. Exp.* 2006. Vol 29. P. 351–364.

4. Поліхун Н.І. Сліпучіна І.А., Чернецький І.С. Педагогічна технологія STEM як засіб реформування освітньої системи України. *Освіта та розвиток обдарованої особистості.* 2017. № 3. С. 5–9.

УДК 37.018.43:005.336.5

Кульбач Лариса Михайлівна

ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА ШЛЯХОМ ЙОГО БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ЗА ІНДИВІДУАЛЬНОЮ ОСВІТНЬОЮ ТРАЄКТОРІЄЮ

У даній статті на основі аналізу наукових матеріалів та досвіду управлінської діяльності експериментального закладу освіти зі створення моделі розвитку методологічної культури вчителя в системі сучасної шкільної освіти запропоновано шлях до створення інноваційного освітнього простору через формування інноваційної та методологічної культури вчителя.

Ключові слова: методологія, навчання, інновації.

This article, based on the analysis of scientific materials and experience of management of an experimental educational institution to create a model of development of methodological culture of teachers in modern school education, suggests a way to create innovative educational space through the formation of innovative and methodological culture of teachers.

Keywords: methodology, training, innovation.

Педагогічна діяльність вчителя базується на ґрунтовних знаннях з педагогіки, психології, методик викладання, вміннях використання цих знань задля досягнення мети – високого рівня якості освіти та компетентності випускника школи. Вона вимагає від учителя постійного вирішення завдань, що виникають у тих чи інших педагогічних ситуаціях. Вчитель, що володіє методологічною культурою, зможе в повній мірі реалізувати поставлені завдання, більш чітко й коректно справитися з тою чи іншою педагогічною задачею.

Формувати методологічну культуру вчителя можливо виключно в інноваційному освітньому просторі, а його створює системна інноваційна педагогічна та експериментальна діяльність колективу закладу. Тож розпочинати треба з організації інноваційної діяльності.

Проаналізувавши наукові аспекти інновацій, методології, інноваційної діяльності, інноваційної та методологічної культури педагога та перетрансформували їх у методичні вимоги до сучасного вчителя, реагуючи на виклики сьогодення й запити замовників та здобувачів освіти, розуміємо та підкреслюємо важливість формування методологічної культури вчителя в інноваційному освітньому просторі. У Новій українській школі індивідуальна освітня траєкторія педагога – ключова складова інноваційного освітнього процесу. Розробляючи власну освітню траєкторію, у першу чергу, педагог повинен усвідомлювати свою особисту місію в інноваційному освітньому процесі, визначати цілі й завдання відповідно до конкретної просторово-часової ситуації. По-друге, наділений критичним мисленням, він має виробити критичне ставлення до очевидних речей, фактів, аргументів, ретельно аналізуючи кожен педагогічний крок. По-третє, володіючи методологічною культурою, педагог повинен уміти ставити педагогічні завдання відповідно до ситуації та формулювати їх творчі й креативні рішення. Особливою вимогою є вміння вчителя об'єктивно й відсторонено проаналізувати свою конкретну діяльність, оцінити її відповідно до методичних критеріїв, виявити сильні й слабкі сторони, переваги використання тих чи інших методів, форм, прийомів та помилки й недоліки. І наостанок, провівши самоаналіз та самоусвідомлення, сформулювати нові педагогічні завдання.

Вчитель, що володіє інноваційною та методологічною культурою, високо вмотивований

на творчу працю, здатний на розбудову та реформування освіти в умовах Нової української школи.

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року та Закон України «Про освіту» вимагають поступового та системного реформування освіти в Україні в напрямку забезпечення її відповідності європейським стандартам, потребам сучасного життя країни, цілеспрямованій орієнтації на якісну та доступну освіту. Цей шлях зумовлює необхідність інтенсивних змін освітньої галузі на досягнення найкращих світових стандартів, що актуалізує потребу в педагогах нового типу, які готові до реалізації стратегічних завдань компетентнісного навчання, всебічного розвитку, виховання громадянина з активною життєвою позицією, патріота, націленого на самореалізацію та успіх. Постали нові завдання: учитель має бути професіоналом, уміти проектувати, генерувати ідею, визначати її актуальність та планувати реалізацію, робити оцінку на основі принципів науковості та прогностичності, аналізувати результат за оптимальністю та ефективністю. Саме таким вимогам теоретично відповідає педагог, що володіє високим рівнем методологічної культури.

Педагогічна діяльність вчителя базується на ґрунтовних знаннях з педагогіки, психології, методик викладання, вміннях використання цих знань задля досягнення мети – високого рівня якості освіти та компетентності випускника школи. Вона вимагає від учителя постійного вирішення завдань, що виникають у тих чи інших педагогічних ситуаціях. Вчитель, що володіє методологічною культурою, зможе в повній мірі реалізувати поставлені завдання, більш чітко й коректно справитися з тою чи іншою педагогічною задачею. Для педагога методологічна культура – це, перш за все, нова філософія педагогічного мислення, базою якого є методологічні знання та досвід рефлексії самосвідомості професіонала, що намагається зрозуміти свою діяльність. По-друге, це – вищий рівень професійної компетентності, що проявляється у володінні інструментальними, міжособистісними, системними та спеціальними компетенціями. По-третє, це – високий рівень самоефективності, що проявляється у почутті власної компетентності та ефективності; стійкі уявлення вчителя про те, що він володіє необхідними знаннями, вміннями й навичками, необхідними для продуктивної педагогічної діяльності. І насамкінець, методологічна культура – це механізм саморозвитку педагога як дослідника, який, володіючи методологічними знаннями та професійними компетенціями, знаходить шляхи та ефективно вирішує педагогічні проблеми.

Завдяки нововведенням стосовно підвищення кваліфікації вчителю дається свобода у виборі найкращих для його зростання курсів, а виділені державою кошти на підвищення кваліфікації вчитель зможе використати для навчання в обраному ним закладі. Таким чином, вчитель має навчитися самостійно планувати підвищення рівня професійної компетентності, виробляти індивідуальну освітню траєкторію, враховуючи власні можливості та особливості, професійні потреби, запити замовників освіти, місію та спеціалізацію закладу, його інноваційну діяльність. Індивідуальна освітня траєкторія вчителя забезпечує розширення можливостей освітнього простору, надаючи вчителю вибір найефективніших і найзручніших способів безперервної освіти для підвищення кваліфікації, зростання професійної компетенції, конкурентоспроможності, формування методологічної культури педагога.

Умотивований на успішну діяльність, учитель створює індивідуальну програму професійного зростання, у якій на основі самоаналізу попередньої педагогічної діяльності вчитель визначає проблеми, слабкі місця й виробляє шляхи їх розв'язання та подолання.

Організуючи самоосвітню діяльність, педагогу дуже важливо опанувати практику таймменеджменту – уміння управляти часом, навчитися будувати й розвивати міжособистісні відносини, працювати в команді, забезпечувати поповнення власного ресурсу, задовольняти духовні потреби. Результат самоосвітньої діяльності більшою мірою залежить від внутрішніх потреб і мотивів особистості та впливу зовнішнього середовища. Таким чином, основними складовими самоосвітньої діяльності є: самооцінка (уміння оцінити

свої можливості та потенціал), самовизначення (уміння визначити своє місце в житті та суспільстві), самоорганізація (уміння організувати свій час, робоче місце, діяльність, знайти резерви та джерело для самоосвіти), самореалізація (уміння ефективно реалізувати свої можливості), самоаналіз (уміння здійснити аналіз діяльності за складовими), самокритичність (уміння об'єктивно критично оцінити результати своєї діяльності, визначити переваги й недоліки), самоконтроль (здатність тримати на контролі якість виконання поставлених завдань та дотримання їх термінів), саморозвиток та самовиховання як вищий щабель самоосвітньої діяльності.

Результатом реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога буде безперервний саморозвиток особистості, високий рівень його професійної та методологічної культури і, як наслідок, – позитивний вплив на розвиток особистості учня за визначеною індивідуальною освітньою траєкторією, що є вимогою Закону України «Про освіту».

У цьому контексті та в умовах реалізації концепції Нової української школи особливо актуальними є слова В. Сухомлинського: «Учень має бачити в учителів розумну, знаючу, думаючу, закохану в знання людину. Чим глибші знання, чим ширший кругозір, ширша всебічна наукова освіченість учителя, тим більшою мірою він не тільки вчитель, але й вихователь».

Список використаних джерел

1. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затверджене наказом МОН України № 522 від 07.11.2000 р.; у редакції наказу МОН України № 994 від 11.07.2017 р.
2. Мариновська О.Я. Педагогічна інноватика&менеджмент інновацій. Навчально-методичний посібник./ Івано-Франківськ. Місто НВ. – 2019 р.
3. Кабанов П.Г. Вопросы совершенствования методологической культуры педагога. / <http://www.asf.ru/Publ/monogr/soderz.html>
4. Волошина О.О. Системний підхід до управління інноваціями педагогів. / Наукова збірника освіти Донеччини. – 2013. – № 2. – С. 9–11.

УДК 37.018.43:657.05

Лахтіонова Людмила Анатоліївна

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ЦИКЛУ ФІНАНСОВО-АНАЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА ЗАОЧНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто склад сучасних обліково-аналітичних дисциплін, розкрито організаційно-методичне забезпечення засвоєння фінансово-аналітичних дисциплін на заочній формі навчання з елементами дистанційних технологій в умовах їх освоєння на платформі Moodle, зроблено пропозиції щодо його поліпшення.

Ключові слова: заочна форма, дистанційні технології, навчальний процес, фінансово-аналітичні дисципліни, методичне забезпечення.

The paper considers the composition of modern accounting and analytical disciplines, reveals the organizational and methodological support for mastering financial-analytical disciplinary distance learning with elements of distance technology in terms of their development on the Moodle platform, made suggestions for its improvement.

Keywords: correspondence form, distance technologies, educational process, financial-analytical disciplines, methodical maintenance.

Подальше входження України в світовий та європейський науково-освітній простір продовжує робити виклики до зміни вищої освіти в нашій державі, вимагає негайного та корінного її реформування. Проте в існуючих політичних та економічних умовах цей процес є доволі важким та складним.

Центральне місце в системі дистанційної підготовки фахівців вищої освіти галузі знань 07 «Управління і адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» посідає цикл обліково-аналітичних дисциплін.

Упровадження технологій дистанційного навчання під час викладання дисциплін в закладах вищої освіти досліджувало багато вчених. Проте потребує подальших досліджень упровадження інтерактивного навчання обліково-аналітичних дисциплін в умовах дистанційної форми навчання.

Під час розробки навчальних курсів виникає проблема з якості та обсягів підготовки лекційного матеріалу, кількості та ступеня складності практичних завдань, підходів до розробки тестів (їх кількості, змісту, складу питань), змісту поточного та підсумкового модульного контролю, змісту та складу контрольних робіт, вимог до курсових робіт, змісту та складу питань на іспит та ін. Розв'язання всіх цих питань уможливує забезпечення якісного формування високої професійної компетентності здобувачів.

Тому обрана тема дослідження є доволі актуальною.

Мета дослідження полягає в розкритті методичного забезпечення засвоєння фінансово-аналітичних дисциплін на заочній формі навчання з елементами дистанційних технологій.

У статті розв'язуються наступні завдання:

- висвітлення складу обліково-аналітичних дисциплін в українських закладах вищої освіти;
- розкриття організаційно-методичного забезпечення засвоєння фінансово-аналітичних дисциплін на заочній формі навчання з елементами дистанційних технологій;
- виявлення складнощів у вивченні циклу обліково-аналітичних та фінансово-аналітичних дисциплін за умов дистанційної форми навчання і пропозиції щодо їх усунення.

Відповідно до навчального плану підготовки фахівців спеціальності 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління і адміністрування» здобувачі освіти вивчають повний цикл обліково-аналітичних дисциплін, до складу якого входять такі класичні предмети (навчальні курси) як «Бухгалтерський облік» (загальна теорія бухгалтерського обліку), «Фінансовий облік 1», «Фінансовий облік 2», «Управлінський облік», «Звітність підприємств», «Облікова політика підприємства», «Міжнародні стандарти фінансової звітності», «Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку», «Особливості обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва за національними та міжнародними стандартами», «Облік за видами економічної діяльності», «Аудит» (загальна теорія аудиту), «Організація та методика аудиту», «Економічний аналіз», «Фінансовий аналіз», «Бізнес-аналіз», «Контроль і ревізія», «Організація бухгалтерського обліку», «Державний фінансовий контроль», «Судово-бухгалтерська експертиза», «Облік в банках» «Облік в бюджетних установах», «Облік у небанківських фінансових установах», «Корпоративний аналіз» та інші, які вже прив'язуються до курсу євроінтеграції України та діджиталізації, наприклад, «Податки в міжнародних конвенціях та європейських директивах», «Бізнес-аналіз та бізнес-діагностика», «Діджиталізація обліку та аудиту», «Економічна експертиза», «Дьюдліженс», «Облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами», «Бухгалтерський облік в управлінні суб'єктом господарювання», «Консолідація фінансової звітності», «Стратегічний управлінський облік», «Бухгалтерський облік у фінансовому менеджменті», «Облікове забезпечення використання інтелектуальної власності у бізнесі» та ін.

Слід зазначити, що такі комплексні дисципліни як «Бухгалтерський облік» (включає загальну теорію бухгалтерського обліку, Фінансовий облік 1, Фінансовий облік 2, «Економічний аналіз» (включає теорію економічного аналізу та економічний аналіз господарської діяльності підприємства, окремі теми фінансового аналізу – аналіз фінансового стану та фінансових результатів) вивчаються при підготовці фахівців інших спеціальностей в Національному авіаційному університеті: 051 «Економіка», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління і адміністрування»; спеціальності 081 «Право» галузі знань 07 «Право» та ін. Значне місце в даному циклі посідають фінансово-аналітичні дисципліни.

Тому питання розкриття методичного забезпечення вивчення циклу обліково-аналітичних та фінансово-аналітичних дисциплін на заочній формі навчання з елементами дистанційних технологій є доволі важливими.

Проте, на відміну від інших наук, обліково-аналітичні та фінансово-аналітичні дисципліни мають свою специфіку та складнощі в процесі підготовки їх навчально-методичного забезпечення. Це пов'язано з постійними змінами в обліковій та податковій політиці України, контрольно-ревізійній та аудиторській діяльності різних структур, банківській діяльності; із змінами та доповненнями в багатьох законодавчих та нормативних актах нашої держави. Тому керівникам обліково-аналітичних та фінансово-аналітичних курсів постійно треба доопрацьовувати повний пакет їх навчально-методичного забезпечення. Автори-розробники електронних навчально-методичних праць повинні «тримати руку на пульсі» та постійно вносити зміни в електронні конспекти лекцій; в електронні варіанти практичних завдань; в електронні тематику, завдання та методичні вказівки до виконання контрольних робіт; в електронний варіант методичних вказівок до виконання та рекомендованої тематики магістерських (випускних) робіт; в електронні завдання для поточного та підсумкового модулів; в електронні завдання для складання заліку/іспиту.

Усе це потребує колосальної роботи зі сторони навчально-педагогічного та обслуговуючого технічного персоналу закладів вищої освіти (ЗВО).

Це підвищує трудомісткість даного виду робіт та відповідно постає питання оплати праці даних працівників. На сьогодні, це питання є відкритим для багатьох ЗВО.

А в сучасних світових та вітчизняних умовах підвищеного попиту на молодих, енергійних, зданих креативно мислити та вмючих правильно розробити вірну стратегію розвитку підприємства фахівців питання якісної їх підготовки є надважливими.

Сучасні бухгалтери-аналітики повинні вміти не тільки вірно вести бухгалтерський облік, складати звітність, вірно аналізувати діяльність підприємства, проводити аудит, але й вміти креативно опрацьовувати отриману інформацію з метою розробки та впровадження науково-обґрунтованих управлінських рішень для поліпшення діяльності підприємства, підвищення її прибутковості та рентабельності.

Тому для дистанційної підготовки такого рівня фахівців повинно бути професійно підготовлене навчально-методичне забезпечення.

Тому пропонується:

- навчально-методичному персоналу з обліково-аналітичних та фінансово-аналітичних дисциплін постійно слідкувати за змінами та доповненнями в законодавчо-нормативних та нормативно-правових актах (наприклад, в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО та П(С)БО України, МСБО, МСФЗ, Податковому кодексі та ін.) України і регулярно вносити їх до повного пакету навчально-методичного забезпечення вивчення даних предметів, оскільки необхідно володіти достовірною інформаційною базою для проведення фінансово-аналітичних досліджень;

- керівництву ЗВО треба розробити систему додаткової оплати навчально-педагогічного персоналу за даний вид робіт, тому що внесені зміни до законодавчо-нормативних та нормативно-правових актів України, МСБО, МСФЗ потребують їх громіздкої роботи та доопрацювання цілого ланцюжка навчально-методичних матеріалів;

- технічному персоналу, який займається розміщенням відповідних навчально-методичних матеріалів на певних навчальних платформах, (наприклад, Moodle, та інших), своєчасно повідомляти на даних платформах здобувачів вищої освіти про зміни та доповнення в обліково-аналітичних дистанційних курсах та здійснювати технічну підтримку цим змінам;

- відповідно технічний персонал за виконану додаткову роботу, пов'язану із змінами в законодавчо-нормативних та нормативно-правових актах України, МСБО, МСФЗ повинен також бути простимульований за дану працю відповідним винагородженням.

Таким чином, навчально-методичне забезпечення вивчення циклу обліково-аналітичних та фінансово-аналітичних дисциплін в умовах дистанційної форми навчання має свою специфіку та певні особливості. Навчальна інформація для здобувачів вищої освіти на заочній формі навчання з елементами дистанційних технологій по циклу обліково-аналітичних та фінансово-аналітичних дисциплін повинна бути сучасною, досконалою, миттєво враховувати всі зміни в законодавстві України, вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актах та інструктивних матеріалах.

Підготовлені та викладені на навчальній платформі навчально-методичні матеріали мають бути доступними, зрозумілими, компактними, сприяти мотивованому їх освоєнню здобувачами вищої освіти.

Створення та постійне оновлення дистанційних курсів даних дисциплін, використання інформаційно-комунікаційних технологій в їх засвоєнні значно підвищує не тільки рівень знань здобувачів вищої освіти та професійних здібностей викладачів, але й надає розуміння того, яке поглиблене й розвинене навчання зараз потрібне українському суспільству.

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій та їх комплексне застосування в режимі онлайн і офлайн спілкування з викладачем та іншими здобувачами вищої освіти, асинхронного та синхронного режиму навчання буде сприяти обміркованому прийняттю рішень і якісному розвитку обліково-аналітичної теорії і практики відповідно до сучасних вимог та реалій життя.

УДК 378.046-021.68:37.014.6

Ляхоцька Лариса Леонідівна

КОРЕЛЯЦІЯ ДИДАКТИКИ І ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Розглядається актуальність питання розвитку нового напрямку в педагогічній науці і місця електронної дидактики в системі педагогічних наук.

Ключові слова: електронне дистанційне навчання, електронна педагогіка, система електронного навчання.

The article actuality of question of development of new direction in pedagogical science and place of electronic didactics is examined in the system of pedagogical sciences

Keywords: electronic distance learning, electronic education, electronic navigation system.

У час гіперактивного впровадження дистанційної форми здобуття освіти, дистанційне навчання – це не тільки форма навчання, а й самостійна педагогічна технологія. Основами цієї технології є: самостійна робота здобувачів освіти, яка керується, дидактично забезпечена і контролюється; застосування у навчанні сучасних комп'ютерів, інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, засобів зв'язку. Дистанційне навчання – системоутворююча прогресивна педагогічна технологія. В її структуру органічно входять сучасні форми і методи відбору, конструювання і відображення навчального матеріалу; елементи модульного і комп'ютерного навчання, теорії і практики керованої самостійної роботи; застосування у навчанні інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж тощо [1].

Однак, зазначимо, що підвищений попит на освітні послуги та рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій привів до досить активного розвитку електронного навчання (e-learning) у світовому масштабі. Експерти ЮНЕСКО вважають, що для відповідності кваліфікації педагогічних працівників рівню інформаційного суспільства, потрібно впровадження в освітній процес електронного навчання, що орієнтує здобувачів освіти на новий стиль освіти та сприяє розвитку їхніх умінь і навичок для подальшого навчання протягом усього життя [2, с. 238–257].

Сучасна дидактика знаходиться в тісній кореляції з бурхливим впровадженням цифрових і телекомунікаційних технологій в сферу освіти. Стрімкі метаморфози

електронного освітнього середовища створюють нові міжособистісні комунікаційні умови, нові форми організації, управління і надання навчального матеріалу, а самі засоби навчання набувають нові методичні та дидактичні властивості. При цьому інноваційний потенціал цифрових і телекомунікаційних технологій наповнює освіту новими концептуальними положеннями.

Сьогодні низка науковців на достатньому рівні обговорює та обґрунтовує актуальність питання розвитку нового напрямку в педагогічній науці і місця електронної дидактики в системі педагогічних наук: О. Андреєв [3], Т. Каменева [4], В. Кухаренко [3], А. Хуторський [5].

За В. Биковим, електронне дистанційне навчання (ЕДН) – це різновид дистанційного навчання, за яким учасники і організатори освітнього процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні транспортні системи доставки засобів навчання та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Інтернет/Інтранет, медіа-навчальні засоби та інформаційно-комунікаційні технології [6, с. 191–193].

Нами досліджено, що спільними з дистанційним навчанням елементами системи електронного навчання у закладах освіти такі змістові об'єкти: навчальний матеріал поділений на модулі, що містять об'єкти різної природи – текст, графіку, зображення, аудіо, анімацію, відео тощо. Як правило, вони зберігаються в базі даних і доступні в залежності від потреб суб'єктів навчання. Результатом є індивідуалізація навчання – здобувачі освіти отримують лише ті знання, які їм потрібно, засвоюючи їх у бажаному темпі, можуть створювати Інтернет-спільноти для взаємодопомоги й обміну повідомленнями; викладачі-тьютори (куратори-тьютори) доступні в мережі для проведення консультацій, відповідей на питання, організації обговорення (онлайн-конференції, спільна робота над проектом здобувачів освіти, географічно віддалених один від одного); застосування сучасних аудіо- та відеотехнологій для подання навчальних матеріалів з метою стимулювання прагнення здобувачів освіти до набуття знань і підвищення ефективності навчання.

Спираючись на зазначені характерні риси і принципи побудови ЕДН, В. Кухаренко вказує такі його специфічні якісні властивості [3]:

1) гнучкість і адаптивність навчального процесу до потреб і можливостей здобувачів освіти, які, в основному не відвідують регулярних занять, а працюють у зручній (як для викладача, так і для здобувача освіти) для такої роботи час у зручному місці й зручному темпі;

2) модульність побудови навчальних програм;

3) нова роль викладача: викладач координує навчально-пізнавальний процес, коригує курс, який викладає, керує навчальними проектами, перевіряє поточні завдання, консультує під час складання індивідуального навчального плану, управляє навчальними групами взаємопідтримки;

4) спеціалізовані форми контролю якості навчальних досягнень: традиційні форми контролю якості освіти та дистанційні (співбесіди, практичні, курсові та проектні роботи, екстернат, робота в середовищі комп'ютерних інтелектуальних тестових систем тощо);

5) використання спеціалізованих засобів навчання. Таким чином, спільними з дистанційним навчанням елементами системи електронного навчання у закладах освіти є такі змістові об'єкти: навчальний матеріал, спільноти, експертна онлайн-допомога, технічні можливості для співпраці, мультимедіа. Зазначимо, усі ці принципи успішно можуть бути дотримані в тому випадку, якщо спочатку орієнтуватися на використання освітнього контенту в веб-середовищі. На нашу думку, електронна дидактика стає невід'ємною частиною дистанційного освітнього процесу. До його складу можна віднести електронні курси, електронні бібліотеки, нові програми та системи навчання.

ЕДН дозволяє вирішити такі проблеми традиційної освіти, як відсутність індивідуального підходу до здобувачів освіти, недостатнє використання активних форм навчання, директивність освітнього процесу, слабка мотивація до самостійної пізнавальної діяльності здобувача освіти, жорстка залежність від місцезнаходження і в часі, суб'єктивність оцінювання результатів навчання. Відомо, що ефективне навчання можливо,

коли практична діяльність базується на сучасній теоретичній та методичній платформі. В даний час практика ЕДН пішла далеко вперед у порівнянні з розробкою науково-обґрунтованих специфічних закономірностей і характерних умов формування і функціонування компонентів дидактичної системи електронного навчання, в тому числі – особливості діяльності його суб'єктів.

Таким чином, стан наукового дослідження та впровадження електронного дистанційного навчання в Україні та в усьому світі свідчить про нагальну потребу його стимулювання, відповідно – кореляції сучасної дидактики, щоб забезпечити динамічний і прогресивний розвиток електронної педагогіки, яка спрямована на професіоналізацію та підвищення мобільності здобувачів освіти і на сучасному етапі розвитку цифрового суспільства воно може розглядатись як технологічна основа фундаменталізації вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Організація освітнього процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти з використанням електронних технологій навчання: методичні рекомендації / за заг. ред. Л.Л. Ляхоцької; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – К., 2017. – 196 с
2. Trenholm S. Long-Term Experiences in Mathematics E-Learning in Europe and the USA / Sven Trenholm, Angel A. Juan, Jorge Simosa, Amilcar Oliveira, Teresa Oliveira // Teaching Mathematics Online: Emergent Technologies and Methodologies – USA: Information Science Reference, 2012. – 414 p.
3. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання: монографія / О.О. Андреев, К.Л. Бугайчук, Н.О. Каліненко, В.М. Кухаренко, Н.А. Люлькун, Л.Л. Ляхоцька, Н.Г. Сиротенко, Н.Є. Твердохлебова (за ред. О.О Андреева, В.М. Кухаренка). – Харків, 2013. – 212 с.
4. Каменева Т.Н. Электронная дидактика как фактор инноваций в образовательных процессах. URL:http://www.irtc.org.ua/dep105/publ/2019/Kameneva_elektro_did_faktor.pdf
5. Хуторской А.В. Современная дидактика. Учеб. пособ. – М. : Высшая школа, 2007. – 639 с.
6. Биков В.Ю. Дистанційна навчання // Енциклопедія освіти України / АПН України; гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

УДК 37.034

Максютенко Ірина Євгенівна

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ ІННОВАЦІЙНИМИ МЕТОДАМИ

Розглядаються результати експерименту щодо застосування конфлікт-методу як складової інноваційного навчання для учнів середньої професійної освіти. Визначаються проблеми як застосування самого методу, так і загальні проблеми колективу групи, що навчається.

Ключові слова: *інноваційні методи навчання; конфлікт-метод; фокус-групи; комунікаційні навички, професійна спрямованість.*

The results of the experiment on the application of the conflict method as a component of innovative learning for students of secondary vocational education are considered. Problems of application of the method itself, as well as general problems of the team of the studying group are determined.

Keywords: *innovative teaching methods; conflict method; focus groups; communications skills, professional orientation.*

Передумови застосування інноваційних методів освіти в закладах середньої професійної освіти обумовлені формуванням потрібно-мотиваційної та емоційно-вольової сфери, пізнавальних здібностей, соціально і професійно важливих якостей особистості та тих професій які вона отримує.

Традиційний підхід щодо сприйняття освіти як процесу і результату освоєння певного

стандартизованого змісту освіти у формі знань, умінь, навичок, компетенцій спрямований на досягнення цілей – планових результатів (навченість).

Інноваційний підхід розглядає освіту як безперервний процес розвитку і становлення особистості, що націлений на цілі-вектори, такі як: здатність до навчання, соціалізація, самоактуалізація.

Таким чином, інноваційне навчання можна визначити, як орієнтацію на створення готовності особистості до змін, що швидко відбуваються в суспільстві, готовності до невизначеного майбутнього за рахунок розвитку здібностей до творчості, а також здатності до співпраці з іншими людьми [1, 3].

Отже, застосування інноваційних технологій формують глибинну професійну мотивацію учнів, що сприяє розвитку творчого мислення кожного з них, формуванню навичок самостійного здобуття знань, а також забезпечують здійснення зворотного зв'язку на заняттях, які сприятимуть розвитку активної усного мовлення.

Можна виділити основні критерії інноваційних методів навчання:

- наявність рефлексивного типу мислення,
- здатність проектувати нові форми дії,
- вміння вибудовувати продуктивну комунікацію при груповому рішенні проблеми в ситуації невизначеності.

Завдання інноваційного навчання – це створення педагогічних умов, які спонукають до активності, ініціативності, рефлексії, дозволяють учням відчувати себе причетними до освітнього результату.

Створення освітнього простору, із властивостями очевидної, органічної системи, що саморозвивається можливо через:

- традиційне формування знань і вмінь;
- формування певного рівня відносин до різних аспектів соціальної дійсності;
- створення ситуації, які виводять учнів у сферу життєвих інтересів і потреб, які задають граничний драматизм в умовах психологічно неоднорідного колективу, вимагає нестандартних підходів до практики професійного навчання.

Одним з інноваційних методів навчання, що сприяють розвитку професійної типу мислення учня і таких його властивостей, як рефлексивність, аналітичність, санагенність, креативність, є конфлікт-метод [2].

Конфлікт-метод – це шлях пізнання і спосіб побудови раціональної діяльності, а також освоєння конфліктної дійсності з метою мінімізації деструктивних елементів у конфлікті і переведення конфлікту в соціально-позитивне русло.

Методологічне і методичне обґрунтування використання конфлікт-методу можна обґрунтувати виходячи з розуміння властивостей конфлікту як соціального феномена. Головна ідея конфлікт-методу полягає в тому, щоб використовувати вже наявні суперечності в поглядах, думках, цілях навчання або спеціально створювати ситуації, що провокують конфлікт.

Для проведення експерименту щодо ефективності використання конфлікт-методу була обрана група учнів 3-го курсу, якій була запропонована управлінська гра «Аварія на Місяці», викладена у підручнику Ф. Хміль «Менеджмент організацій» [4, с. 146].

Група була розподілена на 6 підгруп, які в процесі взаємодії в межах підгрупи мали сформулювати управлінське рішення з вирішення проблеми. Гра передбачає визначення індивідуальної думки із запропонованої проблеми, формування загальної думки підгрупи шляхом обговорення та оцінку отриманих результатів у відповідності до кінцевого ефекту.

Отримані результати представлені у табл. 1.

Отримані результати показали, що оптимальне управлінське рішення запропонованої проблеми зміг сформулювати лише учасник № 6.4. Крім того, даний учасник показав здатність до управлінського впливу, а отже прийняв ефективне управлінське рішення, яке було сприйнято та підтримано колективом. Група № 6 вдало вирішила управлінську проблему.

Ефективність роботи в групах показали групи № 1, 2 та 3, проте правильне рішення було прийнято лише групою № 2. Групи 1 та 3 колективно прийняли невірні управлінські рішення.

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти

Групу № 4 можна виділити як таку, що зовсім не зацікавлена в процесі прийняття колективного управлінського рішення.

Отже, отримані результати експерименту показали не лише окремі негативні тенденції, але й дали можливість визначити загальну проблему навчання учнів середньої професійної освіти – відсутність комунікаційних навичок для обговорення проблем, випрацювання загальних рішень та вміння відстоювати власну професійну точку зору.

Таблиця 1.

Результати проведення управлінської гри «Аварія на Місяці»

Особа	Індивідуальна помилка	Групова помилка	Сила впливу	Особа	Індивідуальна помилка	Групова помилка	Сила впливу
Група 1				Група 2			
1.1	66	61	5	2.1	43	22	21
1.2	59	61	2	2.2	30	22 (20)	8
1.3	56	61	5	2.3	32	22	10
1.4	63	61	2	2.4	32	22	10
Група 3				Група 4			
3.1	70	41	19	4.1	39	42	3
3.2	44	41	3	4.2	36	71 (42)	6
3.3	48	41	7	4.3	36	71 (42)	6
Група 5				Група 6			
5.1	44	36	8	6.1	38	22	16
5.2	44	0	44	6.2	50	22	28
5.3	44	0	44	6.3	32	22	10
5.4	44	0	44	6.4	22	22	0

Причиною такої ситуації є збільшення присутності в житті учнів сучасних гаджетів, які замінюють їм можливий альтернативний інформаційний простір. Проте відсутність комунікаційних навичок не дає можливості адекватно сприймати, обробляти, розуміти, аналізувати та використовувати отриману інформацію.

У подальшій професійній діяльності визначені недоліки будуть полягати в невмінні грамотно сформулювати технічне завдання на виконання роботи, відповідно низький ступінь якості виконаної роботи, невмінні сприйняття побажань клієнтів, а отже їх втрату. Тобто спостерігатиметься загальне зниження ефективності функціонування як працівника, так і організації в цілому.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.
2. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки // Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 14–47.
3. Новолокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н.П. Новолокова. – Х. : Основа, 2012. – 176 с.
4. Хміль Ф. Менеджмент організацій / Ф. Хміль – К. : Наукова думка, 2010. – 608 с.

УДК 37.09

Матюк Людмила Василівна

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІННОВАЦІЇ

Розглянуто впровадження інноваційних, інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій та засобів навчання дистанційної освіти. Розкрито суть дистанційної освіти при викладанні дисциплін економічного спрямування. Розглянуто впровадження інновацій в дистанційну освіту в Україні.

Ключові слова: *Освіта, самоосвіта, дистанційна освіта, інновації в дистанційній освіті.*

The introduction of innovative, information and communication and computer technologies and distance learning tools is considered. The essence of distance education in teaching economic disciplines is revealed. The introduction of innovations in distance education in Ukraine is considered.

Keywords: *Education, self-education, distance education, innovations in distance education.*

Сьогодні в усіх розвинених країнах світу наголос у процесі реформування систем освіти переноситься на навчання вмінню самостійно здобувати потрібну інформацію, виділяти проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, вміти критично аналізувати набуті знання і застосовувати їх для розв'язання нових завдань.

Тому сьогодні на зміну традиційним «закритим» системам навчання приходять нові «відкриті» системи, до яких належить і дистанційна освіта [1].

Дистанційна освіта – це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь який зручний час. Положення про дистанційну освіту та Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні регулює права та обов'язки учасників навчального процесу.

Дистанційно в Україні можуть навчатися громадяни, які мають середню, професійну, вищу освіту, а також ті, що мають можливість виконувати дистанційно необхідні завдання за допомогою освітніх технологій. Процес навчання побудований на використанні різних комунікаційних засобів.

Моделі дистанційного навчання: на базі самостійного вивчення матеріалу (екстернат); навчання в університеті; співпраця навчальних закладів; автономні освітні установи; автономні навчальні системи; дистанційне навчання з використанням мультимедійних програм.

Поняття дистанційної освіти з'явилося не так давно. У 1969 році був започаткований перший університет, який повноцінно розпочав свою діяльність у подібному форматі – це Відкритий Університет Великобританії. До його появи, у вишах можна було лише деколи зустріти модель «кореспондентського» навчання, коли комунікація з педагогами відбувалась за допомогою звичайної пошти.

Сьогодні майже кожен відомий закордонний університет має відповідне відділення для дистанційних студентів, і значно більша їх концентрація спостерігається в приватних закладах. В українському освітньому просторі також відслідковують світові тенденції, тому дистанційне навчання запропоноване у багатьох державних вишах.

Дистанційний формат навчання вирішує ряд проблем. Одним з основних є наступні: значно знижує грошові витрати на оплату семестрів; зменшує кількість часу, необхідну для щоденних зборів та транспортування до місця локації закладу; надає можливість самостійно планувати час на навчання та коригувати ступінь навантаження; гарантує вільний вибір закладу для отримання освіти – як на території України, так і за її межами; забезпечує дітей або людей з обмеженими можливостями гідними умовами для отримання повноцінної освіти; оптимізує навчальні процеси під потреби кожного окремого студента/учня, за рахунок чого, значно підвищується якість засвоєння матеріалу; не перешкоджає основному типу діяльності слухача(робота, хобі, мандрівки тощо).

Дистанційне навчання, індивідуалізоване у своїй основі, не виключає разом із тим можливості широкої комунікації тих, хто навчається. Це комплекс навчальних послуг, що надаються широким верствам населення в країні та за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційного середовища, яке базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані. Дистанційне навчання є однією з форм безперервної освіти, покликаної реалізувати право людини на освіту та отримання інформації.

Це нова форма організації навчального процесу, яка базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що учні часто

віддалені від викладача в просторі, в той же час вони мають можливість у будь-який момент спілкуватися з допомогою телекомунікації [2]. Новітні інформаційні технології можуть бути успішно застосовані і в навчанні юристів за традиційними навчальними програмами, але з використанням засобів «дистанційного навчання».

Передусім мова йде про студентів, які навчаються за будь-якою (денною, вечірньою або заочною) формою. Відомо, що самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної юридичної дисципліни. Однак традиційні засоби (підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій викладача тощо) можуть бути доповнені спеціальними навчальними комп'ютерними програмами з будь-яких юридичних дисциплін.

Ці програми мають будуватися з допомогою новітніх комп'ютерних технологій із застосуванням таких можливостей, як мультимедійність, інтерактивність та гіпертекст [3].

Дистанційне навчання є відкритим і доступним для всіх, незалежно від того місця, де людина мешкає. Це навчання, а не самоосвіта. Воно використовує як технологічну основу сучасні засоби нових інформаційних технологій і засоби масової комунікації – як звичні (радіо, телебачення, факс), так і нові (аудіо-, теле- і відеоконференції, комп'ютерні телекомунікації тощо) [2].

Отже, основу навчального процесу при дистанційному навчанні становить цілеспрямована та контрольована інтенсивна самостійна робота учня, який може вчитися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання та узгоджену можливість контакту з викладачем по телефону, електронній та звичайній пошті, а також віч-на-віч.

Список використаних джерел

1. Жилінкова І.В. Використання нових інформаційних технологій в сучасній освіті / І.В. Жилінкова // Проблеми вищої юридичної освіти : Харків. – 2010. – С. 85–86.
2. Стефанчук Р.О. Юридична дистанційна освіта в Україні : поняття, сучасний стан і перспективи розвитку, переваги та недоліки [Текст] / Р.О. Стефанчук // Проблеми вищої юридичної освіти : наук. зб. – К., 2010. – Вип. 4. – С. 155–156.
3. Бисага Ю.М. Роль і місце дистанційного навчання серед інноваційних моделей організації навчального процесу / Ю.М. Бисага, О. Пічкара // Х. : Нац. юрид. акад. – 2011. – С. 83–85.

УДК 378.1

**Мехович Сергій Анатолійович
Горохова Людмила Петрівна
Мінакова Світлана Михайлівна**

МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Розглядається використання електронного навчально-методичного комплексу як одного з елементів системи забезпечення і контролю якості освіти, а також доцільність створення Інституту координаторів інформаційної роботи та Центру обміну інформацією для переходу ЗВО на сучасний рівень дистанційної форми навчання.

Ключові слова: *Дистанційна освіта, конкурентне середовище, науково-методичний комплекс, інститут координаторів інформаційної роботи, центр обміну інформацією.*

The article considers the use of electronic educational and methodical complex as one of the elements of the system of quality assurance and control of education, as well as the feasibility of creating the Institute of Coordinators of Information Work and the Information Exchange Center for the transition of free education to modern distance learning.

Keywords: *Distance education, competitive environment, scientific and methodical complex, institute of information work coordinators, information exchange center.*

Дистанційна освіта демонструє перехід від традиційної освіти до змішаного або відкритого, дистанційного навчання та представляє не просто одну з існуючих форм надання освітніх послуг, а один з механізмів реалізації глибоких змін, що відбуваються в житті сучасного суспільства. Початок нового століття ознаменувався новим витком дистанційної освіти. У закладах освіти сформовано підрозділи, які відповідають не тільки за методику навчання, а й за відповідність методичного забезпечення вимогам інформаційних технологій. Відкрита електронна освіта стає однією з важливих форм прояву електронної культури, важливою функцією якого є адаптація до умов інформаційного соціуму. До її форм слід віднести, перш за все, академічну освіту, що надає дипломи (Open and Distance Learning – ODL), а також систему відкритих курсів додаткової освіти, як з сертифікатами, так і без (Massive Open Online Courses – MOOC). Найбільшого поширення технології дистанційної освіти набули в країнах з добре розвинутою комп'ютерно-технічною архітектурою: США, Канаді, Великобританії, Німеччині. У той же час країни, що розвиваються, і мають величезну кількість населення (Китай, Індія), використовуючи всі переваги доставки освітнього контенту через Інтернет, сформували так звані мегауніверситети (університети з кількістю студентів не менше 100 тис.). Авторитетний фахівець в області дистанційної освіти Дж. Деніел вважає, що мегауніверситети є кращими зразками глобальної системи навчання. Вони мають ще й такі особливі ознаки: активне застосування дистанційних освітніх технологій останнього покоління (на основі інформаційних технологій), відкритість, доступність освіти, гарантію високої якості навчання, наявність систем ефективно підтримки студентського навчального процесу в країні, а також філії у різних країнах світу – Німеччині, Бельгії, Франції, Великобританії, Швейцарії, Італії, США та ін. Для інтеграції освітніх ресурсів і координації зусиль щодо їх створення університети об'єднуються в національні та міжнародні консорціуми. Таким є Open Course Ware Consortium, до складу якого увійшли університети з 46 країн світу, або японський OCW Consortium, члени якого відкрили доступ до 1500 курсів, 1285 з них японською мовою. Обсяг глобального ринку дистанційної освіти збільшується рік від року. За даними компанії Global Industry Analysts, його оборот в світі в 2010 році склав 52,6 млрд доларів, збільшившись на 32% в порівнянні з 2007 року. До 2015 року дана аналітична корпорація прогнозувала зростання ринку дистанційної освіти до 107 млрд доларів на рік, що майже так і сталося. Аналітична компанія Ambient Insight в своїх звітах показує, що найбільший зріст ринку дистанційної освіти показують країни Азії: Індія (55%), Китай (Більше 50%), Малайзія (понад 40%) [1].

Розвиток ринкового конкурентного середовища сприяв еволюції дистанційної освіти, виходу її на якісно новий організаційний та методичний рівні. Сьогодні дистанційна освіта зазнає суттєвих змін, що здатні модифікувати її сутність і функції. По-перше, ринок зажадав від претендентів на робочі місця якісної закінченої освіти. Одночасне падіння життєвого рівня і повсюдне зростання цін створили такі умови, коли молоді люди позбавлені можливості відвідувати навчальні заклади через необхідність працювати заради виживання. Заклади вищої освіти (ЗВО), опинились на межі виживання через відсутність студентів, і тут технології дистанційної освіти стали у нагоді. Події, що пов'язані з корона вірусом COVID-19, яскраво показали необхідність суттєвих змін у національній політиці та у всіх сферах життєдіяльності, починаючи з системи охорони здоров'я, стратегії фармакологічної промисловості, державного резерву і таке інше. Потребує адаптації до нових умов і система освіти. У зв'язку з цим постає цілком природне запитання: якою буде якість освіти без традиційного контакту з викладачем?

Одним з елементів системи забезпечення і контролю якості освіти є Навчально-методичний комплекс (НМК). НМК – це сукупність організаційно-нормативних документів і навчально-методичних матеріалів, що забезпечують повну реалізацію змісту навчальних дисциплін в освітньому процесі та сприяють ефективному засвоєнню студентами знань, набуттю навичок та умінь, необхідних у професійній діяльності. Враховуючи досвід та реалії сьогодення, НМК з будь-якої дисципліни має обов'язково існувати в електронній формі і бути доступним всім учасникам навчального процесу, оскільки людство у будь-який момент

може знову опинитись в умовах самоізоляції. Життя показало, що в умовах повної ізоляції можливі не тільки виживання, а й активна життєдіяльність. Пандемія значно прискорила процеси адаптації до нових умов. Базовою платформою та прикладом створення і апробації механізмів виживання стали галузі життєзабезпечення – енергетика, ЖКГ, банківська система, роздрібна торгівля, телебачення і радіомовлення і, звичайно – система освіти. Остання найбільш повно продемонструвала можливості переходу від традиційної освіти до змішаного або відкритого, дистанційного навчання. У надзвичайно короткий термін були апробовані створені раніше для дистанційного навчання і сформовані заново механізми взаємодії освітнього середовища зі студентами в умовах повної ізоляції. Відразу була апробована система менеджменту освітою в нових умовах. Це безцінний досвід не тільки виживання, а й підготовки фахівців різних рівнів кваліфікації у дуже складних та надзвичайних умовах.

Система вищої освіти не може існувати сама по собі. Це обумовлено тим, що українська система освіти складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти. Потрібна оновлена автономна система освіти з урахуванням різноманіття її структури і поставлених завдань, побудована на системному підході в забезпеченні економіки країни необхідними фахівцями. Комплексне застосування в освіті інформаційних і комунікаційних технологій робить цілком реальною організацію навчального процесу, в якому беруть участь територіально віддалені один від одного студенти і викладачі, які застосовують у своїй роботі розподілені освітні ресурси.

Такі технології сформовані та апробовані за останні місяці майже у всіх закладах освіти. Це дуже корисний досвід, ретельний аналіз якого ще попереду. Оцінюючи виконану Урядом України, МОН та ЗВО масштабну роботу і не заперечуючи її значення для збереження інтелекту і системи освіти, найважливішим питанням постає потреба у виробленні методології та механізмів організації дистанційної освіти в нових умовах. З нашої точки зору, вони повинні базуватися на наступних принципових підходах.

Враховуючи регіональні особливості рівня економічного і соціального розвитку, країні потрібен Інститут координаторів інформаційної роботи (ІКІР) для переходу на сучасний рівень дистанційного навчання. Його слід розглядати не інакше як інститут розвитку. У нього мають входити підрозділи, що забезпечують управління механізмами координації та партнерства в цілях узгодження зусиль і підтримки двостороннього зв'язку між регіональним та національним рівнями. Сутність його роботи полягає в тому, щоб виявити роль і місце дистанційної освіти в суспільстві; визначити характер впливу дистанційної освіти на розвиток суспільства, виявити зміни внутрішньої структури навчальних закладів під впливом розвитку дистанційної освіти і технологій дистанційного навчання.

На національному рівні дуже важливо об'єднати глобальні, національні та регіональні зусилля і сприяти налагодженню діалогу між державними органами, громадянським суспільством, діловими колами, закладами освіти і професійної підготовки, представниками ринку праці. Апробовані елементи дистанційної освіти мають бути впроваджені у повсякденну практику навчання. Читання on-line лекцій, проведення ділових ігор, семінарів, захист курсових та кваліфікаційних робіт, здійснення поточного контролю рівня знань студентів, проведення науково-практичних конференцій має стати нормою нашого життя та складовою НМК. До функцій Інституту координаторів повинен належати постійний моніторинг процесу дистанційної освіти. Наявність об'єктивної інформації має вирішальне значення для розробки науково обґрунтованої політики в цій сфері. Слід практикувати щорічні доповіді з метою глобального огляду діяльності в галузі освіти. Такі доповіді з моніторингу освіти повинні стати авторитетним всеосяжним і аналітичним джерелом даних, що використовуються для планування і реалізації цілей в галузі сталого розвитку, що стосуються освіти. Моніторинг забезпечить передбачення нових тенденцій і потреб в галузі освіти і своєчасне реагування на них, а також розробку інструментів політики в галузі освіти на основі результатів досліджень і з урахуванням національних і регіональних пріоритетів. Враховуючи непередбачені наслідки

пандемій, слід впровадити в практику систему розробки Загальнодержавних поточних і стратегічних планів розвитку дистанційної освіти з урахуванням можливості періодичного виникнення форс-мажорних обставин. До цієї роботи слід залучити вчених, професійні об'єднання роботодавців і представників промисловості. Слід врахувати, що такі плани будуть реальними лише в тому випадку, якщо в країні буде сформована виробничо-кваліфікаційна структура, яка повинна стати основою для планування системи освіти. Такий підхід дозволить реально орієнтувати випускників усіх форм освіти на внутрішній ринок і поступово перейти до реального (а не формального) держзамовлення і працевлаштування випускників у вітчизняну економіку. Це також створить умови для призупинення, а потім і припинення відтоку фахівців на роботу за кордон. З іншого боку, така державна кадрова політика змусить вітчизняну промисловість планувати нові робочі місця і сприятиме прискоренню її розвитку.

Важливою функцією Інституту координаторів інформаційної роботи мають стати розробка норм, стандартів і керівних принципів у ключових галузях освіти, а також моніторинг здійснення політики і практичних заходів у галузі освіти і поширення інформації про успішний досвід. Для цього у якості його складової слід створити Центр обміну інформацією.

В умовах карантину кожен ЗВО повинен визначитися, як він організує навчання, які платформи та інструменти використовувати, які форми, крім дистанційної, реалізовувати. Не всі ЗВО були готові до такого виклику. У даній ситуації необхідні навчання, стимули і допомога, підкріплені чіткими зобов'язаннями і відповідальністю. І надати таку підтримку має Уряд, а організаційну роль у вирішенні цих питань має взяти на себе Інститут координаторів інформаційної роботи.

Список використаних джерел

1. Worldwide Learning Market Executive Overview 2010–2015 [Електронний ресурс] // URL: <http://www.ambientinsight.com/Resources/Documents/Ambient-Insight-2010-2015-Worldwide-eLearning-Market-Executive-Overview.pdf> (дата звернення: 03.04.2014).

УДК 378

Мисник Марина Олександрівна

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією, якість якої залежить від забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу. Тому використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в освітньому процесі виступає важливим підходом, який дозволяє підвищувати якість професійної підготовки фахівців у закладі вищої освіти.

Ключові слова: *якість вищої освіти, інформаційно-комунікативні технології, професійна підготовка, освітній простір, засоби навчання.*

According to the Law of Ukraine «On Higher Education», higher education is a collection of systematic knowledge, skills and practical skills, ways of thinking, professional, ideological and civic qualities, moral and ethical values, other competences acquired in a higher education institution (scientific institution) in the relevant area of expertise for a particular qualification, the quality of which depends on the availability of the necessary resources to organize the educational process. Therefore, the use of information and communication technology (ICT) in the educational process is an important approach, which improves the quality of professional training in higher education.

Keywords: *quality of higher education, information and communication technologies, vocational training, educational space, teaching aids.*

В сучасних умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі сприяє більш повному оволодінню системою знань і умінь, розвиває творчу спрямованість пізнавальної діяльності студентів, забезпечує об'єктивний самоконтроль та самоперевірку отриманих знань, допомагає формуванню відповідних професійних компетентностей та особистісних якостей, дозволяє забезпечити диференційований підхід у навчанні [2, с. 60].

На думку багатьох вчених, впровадження ІКТ розширило теорію і методику освіти шляхом застосування нових дидактичних засобів. Основними напрямками застосування ІКТ в навчальному процесі є: розробка методичних і дидактичних матеріалів (презентації, зображення, анімація, моделювання); управління освітнім процесом вищої школи (он-лайн платформи, Google-класи); цілеспрямований пошук достовірної навчальної інформації у мережі Інтернет; проведення практичних занять за допомогою комп'ютерних моделей; математична обробка результатів експериментів; організація інтелектуального дозвілля студентів.

Це обумовлює збільшення мотивації студентів до успішного навчання, дає змогу їм розвивати особистісні якості, впливає на вибір методів і способів діяльності та мислення. Навчальні матеріали розміщені у мережі Інтернет, дають можливість завчасно студентам ознайомитися з матеріалами, що збільшує продуктивність навчальних занять.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а саме Google-класів дає змогу використовувати навчальні завдання, розроблені на принципах інтерактивності, проблемності, самооцінювання, що має суттєвий вплив на розвиток професійних та особистісних якостей майбутніх фахівців. У таких завданнях представлений кінцевий вигляд роботи, тому студенти мають виконати аналітичну діяльність: виявити ті чи інші навчальні блоки у завданнях, відібрати та використати відповідний інструментарій для їх виконання. При цьому засвоєння знань та набуття навиків здійснюється через активну самостійну діяльність студентів, відбувається розвиток їх особистісних якостей (відповідальність, ініціативність), формується адекватна самооцінка, посилюється мотивація до досягнення поставлених цілей [1, с. 33].

Такий підхід дозволяє виховувати у студентів самостійне вибудовування власної стратегії у освоєнні певної навчальної дисципліни і освітньої діяльності у закладі вищої освіти. Також створює умови для доступу до навчальних занять у будь-який час та формує навички тайм-менеджменту.

Викладач при цьому має можливість дистанційно спостерігати за роботою кожного студента, надавати консультаційну допомогу. При цьому у викладача має бути високий рівень психолого-педагогічних знань у роботі в он-лайн просторі, високий рівень інформаційної культури, що в свою чергу, впливає на якість професійної підготовки майбутніх фахівців.

Необхідно зазначити, що це стимулює студентів до ретельного опрацювання навчального матеріалу перед виконанням завдань в Google-класі та створює можливості викладачу для більш ефективного проведення навчального заняття, спрямовуючи зусилля на ту частину навчального матеріалу, яку студенти не змогли виконати самостійно та сприяє більш якісній підготовці фахівців особливо при виконанні практико орієнтованих завдань.

Наявність технічного і програмного забезпечення, можливість користування в процесі навчання засобами Інтернет-технологій, зокрема, наявністю ширококутового доступу, достатньої швидкості зв'язку, необхідних сервісів, мобільних пристроїв, що забезпечують відсутність обмежень у часі і просторі, якість пошукових серверів, якість навчальних порталів, серверів та веб-сайтів і забезпечення можливостей навігації, пошуку, використання необхідних навчальних матеріалів, якість навчальних ресурсів, наявність якісного навчального контенту, програмних засобів та ресурсів навчального призначення – забезпечує діяльність інформаційного середовища закладу освіти та сприяє підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців та формування у всіх учасників освітнього процесу ІКТ-компетентності [3, с. 69].

Отже, якісна професійна підготовка фахівців залежить від інформаційно-комунікаційного середовища закладу освіти, яке є мобільним і спрямоване на задоволення освітніх потреб суб'єктів, навчання у будь-який час і в будь-якому місці.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-комунікаційні технології у контексті оцінювання результатів навчання студентів ВНЗ України /Дибкова Л.М. // Інформаційні технології і засоби навчання: електрон. наук. фах. вид. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технол. і засобів навчання, Ін-т модернізації змісту освіти, Ун-т менедж. освіти. – К. : 2016, Т. 52, № 2.
2. Шаров С.В. Дидактичні умови організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету. Монографія. Мелітополь: Люкс, 2011. 162 с.
3. Шишкіна М.П. Хмаро орієнтоване освітнє середовище навчального закладу: сучасний стан і перспективи розвитку досліджень / М.П. Шишкіна, М.В. Попель // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Т. 37, вип. 5. – С. 66–80.

УДК 37.018.4:004.3(477)

**Муранова Наталія Петрівна
Волярська Олена Станіславівна**

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сучасні світові тенденції розвитку освіти. Проаналізовано стан і тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні. Розглянуто перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні та пов'язані з цим особливості. Окреслено тенденції для прискорення розвитку дистанційної освіти в Україні.

Ключові слова: вища освіта, глобалізація, дистанційна освіта, європейський освітній простір, тенденції.

The modern world trends in education discussed in our proposed article. The state and trends of distance education in Ukraine. The prospects of the development of distance education in Ukraine and related features considered. Determined negative effects which may cause lag in distance learning. Outlined directions for accelerating the development of distance education in Ukraine.

Keywords: higher education, globalization, distance education, European educational space, tendencies.

Сучасний етап розвитку вищої освіти в світі характеризується особливою інтенсивністю перетворень, які в рівній мірі зачіпають організаційні й управлінські структури освіти, її цільові установки, зміст, методи і технології навчання, джерела й механізми фінансування а також умови та форми дистанційного освітнього співробітництва. З поширенням у світі нових інформаційних і технічних засобів доставки навчального матеріалу, насамперед з появою Інтернет, у закладах вищої освіти різних типів професійної спрямованості склалися передумови появи і розвитку нового напрямку – дистанційного навчання, що ґрунтується на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях передачі й засвоєння знань, умінь і компетенцій.

Проблеми розвитку вищої освіти та професійної підготовки були предметом наукових досліджень вчених: В. Андрущенко, І. Зязюна, М. Євтуха, В. Кременя, Л. Лук'янової, Н. Ничкало та інших. В останні десятиліття швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання. Проблемам з питань організаційно-педагогічних засад дистанційної підготовки фахівців, розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох українських науковців, таких як: В. Бикова, І. Козубовської, В. Кухаренка, О. Огієнко, Т. Сорочан.

Мета статті: обґрунтувати тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні.

Світові глобалізаційні процеси стають рушійним фактором трансформації традиційної

системи вищої освіти, внаслідок чого набувають розвитку певні тенденції: інформатизація, демократизація, інтеграція, координація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, інструменталізація, комерціалізація, стандартизація тощо [3].

У логіці нашого дослідження необхідно розкрити сутність і зміст поняття «тенденції». Зауважимо, що у науковій літературі під терміном «тенденція» розуміють: рух або розвиток тієї чи іншої матерії у визначеному напрямі; окремий напрям руху або розвитку досліджуваної матерії; у загальному вигляді одночасно як розвиток досліджуваної матерії у цілому «у тому чи іншому напрямі» і як окремий напрям її розвитку [2, 5].

У Словнику української мови «тенденція» (нім. *Tendenz* від лат. *Tendere*) тлумачиться як «напрямок руху чи розвитку чого-небудь» або як «спрямованість у поглядах чи діях, прагнення, намір, властиві кому-, чому-небудь» [4, с. 72].

Науковцем Н. Авшенюк акцентовано увагу на тому, що об'єктивні й суб'єктивні чинники, що зумовлюють процес виникнення й еволюції тенденцій певного явища, одночасно можуть виступати «в якості критеріїв класифікації тенденцій, зокрема:

- за просторовим або масштабним параметром: 1) локальних, що виникають і виявляються в межах національних освітніх систем; 2) регіональних, характерних межах регіональних утворень; 3) глобальних, що виникають і функціонують на глобальному рівні);
- за фазами розвитку: 1) такі, що зароджуються й формуються; 2) сформовані; 3) завершені: зникаючі або ті, що трансформуються у закономірності;
- за параметром тривалості: 1) короткострокові, 2) довгострокові;
- за параметром сутності – такі, що розкривають теоретичні або практичні аспекти [1, с. 14]

У межах нашого дослідження нами пропонується систематизувати тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні за такими ознаками: просторовості, тривалості, змістовності (рис. 1).

До глобальних тенденцій розвитку дистанційної освіти нами віднесено такі, що виявляються не тільки в Україні, а в багатьох країнах світу і поширюються у світовому масштабі, виникнення яких пов'язане зі спільною соціально-економічною затребуваністю трансформацій в освітніх системах. До них слід віднести: глобалізацію, інтеграцію, інтернаціоналізацію, інформатизацію.

До національних тенденцій розвитку дистанційної освіти відносимо такі, що виникають у межах України і як правило не співпадають з тенденціями розвитку дистанційної освіти в інших країнах, що зумовлено внутрішньополітичною спрямованістю держави та національними особливостями країни. Такими тенденціями, на нашу думку, є: тенденції оновлення нормативно-законодавчого забезпечення дистанційної освіти, регуляторної політики надання дистанційного навчання та освітніх послуг й практики забезпечення їх якості.

Довгострокові тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні орієнтуються на тривалі докорінні трансформації системи освіти в цілому та вищої освіти зокрема в межах зміни парадигми й вирішення складних концептуальних проблем освітньої політики країни. Короткострокові характеризуються нетривалим періодом існування і швидким завершенням з переходом у закономірності або зникненням. На нашу думку, до такої тенденції з урахуванням соціальної ситуації в Україні можна віднести рівень цифрової грамотності педагогів з огляду на соціально-економічні чинники.

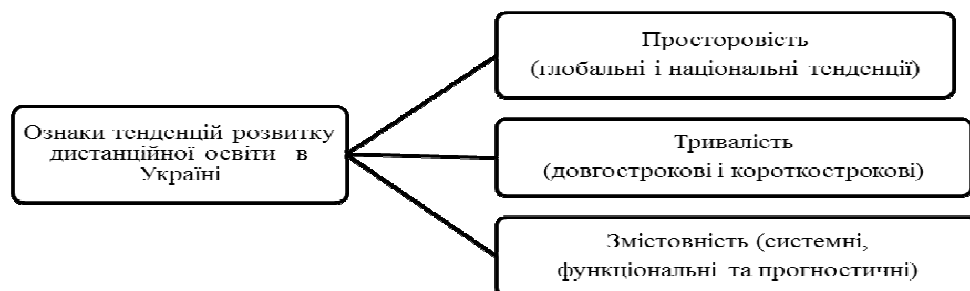

Рис. 1. Ознаки тенденцій розвитку дистанційної освіти в Україні

До тенденцій, що класифікуються за змістовністю, ми відносимо системні, функціональні та прогностичні. Системні – це такі, що, спрямовані на формування і зміцнення дистанційної освіти, зокрема: вмотивованість педагогів до підвищення власного рівня цифрової грамотності як процесу та результату неперервного професійного зростання й удосконалення. Функціональними тенденціями розвитку дистанційної освіти в Україні ми вважаємо такі: 1) тенденції гнучкості й диверсифікації, що передбачають різноманітність типів провайдерів дистанційних освітніх послуг (традиційні, альтернативні, корпоративні, приватні, комерційні тощо); 2) тенденцію розроблення механізмів визнання результатів неформальної дистанційної освіти та самоосвіти, яка сприяє відкритості, гнучкості й доступності навчання; 3) тенденцію формування відкритого (мережевого) освітнього середовища, яке уможливило запровадження мережного методу організації навчання, наприклад в системі вищої освіти. До прогностичних тенденцій відносимо такі, що спрямовані на визначення прогностичних напрямів розвитку дистанційної освіти в Україні: переорієнтація освітніх програм професійної підготовки майбутніх фахівців на дистанційний формат; посилення різноманітності форм навчання за рахунок розвитку інформаційно-комунікативних технологій і засобів телевізійного навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наголосимо, що здійснена авторська систематизація тенденцій розвитку дистанційної освіти в Україні в умовах обмежень і кризових ситуацій в суспільстві не претендує на завершеність і вичерпність диференціації тенденцій, а формує основу для подальшого детального вивчення цього проблемного поля у сучасній освіті.

Список використаних джерел

1. Авшенюк Н.М. Тенденції професійного розвитку вчителів у розвинених англomовних країнах в умовах глобалізації / Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія «Педагогіка та психологія», 2016. Вип. 2 (4). С.13–17.
2. Дистанційне навчання у вищих навчальних закладах України : [Інформаційні матеріали] / МОН України. – Хмельницький : ХНУ, 2007. – 50 с.
3. Домбровська С. Якість освіти як одна із запорок вдалого державного реформування вищої школи України / С.Домбровська // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – № 1 (39). – 436 с. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-1/index.html>
4. Словник української мови: в 11 т. – Т. 10. – К. : «Наукова думка», 1979. – 720 с.
5. Villegas-Reimers E. Teacher Professional Development: an International Review of the Literature. – Paris: UNESCO, International Institute for Educational Planning, 2003. – 196 p.

УДК 37.018.43:657

Озеран Алла Володимирівна

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Зміни у політичній, економічній, культурній та соціальній сферах зумовлюють розвиток дистанційної освіти, яка передбачає інтерактивну взаємодію викладачів і студентів з певною дидактичною системою. Специфіка вивчення облікових дисциплін передбачає розв'язання наскрізних задач, включення відповідних пакетів бухгалтерських програм у дистанційні платформи. Отже, найбільший ефект розвитку фахових компетенцій у студентів можна досягнути із впровадженням змішаної моделі навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, облікові дисципліни, вища школа.

Changes in the political, economic, cultural and social spheres lead to the development of distance education, which provides for interactive interaction of teachers and students with a certain didactic system. The specifics of the study of accounting disciplines involve solving cross-cutting problems, the inclusion of appropriate packages of accounting software in remote

platforms. Thus, the greatest effect of the development of professional competencies in students could be achieved with the introduction of a mixed model of learning.

Keywords: distance education, accounting disciplines, high school.

Зміни у політичній, економічній, культурній та соціальній сферах зумовлюють необхідність перебудови системи підготовки фахівців, розробки нових технологій, здатних розвинути у здобувача вищої освіти необхідні професійні та суспільні компетенції.

Дистанційна освіта – це сучасна перспективна форма надання освітніх послуг, яка за допомогою інформаційних технологій забезпечує постачання студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивну взаємодію викладачів і студентів з певною дидактичною системою, яка базується головним чином на самостійній роботі здобувачів освіти.

Дистанційне навчання у вищій школі, маючи такі перевагами як: гнучкість (можливість навчатися у будь-який час та у будь-якому місці без відриву від виробництва), наявність і доступність необхідних навчальних матеріалів, можливість навчатися за індивідуальним графіком та у «своєму» темпі, мобільність (підтримання діалогу з викладачем у віртуальному просторі), відносна економічність на етапі користування, можна розглядати як альтернативу заочній формі і навіть згодом її заміну. Проте, переваги дистанційного навчання розкрилися під час карантину, викликаного COVID-19, коли заняття на денній формі були призупинені.

Доступність комп'ютерів та Інтернету роблять дистанційне навчання простішим і популярнішим. Сьогодні в авторів курсів дистанційної освіти існують широкі програмні можливості для створення якісних мультимедійних засобів навчання. Слід визнати, що ці матеріали, хоча і трудомісткі у розробці, часто є більш структурованими та інформативними за рахунок модульності та наочності, ніж у традиційних формі навчання. Крім того, сучасні технології уможливають здійснення оберненого зв'язку між викладачем та студентами.

Разом з тим, дистанційне навчання має низку недоліків, серед яких: відсутність соціального контакту з іншими учасниками учбового процесу, що негативно впливає на розвиток комунікабельності та навичок командної роботи, необхідних для вирішення завдань управлінського характеру в реальному житті; ризик неправильного тлумачення учнями теоретичного матеріалу, а також проблематичність формування у студентів практичних вмінь й навичок, що особливо актуально для майбутніх фахівців з обліку, аудиту та оподаткування; проблема сильної мотивації, самоорганізації, відповідальності та самоконтролю.

Слід підкреслити, що специфіка вивчення облікових дисциплін, зокрема формуванні таких фахових компетенцій, як здатність генерувати, систематизувати, відобразити дані про господарські операції суб'єктів господарювання у фінансовому та управлінському обліку, узагальнювати облікову інформацію та формувати фінансову, внутрішньогосподарську, податкову та інші види звітності підприємства, використовувати й інтерпретувати облікову та звітну інформацію для задоволення інтересів осіб, що приймають рішення, передбачають розв'язання великої кількості завдань різної складності, а також наскрізних задач. Крім того, для набуття навичок виконувати облікові процедури із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій завбачає включення у системи дистанційного навчання відповідних пакетів бухгалтерських програм та належний рівень у студентів комп'ютерної грамотності.

Враховуючи всі «за» і «проти» дистанційної освіти, підтримаємо ідею впровадження змішаної моделі навчання (blended education) при підготовці бухгалтерів у вищій школі як на рівні однієї дисципліни, так і на рівні освітньої програми загалом. Цьому повною мірою сприятиме система Moodle, яка відрізняється багатством функціоналу, гнучкістю, надійністю та простотою застосування. Система Moodle може бути використана як:

- платформа для розміщення інформаційних матеріалів (електронних текстів лекцій, відеозаписів лекцій, планів семінарських і практичних занять, умов завдань, списку рекомендованої літератури, питань для підготовки до заліку чи іспиту тощо);

- система комп'ютерного тестування при підготовці та проведенні контрольних тестувань й аналізу їх результатів. Інноваційним та ефективним кроком у підвищенні якості навчання і прозорості оцінювання вважаємо переведення контролю знань студентів (іспитів) в електронний режим, оскільки комп'ютер позбавлений емоцій та суб'єктивізму;

- засіб систематизації та структурування навчального матеріалу по дисципліні;

- комунікаційна технологія для своєчасного спілкування викладачів і студентів в ситуаціях пропуску останніми аудиторних занять або суміщеннями студентами денної форми навчання і роботою на старших курсах.

У моделі змішаного навчання необхідно відзначити зміну акцентів у взаємовідносинах викладача і студента. Викладач залишається ключовою фігурою освітнього процесу, але виконує роль тьютора та консультанта. Підготувавши лекційний матеріал та завдання для практичних занять електронній формі, викладач зосереджує свою роботу на консультуванні студентів та відповідях на особливо складні запитання як під час аудиторних занять, так і в режимі онлайн.

Хотілось би звернути увагу на деякі труднощі застосування дистанційних технологій у вищій школі. Створення якісного електронного контенту та інтерактивних дидактичних матеріалів по дисциплінах вимагає часу і додаткових зусиль, а отже, окремої винагороди. Важливим залишається етична сторона: збереження авторського права створених продуктів інтелектуальної діяльності. Різні графіки та темпи навчання студентів, зростаюча кількість он-лайн консультацій порушують проблему адекватного обліку робочого часу викладача.

УДК 37.013.42

**Остапчук Світлана Володимирівна
Тодавчич Наталія Вікторівна**

ІНТЕГРАТИВНА ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ З УЧНЯМИ У РІЗНОВІКОВИХ КОЛЕКТИВАХ

У статті проаналізовано проблему інтегративної виховної діяльності зі школярами у різновікових колективах. Обґрунтовано інтегративну діяльність як умову роботи у мікросоціумі; висвітлено специфіку роботи з різновіковим колективом (РВК), теоретично обґрунтована і практично реалізована інтегративна соціально-педагогічна діяльність по об'єднанню виховних сил шкільних та позашкільних інституцій.

Ключові слова: *інтегративна виховна діяльність, учні, школа, різновіковий колектив.*

The thesis is dedicated to the search of the problem of the integrative education activity with the collective of the pupils of different age. It also defines the activity as the condition for the work in the microcommunity. The thesis spotlights the specifics of the work with the collective of the pupils of different age. It theoretically proves and practically puts in life the integral activity of the social-pedagogical workers which is aimed to unite the pedagogical forces of the microcommunity and school. It works out methods of work with the pupils and adults for the educationalists, workers in the field of art and health protection and other spheres of the microcommunity.

Keywords: *integrative educational activity, students, school, different age collective.*

В умовах перебігу безперервних процесів трансформації суспільства і середовища увага педагогічної думки до питань удосконалення безперервно організованого (шкільно-позашкільного) освітньо-виховного простору, діяльності школи у системі соціальних зв'язків – явище закономірне. Звідси завдання забезпечення безперервної, педагогічно доцільної організації виховного процесу з врахуванням специфіки соціальної ситуації розвитку особистості та її психологічної позиції на всіх вікових етапах і різних сферах мікросередовища особистості (сім'я, клас, школа, будинок, клуб, неформальна група тощо), з урахуванням усіх суб'єктів виховання (батьки, педагоги різних професійно-педагогічних закладів, громадськість) [7, с. 3].

Продуктивними для розробки поставленої проблеми є результати й висновки дослідників, що стосуються проблем взаємодії шкільного колективу із соціальним середовищем (В. Семенов [19]), соціалізації старшокласників (В. Іванов [8]), педагогічної профілактики застосування наркотичних речовин (О. Пилипенко [17]), соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю (І. Зверева [7], А. Капська [10], С. Харченко [21]).

Зазначимо, що у вищевказаних працях перевага надається індивідуальній соціально-педагогічній, виховній роботі з дітьми та дорослими. Тому особливої актуальності набуває проблема формування особистості школярів на основі інтегративної соціально-педагогічної діяльності, спрямованої на об'єднання виховних сил, активізацію діяльності колективів школи, мікрорайону як цілісного педагогічного процесу.

У розвитку наук про людину спостерігається дві тенденції – диференціація (поява нових напрямків у дослідженні проблем виховання) та інтеграція наукових знань (процес зближення і зв'язку наук). Соціальна педагогіка, що вирішує проблеми цілісного педагогічного впливу на соціалізацію дитини, по визначенню німецького вченого П. Наторпа, є галузь науки про інтеграцію виховних сил з метою підвищення культури народу [15, с.27].

Аналіз філософського аспекту виховання у мікросоціумі, який детально розроблений К. Абульхановою-Славською [1] та С. Рубінштейном [18], дозволив визначити провідну позицію учених щодо обґрунтування об'єктивної логіки суспільного розвитку особистості.

Філософія розглядає виховання як серцевину суспільного буття особистості і одночасно як засіб суспільного управління цим буттям. На соціологічному рівні необхідний вияв суспільних передумов виховання, а також протиріч, що пов'язані зі складністю індивідуалізації соціальних виховних програм. Психологічний рівень зумовлює звернення до внутрішньо особистісної детермінації виховання. Центральною психологічною проблемою виховання є формування готовності та здатності індивіда до самовиховання.

Аналіз теоретичного та практичного спадку відомих вітчизняних та зарубіжних педагогів (Б Бітінас [3], П. Блонський [4], В. Бочарова [5], І. Зверева [7], А. Капська [10], Г. Лактіонова [11], Й. Песталлоці [16] та ін.), переконливо доводить, що вирішення завдань соціалізації особистості можливе при єдності зусиль педагогів, самої особистості, колективу, в якому вона формується, і соціально організованого мікросередовища.

Філософська, соціологічна, психологічна і соціально-педагогічна модель формування особистості в соціумі засновані на пріоритетності інтеграції зусиль всіх учасників цього процесу.

Аналіз принципів цілісного педагогічного процесу (Ю. Бабанський [2], Б. Ліхачов [12] та ін.), принципів соціальної педагогіки (В. Бочарова [5], Л. Міщик [14]), міждисциплінарного характеру соціально-педагогічної діяльності дозволив визначити наступні групи принципів цієї діяльності: загальнофілософські, принцип суспільних наук, соціально-політичні, організаційні, психолого-педагогічні та специфічні.

Теоретичне дослідження принципів цілісного педагогічного процесу на основі діалектичного підходу дало підстави сформулювати їх ієрархічну систему, визначити взаємозв'язок двох груп принципів: організації цілісного педагогічного процесу та формування свідомості особистості, оволодіння знаннями, досвідом суспільства.

Важливим питанням у контексті нашого дослідження є з'ясування сутності поняття «первинний колектив». Для кожної людини основним первинним колективом є сім'я – важливе джерело соціального й економічного розвитку суспільства. Первинним педагогічним колективом мікросоціуму має бути різновіковий колектив, що створюється за місцем проживання і функціонує на основі етапів розвитку колективу від його організації соціально-педагогічним працівником через розвиток активу до нового самоуправління. Система інтегративного виховання в різновіковому колективі мікросоціуму передбачає інтеграцію на рівні напрямів, видів, форм, методів, осередків виховання. На основі аналізу педагогічної літератури власного досвіду та експериментального дослідження вважаємо, що основною формою реалізації цілісного

педагогічного процесу є різновіковий первинний осередок – колектив мікрорайону, школи, колектив родини та її оточення.

Різновіковий первинний колектив є «клітинкою» у системі відносин відповідальної залежності мікросоціуму. Первинна відповідальність за виховання, навчання дітей покладається на родину, її оточення (різновікове об'єднання). На основі цієї відповідальності виникає в мікросоціумі (у колективах школи і мікрорайону) система відносин відповідальної залежності. Різновіковий первинний колектив дозволяє об'єднати виховні сили мікрорайону та школи, інтегрувати в єдину систему форми і методи шкільної, народної, соціальної педагогіки.

Відносини у колективі за місцем проживання виникають в учня раніше, ніж відносини з класним колективом. Такий колектив є, насамперед, різновіковим первинним колективом мікросоціуму, який, на наш погляд, є найбільш доцільною формою організації цілісного педагогічного процесу з метою формування особистості, її соціалізації в сучасних умовах.

Дослідно-експериментальна робота дала можливість визначити, що до соціально-педагогічних умов реалізації інтегративної діяльності відносяться: наявність ієрархічної системи принципів організації цілісного педагогічного процесу та її моделі; організація первинного різновікового колективу за місцем проживання; інтеграція зусиль всіх учасників виховного процесу.

Основою творчого пошуку інтегративного підходу у вихованні дітей став досвід А. Макаренка [13], В. Сухомлинського [20], І. Іванова [9], О. Захаренка [6], М. Щетініна [22], його осмислення з позицій сьогодення.

Об'єднання зусиль всіх учасників мікросоціуму та організація функціонування різновікового колективу підвищує ефективність роботи соціального педагога як організатора цілісного педагогічного процесу, спрямованого на формування особистості.

Важливим компонентом системи активізації і спрямування соціальним педагогом соціалізації учня виступає зміст цього процесу, що визначається принципами, завданнями, цінностями соціального виховання суспільства. Соціальні ідеї, що засвоюються, перетворюючись у внутрішню силу, спонукають виховання до поведінки і діяльності у соціумі. Результатом діяльності в суспільстві є зміна навколишнього середовища та зміна самих учасників цієї діяльності.

Ми дослідили: суспільну активність учнів за місцем проживання (суспільно-корисна робота, дозвіллева активність); відношення батьківського та педагогічного колективів до суспільного життя учнів; спектр виконаних справ, відповідальність за їх стан; рівень задоволеності організацією діяльності.

Першим етапом інтегративної виховної діяльності було організація ради мікрорайону та різновікових колективів за місцем проживання. РВК формувались у команди, роботу яких координувала рада мікрорайону. Для активізації діяльності з РВК ми застосовували різноманітні форми та методи роботи. Серед них: змагання, конкурси, вікторини, предметні вечори.

Особливістю експерименту в мікрорайоні є спрямованість на активізацію й згуртування всього мікросоціуму. Діяльність по організації зусиль всіх учасників мікросоціуму починається з планування роботи ради мікрорайону, її секцій. На основі цих планів соціальні педагоги залучали до роботи з РВК працівників дошкільних, позашкільних установ, культури, охорони здоров'я, правоохоронних органів, соціального захисту, інших відомств та організацій. Інноваційним засобом активізації виховної роботи є використання місцевого радіомовлення, яке агітує, пропагує, допомагає в об'єднанні зусиль всіх, хто живе і працює в мікросоціумі.

Формування особистості в мікросоціумі через первинний різновіковий колектив за місцем проживання, є ефективною в навчально-виховному, соціальному, громадському, оздоровчому, екологічному, дозвіллевому та інших напрямках. Результативність цієї роботи обумовлена інтеграцією зусиль всіх учасників мікросоціуму навколо діяльності соціальних педагогів.

Дослідно-експериментальним дослідженням кількісно і якісно доведено наявність низки тенденцій щодо позитивних змін особистого ставлення й участі кожного учня до діяльності в мікросоціумі.

Робота із дітьми у рамках експериментального дослідження будувалась на принципі добровільності, що дозволяло створити такі педагогічні ситуації, які б найбільше достовірно могли показати ставлення дітей до суспільної роботи за місцем проживання, до навчання, до праці й т. п.

Порівняльний аналіз моделей виховної роботи до і після експерименту свідчить, що найбільш ефективною є така організація діяльності мікросоціуму, громади, школи, при якій є єдина система відносин відповідальної залежності, що з'являється на основі відповідальності РВК, колективу родини, її оточення за участь їх у вихованні дітей.

Соціальні педагоги, вихователі, поєднуючи зусилля працівників різних відомств, батьків, усього мікросоціуму створювали умови для всебічного розвитку учнів, саморозвитку їхньої особистості, індивідуальних особливостей, здібностей і задатків.

Отже, в умовах реалізації гуманістичної парадигми освіти формування підростаючої особистості доцільно і необхідно здійснювати на основі інтеграції зусиль всіх учасників виховного процесу на рівні класної, позаурочної та позашкільної діяльності в мікросоціумі, де особистість є членом різновікового колективу як педагогічного первинного, а організацію інтегративної виховної діяльності беруть на себе соціально-педагогічні працівники. Таким чином здійсниться інтеграція усіх видів, форм, напрямів, методів та осередків виховання.

Список використаних джерел

1. Альбуханова-Славська К.А. Развитие личности в процессе жизнедеятельности. Психология формирования и развития личности. М. : Педагогика, 1981. 204 с.
2. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды / АПН СССР. М. : Педагогика, 1989. 560 с.
3. Битинас Б.П., Катаева Л.И. Гражданскому обществу – институт социальных педагогов // Педагогика. 1992. № 5–6. С. 38–44.
4. Блонский П.П. Избранные психологические произведения. М. : Просвещение, 1964. 578 с.
5. Бочарова В.Г. Педагогика социальной работы: Учеб. пособ. М. : Аргус, 1994. 207 с.
6. Захаренко О.А., Мазурик С.М. Становлення громадянина. К. : Знання, 1976. 29 с.
7. Зверева І.Д. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні. Дисс....докт. пед. наук. К., 1998.
8. Иванов В.М. Педагогические условия социализации городских старшеклассников. Дисс.... канд. пед. наук. К., 1998
9. Иванов И.П. Формирование юных общественников и организаторов. Очерки методики воспитательной работы школы. Л. : ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1969. 119 с.
10. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) Христ. дит. фонд; КНПУ ім. М. Драгоманова: За ред. І.Д. Звереві та Г.М. Лактіонової/ А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола. К. : Наук. світ, 2001. 129 с.
11. Лактіонова Г.М. Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з жіночою молоддю в умовах великого міста. Дис...докт.пед.наук. К., 1999.
12. Лихачев Б.Т. Проблема целостности в воспитании // Советская педагогика, –1986. № 5. – С. 59–63.
13. Макаренко А.С. Педагогические сочинения в 7-и т. М. : Педагогика, 1957–1958.
14. Міщик Л.І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога в закладах вищої освіти. Автореф. Дисс..докт.пед.наук. К., 1997. 32 с.
15. Наторп П. Социальная педагогика. Теория воспитания воли на основе общности. С.-Петербург, 1911.
16. Песталоцці Й.Г. Вибрані твори. / За ред. проф. М.І. Гордієвського та ін. Одеса, 1928. 167 с.
17. Профілактика і терапія засобами мистецтва: науково-методичний посібник / під заг. ред. О.П. Пилипенка. К. : А.Л.Д., 1996. 56 с.

18. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. С.Петербург : Питер, 1999. 720 с.
19. Семенов В.Д. Взаимодействие школы и социальной среды: опыт исследования. М. : Педагогика, 1986. – 112 с.
20. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения в 5-и Т. К. : Ряд.школа, 1979–1981.
21. Харченко С.Я. Социально-педагогические основы подготовки учителя к работе с детскими общественными объединениями: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / РАО; Институт развития личности. М., 1993. 335с.
22. Щетинин М.П. Объять не объятное: Записки педагога. М. : Педагогика. 1986. 176 с.

УДК 373.016:51]:004.77

Покудіна Лариса Степанівна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розглянуто особливості організації викладання математики у закладах середньої освіти із використанням технологій дистанційного навчання, розглянуто та проаналізовано проблеми запровадження дистанційних технологій навчання у середній школі, висвітлено досвід запровадження технологій дистанційного навчання при викладанні математики у середній школі.

Ключові слова: *технології дистанційного навчання, викладання математики із використанням технологій дистанційного навчання, освітні платформи, додатки Google.*

The article deals with peculiarities of organization of teaching Mathematics in secondary education institutions using distance learning technologies, problems of introduction of distance technologies are described and analyzed. It also covers the experience of introduction of distance learning technologies at teaching Mathematics in secondary school.

Keywords: *distance learning technologies, teaching mathematics using distance learning technologies, educational platforms, Google applications.*

Дистанційне навчання в школах України стало справжнім викликом для більшості педагогів. До цього часу карантин здебільшого асоціювався із вимушеною перервою або з додатковими канікулами, проте коронавірусний карантин змусив усіх учасників освітнього процесу стати активними учасниками дистанційного навчання, а неочікуваний вихід із зони комфорту педагогів надав нові можливості для креативних та талановитих учителів.

Для якісної організації дистанційного навчання потрібні такі компоненти, як інформаційно-освітні технології і системи комунікації [1]. Тому однією із перших проблем перед педагогами постав вибір зручної та функціональної освітньої платформи. Готових рішень і навіть рекомендацій на початку дистанційного навчання не було, отож пошук і вибір засобів навчання залишався на розсуд кожного педагога. Першим порятунком стало створення груп у Viber – для спілкування, координування та об'єднання усіх учасників освітнього процесу, наступний крок полягав у виборі зручної і функціональної освітньої платформи або освітнього ресурсу.

Варто відзначити, що одразу відреагували та налаштували для організації дистанційного навчання свою роботу різноманітні освітні платформи. Так, для вчителів-математиків запропонували свої послуги, при чому на безоплатній основі на період карантину, такі потужні навчальні системи як GIOS, MOODLE, «Мій Клас», MozaBook тощо. Отож, ті освітяни, які були обізнаними із запропонованими платформами і мали хоча б найменше уявлення про їх функціонування, змогли включитися в роботу одразу та активізувати роботу здобувачів освіти. Ті ж, хто не мав можливості завчасно опанувати ці платформи, а розпочинати дистанційне навчання потрібно було негайно, взялися за пошуки легших, доступніших та менш затратних у часі вивчення ресурсів. Так, деякі вчителі організували

дистанційне навчання через створення закритих груп у мережі Facebook або розпочали дистанційне навчання через власний освітній блог.

Проте більш організованим та функціональним стало створення вчителями віртуальних класів на платформі Google. Використання додатків Google не лише дозволило організувати дистанційне навчання, організувати зручний взаємозв'язок та співпрацю між вчителем та учнями, а й відкрило нові можливості для створення навчальних презентацій, проведення тестування (GoogleФорма), організації і проведення відео консультацій та уроків (GoogleMeet).

Злагоджена робота вчительської спільноти НВК у найкоротші терміни дозволила створити окремі віртуальні класи із залученням усіх педагогів та здобувачів освіти. Учні старшої школи самостійно реєструвалися та долучалися до віртуальних класів, молодшим допомагали класні керівники та батьки. Серед головних переваг роботи у GoogleКласі є можливість планування роботи кожним вчителем із зазначенням дат у віртуальному календарі; розміщення кейс-уроків із визначенням дедлайну виконання завдань; можливість створення й розміщення на Google диску презентацій до уроків та їх доступність учням; створення тестів різних видів у додатку GoogleФорми із можливістю їх автоматичної перевірки та збереження результату тощо.

У цей час вкрай важливою є підтримка та взаємозв'язок між колегами-вчителями. Не секрет, що підготовка до онлайн-уроків потребує більше часу, тому обмін навчальними матеріалами, методичними розробками, тестовими самостійними і контрольними роботами між колегами дозволив значно заощадити час на підготовку до уроків й зробив їх більш якісними та насиченими. Як показала практика, не усі учні здатні самоорганізуватися та налаштуватися на вчасне виконання завдань. Тому дублювання завдань із GoogleКласу у вигляді кейс-уроків та їх розміщення на сайті школи дозволило оперативно й якісно організувати навчання школярів із використанням технологій дистанційного навчання. Зокрема кейс-уроки з математики включають в себе відеопояснення навчального матеріалу, виконання вправ із підручника, закріплення знань та умінь у вигляді виконання інтерактивної вправи або тестування із самоперевіркою.

Проте, болочим питанням залишається організація якісного відеозв'язку між учасниками освітнього процесу. Якщо навчання математики із використанням технологій дистанційного у GoogleКласі можна проводити в асинхронному режимі і учень має доступ до навчальних матеріалів у будь-який зручний для нього час, то проведення онлайн-уроків та онлайн-консультацій потребує синхронної роботи вчителя та усіх учнів класу. А це не завжди можливо. Найчастіше учасники освітнього процесу скаржаться на якість інтернет-з'єднання, його нестабільність або відсутність. Тому окремі педагоги записували власні відеоуроки та відеопояснення, щоб кожен учень мав можливість включитися в освітній процес у зручний для нього час. Варто відзначити проект Всеукраїнська школа онлайн, який також дозволив долучити до освітнього процесу дітей, які не мають вільного доступу до мережі Інтернет.

Незважаючи на те, що школи України цього року вимушено були залучені до надання освітніх послуг із використанням технологій дистанційного навчання та й сама система дистанційного навчання має ряд позитивних відмінностей від традиційної системи, проте, на нашу думку, дистанційне навчання при вивченні математики це поки явно передчасне. Система дистанційного навчання передбачена для здобувачів освіти, які добре знають свою мету і наполегливо йдуть до неї, оскільки саме самостійна робота учнів лежить в основі дистанційного навчання, якому властиві висока мотивація школяра, його висока самоорганізація та дисципліна, розвиток наполегливості та цілеспрямованості, самостійне вдосконалення навичок і умінь та формування нових. Тому і питання про ступінь самостійності виконання домашніх і контрольних завдань при дистанційному навчанні – одне з основних. А можливість навчатися у зручний час може перетворитися не на систематичне навчання, а на постійну прокрастинацію цього виду діяльності. Крім того, учні, особливо середньої школи, не дуже впевнено працюють з комп'ютером, пов'язаним з навчальним процесом.

Вивчення математики вимагає досить глибоких й тривалих роздумів над основними поняттями і їх взаємозв'язками, передбачає виконання великої кількості конкретних задач за

основними методами для доведення навичок їх розв'язання до певної міри автоматизму [2, с. 93]. Отже, робота з вчителем або під його безпосереднім керівництвом залишається для школярів поки основним варіантом навчання.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.).
2. Левчук О.В. Дидактичні особливості математичної підготовки фахівців в умовах дистанційного навчання // Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матер. міжвуз. вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с.
3. Калмиков О.О. Дистанційне навчання. Введення в педагогічну технологію / О.О. Калмиков та ін. – М., 2005. – 180 с.

УДК 378.046-021.68:37.014.6

Попазова Марія Іванівна

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

Описано дослідження експериментального впровадження соціальної мережі Google Classroom в освітній процес на базі Київського коледжу будівництва, архітектури та дизайну.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, соціальні мережі, Google Classroom.

The article a study of the experimental implementation of the social network Google Classroom in the educational process on the basis of the Kyiv College of Construction, Architecture and Design is described.

Keywords: distance learning, distance education, social networks, Google Classroom.

Сучасний рівень розвитку суспільства, науково-технічний прогрес, проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери людської діяльності, інтеграційні процеси, що відбуваються в світі, висувають нові, підвищені вимоги до випускників вищих навчальних закладів. Сьогодні заклади вищої освіти (ЗВО) не тільки формують у здобувачів освіти певний набір знань, умінь і практичних навичок, але й забезпечують всебічний розвиток особистості, конкурентоспроможного і затребуваність в умовах ринкової економіки. Це призводить до необхідності інтенсифікації освітнього процесу, за рахунок застосування нових інноваційних підходів до його організації та використання нових методів навчання [7, с. 159].

Відповідно дослідження Л. Ляхоцької [5], дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) від тих, хто навчає (викладачів, визначних постатей у певних галузях науки), до тих, хто навчається (здобувачів освіти). Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання здобувачам освітніх можливостей самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультативний супровід у процесі дослідницької діяльності. Сучасні інновації (роботизовані системи управління навчальними ресурсами) в дистанційному навчанні дають змогу навчатися здобувачеві освіти (ЗО) на відстані за відсутності викладача.

Розвиток інформаційних технологій вносить певні інноваційні зміни в дистанційний процес навчання, характерними рисами якого є [5]:

- гнучкість – ЗО, що одержують дистанційну освіту, навчаючись у зручній для себе час та в зручному місці;
- модульність – із набору незалежних курсів-модулів формується навчальна програма, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;
- паралельність – навчання здійснюється без відриву від виробництва або іншого виду

діяльності; охоплення великої аудиторії – одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості ЗО та їхнього спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку між собою та з викладачами;

- економічність – ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації,
- використання і розвиток комп'ютерного моделювання; технологічність – використання в освітньому процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;
- соціальна рівність – однакові можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я та соціального статусу;
- інтернаціональність – можливість одержати освіту в навчальних закладах іноземних держав та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном;
- нова роль викладача – він виступає наставником-консультантом, який координує пізнавальний процес, постійно удосконалює курси, які він викладає, підвищує творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій; забезпечує позитивний вплив на ЗО – підвищення творчого та інтелектуального потенціалу;
- якість – для підготовки дидактичних засобів залучають ІТ-компетентний професорсько-викладацький склад і використовують електронні навчально-методичні матеріали.

Нами досліджено, що дистанційна освіта є формою одержання освіти, при якій в освітньому процесі використовуються традиційні та специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях, серед яких особливою популярністю користуються соціальні мережі, які є одним із значущих елементів сучасного суспільства, їх вплив поширюється на такі сфери людського життя, як культура, повсякденне життя, освіта, влада [2, 3, 4, 6].

Зазначимо, в останні роки набули великої популярності соціальні мережі як універсальний засіб інтернет-комунікації, особливо серед молоді. В Україні найчастіше використовуються такі соціальні мережі як Facebook, сервіс мікроблогів Twitter, фотосервіс Instagram тощо. Дослідження свідчать, що за останні роки лідером в Україні була соціальна мережа Facebook, у якій з 2015 року було зареєстровано 4,5 млн. українців, при чому 60% з них користуються Facebook за допомогою смартфона або планшета, що означає, що ця соціальна мережа є доступною для них у будь-який час і в будь-якому місці. Така популярність соцмереж в Україні дає підґрунтя для використання їх не лише в розважальних, інформативних та комунікативних, але й, зокрема, у навчальних цілях, що й підтверджує актуальність даного дослідження.

Розглянемо більш детально соціальні мережі, які ми використовуємо під час освітнього процесу з дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література» у Київському коледжі будівництва, архітектури та дизайну. Під час проведення освітнього процесу за цими дисциплінами ми активно впроваджували різноманітні форми комп'ютерної підтримки освітнього процесу. Викладання цих предметів відбувається на базі застосування різноманітних програмних продуктів та ресурсів мережі Інтернет.

Організуючи освітню діяльність ЗО на заняттях з зазначених вище предметів, ми використовували соціальну мережу Google Classroom для вирішення таких завдань:

- організувати колективну роботу ЗО на заняттях на за межами аудиторії, тобто під час дистанційного навчання, що сприяє співпраці, набуттю досвіду роботи в команді;
- розширювати організацію навчання ЗО вдома, оскільки соціальні мережі дозволяють використовувати освітній контент;
- не обмежуватись часовими, географічними та віковими межами;
- забезпечувати розвиток освітнього середовища ЗО, створення його портфоліо та освітнього контенту дисциплін.

При організації ДН за допомогою соціальної мережі Google Classroom ми врахували такі її переваги:

- ЗО знаходиться вдома, у звичайній для себе обстановці, тому немає психологічного тиску з боку інших;
- ЗО може вільно ставити питання;
- викладач має можливість працювати безпосередньо за ЗО з конкретних незрозумілих для нього проблем (реалізація індивідуального підходу);
- як і ЗО, так і викладач мають можливість створювати свій власний освітній контент;
- це простір для творчих задумів та самореалізації.

Для груп ЗО з кожного відділення ККБАД створено акаунт і пароль до нього. Були створені окремо на кожному відділенні групи першого, та групи другого курсів ЗО (теми для всіх груп співпадають – 2 год. на тиждень. Кількість годин ± 2 для ЗО другого курсу). У ці групи додавалися матеріали лекцій та практичних робіт, створювалися тематичні бесіди за певним завданням, де ЗО разом із викладачем обмінювалися думками та роз'яснювали окремі аспекти проблем.

Зазначимо, що окрім Google Classroom, нами використовувалися такі соціальні мережі, як: Facebook, Viber, е-пошта, Telegram, YouTube. За допомоги мережі Facebook студенти були залучені до різних груп із зазначених вище дисциплін. Викладач обирав певний матеріал і скидав посилання у Google Classroom, відповідний коментар, інструкції та завдання. Таким чином, ЗО могли переглянути на YouTube і відеоуроки з зазначених тем та фільми за творами українських і зарубіжних авторів. Виконані завдання вони скидали на Google Classroom, у Viber або е-пошту. Іноді створювали презентації та писали пошукові роботи, доповіді на теми, які були запропоновані викладачем заздалегідь.

Отже, використання соціальних мереж сприяє формуванню культури спілкування у віртуальному середовищі; розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, складовими якої є:

- 1) ІКТ-бачення (розуміння та усвідомлення ролі й значення ІКТ для роботи та навчання впродовж життя)
- 2) ІКТ-культура (спосіб розуміння, конструювання, світоглядного бачення цифрових технологій для життя та діяльності в інформаційному суспільстві)
- 3) ІКТ-знання (набір фактичних та теоретичних знань, що відображають галузь ІКТ як галузь для навчання та практичної діяльності)
- 4) ІКТ-практика (практика застосування знань, умінь, навичок у галузі ІКТ для особистих, суспільних професійних та навчальних цілей)
- 5) ІКТ-удосконалення (здатність удосконалювати, розвивати, генерувати нове у сфері ІКТ та засобами ІКТ для навчання, професійної діяльності, особистого розвитку)
- 6) ІКТ-громадянськість (підтверджена якість особистості демонструвати свідоме ставлення через дію, пов'язану із застосуванням ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки).

Нами досліджено, що соціальні мережі з їх безмежними можливостями міцно увійшли в життя сучасної людини, ставши зовнішнім носієм пам'яті, соціальних контактів, соціальної оцінки, дарувальником емоцій, яких часто не вистачає в реальному житті. Для багатьох існування у соцмережах стає сенсом життя.

Вважаємо, що соціальні мережі можуть бути обрані в якості інструменту навчання головним чином тому, що для студентів ця платформа є звичною у повсякденному житті. Також важливим є загальнодоступність мережі, простота та зручність інтерфейсу.

Авторський досвід із організації освітньої діяльності з використанням соціальних мереж при викладанні дисциплін «Українська мова», «Українська література» та «Зарубіжна література» для ЗО освітнього ступеня «молодший спеціаліст» закладів фахової передвищої освіти денної, дистанційної та змішаної форм здобуття освіти свідчить, що соціальні мережі є додатковим засобом організації спільної роботи ЗО та викладачів над навчальним матеріалом.

Регулярне використання соціальних мереж у освітньому процесі сприятиме формуванню культури спілкування студентів у віртуальному середовищі; розвитку комунікативної компетентності й може стати ефективним засобом активізації пізнавальної та навчально-дослідної діяльності ЗО – майбутніх будівельників, технологів, архітекторів, дизайнерів.

Список використаних джерел

1. Гаврілова Л. ІКТ-підтримка наукових досліджень: використання соціальних мереж для впровадження результатів педагогічного експерименту // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – Вип. 7. – Слов'янськ, 2018, – с. 5–22.
2. Збрицька Т.П., Табанова А.І. Актуальність використання інструментів соціальних мереж в освітньому процесі. Вісник соціально-економічних досліджень, № 3 (67), 2018. – с. 117–130.
3. Івашнюва С.В. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012, № 2, с. 15–17.
4. Лаба О.В. Використання соціальних мереж у освітньому процесі // «Young Scientist» № 3 (43) March, 2017. – с. 227–231.
5. Ляхоцька Л. Дистанційна технологія навчання в післядипломній педагогічній освіті: навч. посібник / Л.Л. Ляхоцька; НАПН України, ДВНЗ «Ун-тет менедж. освіти», АНВО України. – К., 2018. – 288 с.
6. Радченко М.В. Освітній потенціал соціальних мереж як складової інформаційно-освітнього середовища // SWorld – 17–28, June 2014.
7. Щербаков О.В., Щербина Г.А. Соціальна мережа для підтримки начального процесу у ВНЗ // Інноваційні комп'ютерні технології в освіті та медицині. Системи обробки інформації, 2012, випуск 8 (106). – 159–162.

УДК 378.018

**Попов Петро Аркадійович
Терещенко Людмила Анатоліївна**

**ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН
СТУДЕНТАМИ В КОЛЕДЖАХ**

У статті розглядаються питання, пов'язані з дистанційним вивченням математичних дисциплін (вища математика, математичний аналіз, лінійна алгебра та аналітична геометрія) студентами різних спеціальностей коледжів. Висвітлено ряд питань, що стосуються специфіки організації роботи в такій формі навчання, з якими доводиться стикатися саме при вивченні різних розділів математики. Проаналізовано проблеми, що виникають при цьому. Наведено ряд висновків та рекомендацій, що базуються на досвіді такої роботи зі студентами коледжу.

Ключові слова: дистанційне навчання, інтерактивні технології, технології дистанційної освіти, оцінювання знань, мотивація до навчання.

The article deals with issues related to distance learning of mathematical disciplines (higher mathematics, mathematical analysis, linear algebra and analytical geometry) by students of different specialties of colleges. A number of issues concerning the specifics of the organization of work in this form of education, which have to be faced in the study of various sections of mathematics. the problems that arise in this case are analyzed. There are a number of conclusions and recommendations based on the experience of such work with college students.

Keywords: distance learning, interactive technologies, distance education technologies, knowledge assessment, motivation to study.

Швидкий розвиток веб-технологій, інтернету та інтерактивних засобів навчання не міг не позначитися на освіті. Зараз все більшого розвитку набувають освітні технології, що призначені для отримання освіти дистанційно. При такій формі навчання студенти можуть отримувати освіту, якщо в них немає можливості отримувати її в іншій формі. Застосування

різних інтерактивних технологій зараз стає невід'ємною частиною навчального процесу. Все стосується повною мірою і процесу дистанційного навчання.

Питання дистанційної освіти розглядаються різними авторами. Є досить багато літератури на тему дистанційної освіти: це і монографії, і статті (див., наприклад, [1 – 4] та бібліографію там). Часто – це електронні ресурси, що й не дивно. У цих публікаціях автори розглядають різні теоретичні та практичні аспекти дистанційної освіти, проблеми та труднощі, що виникають в процесі впровадження дистанційної форми навчання як в університетах, так і в загальноосвітніх школах.

Метою даної статті є аналіз досвіду, який отримано авторами під час проведення навчальних дистанційних занять з математичних дисциплін зі студентами різних спеціальностей в коледжі.

Дистанційне навчання передбачає використання різних платформ, за допомогою яких відбувається керування курсами та обмін інформацією між викладачами та студентами. Серед найбільш розповсюджених таких платформ слід відмітити Moodle та GoogleClassroom. Обидва сервіси є безкоштовними. Розглянемо особливості дистанційного навчання математики на базі GoogleClassroom. Саме на цій платформі велося викладання в КІТЗ НАУ. Веб-сервіс GoogleClassroom є доволі зручним для обміну інформації. Викладач може видавати завдання у вигляді файлів, також можна прикріплювати посилання, а також відео з сервісу youtube. Комунікація зі студентами може бути здійснена як за допомогою приватного спілкування у вигляді коментарів, а також за допомогою відеоконференційgooglemeet. Слід зазначити, що у веб-сервіс googlemeet інтегровано сервіси google: це і календар для планування занять, і сервіс googledocs тощо. Таким чином, цей веб-сервіс є безкоштовним і в принципі самодостатнім засобом для дистанційного навчання. Він є доволі зручним як для студентів, так і для викладачів. Варто відмітити, що викладачу доволі зручно перевіряти роботи. В самі роботи можна виділяти помилки і давати студентам коментарі, в чому саме полягає допущена помилка. Також варто відзначити, що за допомогою googleforms можна легко організувати різні види контролю знань у тестовій формі. Налаштування тестування організовані логічно та є доволі гнучкими. Студенти одразу ж бачать на своїй сторінці результат своєї роботи і оцінку викладача.

Зупинимось тепер на аспектах та особливостях, що виникають при дистанційному вивченні математики.

Очевидно, дистанційне навчання не зводиться до передачі завдань для виконання. Інакше це вже не навчання, а самоосвіта. В дистанційному навчанні роль викладача повинна залишатися активною. Тут ми стикаємося з першою проблемою. Для того, щоб провести дистанційно заняття з математики, як правило, недостатньо відеоконференції. Математичні викладки, особливо в таких дисциплінах, як математичний аналіз, доволі громіздкі. Наприклад, пояснюючи тему «Потрійний інтеграл», ми повинні ілюструвати нові для студентів поняття великою кількістю формул, рисунків, прикладів. Усно такі речі не поясниш. Для цього потрібно швидко і інтерактивно набирати формули та робити відповідні рисунки. Проте в цьому відношенні можливості веб-сервісу GoogleClassroom є доволі обмеженими. Ми вже зазначали, що тут інтегровано різні сервіси google. Для проведення подібних онлайн-занять і швидкого набору формул було б непогано, якби були додані також інтерактивні онлайн-дошки. Такі дошки існують, але частина їх є платними, а частина дають можливість використовувати функціонал лише пробний період (30 днів). На нашу думку, кращою з таких віртуальних онлайн-дошок є twiddla. Серед її переваг є те, що формули в ній можна просто писати так, наче це відбувається на звичайній дошці. Щоправда, написані формули звичайно будуть сильно відрізнятися від того, що пишеться від руки. А для того, щоб створити на цій дошці справжню формулу, потрібно її набирати. Це не пришвидшує процес пояснення нового матеріалу. Крім того, для набору формул потрібно знати синтаксис TeX (саме він використовується в twiddla), що знають далеко не всі викладачі та вчителі. І знову-таки, це не швидкий процес. Якщо студент задає питання викладачу, то викладач має в реальному часі на нього відповісти. А відповідь на математичні питання часто неможливо

просто дати словами. Це призводить до сповільнення пояснень. Проте все ж було би непогано, щоб інтерактивна віртуальна дошка була інтегрована в сервіс GoogleClassroom. З часом ці технології будуть розвиватися, і можливо, буде винайдено спосіб, як можна в реальному часі вводити формули та робити геометричні побудови настільки ж швидко і легко, як при ручному вводі.

Інший спосіб візуалізації нового матеріалу є створення записів відео з екрану монітора – скрінкастів. Для цього робиться презентація, в яку додають різні ефекти. Наприклад, можна появу нових формул вводити поступово, користуючись різними такими ефектами, що дають засоби для створення презентацій. У процесі пояснення нового матеріалу викладач коментує презентацію і записує скрінкаст. Це дає можливість максимально наблизити пояснення нового матеріалу дистанційно до звичайної лекції. Наш досвід дистанційного викладання показав, що використання такого відео є доволі ефективним. Студенти сприймають легше інформацію, що є візуалізованою (відео). Також студенти більш активно виконують ті види робіт, до яких є відео з поясненням, про що деякі студенти повідомляли авторам. А незрозумілі моменти можна роз'яснити, провівши через googlemeet консультацію.

Друга проблема, з якою ми стикнулися при дистанційному навчанні в коледжі – низька мотивація. Студентам важко буває змусити себе навчатися дистанційно. На жаль, є певний відсоток студентів, які дистанційно не хочуть вчитися. Серед причин виділимо таку, що деякі студент приходять з низькою математичною підготовкою, не вміють працювати з книгою, працювати з математичним текстом. На нашу думку, подолати таку проблему ми можна, якщо є зворотній зв'язок між викладачами та студентами. Студент повинен знати, що він має можливість – як і при очній формі навчання – запитати у викладача, що є не зрозумілим і отримати відповідь.

Загалом, незважаючи на наявність певних чисто технічних труднощів при дистанційному вивченні математики, ми вважаємо, що дистанційна форма навчання може використовуватися і при вивченні цієї науки. З часом технології стануть ще більш розвиненими, і елементи дистанційного навчання залишаться важливою складовою навчального процесу, а не лише будуть впроваджені в зв'язку з карантинном.

Список використаних джерел

1. Гриценко В.В., Кудрявцева С.П., Колос В.В., Веренич О.В. Дистанционное обучение: теория и практика. – К. : Наукова думка, 2004.
2. Тавгенъ И.А. Дистанционное обучение: опыт, проблемы, перспективы. [Электронныйресур]: науч. изд. – 2-е изд., исправл. и доп. / Под редакцией Ю.В. Позняка – Электрон. текст. дан. (7945 Кб). – Мн. : «Электронная книга БГУ», 2004. – Режим доступа: <http://anubis.bsu.by/publications/elresources/AppliedMathematics/tavgen.pdf>
3. Васильева Д.В. Дистанційне навчання: вчора, сьогодні, завтра. / Комп'ютер у школі та сім'ї, № 1 – 2019. – с. 21–26.
4. Богачков ЮМ., Биков В.Ю., Красношарпа В.О., Кухаренко В.М., Пасіхов Ю.Я. Концепція проекту «Дистанційне навчання школярів» / Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>

УДК 371. 21: 331. 54

Приходько Оксана Юрїївна

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито зміст понять «дистанційне навчання» та «технології дистанційного навчання», описано специфіку викладання за допомогою освітньої платформи Moodle, продемонстровано можливості викладання на цій платформі дисциплін «Українська мова» та «Ділова українська мова» для студентів дистанційної форми навчання Національного авіаційного університету.

I Всеукраїнська науково-практична конференція 16 червня 2020 року

Ключові слова: дистанційне навчання, технології дистанційного навчання, освітня платформа Moodle, українська мова.

In the paper, that author has discussed the explication of the concepts «distance learning» and «distance learning technologies», describing the specifics of using the educational platform Moodle and demonstrating the possibilities of teaching on this platform, e.g. the courses «Ukrainian language» and «Business Ukrainian» for distance learning for the students of Kyiv National Aviation University.

Keywords: distance learning, distance learning technologies, Moodle educational platform, Ukrainian language.

Виклики сьогодення зумовили кардинальне реформування й переформатування освіти в Україні. У зв'язку із пандемією COVID-19, що на початку 2020 року охопила увесь світ, дистанційна освіта стала домінантною й набула особливої актуальності. Адже вона надає «можливість навчатися та отримувати потрібні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час», як зазначено на сайті Міністерства освіти і науки України в рубриці «Дистанційна освіта» [1]. Постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» на всій території України з 12 березня було запроваджено карантин, який регламентував жорстке обмеження освітнього процесу. У таких умовах дистанційна форма навчання стала єдиною можливою для його здійснення. Проте значна частина вчителів та викладачів виявилася неготовою до надання освітніх послуг в онлайн-режимі. Життєва максима третього тисячоліття «Якщо ти не діджитал (digital) – ти не існуєш» набула особливої значущості в координатах людської екзистенції в цілому та в освітньому просторі зокрема. Тому постала гостра проблема оволодіння технологіями дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [2].

На офіційному сайті Міністерства освіти і науки України зазначено, що «дистанційно в Україні можуть навчатися громадяни, які мають середню, професійну, вищу освіту, а також ті, що мають можливість виконувати дистанційно необхідні завдання за допомогою освітніх технологій. Процес навчання побудований на використанні різних комунікаційних засобів» [1]. Проте життя вносить свої корективи. І в умовах глобальної пандемії COVID-19 без дистанційного навчання освітній процес став узагалі неможливим.

Для організації освітнього процесу зі студентами дистанційної форми навчання в Національному авіаційному університеті в процесі викладання навчальних дисциплін «Українська мова» та «Ділова українська мова» нами було обрано платформу Moodle (рис. 1).

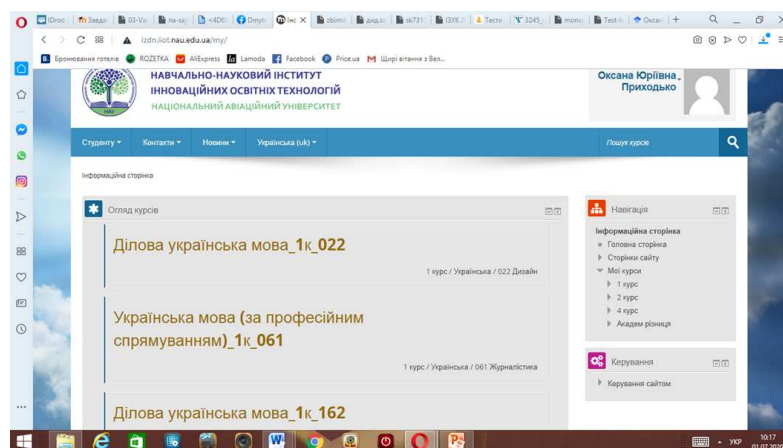

Рис. 1. Організації освітнього процесу на платформі Moodle

Moodle дає можливість викладачеві самостійно здійснювати навігацію: забезпечувати змістовий контент відповідної навчальної дисципліни та коригувати його наповнення, а також додавати навчальні матеріали, оновлювати лекції, завдання до практичних занять, тести та інші навчально-методичні матеріали [4]. Студент же на цій платформі, окрім вільного доступу до розміщених викладачем матеріалів, має можливість пройти онлайн-тестування й відразу одержати максимально об'єктивну оцінку, подати домашнє завдання, виконати контрольну роботу, а також активно спілкуватися з викладачем у форматі онлайн-листування. Використання платформи Moodle сприяє економії часу.

Функції Moodle, оптимальні для провадження дистанційного навчання: завантаження навчальних матеріалів (лекцій, семінарів, тестів тощо); оцінювання студентів; онлайн-тестування; інтерактивне спілкування (електронна пошта, чат тощо); індивідуальний контроль своїх курсів, хронометражу, доступу студентів до матеріалів; навігація курсів, здійснювана самим викладачем.

Доступ до ресурсів навчального порталу Moodle НАУ персоніфікований. Логін та пароль доступу викладач і студенти отримують у відповідального співробітника Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій, а той – в адміністратора серверу.

Викладач має змогу самостійно створювати дистанційні курси та редагувати й оновлювати їх за потреби. Слухач може дистанційно, через Інтернет (у разі, якщо він зареєстрований у системі Moodle НАУ) ознайомитися з навчальним матеріалом, отримати завдання, надати результати, пройти контроль знань (тестування).

Платформа є ефективним е-ресурсом для миттєвої і об'єктивної перевірки знань студентів шляхом тематичного тестового контролю та виконання підсумкових контрольних робіт.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita>
2. Положення про дистанційне навчання // Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) // https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/.
3. Чередніченко Г.А. Використання системи MOODLE у змішаному навчанні студентів // Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах». – К. : НУХТ, 2015 р. – С. 73–77.
4. Що таке Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174>

УДК 378.14.015.62

**Пуляк Ольга Василівна
Момот Руслана Сергіївна**

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ І КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ

Розглядаються основні переваги та недоліки дистанційної форми навчання з точки зору першокурсників.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, освітні платформи, освітні технології.

The article main advantages and disadvantages of distance learning from the point of view of freshmen are considered.

Key words: distance learning, information and communication technologies, educational platforms, educational technologies.

Відповідно до рішення Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року [1] та листа Міністерства освіти і науки України 1/9-154 від 11 березня 2020 [2] в Україні був

введений карантин. І, відповідно до цих документів, усі заклади освіти України повністю перейшли на дистанційну форму навчання.

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, які забезпечують доставку інформації в дистанційному режимі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій взаємодії викладачів і студентів. До основних принципів дистанційного навчання належать: інтерактивна взаємодія у процесі освітньої комунікації; надання можливості самостійного опанування досліджуваної інформації; консультативний супровід освітньої діяльності [3].

Для забезпечення дистанційної форми навчання в режимі онлайн-комунікації в закладах освіти учасниками освітнього процесу активно використовувалися платформи Cisco Webex Meetings, Zoom, Google Hangout Meetings, Discord, Microsoft Teams, Microsoft Skype for Business, Teams, Moodle, Google Classroom та інші.

Причому для здійснення комунікації в інформаційній мережі використовувалися такі пристрої дистанційного зв'язку як персональні комп'ютери, ноутбуки, планшети, мобільні телефони.

Наприкінці навчального семестру ми провели опитування студентів першого курсу за допомогою соціальної мережі viber. Студентам пропонувалося оцінити переваги й недоліки дистанційного навчання. В опитуванні взяли участь студенти першого курсу фізико-математичного та мистецького факультетів Центальноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Серед переваг дистанційної форми навчання над традиційною студенти відмітили:

- можливість виконувати завдання у зручний для себе час;
- можливість поєднувати роботу і навчання;
- можливість працювати в індивідуальному темпі;
- доступність навчальних ресурсів;
- навчання в комфортній обстановці;
- можливість отримувати додаткові індивідуальні консультації;
- економія коштів за рахунок проживання та харчування вдома;
- батьки можуть оцінити реальне навантаження на студента та викладача;
- рівні можливості для студентів з особливими потребами;
- можливість одразу побачити результати оцінювання.

Серед недоліків відзначили наступні:

- неякісний мобільний зв'язок;
- нестача «живого» спілкування;
- недостатня мотивація;
- обмеженість у використанні приладів при виконанні лабораторних робіт;
- недостатність практичних навичок використання освітніх технологій;
- обмеженість у ресурсах.

А про те, що викладачі використовували різні платформи для навчання, думки студентів розійшлися. Частина студентів відмітила це як негативний момент, тому, що їх це заплутало і необхідно встановлювати різні програми на засіб зв'язку. Іншим, навпаки, було цікаво освоїти різні освітні платформи.

Отже, поширення світом COVID-19 внесло серйозні корективи в організацію освітнього процесу, тому сучасна освіта повинна бути гнучкою і мобільною. Найскладніше, на нашу думку, в такій ситуації саме першокурсникам, які ще адаптуються до нових життєвих обставин. Тому важливим завданням сучасного освітнього процесу є упровадження нових технологій та методик навчання й комунікацій для формування здатності критичного мислення й самоорганізації усіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 // Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 // <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-dopunktu-8-p-a332>.

2. Лист МОН України 1/9-154 від 11.03.2020 https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2020/03/11/1_9-154.pdf.

3. Положення про дистанційне навчання // Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з Наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.

УДК 378:911.3

Руднева Марина Григорівна

**ВЕБ-РЕСУРСИ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
«ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО» ТА «ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ»**

Визначено поняття веб-ресурс та інтернет-ресурс. Згруповані та класифіковані веб-ресурси, що можуть бути використані в процесі дистанційного вивчення дисциплін географія туризму та туристичне країнознавство.

Ключові слова: дистанційне навчання; веб-ресурс; інтернет-ресурс; географія туризму; туристичне країнознавство.

The concepts of web resource and Internet resource are defined. Grouped and classified web resources that can be used in the process of distance learning disciplines of geography of tourism and tourism geography.

Keywords: distance learning; web resource; Internet resource; geography of tourism; tourism country studies.

Сучасний процес отримання знань, особливо в дистанційному форматі, важко уявити без забезпечення веб-ресурсами. На сьогодні, саме інтернет-ресурси є основними джерелами інформації для здобувачів освіти різних рівнів.

Для вивчення географії туризму та туристичного країнознавства, у сучасному глобалізованому світі, веб-ресурси набувають особливого значення.

Інтернет-ресурс, або веб-ресурс, – це сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у всесвітній мережі. Інтернет-ресурс може містити текстову, графічну та мультимедійну інформацію [2].

Поняття інтернет-ресурсу, веб-ресурсу і веб-сайту не є синонімами. При цьому веб-ресурси можуть розміщуватись на веб-сайтах глобальної або локальної мережі. Наприклад, якщо певний освітній сайт буде мати адресу tourismgeography.com, то адреса веб-ресурсу, розміщеного на цьому сайті буде мати вигляд: tourismgeography.com/lecture_2.

Отже, освітній веб-ресурс – це електронний інформаційний ресурс, призначений для забезпечення освітнього процесу та розміщений у локальній або глобальній мережі.

Класифікація освітніх веб-ресурсів передбачає виділення офіційних, довідкових та тематичних груп. Також, традиційним є розподіл на матеріали для викладачів (вчителів) та здобувачів освіти різного рівня [1].

Веб-ресурси для вивчення туристичної географії та країнознавства, можна згрупувати наступним чином: сайти спеціалізованих міжурядових та глобальних організацій; офіційні сайти чи портали країн і дестинацій; тематичні та довідкові туристичні сайти; орфографічні веб-ресурси; навчальні інтернет-ресурси; інші ресурси (фільми, блоги та ін.).

Найкращим прикладом веб-сайту першої групи буде офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UN WTO) [3]. На цьому сайті розміщено багато освітніх веб-ресурсів, наприклад збірник статистичних даних по туризму за 2014–2018 роки [4], або випуск спеціалізованого он-лайн журналу організації, що присвячений впливу COVID-19 на сферу туризму [5]. Також, незамінним для вивчення туристичних дестинацій світового рівня буде офіційний сайт ЮНЕСКО, а веб-ресурсами – інтерактивні карти об'єктів, критерії їх включення до списку Всесвітньої спадщини, статистика відвідувань та ін. [6].

Кількість офіційних сайтів країн не може бути обмежена списком за їх кількістю. Наприклад, при вивченні Фінляндії можна спиратися на кілька провідних сайтів: із

загальною інформацією про країну [7], офіційний туристичний портал [8], сайт посольства Фінляндії в Україні та ін. Перевага таких джерел інформації над довідниками та базами рефератів очевидна.

Щодо інформаційних ресурсів окремих дестинацій, то офіційний веб-сайт зазвичай один. Проте, такі сайти не завжди добре індексуються пошуковими системами і може займати не перше місце на сторінках видачі. Тому слід акцентувати увагу здобувачів освіти на користуванні інформацією з офіційних сайтів. Наприклад, для провідних пам'яток Зімбабве це будуть: офіційний сайт Великого Зімбабве у провінції Масвінго та сторінка присвячена Руїнам Кхамі на сайті Природничого музею Зімбабве [9, 10].

До тематичних та довідкових веб-ресурсів можна віднести досить широкий спектр сайтів, включаючи і сайти туристичних підприємств для отримання актуальної інформації про маршрути, ціни турів до різних країн світу та ін.

Робота із сайтами глобальних організацій, офіційними сайтами і порталами, а також тематичними і довідковими ресурсами он-лайн, в умовах дистанційного навчання є дуже важливим елементом, оскільки здобувач відчуває прямий зв'язок з об'єктом вивчення. При цьому немає відчуття відірваності від реальності, «науки заради науки».

Картографічні навчальні ресурси покликані забезпечувати різноманіття ілюстративного матеріалу у вигляді тематичних карт та контурних карт. Вони можуть бути загальними та присвяченими певній країні [11, 12].

До навчальних інтернет-ресурсів можна віднести всі дистанційні курси на освітніх платформах (Moodle, GoogleClass), створені викладачами в рамках вивчення навчальної дисципліни. Доступ до таких ресурсів, зазвичай, обмежений для певного кола користувачів. Проте, існують і загальнодоступні навчальні ресурси. Найпопулярнішими серед таких географічних та країнознавчих ресурсів будуть сайти та мобільні додатки з вивчення карти світу, окремих країн та їх столиць, туристичних дестинацій та ін. Серед них: англomовний сайт LizardPoint [15], багатомовні картографічні тести на порталі Seterra [14], 3dgeography [13] та ін.

До інших веб-ресурсів з вивчення країнознавства та географії туризму можна віднести чисельні мультимедійні та текстові матеріали, що висвітлюють ті чи інші аспекти дисципліни: науково-популярні та художні фільми, чисельні тревел-програми та блоги туристичного спрямування.

Список використаних джерел

1. Веб-ресурси на допомогу освіті [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.sowa.com.ua/web-resyps.htm>.
2. Голоссарий інтернет-маркетинга [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.glossary-internet.ru/terms/И/internet_resurs/
3. World Tourism Organization [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unwto.org>.
4. Compendiumof Tourism Statistics, Data 2014 – 2018, 2020 Edition [Електронний ресурс] // UN WTO. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/9789284421459>
5. UNWTO World Tourism Barometer, May 2020 – Special focus on the Impact of COVID-19 [Електронний ресурс] // UNWTO. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284421930>
6. World Heritage List [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://whc.unesco.org/en/list/>
7. Visit Finland [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.visitfinland.com/ru/>
8. Khami Ruins [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://naturalhistorymuseumzimbabwe.com/khami-ruins/>
9. Great Zimbabwe Ruins [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.greatzimbabweruins.com>.

10. Mapsfor Free [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://maps-for-free.com>.
11. India Map Collection [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mapsofindia.com>.
12. 3D Geography – helpingwiththeteachingandlearning [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.3dgeography.co.uk>.
13. Seterra [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://online.seterra.com>.
14. Geography. Lizardpoint [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lizardpoint.com/geography/>

УДК 065.5(042.4)

**Скібіцький Олександр Миколайович
Скібіцька Ліана Іванівна**

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОГО САМОНАВЧАННЯ

Під впливом дистанційної освіти, яка не в змозі повністю перебрати на себе класичну місію традиційного університету, нині формується модель гібридного університету, яка покликана поєднати аудиторне та он-лайн навчання.

***Ключові слова:** дистанційна освіта, інформаційно-комунікативні технології, Інтернет-освіта, інформатизація освіти, безперервне самонавчання.*

Under the influence of distance education, which is not able to fully take over the classic mission of a traditional university, a model of a hybrid university is currently being formed, which is designed to combine classroom and online learning.

***Keywords:** distance education, information and communication technologies, Internet education, informatization of education, continuous self-study.*

Дистанційне навчання є досить популярною формою освіти в усьому світі. В Україні воно набирає популярності останні декілька років. Дистанційна освіта (ДО) вигідна і для іноземних студентів як зі сторони економії часу, так і з боку економії коштів. Використання мережі Інтернет та її ресурсів залишається одним із самих доступних і розповсюджених шляхів опанування комп'ютерною грамотністю для людей різного віку при набутті освіти дистанційно [1].

ДО передбачає високотехнологічний підхід до процесу передачі знань і дає можливість до створення Інтернет-системи масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією. Саме така система може найбільш сприятливо впливати на підготовку високопрофесійних фахівців. Система ДО підвищує якість та ефективність навчання завдяки самопізнанню та додатковим можливостям пізнання навколишньої дійсності, розвитку особистості студента, самоконтролю, дисциплінованості.

Модель інноваційного, сучасного університету на даний момент зазнає досить потужного впливу Інтернет-освіти. ДО варто сприймати не як реального суперника традиційної університетської освіти, а як одне з новітніх досягнень інформаційних технологій, яке потенційно може змінити характер установлених віками дидактичних практик, розширивши та доповнивши можливості класичної системи навчання. В Україні успішно працює Міжнародна освітня та ресурсна мережа «*IEARN*» (*International Education and Resource Network*). Основна спрямованість мережі – розвиток та застосування телекомунікацій в освіті для потреб дистанційного навчання. Методом роботи мережі є метод проектів навчання [3].

Останнім часом спостерігається широке використання дослідницьких методів в проектній діяльності, що є результатом співпраці викладачів із програмою «*Intel@Навчання для майбутнього*». Крім того, «*Майкрософт Україна*» започаткувала перший український професійний освітній он-лайн ресурс – Мережу «*Партнерство в навчанні*».

Характерними позитивними рисами дистанційного навчання є:

1) інтерактивність навчання: інтерактивні можливості використовуються в системі дистанційного навчання програм і систем доставки інформації, дозволяють налагодити і навіть стимулювати зворотний зв'язок, забезпечити діалог і постійну підтримку, які не можливі в більшості традиційних систем навчання;

2) гнучкість навчання студентів, що одержують дистанційну освіту, у виборі навчального закладу, місця і часу навчання. Студенти мають можливість не відвідувати стаціонарні заняття, а навчатися у зручний для себе час та у зручному місці;

3) в основу програми ДО покладається модульний принцип, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, яка відповідає потребам студентів;

4) індивідуалізація навчання, яка дозволяє реалізувати для студента індивідуальну навчальну програму й індивідуальний навчальний план. Можна самостійно вибрати послідовність вивчення предметів на основі індивідуального графіку;

5) економічність дистанційного навчання знаходить прояв у ефективному використанні навчальних площ та технічних засобів, концентрованому й уніфікованому представленні інформації, використанні і розвитку комп'ютерного моделювання, що призводить до зниження витрат на підготовку фахівців; а також відсутність проблеми придбання навчальних матеріалів та підручників;

6) інформаційна забезпеченість дистанційного навчання характеризується тим, що студенти отримують доступ до комплексу необхідних навчальних матеріалів у сучасному електронному вигляді безпосередньо з серверу вищого навчального закладу, де вони навчаються, інших ЗВО та Інтернет-ресурсів.

7) сучасні комп'ютерні технології здатні забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації набагато ефективніше, ніж традиційні засоби навчання [2].

Список використаних джерел

1. Ли Юань, С. Пауэлл. МООК и открытое образование: Значение для высшего образования. Белая книга //Перевод: Виталина Лаптева, ФИЯ, ОмГУим. Ф.М. Достоевского. – <http://publications.cetis.ac.uk/2013/667>, CETIS, март 2013.

2. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения. – М. : Академия, 2004. – 416 с.

3. Эндрю П. Келли и Ф.М. Хесс. Больше, чем реконструкция: инновации в области высшего образования // Перевод: Илона Урбан, Виталина Лаптева, ФИЯ, ОмГУим. Ф.М. Достоевского. – Hudson Institute INITIATIVE on Future Innovation, June 2013.

УДК 059 (042.4)

**Скібіцький Олександр Миколайович
Скібіцька Ліана Іванівна**

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Перехід від індустріального до інформаційного суспільства зумовлює зростання геополітичної конкуренції країн світу, яка передбачає інтенсивний розвиток усіх сфер суспільного життя. У зв'язку з цим рівень інтелектуального потенціалу будь-якої держави, який визначається, насамперед, якістю освіти, стає однією з найважливіших передумов економічної та політичної самостійності держави, запорукою її конкурентоспроможності, рейтингу на світовій арені.

Ключові слова: *освіта, інформатизація освіти, освітня організація, менеджмент освіти, мотивація, стратегія.*

The transition from an industrial to an information society determines the growth of geopolitical competition in the world, which involves the intensive development of all spheres of

public life. In this regard, the level of intellectual potential of any state, which is determined primarily by the quality of education, becomes one of the most important prerequisites for economic and political independence of the state, the key to its competitiveness, ranking on the world stage.

Keywords: *education, informatization of education, educational organization, management of education, motivation, strategy.*

Домінантою сучасного освітнього процесу є творча функція, яка віддає пріоритет формуванню творчої особистості. Керівник має усвідомити, що доміантою сучасного освітнього процесу є творча функція, яка віддає пріоритет формуванню творчої особистості.

Важливим завданням для кожного керівника стає набуття навичок використання сучасних інформаційних та комунікативних технологій в своїй діяльності. Варто зазначити, що грецьким словом «технологія» завжди називали ті види діяльності, завдяки яким люди успішно досягали поставленої мети щодо задоволення своїх потреб.

Стаття 17 першого розділу Закону України «Про освіту» вказує на право закладів самостійно планувати роботу, вирішувати питання навчально-виховної, науково-дослідної, методичної діяльності [28]. У Положенні про загальноосвітній заклад, затвердженому Кабміном. Основне з вищезазначеного: необхідність володіти ІКТ самому керівнику – мотивувати, повести за собою всіх членів педагогічного колективу – забезпечити матеріальну базу школи, яка відкриє шлях до впровадження інноваційних технологій в управлінську діяльність. Основний принцип: вчитись самому, вчитись у інших, самому вчити інших. Створення умов для самореалізації учителя та учня шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виховній та управлінській діяльності школи (університету) [83].

Задля забезпечення ефективного виконання поставлених задач щодо якісного управління освітнім закладом адміністрацією школи у тісній співпраці з колективом, профспілковою організацією та іншими інституціями має бути здійснено:

1. Формування системи методичної роботи школи щодо удосконалення уроку в початкових:

1.1. Вибір найефективніших для початкового навчання форм роботи:

- циклове методичне об'єднання;
- школа молодого педагога;
- творчі та проблемні групи (за необхідності).

1.2. Розробка положень на кожному з форм, окреслення основних завдань та аспектів роботи.

1.3. Розробка форм та методів здійснення керівництва і контролю.

2. Комп'ютеризацію та інформатизацію управлінської, адміністративної діяльності школи та навчально-виховного процесу.

3. Проведено великий об'єм заходів щодо забезпечення володіння ІКТ педагогічними працівниками школи на 100%.

Завдяки змінам в суспільній свідомості з'явилися нові цінності в освіті – пріоритети саморозвитку. Самовдосконалення, самоосвіти над передачею знань, умінь та навичок, звідси – і інтересів особистості над навчальним планом і навчальними програмами. Впровадження інноваційних технологій в управлінську діяльність передбачає підвищення ролі керівника щодо удосконалення навчально-виховного процесу в школі.

Таким чином, основний принцип: вчитись самому, вчитись у інших, самому вчити інших, – спрацьовує відмінно: завдяки ініціативі адміністрації може здійснюється матеріальне забезпечення, широке впровадження в навчально-виховний та управлінський процес нових інформаційних технологій; ефективне застосування інструментальних засобів та ІКТ в організації методичної роботи і контролю якості освіти; значне підвищення результативності й ефективності навчально-виховного та управлінського процесів у школі (університеті).

Список використаних джерел

1. Баймолдаев Т. Современное внутришкольное управление, внутришкольный менеджмент / Т. Баймолдаев // Післядипломна освіта в Україні .– 2008. – № 2. – С. 45–47.
2. Биков В., Лещенко М., Тимчук Л. Цифрова гуманістична педагогіка : посіб. К. : Вид-во «LAT&K», 2017. 182 с.
3. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : [монографія] / О.І. Бондарчук. – К. : Наук. світ, 2008. – 318 с.

УДК 621.3.011.7

Соколов Геннадій Євгенович

**ПРОЕКТУВАННЯ ТА РОЗРОБЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
«ОСНОВИ ТЕОРІЇ КІЛ»**

Проаналізовані структура електронного навчального курсу та методи контролю знань, порівнюються платформи, на яких реалізується дистанційне навчання технічної дисципліни.

***Ключові слова:** дистанційне навчання; технічні дисципліни; основи теорії кіл; платформа Moodle, платформа GoogleClassroom.*

The thesis analyzes the structure of e-learning course and methods of knowledge control, compares the platforms on which distance learning of technical discipline is implemented.

***Keywords:** distance learning; technical disciplines; the fundamentals of circle theory; Moodle platform, Google Classroom platform.*

Науково-технічний прогрес призводить до збільшення різноманітності видів сучасної техніки. Для її виробництва і експлуатації необхідні інженери все більшого числа спеціалізацій. Підготовка фахівців всієї номенклатури спеціалізацій стає непідйомним завданням навіть для держави середніх розмірів. Тому в рамках міжнародного поділу праці Національний авіаційний університет здійснює навчання громадян інших держав авіаційним спеціальностями. Однією з форм такого навчання є дистанційна освіта, що розвивається в Україні в поточному десятилітті.

Накопичений досвід в дистанційному викладанні технічних дисциплін робить актуальною модернізацію їх електронних навчальних курсів, зокрема, дисципліни «Основи теорії кіл».

Метою розробки нового електронного навчального курсу дисципліни «Основи теорії кіл» є наближення обсягу наданих студенту знань і умінь до того, що надається студентам очної та заочної форми навчання. В ідеалі, повинна бути розроблена єдина програма дисципліни для всіх трьох форм навчання, оскільки дисципліна повинна формувати єдині компетентності, незалежно від форми навчання.

Згідно розробленої автором програми дисципліни «Основи теорії кіл» компетентності навчальної дисципліни формуються:

А) за допомогою освоєння таких знань:

- сутність фізичних процесів, які відбуваються в електричних колах;
- основні властивості та можливості електричних кіл;
- основні методи аналізу лінійних кіл в усталених режимах;
- основні методи аналізу лінійних кіл у перехідних режимах;
- основні методи дослідження та перетворення сигналів у лінійних, нелінійних та параметричних колах;

• основні методи синтезу радіотехнічних кіл;

Б) набуття таких вмінь:

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти

- проводити якісний аналіз простих електричних кіл з побудовою їх частотних та часових характеристик;
- застосовувати основні методи аналізу для розрахунку електричних кіл в ustalених та перехідних режимах;
- виконувати синтез радіотехнічних кіл із заданими властивостями;
- проводити експериментальні дослідження електричних кіл;
- самостійно працювати з навчальною та науково-технічною літературою по теорії електричних кіл;
- користуватись сучасними машинно-орієнтованими методами аналізу електричних та електронних кіл.

Ці знання та вміння студенти отримують за видами навчальних занять, що приведені у таб. 1.

Як видно з табл. 1, на формування «Знань» (лекційні заняття) та на формування «Вмінь» (лабораторні та практичні заняття) студент очної форми навчання має витрати приблизно однакової кількості годин. Ця принципова пропорція має бути витримана і для студентів дистанційної форми навчання.

При проектуванні електронного навчального курсу «Основи теорії кіл» для дистанційної форми навчання були прийняті такі основні рішення.

1. Формування «Знань» з дисципліни «Основи теорії кіл».

Для освоєння теоретичного матеріалу студент отримує підручники у цифрованій формі [1, 2] на базі платформи для навчання. Теоретичний матеріал структурується не в віртуальних лекціях, а в темах, що співпадають з підрозділами підручника. Кілька тем складають модуль. Теми та модулі співпадають з темами та модулями програми для очного навчання.

Контроль знань базується на питаннях для самоперевірки, що надаються студенту у підручнику після кожного підрозділу. Студенту рекомендується відповідати письмово. Питання тем модуля виносяться на модульну контрольну.

Модульна контрольна виконується на базі платформи для навчання в обмежений термін та пересилається викладачу. За модуль у 3 семестрі студент може отримати 20 балів, а у 4 семестрі – 30 балів.

Таблиця 1.

Структура навчальної дисципліни

Сем-естр	Назва модуля	Обсяг навчальних занять (год.)				
		усього	лекції	практичні	лабораторні	самостійні
3	Модуль № 1 «Основні закони електричних кіл та їх застосування для аналізу електромагнітних процесів»	70	20	6	12	32
3	Модуль № 2 Частотні характеристики кіл. Перехідні процеси	55	14	6	12	23
3	Модуль № 3 «Основи теорії чотири-полюсників та класичної теорії фільтрів. Кола з розподіленими параметрами»	55	17	5	10	23
3	Модуль № 4 «Курсова робота»	30	–	–	–	30
Усього за 3 семестр		210	51	17	34	108
4	Модуль № 5 «Струм у нелінійному елементі. Безінерційні нелінійні перетворення»	65	18	–	18	29
4	Модуль № 6 «Генерування гармонічних коливань. Кола зі змінними параметрами»	70	16	–	16	38
Усього за 4 семестр:		135	34	–	34	67
Усього за навчальною дисципліною:		345	85	17	68	175

2. Формування «Вмінь» з дисципліни «Основи теорії кіл».

Для освоєння практичного матеріалу студент отримує окремий підручник у цифровій формі [3] на базі платформи для навчання. Практичний матеріал структурується згідно підручника на матеріал для практичних занять та матеріал для комп'ютерних лабораторних робіт. Користуючись підручником, студент вивчає методи аналітичного розв'язання задач та самостійно виконує завдання, що надаються студенту у підручнику після кожного практичного заняття. Також, користуючись підручником, студент самостійно виконує комп'ютерні лабораторні роботи та складає протоколи лабораторних робіт.

Контроль вмінь базується на Звітах студентів про виконання завдань по практичним заняттям та по лабораторним роботам. За практичні заняття у 3 семестрі студент може отримати 20 балів, за лабораторні роботи студент може отримати 20 балів у 3 семестрі та 40 балів у 4 семестрі.

Курсова робота у 3 семестрі також контролює вміння студентів. На неї виносяться більш складні завдання з практичних та лабораторних занять. Вона оцінюється окремо від семестрової оцінки і на неї не впливає.

3. Електронний навчальний курс «Основи теорії кіл» для дистанційної форми навчання буде реалізовано на платформах Moodle та Google Classroom [4].

Автор вважає, що Google Classroom більш зручний для роботи. Взагалі, платформи для дистанційного навчання розвиваються і краще використовувати більш сучасні.

Список використаних джерел

1. П'яних Б.Є., Мельников Є.В., Животовський С.О. Аналіз електричних кіл. Розрахунок стаціонарних режимів: навч. Посіб. К. : КМУЦА, 1999. – 184 с.

2. П'яних Б.Є. Перехідні процеси в електричних колах. Чотириполосники. Фільтри.: навч. посіб. К. : НАУ, 2003. – 204 с.

3. Б.Є. П'яних, Г.Є. Соколов, М.Ю. Заліський, О.В. Вишнівський. Основи теорії кіл. Лінійні кола. Практика. : навч. посіб. К. : НАУ, 2013. – 192 с.

4. Вишнівський В.В. та ін. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. / В.В. Вишнівський, М.П. Гніденко, Г.І. Гайдур, О.О. Ільїн. – К. : ДУТ, 2014. – 140 с.

УДК 37.016:004.378.091.12.011.3-051

Сороко Наталія Володимирівна

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ ТА ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПІДТРИМКИ І РОЗВИТКУ STEAM-ОРІЄНТОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ШКОЛИ

У статті розглядаються освітні електронні платформи та електронні ресурси для підтримки і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи. Наведені приклади електронних освітніх ресурсів щодо підтримки STEAM-освіти в Україні та проаналізовані основні міжнародні освітні платформи та електронні ресурси у галузях STEAM, визначені їхні характеристики для створення і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи.

Ключові слова: STEAM-освіта, STEAM-орієнтоване освітнє середовище, електронні освітні ресурси, освітні електронні платформи.

The article deals with educational e-platforms and electronic resources for supporting and development STEAM-based educational environment of the school. The Examples of e-learning resources to support STEAM-education in Ukraine are given and the main international educational platforms and e-resources in STEAM areas are analyzed, their characteristics for creation and development of STEAM- based educational environment of school are determined.

Keywords: STEAM-education, STEAM-based educational environment, e-learning resources, educational e-platforms.

Проблема формування та розвитку ключових компетентностей молоді щодо її конкурентоспроможності на світовому ринку праці є важливою у всьому світі [1]. У зв'язку з цим особливого значення набуває так звана «STEAM-освіта», що передбачає використання у навчальному процесі міждисциплінарного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, проектного підходів для рішення завдань таких дисциплін, як природничі науки (англ. Science), технології (англ. Technology), інжиніринг (англ. Engineering), мистецтво (англ. Arts), математика (англ. Mathematics), із метою сприяти формуванню в учнів здібностей дослідницької, аналітичної роботи, критичного мислення та вмінь і навичок комплексного рішення навчальних завдань [2].

При цьому, основними чинниками, що впливають на актуальність теми створення, розвитку і підтримки STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи є [3]:

- стрімкий розвиток інформаційного суспільства;
- глобальні процеси щодо розвитку освіти;
- потреби у фахівцях, які мають володіти комплексними знаннями, гнучкими вміннями і навичками, що відповідають вимогам постійного розвитку суспільства;
- попит на STEM-грамотність молоді, що є необхідною для вирішення глобальних технологічних, екологічних та інших проблем.

Для створення та підтримки такого середовища необхідним є підбір інструментів, зокрема платформ та електронних освітніх ресурсів (EOR).

Проблемам щодо створення освітніх платформ для підтримки і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи присвятили свої дослідження вітчизняні науковці О. Барна, Н. Балик, І. Василяшко, В. Величко, Н. Гончарова, С. Горбенко, О. Лозова, Н. Морзе, О. Патрикеева, О. Стрижак, І. Сліпухіна та ін., зарубіжні дослідники Adam Stroud, Lawrence Baines та ін.

Метою статті є проаналізувати основні міжнародні освітні платформи та електронні освітні ресурси для підтримки STEAM-освіти в закладах загальної освіти та визначити їхні характеристики для створення і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи.

Поняття «електронна освітня платформа» (е-платформа), перш за все, визначається згідно з Положенням про Національну освітню електронну електронними платформу, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки (МОН) України 22 травня 2018 року № 523, а саме [4]: це спеціалізована освітня інформаційно-телекомунікаційна система, основними цілями створення якої, є технологічне забезпечення освітніх реформ щодо створення «Нової української школи»; забезпечення учасників освітнього процесу сучасними освітніми ресурсами і сервісами; безоплатне забезпечення електронними підручниками (е-підручники) здобувачів повної загальної середньої освіти та відповідних педагогічних працівників; створення сприятливого середовища для розвитку національного виробництва електронних освітніх ресурсів, сервісів та е-підручників; розвиток електронного навчання і формування інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу.

Крім вищезазначеного е-платформа має забезпечувати взаємодію:

- функціональних модулів один з одним;
- е-платформи в цілому і модулів, зокрема з іншими інформаційними системами, що знаходяться у державній або приватній власності;
- з міжнародними та іншими освітніми платформами;
- користувачів платформи між собою.

На електронній освітній платформі розміщуються такі основні ресурси:

- е-підручники, відібрані для безкоштовного забезпечення учасників освітнього процесу з необхідними навчальними матеріалами, відповідно до законодавства;
- електронні версії підручників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників;
- перелік е-підручників, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»;

- переліки навчальних програм, підручників та посібників для закладів загальної середньої освіти, яким надано гриф МОН або схвалення для використання у закладах загальної освіти (ЗЗО);

- електронні освітні ресурси, що є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, інструкцій, пропозицій і рекомендацій та ін.), репозиторієв (електронних бібліотек, архівів, банків даних, інформаційно-комунікаційних мереж та ін.), призначених для інформаційного забезпечення функціонування і розвитку системи освіти;

- визначені МОН реєстри, бази даних відповідно до законодавства;

- нормативно-правові акти з питань функціонування е-платформи та надання освітніх послуг;

- освітні стандарти, типові освітні програми, освітні та навчальні програми, методичні матеріали та ін.;

- посилання на веб-ресурси освітнього спрямування, визначені МОН;

- е-підручники, освітні, наукові та інші дані, що пов'язані з забезпеченням освітнього процесу.

З огляду на вищезазначене, важливим є наповнення е-платформи необхідними ЕОР.

Відповідно до Положення про електронні освітні ресурси (наказ № 749 від 29 травня 2019 року) [5] їх класифікують за функціональною ознакою (електронні навчальні видання, електронні довідкові видання, електронні практичні видання), за наявністю друкованої версії (електронні версії друкованих видань, самостійні електронні видання).

Слід звернути увагу на настанову щодо ЕОР для підтримки STEAM-освіти в ЗЗО, надану в Наказі МОН України від 29.04.2020 № 574 Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій [6], а саме, «електронні освітні ресурси повинні відповідати навчальним програмам».

В. Лапінський зазначає, і ми з цим погоджуємося, що засоби навчання, що є складниками ЕОР, мають проектуватися і створюватися з урахуванням ієрархії розумових дій та операцій суб'єкта навчання; структурування навчального матеріалу та його подання у ЕОР не повинні суперечити вимогам системності знань і систематичності їх викладу та мають органічно вписуватися в навчальний процес, використовуватися в якості засобів колективної і самостійної діяльності учасників цього процесу; програмні засоби необхідно супроводжувати відповідним методичним забезпеченням [7].

Аналізуючи проблему створення STEM середовища закладу освіти, О. Лозова, С. Горбенко, Н. Гончарова [8] звертають увагу на те, що ЕОР такого середовища мають відповідати інтелектуальним та матеріальним умовам упровадження результатів науково-дослідної роботи, технологій, інжинірингу, інтегрованих знань, що забезпечують саморозвиток особистості, реалізацію її творчого потенціалу.

Adam Stroud та Lawrence Baines [9] вважають, що для створення STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи, е-платформа має забезпечувати вимоги всіх учасників навчального процесу, а саме: для вчителя на платформі мають бути надані інструменти щодо: моделювання навчального STEAM-проєкту, створення сумісного з учнями та іншими учасниками навчального процесу спілкування в межах проєкту, оцінювання діяльності учнів у проєкті, створення архіву навчальних проєктів та їхніх результатів; для учня на платформі має бути забезпечено: зворотній зв'язок із вчителями та іншими фахівцями, які беруть участь у навчальному проєкті, вільний доступ до навчальних та наукових матеріалів, що необхідні для здійснення проєкту, спілкування з учнями, які входять до групи, інструменти, що можуть допомогти отримати дані та перевірити конструкції, моделі та ін.

Існує багато сайтів і ресурсів для підтримки STEAM-освіти.

Так, серед ЕОР України варто відзначити такі:

- сайт «Український проєкт «якість освіти» (<http://yakistosviti.com.ua/uk/4-liutogo>), де пропонуються ресурси, що створені вчителями шкіл України «Web-STEM-школа-2020»;

- Дистанційна академія (<https://osnova.d-academy.com.ua/?s=STEM>), де пропонуються дистанційні курси з актуальних проблем педагогіки, вебіари та архіви їх записів;

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти

- Портал «На урок» (<https://naurok.com.ua/>), де відбувається дистанційне навчання учнів за різними навчальними дисциплінами та підвищення кваліфікації вчителів;
- Віртуальний STEM-центр Малої академії наук України (<https://stemua.science/>), де пропонуються плани та методичні рекомендації до дослідницьких робіт із дисциплін галузей STEM.

Слід відмітити такі міжнародні освітні платформи для підтримки та розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи, як Інститут інтеграції мистецтв та STEAM (англ. The Institute for Arts Integration and STEAM), Глобальне навчання та спостереження на користь навколишнього середовища (англ. GLOBE International STEM Network), екосистема віртуальних лабораторій (англ. Go-Lab). У табл. 1 представлені дані вищезазначених платформ.

Розглянемо подані платформи у таб. 1 більш докладніше. Платформа STEAM порталу Інституту інтеграції мистецтв та STEAM, акредитована Міжнародною асоціацією безперервної освіти та навчання, була розроблена у 2014 році Сьюзан Райлі (Susan Riley), засновником порталу EducationCloset, та командою експертів, що підтримують його розвиток. Цей портал є цифровою платформою, яка надає безкоштовні послуги вчителям для їхнього розвитку професійної діяльності, зокрема інформаційно-цифрової компетентності, та сприяє розумінню як і чому STEAM-підхід може трансформувати систему освіти. На цьому порталі у вільному доступі пропонуються зразки уроків (англ. Free STEAM Lessons), курси (англ. Take the course), на яких можна дізнатися, як створити навчальний курс STEAM для учнів, конференції (англ. Attend a conference), проєкти STEAM, онлайн інструменти для проведення досліджень у галузі STEAM, як, наприклад, Robot Factory (<http://tinybop.com/apps/the-robot-factory>) для проєктування роботів відповідно до заданих функцій, середовища їх роботи та ін.; Pixel Press Floors (<http://www.projectpixelpress.com>) для проєктування та створення учнями ігор у галузях STEAM, креслення моделей та ін. Крім цього, огляд планів навчальних проєктів та уроків на порталі, свідчить про те, що використання галузей мистецтва для здійснення учнями проєктів у галузях STEM є необхідною умовою рішення навчальних завдань та відбувається згідно з проблемами, що вирішуються учнями для досягнення кінцевого результату своїх дослідницьких робіт. Наприклад: при дослідженні складу води та клітини учням пропонується проаналізувати картини Художньої галереї аборигенів («Aboriginal Paintings»; електронна адреса: <https://www.aboriginal-art-australia.com/>); при створенні робота для малювання учням необхідно віднайти та проаналізувати програми для малювання, спроектувати робота для малювання різних геометричних фігур та ін. («STEAM Up Creative Thinking with Art Bots»; електронна адреса: <https://educationcloset.com/2018/11/01/steam-up-creative-thinking-with-art-bots/>).

Таблиця 1.

Основні міжнародні освітні платформи для підтримки та розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи

Назва освітньої платформи	Адреса	Короткий опис ресурсів
The Institute for Arts Integration and STEAM	https://educationcloset.com/steam	Інститут інтеграції мистецтв та STEAM (IAS) акредитований Міжнародною асоціацією безперервної освіти та навчання (IACET). IAS відповідає стандарту ANSI / IACET, який визнаний у світі як еталон досконалості в навчальних практиках. Підтримка вчителів, лідерів та діячів мистецтва, які готові сприяти розвитку STEAM-освіти на світовому рівні; всебічного професійного розвитку та ресурсів у межах STEAM-проєктів.
GLOBE International STEM Network	https://www.globe.gov/web/globe-international-stem-network	Програма «Глобальне навчання та спостереження на користь навколишнього середовища» (GLOBE) – це міжнародна програма науки та освіти, яка надає учням, студентам, учителям, науковцям та громадськості у всьому світі

I Всеукраїнська науково-практична конференція 16 червня 2020 року

Назва освітньої платформи	Адреса	Короткий опис ресурсів
		можливість брати участь у зборі даних та науковому процесі, а також сприяє розумінню системи Землі, і глобального середовища. GLOBE, оголошений урядом США в День Землі в 1994 році, розпочав свою світову реалізацію в 1995 році.
Go-Lab (онлайн лабораторія)	https://www.golabz.eu	Ініціатива Go-Lab виникла завдяки успішному проєкту Go-Lab (2012-2016 рр.). Мета ініціативи Go-Lab – сприяти використанню інноваційних технологій навчання в STEM/STEAM-освіті з особливим акцентом на онлайн-лабораторіях (Labs) та додатках для вивчення запитів освіти (Apps). Послуги екосистеми включають пропозиції щодо розробки лабораторій, додатків на вимогу користувачів та готові навчальні проєкти, педагогічні та технічні консультації та навчання вчителів щодо впровадження STEAM-підходу в навчальний процес школи.

На цьому порталі, на наш погляд, не вистачає зворотнього зв'язку між користувачами та фахівцями (вчителями, викладачами закладів вищої освіти, науковцями та ін.), які пропонують свої плани навчальних STEM-проєктів, уроків, дистанційні курси та інші заходи.

Е-платформа GLOBE включає різні міждисциплінарні заходи та дослідження відповідно до національних та державних освітніх стандартів, які легко інтегруються у будь-яку шкільну програму. Проєкти розроблені для того, щоб допомогти учням та студентам розширити спектр навичок, таких, як критичне мислення, методологія наукових досліджень, аналіз даних, самостійне навчання та логічне мислення.

Щоб вести викладацьку діяльність на цій платформі користувачі GLOBE повинні пройти необхідне навчання або, відвідуючи семінар GLOBE, або, виконавши необхідні онлайн-модулі електронного навчання та тести оцінювання відповідно до кожного модуля. Проєкти, що викладаються на платформі мають гібридний характер, тобто поєднують віртуальну, аудиторну, формальну та неформальну форми навчання [10].

Е-платформа Go-Lab – екосистема, що забезпечує умови для існування дослідницького навчального простору. На платформі пропонуються готові навчальні проєкти з усіх галузей STEAM, які розміщуються користувачами на порталі Go-Lab (<https://www.golabz.eu/>), середовище Graasp (<https://graasp.eu/spaces>) для створення та використання навчальних просторів, що є інструментом для реалізації технології дослідницького навчання та організації діяльності студентів і учнів на всіх етапах дослідницького циклу.

Використовуючи екосистему Go-Lab, викладачі можуть знаходити різні лабораторії та додатки, створювати спеціальні освітні простори навчального середовища. Екосистема Go-Lab – це безкоштовна платформа, яку може використовувати будь-який викладач з будь-якої країни. Крім того, інструменти та послуги Go-Lab створені для задоволення потреб освітян та освітніх організацій, підготовки вчителів, викладачів щодо використання ІКТ для підтримки і впровадження STEAM освіти. Послуги включають розробку лабораторій, додатків, педагогічні та технічні консультації, а також навчання вчителів.

Так, міжнародні е-платформи, що подані в таблиці 1, враховують такі вимоги користувачів: надання Інтернет-лабораторій, що дозволяють учасникам проєктів проводити наукові експерименти в онлайн-середовищі; дистанційно керованих лабораторій (віддалені лабораторії), що дають можливість експериментувати з реальними обладнаннями на відстані; віртуальних лабораторій, що імітують наукове обладнання; набори даних, що представляють відомості вже проведених лабораторних експериментів. Лабораторії, що пропонуються на платформах, можна поєднувати із спеціальними програмами для створення простору інших навчальних проєктів.

Отже, згідно з аналізом міжнародних освітніх платформ для підтримки та розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи, як «Інститут інтеграції мистецтв та STEAM», «Глобальне навчання та спостереження на користь навколишнього середовища»,

«екосистема віртуальних лабораторій», ми виокремили такі основні характеристики освітніх платформ для створення і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи:

- забезпечення для вчителів інструментів щодо: моделювання навчального простору, організації дослідницького навчання та відповідного проєкту, підтримки взаємодії між користувачами, які беруть участь у проєкті, оцінювання діяльності учнів у проєкті, створення архіву навчальних проєктів та їхніх результатів, співпраці з колегами, батьками та фахівцями (чати і форуми);

- забезпечення для учнів зворотнього зв'язку з вчителями та іншими фахівцями, які беруть участь у навчальному проєкті, вільного доступу до навчальних та наукових матеріалів, що необхідні для здійснення проєкту, спілкування з учнями, які входять до групи у межах певного навчального проєкту, інструменти, що можуть допомогти отримати дані та перевірити конструкції, моделі та ін.

Перспективами подальших досліджень є створення і впровадження STEAM-орієнтованого освітнього середовища на основі освітньої платформи, що буде мати вище зазначені характеристики, та перевірка ефективності цього середовища згідно з результатами, що будуть отримані при здійсненні STEAM-проєктів у закладах загальної освіти.

Список використаних джерел

1. Gresham, James; Ambasz, Diego. 2019. Ukraine – Resume Flagship Report: Overview (English). Washington, D.C.: World Bank Group. Available in: <http://documents.worldbank.org/curated/en/360951568662377063/Overview>

2. Сороко Н.В. Використання освітніх електронних платформ для організації STEAM-орієнтованого навчального середовища основної школи (зарубіжний досвід). Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С. 155–158

3. Сороко Н.В. Чинники впливу на розвиток STEAM-орієнтованого освітнього середовища загального закладу освіти. Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ-2020): Черкаси, 21–23 травня 2020. 16–18. Режим доступу: <https://knsa.chdtu.edu.ua/conferences>.

4. Положення про Національну освітню електронну платформу України (2018) [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18>.

5. Наказ МОН України від 01.10.2012 № 1060 Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>

6. Наказ МОН України від 29.04.2020 № 574 Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-20#n17>

7. Лапінський В.В. Електронні освітні ресурси – дидактичні вимоги і класифікація [Електронний ресурс] / В.В. Лапінський // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – 2013. – № 3 (додаток 1), 2 (50). С. 214–218. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/5369>.

8. Лозова О.В., Горбенко С.Л., Гончарова Н.О. Використання засобів STEM-навчання в умовах модернізації системи позашкільної освіти. Наукові записки Малої академії наук України, 2017 р., №10. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://man.gov.ua/files/49/Naukovi_zapysky_MAH_10_2017.pdf#page=82.

9. Adam Stroud and Lawrence Baines. Inquiry, Investigative Processes, Art, and Writing in STEAM University of Oklahoma. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-04003-1>.

10. Mäkelä T., Fenyvesi K., Merjovaara O., Mäki-Kuutti M., Kenttälä V., Kankaanranta M., Naaf Ch., Christodoulou P. Pedagogical framework, design principles, recommendations, and guidelines for a STEM learning environment design. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://stimey.eu/pedagogical_framework.pdf.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ГРУПАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Розглянуто впровадження інноваційних, інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій та засобів навчання у професійно-технічній освіті.

***Ключові слова:** професійна освіта, інноваційні технології, комп'ютерні технології, професійно-технічне навчання, кваліфікований робітник.*

The introduction of innovative, information and communication and computer technologies and teaching aids in vocational education is considered.

***Keywords:** vocational education, innovative technologies, computer technologies, vocational training, skilled worker.*

Професійно-технічна освіта є складником української системи освіти, де людина може оволодіти знаннями, вміннями і навичками за певною робітничою професією.

Важливою перевагою професійної освіти є її гнучкість та швидка реакція на запити ринку праці: нині пройти навчання у закладах можуть не лише вчорашні випускники шкіл, а й дорослі, які хочуть підвищити кваліфікацію або змінити фах. Крім того, опанувати професію можна як за повним, так і за скороченим циклом. Тож навчання може тривати від 3–4 років до кількох місяців, після чого людина має можливість працевлаштуватися і заробляти реальні кошти.

Така освіта гарантує глибоке та всебічне вивчення наукових основ і технології обраної спеціальності. Під час навчального процесу майбутній випускник не лише отримує всі необхідні для подальшої успішної діяльності знання, але й бере участь в процесі формування спеціальних практичних умінь і навичок, які можуть йому знадобитися в обраній сфері діяльності. Крім того викладачі намагаються виховати у своїх учнів та студентів певні моральні та естетичні якості, які допоможуть фахівцеві успішно працювати в тій чи іншій галузі трудової діяльності.

Сучасна система професійно-технічної освіти в Україні забезпечує здобуття професії, готуючи майбутніх фахівців для промислового та агропромислового сектору, будівництва, торгівлі, громадського харчування, сфери послуг, транспорту, житлово-комунального господарства, зв'язку тощо.

Розвиток професійної освіти в нашій країні характеризується активним запровадженням інноваційних технологій навчання.

Упровадження інновацій у сучасну професійну освіту здійснюється шляхом створення умов для формування, існування та розвитку нових технологій, вивчення та використання міжнародних нормативно-правових стандартів, які є основою інноваційних процесів, що відбуваються в освіті сьогодні.

Конкуренція на сучасному ринку праці, вимагає від робітника не лише глибоких теоретичних знань, практичних вмінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Саме тому викладачам необхідно постійно опановувати нові технології, розвивати власне мислення, удосконалювати вміння та навички, щоб заохочувати до активної діяльності учнів – не як виконавців поставлених завдань, а як творчих особистостей, здатних до активного пошуку й втілення інноваційних технологій.

Результатом діяльності щодо впровадження інновацій вбачають випуск висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників.

В умовах ринкової економіки підготовка сучасного робітника повинна відповідати цілій низці вимог, під впливом яких вона спрямовується на розвиток у нього вміння: самостійно виконувати і оновлювати знання, ставити проблеми, творчо мислити,

приймати оригінальні рішення в нестандартних ситуаціях, бути соціально-активною особистістю тощо. Тому головним завданням професійно-технічної освіти є якісна професійна підготовка кваліфікованих робітників для різних галузей економіки з урахуванням потреб ринку, що забезпечується впровадженням інноваційних технологій навчання, та застосування сучасних виробничих технологій у професійній підготовці робітничих кадрів.

Сучасна економіка вимагає від професійної освіти підготовки конкурентоспроможного фахівця, самостійного, ініціативного захищеного та мобільного на ринку праці. Сучасне життя диктує нові підходи до формування освітнього процесу. У той же час виробництво вимагає від закладів освіти формування у випускників ПТНЗ не тільки практичних умінь і навичок, а й розвитку найбільш значущих загальнолюдських якостей, які в процесі трудової діяльності при освоєнні нових виробничих технологій дають змогу динамічно змінювати свою професію.

Реалії сьогодення вимагають від викладачів пошуку нових ефективних форм і прогресивних методів навчання, які відповідали б новій парадигмі освіти. Стрімкий розвиток інформаційних процесів в сучасному суспільстві безпосередньо впливає і на систему освіти. Завдяки інформаційним технологіям відкриваються нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу.

Одним із сучасних методів підвищення знань студентів та учнів є застосування інноваційних технологій.

Під інноваційною діяльністю розуміють процес внесення змін у традиційну систему, створення та використання інтелектуального продукту, реалізація нових ідей у вигляді готового товару або послуг. Слово «інновація» має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній системі – це означає нововведення, що покращує хід і результати навчального процесу. Інновацію можна розглядати як процес, і як продукт (результат) цієї діяльності. Суттєвою ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень педагогічної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища в навчальному закладі регіону [1, с. 358].

Під час викладання навчальних предметів у групах професійно-технічної освіти слід застосовувати різні види інноваційних технологій, зокрема:

- особистісно-орієнтоване навчання;
- нетрадиційні форми і методи навчання;
- індивідуальний диференційований підхід у навчанні;
- метод розв'язання проблем;
- дослідницько-пошуковий метод;
- метод проектів;
- інформаційно-комп'ютерні технології.

Заняття, які включають інноваційні форми їх проведення, сприяють не тільки систематизації і поглибленню теоретичних знань, але й залучають учнів до активної та творчої діяльності, розвивають уміння узагальнювати, відстоювати свою точку зору, закріплюють розуміння основних термінів і понять дисципліни.

Водночас формується пізнавальний інтерес до освітнього процесу, учнівчаться логічно мислити, розвивають творче мислення, інтуїцію, вміння працювати в команді. З'являється зацікавленість навчальним предметом, прагнення самостійно поглиблювати знання з предмету тощо.

Застосування інформаційних технологій дозволяє реалізувати диференційований підхід до учнів з різним рівнем готовності до навчання.

Інформаційні технології – з одного боку, це потужний інструмент для отримання дитиною найрізноманітнішої інформації, з іншого – ефективний засіб підвищення інтересу до навчання, а також мотивації, наочності, науковості тощо. Тому їх треба активно використовувати у навчальному процесі.

Використання комп'ютерних технологій сприяє свідомому розв'язанню задач. Дає можливість проілюструвати умову. Коли учні уявляють подію, про яку йдеться мова в задачі, вони з легкістю приходять до висновку.

Інформаційно-комунікаційні технології або ІКТ – засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою і управлінням інформації. Цей широко вживаний термін включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією. [2]

ІКТ включають апаратні засоби (комп'ютери, сервери, тощо) та програмне забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи, тощо). Їхні можливості широко застосовують під час навчального процесу, звідси ІКТ можна вважати педагогічною технологією. Інформаційно-комунікаційні технології слід використовувати в роботі тому, що вони сприяють індивідуалізації та диференціації освітнього процесу в навчальному закладі.

Переваги використання ІКТ в ПТНЗ:

- підвищенню інтересу й загальної мотивації до навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу;
- індивідуалізації навчання: кожен працює в режимі, який його задовольняє;
- об'єктивність контролю;
- активізація навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змагання учнів з машиною та з самими собою, прагненню отримати вищу оцінку;
- формування вмінь та навичок для здійснення творчої діяльності;
- виховання інформаційної культури;
- оволодіння навичками оперативного прийняття рішень у складній ситуації;
- доступ учнів до банків інформації, можливість оперативно отримувати необхідну інформацію;
- інтенсифікація самостійної роботи учнів;
- зростання обсягу виконаних на урок завдань;
- розширення інформаційних потоків при використанні Інтернет.

Підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту: вирішиш вірно приклади – відкриєш картинку, повставляєш правильно всі букви – пройдеши ближче до мети казкового героя. Комп'ютер дає викладачу нові можливості, дозволяючи разом з учнем отримувати задоволення від захопливого процесу пізнання, не тільки силою уяви розсовуючи стіни ПТНЗ кабінету, але за допомогою новітніх технологій дозволяє зануритися в яскравий барвистий світ. Таке заняття викликає у дітей емоційний підйом, навіть відсталі учні охоче працюють з комп'ютером.

Інтегрування звичайного уроку з комп'ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Зокрема, стає більш швидким процес запису визначень та інших важливих частин матеріалу, тому що викладачу не доводиться повторювати текст кілька разів (він вивів його на екран), учневі не доводиться чекати, поки викладач повторить саме потрібний йому фрагмент.

Комунікація інноваційних та інформаційних технологій сприяють підготовці висококваліфікованих, конкурентноспроможних кваліфікованих робітників. Саме ці засоби та технології навчання сприяють швидкому засвоєнню матеріалу, формуванню фахової компетентності слухачів, розвитку сучасного мислення.

Список використаних джерел

1. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. – Тернопіль: мандрівець. – 2009. – 358 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології// навчальний посібник. – К. : Академвид-во, 2004.

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА КОРДОНОМ ТА В УКРАЇНІ

Розглядаються перспективи дистанційного навчання, а також його переваги і недоліки. Гнучкість і доступність, індивідуальний підхід і економічність є головними перевагами дистанційного навчання. Але некоректне використання інформаційних технологій, відсутність соціальної взаємодії і недолік належної кваліфікації у користувача роблять дистанційне навчання не ідеальною освітньою системою.

Ключові слова: дистанційна освіта, засоби телекомунікації, інформатизація, освітні послуги, навчальні заклади.

Prospects of distance learning, as well as its advantages and disadvantages are considered. Flexibility and accessibility, individual approach and cost-effectiveness are the main advantages of distance learning. But the incorrect use of information technology, lack of social interaction and lack of proper skills of the user make distance learning not an ideal educational system.

Keywords: distance education, telecommunications, informatization, educational services, educational institutions.

Найбільш широкий розвиток дистанційне навчання отримало в тих країнах, де для цього склалися відповідні передумови, а саме: добре розвинена телекомунікаційна інфраструктура, наявність великої території країни (де є чимало важкодоступних або віддалених від центру районів) і розвинена система традиційної освіти. Це перш за все такі країни, як США, Канада, Австралія і Великобританія. У цих країнах діють різні навчальні заклади та освітні телекомунікаційні мережі, що дозволяють всім бажаючим пройти курси дистанційного навчання.

Прогноз розвитку світового ринку дистанційного навчання показує, що така форма навчання впевнено входить в ХХІ столітті як найефективніша система навчання, підготовки і безперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня фахівців будь-якого профілю [1].

За оцінками компанії Gartner, загальноосвітній обсяг ринку дистанційного навчання буде постійно рости з року в рік, збільшуючись, таким чином, з 22 млрд дол. у 2000 р. до 45 млрд дол. в 2025 році. У той же час загальний обсяг ринку електронного навчання, що становив в 1995 році близько 19 млн дол., до 2025 року може вирости до 34 млрд дол. (збільшившись майже в 1800 разів).

У США дистанційне навчання іноземців приносить щорічно в казну країни понад 7 млрд дол. (близько 64% світового доходу від дистанційного навчання). Навіть у такій країні, як Австралія, «експорт» дистанційної освіти перетворився в досить прибуткову галузь (2 млрд дол. на рік), що стоїть на третьому місці за вкладом у валовий національний продукт після видобутку вугілля і туризму. 90% коледжів і університетів США в 2019 році пропонують дистанційні академічні курси [5].

Подолання географічних бар'єрів при дистанційній освіті особливо актуально для територіально протяжних країн, таких як Канада, США, Китай, Бразилія. Однак вибух популярності такого утворення в кінці минулого століття торкнувся і маленьких країн. Наприклад, Німеччина, де з будь-якої точки до найближчого університету не більш 50 км, стала одним з європейських лідерів в електронному навчанні. Це викликано тим, що почали працювати вже і інші фактори. Концепція «навчання протягом усього життя» породила попит на освіту з боку дорослих і віртуальними студентами стало величезне число людей з особливими запитами. Це ті, у кого немає часу, можливості, а часто і бажання сідати за парту: бізнесмени, службовці, військові, ув'язнені, інваліди, пенсіонери, вагітні жінки та інші.

Вважається, що зараз в світі приблизно п'ята частина всіх освітніх послуг надається через Інтернет. У США понад 80% шкіл і буквально всі вузи мають прямий доступ до

Інтернету. А за прогнозами American Educational Research Association, до 2025 року дві третини всієї світової освіти буде здійснюватися дистанційно [5].

У зв'язку з переходом навчання на віртуальні форми в США і Європі отримують досить широке поширення електронні книги і підручники. Всім студентам потрібна навчальна література та джерела для підготовки письмових робіт, тому електронна книга дозволяє здійснювати пошук або копіювати текст в редактор, що набагато зручніше звичайних книг і ксерокопій.

В Україні дистанційне навчання до сих пір не застосовується в широкому масштабі через низку причин, в основному через недостатній рівень розвитку засобів телекомунікації та пасивного ставлення вузів до такої системи навчання. Однак останнім часом ситуація почала різко змінюватися на краще. Розвиток системи дистанційної освіти нерозривно пов'язаний з інформатизацією навчальних закладів.

Розробка систем дистанційного навчання в повній мірі використовує можливості сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій, але справа ця тривала і дорога. На шляху розвитку дистанційного навчання в Україні існує велика кількість проблем. Рівень комп'ютерної грамотності в країні поки слабо розвинений. Це стосується як викладацького складу так і студентів. Не всі бажаючі отримати освіту мають у вільному розпорядженні комп'ютер, підключений до глобальної мережі, а також уявлення про те, як з цим комп'ютером користуватися не тільки на рівні користувача. Викладачі ж, в свою чергу, звикли до традиційних форм навчання і часто не вважають за необхідне витратити час на розробку технологій дистанційного викладання навчальних дисциплін [1].

Система розвивального дистанційного навчання включає в себе програми і курси різних рівнів: початкова освіта, середня освіта, середня професійна освіта, підготовчі курси, вища освіта, післядипломна освіта, додаткова освіта, професійні курси, курси соціальної спрямованості.

Якщо проблемам розвитку дистанційного навчання українські навчальні заклади будуть і надалі приділяти небагато уваги, то цю сферу освітньої діяльності найближчим часом можуть зайняти навчальні заклади закордонних країн, які давно і успішно використовують дистанційну форму навчання.

Розвиток дистанційної освіти в Україні дозволить не тільки забезпечити населенню нашої країни доступ до якісної освіти, а й дасть Україні можливість завоювати певне місце на світовому ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Дзюбенко А.А. Новые информационные технологии в образовании. М., 2000. – 33 с.
2. Леви П. Образование и обучение: новыетехнологии и коллективный разум. Перспективы. Т. XXVII. 1998. № 2. С. 77–95.
3. Панюкова С.В. Концепция реализации личностно ориентированного обучения при использовании информационных и коммуникационных технологий. М. : Изд-во ИОСО, 1998. – 120 с.
4. Сокольский М. В. Всё об Intranet и Internet. М. : Элиот, 1998. – 254 с.
5. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.osvita.alpha.biz .ua /distance /ukraine /vprov /](http://www.osvita.alpha.biz.ua /distance /ukraine /vprov /)

УДК 159.922.73:37.013(045)

Федорченко Світлана Володимирівна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗВО

Розглянуто специфіку дистанційної освіти у ВНЗ, психологічні особливості взаємодії учасників освітнього середовища, проаналізовані дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених з цих питань, висвітлені основні практичні рекомендації для успішної комунікативної взаємодії учасників освітнього процесу у дистанційному навчанні.

Ключові слова: асиміляція, дистанційна освіта, дистанційне навчання, інформаційно-освітнє середовище, фрустрація.

The specifics of distance education in higher education, psychological features of interaction of participants of educational environment, analyzes of researches of modern domestic and foreign scientists on these questions, the basic practical recommendations for successful communicative interaction of participants of educational process in distance learning are considered.

Keywords: assimilation, distance education, distance learning, information and educational environment, frustration.

Дистанційна освіта (ДО) – це не випадкове явище, а закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов. Вона швидко розповсюджується серед вітчизняних ВНЗ. Особливого значення ДО набула у період Пандемії COVID-19. Надзвичайний стан сприяв впровадженню дистанційного навчання (ДН) у всі заклади освіти, а всесвітній простір онлайн-навчання надав безмежні можливості для викладачів та слухачів.

Тому питання психологічних особливостей взаємодії учасників дистанційного навчання в освітньому середовищі ЗВО є доволі важливими та актуальними.

Метою дослідження є розкриття психологічних особливостей взаємодії учасників дистанційної форми навчання в освітньому процесі ЗВО.

Перехід у нову інформаційно-освітню площину вимагає нових вимог до всіх учасників освітнього процесу. Віртуальний освітній простір суб'єкта (слухача) відображає взаємозв'язок всіх сфер особистості: інтелектуальної, емоційної, ціннісно-смыслові, поведінкової та ін., а специфіка ДН впливає на такі психологічні аспекти функціонування людини, як мотиваційний, когнітивний, віковий, педагогічний, соціальний, клінічний, гендерний, психофізіологічний тощо [1, с. 40].

Існує багато визначень сутності ДО, які різняться підходами до її тлумачення. За нормативними документами, що стосуються її організації, вона визначається як індивідуалізований процес передання й засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, що створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 86].

Спілкування в освітньому середовищі (ОС) виступає як емоційна взаємодія між викладачем і слухачем, а також між самими слухачами. Саме тому зворотний зв'язок між слухачем і викладачем у системі ДН є абсолютним її атрибутом. Цей зв'язок повинен забезпечувати слухачу психологічний комфорт у процесі навчання, а викладачу – можливість краще пізнати індивідуально-психологічні можливості та потреби слухача [3, с. 40].

Особливу цінність у контексті дослідження цієї проблеми становлять праці багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, які розглядали педагогічну взаємодію учасників освітнього процесу, а саме: як педагогічне спілкування (О. Бодальов, В. Кан-Калик, І. Зимня, С. Кондратьєва та ін.); як істотну характеристику педагогічного процесу (В. Сластьонін), як діяльність, спрямовану на розвиток студента, становлення його особистісної позиції, підтримку проявів його самостійності (педагогіка підтримки О. Газман, Н. Михайлова, С. Юсфін); як прояв педагогічної творчості (О. Белкін, Є. Коротаєва, А. Кравченко, І. Демакової, М. Никандрова); як сукупність педагогічних ситуацій (А. Бойко, І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос та інші) та ін. Психолого-педагогічним проблемам спілкування за умов ДН присвячені роботи М. Старова, М. Чванова, О. Віслобокової, Ю. Тихомирова, А. Бабаєвої, О. Арестова [4, с. 59]. При такому широкому спектрі досліджень психолого-педагогічних складових в системі ДО, слід зазначити, що матеріалів, які всебічно розкривають саме поняття взаємодії учасників ДН з психологічних позицій, дуже мало, а належне психологічне обґрунтування ДО до тепер відсутнє.

Професійна діяльність викладачів в освітньому процесі має виняткову соціальну значущість. Однією з її особливостей є необхідність організації ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, що зумовлена потребами в спільній діяльності і включає в

себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини. Саме психічний контакт характеризує спілкування як двосторонню діяльність, яка передбачає не тільки взаємозв'язок і взаємодію для вирішення різних завдань, а й взаємний обмін емоціями, співпереживаннями, співчуттями і співрадістю. На жаль, освітній процес в системі ДО відбувається за умов опосередкованого спілкування, що безумовно погіршує якість засвоєння знань слухачів за рахунок порушення ідентичності, розвиток девіацій та специфічної психопатології, а процес взаємодії людини з глобальними інформаційними мережами впливає на її психіку.

При розгляді ДН як діяльності, опосередкованої комп'ютерними технологіями, треба відзначити, що вона характеризується низкою психологічних особливостей в порівнянні з традиційними формами навчання:

- сприйняття, осмислення і засвоєння матеріалу потребує різного часу в залежності від віку, статі, професії;
- асиміляція нових знань у структуру особистісних смислів (досвід керівників, зміна професійних установок);
- фрустрація освітніх потреб особистості (соціальна дезадаптованість та психологічна нестійкість в дискурсі сучасних реалій життя);
- образ «Я»-особистості характеризується менш позитивним ставленням до себе;
- фрагментарність і роздрібненість інформації призводить до збільшення когнітивного навантаження на її сприйняття;
- під час тривалої роботи на людину починає впливати «інформаційний шум».

Ефективність процесу навчання в системі ДО можлива тільки в тому випадку, якщо створені всі необхідні для цього умови. Одне з таких умов – психологічна підтримка слухачів, метою якої є створення сприятливого психологічного клімату (СПК) при проведенні ДН, надання допомоги слухачам у виробленні індивідуального стилю, орієнтованого на ефективне засвоєння знань у віртуальному середовищі [1, с. 41].

Формування СПК неможливо розглядати ізольовано від суб'єкт-суб'єктних відносин: «викладач-слухач», «слухач-слухач», «слухач-викладач». Спільна діяльність слухачів і викладача передбачає не тільки комунікативну, але й предметно-практичну взаємодію з колективом слухачів у цілому, або взаємодію з групами слухачів чи з окремими слухачами, що є складовою частиною колективу [5, с. 422].

Серед існуючих підходів психологічної підтримки слухачів, які сприятимуть створенню СПК в віртуальному просторі належать [1, с. 42]:

- вивчення психологічних умов успішного навчання (психологічних особливостей, властивостей, необхідних для ДН);
- на основі дослідження психологічних особливостей слухачів, які успішно навчаються в цій системі, створення психологічної моделі «ефективного слухача»; виділення його інтеграційних особистісних характеристик (показників розумового розвитку, особливостей модальності сприйняття інформації, характеристик темпераменту і особистісних якостей, професійно значущих і таких, що забезпечують успішне ДН);
- розробка методів дистанційної психологічної діагностики слухачів; створення блоків психодіагностичних методик;
- обґрунтування методичних засобів і форм навчання з точки зору психологічних особливостей взаємодії структури системи ДО «якої навчають»;
- психологічний аналіз методичних засобів навчання в системі ДО на предмет їх психологічної адекватності цілям і задачам, який призведе до необхідності розробки нових засобів ДН;
- створення методів і практичного психологічного інструментарію для вирішення проблеми ідентифікації слухачів при контрольному тестуванні у мережі Інтернет.

Таким чином, при впровадженні всіх вищевказаних підходів досягається позитивна міжособистісна взаємодія всіх учасників освітнього процесу, що сприяє підвищенню якості та успішності навчання, розвитку і формуванню нових, професійно-важливих умінь,

психолого-педагогічних знань і навичок. Проте ключова роль у формуванні СПК належить безпосередньо викладачу та включає в себе цілий комплекс заходів на всьому протязі навчання слухачів у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Лукашенко І.М., Луценко О.Л. Психологічні аспекти навчання у віртуальному середовищі [Електронний ресурс] І.М. Лукашенко, О.Л. Луценко // Вісник ХНУ. – Серія: «Психологія». – № 60. – 2016. – Харків. – С 40-43.
2. Застело А.О. Психологічні основи дистанційного навчання / Застело А.О. // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. – Психологія. – 2013. – Вип. 45 (2). – С. 85–94.
3. Малінко О. Психолого-педагогічні особливості дистанційної освіти [Електронний ресурс] Малінко О. – Освітній портал/Дистанційна освіта// Інформаційні статті щодо ДО. – 2002. № 6. – С. 38–45.
4. Гончар Олена. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в умовах дистанційної освіти [Електронний ресурс] Гончар Олена // Зб. наук. пр. – Ч. 1. – 2012. – Умань: ДПУ. – С. 58–65. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2012.189244>.
5. Карплюк С.О. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату в студентській академічній групі педагогічного ВНЗ // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Вип. 9. – К., – 2006. – С. 421–429.

УДК 378.17:796

**Фоменко Олена Валеріївна
Фоменко Валерій Харитонович**

ВОРКАУТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ РУХОВО-КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗВО

Розглядаються деякі особливості формування та розвитку рухово-координаційних здібностей студентів на позааудиторних заняттях з воркауту. Воркаут дуже сучасний та популярний вид спорту один з нетрадиційних видів гімнастики. У процесі освоєння техніки і методики навчання вправам з воркауту у студентів розвиваються життєво важливі фізичні здібності – сила, швидкість, гнучкість, витривалість, спритність та рухово-координаційні здібності.

Ключові слова: воркаут, студенти, позааудиторні заняття, заклади вищої освіти, рухово-координаційні здібності.

The article deals with some peculiarities of formation and development of students' motor-coordination abilities in non-classroom workout lessons. Workout is a very modern and popular sport, one of the non-traditional types of gymnastics. In the process of mastering the techniques and methods of teaching workout exercises, students develop vital physical abilities – strength, speed, flexibility, endurance, agility and motor-coordination abilities.

Keywords: workout, students, extracurricular activities, institutions of higher education, motor-coordination abilities.

Як відомо, основним завданням системи фізичного виховання є досягнення високого рівня фізичного виховання, починаючи з ЗДО, ЗЗСО та ЗВО. Це пояснюється тим, що фізичне виховання в навчальних закладах охоплює молодь. Фізична культура і спорт молоді людини виступають як засоби: соціального становлення, активного розвитку їх індивідуальних і професійно значущих якостей, виховання їх в дусі колективізму і взаємодопомоги, з почуттям відповідальності й гордості за свій колектив, країну та досягнення фізичної досконалості. Таким чином, перед молоддю ставиться завдання придати фізичному руху масовий характер, створити науково-обґрунтовану систему фізичного виховання.

За даними науково-методичної літератури (О. Колумбет, 2014; Т. Круцевич, 2005; Л. Сергієнко, 2009 та ін.) доведено, що у переважній більшості студентів зовсім немає зацікавленості до занять фізичною культурою та спортом, що свідчить про необхідність подальшого пошуку ефективних шляхів формування у неї активно-позитивного ставлення до занять з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб кожного студента. Тому заняття нетрадиційними видами гімнастики, в тому числі заняття воркаутом, можуть бути альтернативним шляхом вирішення проблеми здоров'я нації.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та виявити вплив методики спеціальних вправ воркауту на розвиток рухово-координаційних здібностей студентів ЗВО в процесі позааудиторних занять.

Для вирішення поставленої мети в роботі ставляться наступні завдання:

- 1) узагальнити теоретичні знання й практичний досвід з проблеми дослідження;
- 2) розглянути особливості організації позааудиторних занять з воркауту зі студентами ЗВО;
- 3) визначити вплив методики навчання воркауту на розвиток рухово-координаційних здібностей студентів.

Об'єкт дослідження – процес позааудиторних занять студентів закладів вищої освіти.

Предмет дослідження – використання методики спеціальних вправ з воркауту в процесі позааудиторних занять зі студентами закладів вищої освіти.

Методологічною основою роботи є сучасні методи наукового пізнання, застосування яких обумовлене змістом і метою поставлених завдань.

Координаційна структура любого руху, навіть простого, дуже складна, оскільки вона – результат сумісного пересування тіла і його ланок у просторі, яке відбувається за рахунок постійної зміни напруження м'язів. Разом з тим, ця структура представляє собою цілісне утворення нейродинамічної і біомеханічної структур, які дозволяють вирішувати механічну задачу переміщення тіла у просторі.

В управлінні довільними рухами приймають участь всі відділи ЦНС – від спинного мозку до вищих проєкцій рухової сенсорної системи. Складна ієрархія відношень між вищими і нижчими відділами ЦНС є основою рухової координації.

Сутність фізіологічної координації полягає в узгодженості рухових окремих органів і систем в цілісному руховому акті. Умовно можна виділити три види координації: нервову, м'язову і рухову.

1. *Нервова координація* – узгоджує усі нервові процеси, які забезпечують вирішення визначених рухових задач.

2. *М'язова координація* – забезпечує узгодження напруги і розслаблення м'язів, внаслідок чого створюються умови виконання рухів.

3. *Рухова координація* – забезпечує узгодження сполучення окремих ланок тіла у просторі і часі, яке відповідає руховій задачі, поточній ситуації і функціональному стану організму [6].

Початківцям які займаються воркаутом необхідно засвоїти:

- важливі робочі положення на снарядах в статиці та в умовах елементарних переміщень;
- елементи гімнастичного стилю (виконання вправ з прямими та зімкнутими ногами, з натягнутими вшпінками, з правильною поставою, тощо.);
- елементи пластики, руху, розвиваюче почуття ритму, навичок роботи з музичним супроводженням;
- оволодіння гнучкістю, силою, координацією рухів, здібністю до орієнтації в просторі та іншими якостями необхідними для придбання найпростіших навичок [5].

Таким чином, в роботі нами використовується методика спеціальних вправ з воркауту що включає вправи на гімнастичних снарядах (бруси, переклада), які окремо виконуються в упорах та висах, а також взаємодія з елементарними акробатичними вправами так і з стрибками не опорними та опорними, що дає можливість представляти воркаут як самостійний зв'язок зі складними класичними гімнастичними вправами.

Теорія, практика та методика оволодіння фізичними вправами воркауту успішно використовує їх як на позааудиторних заняттях, так і на заняттях фізичного виховання в цілях гармонійного фізичного і морального розвитку молоді [1,3].

У нашому дослідженні взяли участь студенти КЗ «ХГПА» ХОР Факультету фізичного виховання та мистецтв. Спочатку ми спостерігали за академічними групами на заняттях з дисципліни ТМ Гімнастика та позааудиторні заняття з воркауту, які відвідують студенти. Потім серед цих студентів були обрані 22 хлопці з однаковим віком та приблизно однаковим рівнем фізичної підготовки, які у подальшому прийматимуть участь в основному дослідженні. Одинадцять хлопців склали контрольну групу і інші одинадцять, експериментальну. В експериментальній групі займатимуться – хлопці за спеціальною методикою воркауту для розвитку рухово-координаційних здібностей, а в контрольній групі – хлопці, які займатимуться звичайною спотивною гімнастикою [2]. Студенти обох груп на початку і в кінці експерименту пройшли тестування, де було визначено рівень розвитку фізичних якостей хлопців, а саме рухово-координаційних здібностей [8].

У процесі експерименту було визначено позитивну динаміку експериментальної групи у визначенні рівня розвитку рухово-координаційних здібностей. Контрольна група показала теж добрий результат у розвитку фізичних якостей (сили, швидкості, гнучкості, спритності) але показник рівня розвитку рухово-координаційних здібностей був гірший, ніж в експериментальній групі [7].

Зробивши аналіз отриманих результатів можна стверджувати, що застосування методики спеціальних вправ з воркауту на позааудиторних заняттях зі студентами сприяло підвищенню показників фізичних якостей, а саме рухово-координаційних здібностей студентів.

Таким чином, розвиток фізичних якостей які включають в себе і рухово-координаційні здібності, можна цілеспрямовано розвивати і вдосконалювати, використовуючи різні методи нетрадиційної гімнастики – воркауту та враховувати фізичний розвиток, вікові та індивідуальні особливості студентів.

Список використаних джерел

1. Гімнастична термінологія : навч. посіб. / Ю.М. Салямі, І.А. Терещенко, С.П. Прокопюк, Т.М. Левчук. – К. : Олімп. л-ра, 2010. – 144 с.: іл.
2. Гімнастична термінологія : навч.-метод. посіб. / В.Х. Фоменко, О.М. Школа, О.В. Фоменко. – Харків : ФОП Бровін О.В., 2015. – 180 с.
3. Зінченко В.Б. Фітнес-технології у фізичному вихованні: навч. посіб. / В.Б. Зінченко, Ю.О. Усачов. – К. : НАУ, 2011. – 152 с.
4. Журавин М.Л. Гімнастика : учеб. для студ. выс. учеб. заведений / М.Л. Журавин, Н.К. Меньшиков. – Минск : Академия, 2002. – 436 с.
5. Колумбет О.М. Розвиток координаційних здібностей молоді : [монографія]. – К. : Освіта України, 2014. – 420 с.
6. Ровний А.С. Сенсорні механізми управління точнісними рухами людини.– Харків : ХаДІФК, 2001. – 220 с.
7. Сергієнко Л.П. Комплексне тестування рухових здібностей людини. Навчальний посібник / Л.П. Сергієнко. – Миколаїв : УДМТУ, 2001. – 360 с.
8. Сергієнко Л.П. Методи наукових досліджень у фізичній культурі : навчально-методичний комплекс / Л.П. Сергієнко. – Миколаїв, 2009. – 126 с.

УДК 658.1

Ходзицька Валентина Василівна

ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЙ: ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджено корпоративний досвід фінансового управління та наведено облікові підходи щодо звітності сталого розвитку корпоративних структур. Обґрунтовано, що звітність сталого розвитку забезпечує стійку конкурентоздатність корпоративних структур, і їх вплив завжди був предметом широких наукових досліджень. Наголошено, що

складання звітності зі сталого розвитку складає найбільшу частину операції фінансового менеджменту. Це пов'язано з великим числом елементів їх внутрішнього матеріально-ціннісного та фінансового складу, що вимагають індивідуалізації управління; високої динаміки трансформації інших цілевих результатів фінансової діяльності підприємства. Наголошено, що фактори, що ускладнюють процес поділяються на дві широкі категорії: суперечливі цілі в різних сегментах компанії та попередній характер як пропозиції, так і попиту.

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративні форми, фінансове управління, звітність зі сталого розвитку, управління капіталом, глобалізація фінансового сектора, інтеграція фінансових ринків, фінансова стійкість, платоспроможність.

The article examines the corporate experience of financial management and presents accounting approaches to reporting on the sustainable development of corporate structures. It is substantiated that sustainable development reporting ensures stable competitiveness of corporate structures, and their impact has always been the subject of extensive research. It is emphasized that reporting on sustainable development is the largest part of the financial management operation. This is due to the large number of elements of their internal material and financial composition, which require individualization of management; high dynamics of transformation of other target results of financial activity of the enterprise. It is emphasized that the factors that complicate the process fall into two broad categories: conflicting goals in different segments of the company and the preliminary nature of both supply and demand.

Key words: corporate governance, corporate forms, financial management, current assets, capital management, globalization of the financial sector, integration of financial markets, financial stability, solvency.

Нефінансова звітність / соціальна звітність / звітність зі сталого розвитку – це документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства. За визначенням Глобальної ініціативи зі звітності (GRI – Global Reporting Initiative) термін «звітність зі сталого розвитку» означає звітність, яка охоплює одночасно економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності організації.

Нефінансова звітність є інструментом соціальної відповідальності бізнесу (СВБ). У свою чергу, соціальна відповідальність бізнесу – це концепція, згідно з якою компанії добровільно інтегрують соціальні та екологічні аспекти у свою комерційну діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами (ЄС, 2001).

Отже, це фінансове звітування має застосовуватись у зв'язці зі системою управління соціальною відповідальністю компанії. Гарним прикладом для розуміння, де знаходиться нефінансова звітність у процесі управління СВБ, може слугувати модель управління соціальною відповідальністю іспанської телекомунікаційної компанії Telefonica. У цій моделі визначено п'ять етапів:

1. Внутрішня діагностика – самодіагностика усіх можливих нефінансових ризиків діяльності компанії.
2. Зовнішня діагностика – залучення груп впливу до аналізу.
3. Затвердження та впровадження проектів та програм.
4. Поступ – досягнення визначених віх у впровадженні проектів.
5. Комунікація.

Нефінансова звітність, точніше, звітування як процес, є складовою п'ятого та першого етапів.

Як і будь-який інший інструмент управління, нефінансова звітність повинна нести вигоди для компанії. Важливо розуміти, що вигоди від нефінансової звітності тісно пов'язані з вигодами від ведення бізнесу в соціально відповідальний спосіб та від бізнес-процесів, вибудованих навколо нефінансової звітності.

Під час підготовки звіту корпорація отримує можливість проаналізувати власну стратегію, провести об'єктивну оцінку нефінансових ризиків, залучити менеджерів, відповідальних за функціональні напрямки, до визначення ролі та оцінки впливу компанії на суспільство. За вмілого використання звітування здатне стати інструментом стратегічного планування діяльності компанії.

Для працівників компанії соціальна звітність є значним стимулом і доказом статусності роботи, роз'яснюючи соціальну вагу їхньої роботи. Звітність також допомагає компанії у розбудові іміджу відповідального роботодавця, зокрема серед молодих спеціалістів. Неурядові організації, бізнес-партнери, державні органи, споживачі певною мірою також формують своє ставлення до компанії з врахуванням наявності та змісту нефінансової звітності. Нефінансова звітність може опосередковано сприяти створенню партнерства. Наявність нефінансової звітності підвищує шанси компанії стати партнером значущих інституцій, зокрема міжнародних.

Наявність нефінансової звітності поряд із фінансовою дозволяє зацікавленим особам отримувати інформацію про соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії в комплексі з інформацією про економічні результати. Це дозволяє ефективно оцінювати ризики бізнесу (зокрема довгострокові), що стає важливим фактором оцінки діяльності компаній з боку акціонерів, інвесторів та кредиторів. Наявність нефінансової звітності за певних умов може дозволити збільшити капіталізацію компанії, зменшити вартість фінансового ресурсу або продовжити термін залучення фінансових ресурсів.

Наявність нефінансової звітності у компанії, зокрема з українським капіталом, є сигналом про її зрілість, що у багатьох випадках стає у нагоді під час виходу на ринки інших країн. Розробка та впровадження бізнес[процесу нефінансового звітування дозволяє компанії бути організаційно спроможною до роботи на ринках, де питання соціальної відповідальності бізнесу можуть мати більше значення, ніж в Україні. Зокрема в деяких країнах ЄС нефінансова звітність є обов'язковою (Франція, Данія та ін.), а групи впливу (неурядові організації, інвестори, ЗМІ) активно відслідковують нефінансові аспекти діяльності компаній. Також компанії, які звітують щодо нефінансових аспектів діяльності, отримують переваги під час процедур державних закупівель та/або впровадженні державних програм і проектів. А отже, для них нефінансова звітність є істотним фактором конкуренції.

Ефективна комунікація з бізнес-партнерами дозволяє компанії отримати репутаційні вигоди як прозорої і відкритої до співпраці через встановлення чітких вимог до контрагентів та відкритості щодо принципів своєї роботи. Міжнародні компанії все активніше виставляють вимоги щодо соціальних та екологічних аспектів діяльності своїх постачальників. Наявність нефінансової звітності дозволяє українським компаніям зберегти та розширити бізнес з транснаціональними компаніями та вийти на ринки.

Нефінансова звітність готується для діалогу із освіченою аудиторією, яка вимагає як позитивну, так і негативну інформацію про діяльність компанії. Готуючи звіт, компанія має бути готовою до вимог від груп впливу надати інформацію про негативні аспекти діяльності. Компанія повинна вміти сприймати конструктивну критику і ефективно впроваджувати зворотний зв'язок у систему ухвалення рішень.

Підготовка повноцінного звіту про соціальну відповідальність вимагає висококваліфікованих людських ресурсів, внутрішньокорпоративних систем (часом додаткових), налагодження нового бізнес-процесу всередині компанії тощо. Амбіції щодо підготовки нефінансового звіту мають відповідати можливостям компанії на даному етапі та рівню загального корпоративного розвитку. Використання спрощених форм нефінансової звітності може краще відповідати потребам і можливостям компанії на певному етапі. Кожна цифра та твердження у нефінансовій звітності мають відповідати дійсності. Неправдиві дані можуть бути виявлені та опинитись на шпальтах газет та у соціальних мережах. Це також може спричинити проблеми наступного разу, коли компанія готуватиме нефінансовий звіт, адже буде унеможливлена порівнювальність даних. Саме тому потрібно бути спроможним надавати та підтверджувати реальні дані.

Оприлюднений звіт назавжди стає надбанням громадськості, його неможливо видалити, приховати або позбутися. Після першого нефінансового звіту в певний момент буде другий, третій та наступні. Фахівці зможуть порівнювати дані та робити висновки у динаміці, і у даному випадку – не лише про фінансові показники діяльності. Роль нефінансової звітності у цьому аспекті аналогічна ролі фінансової звітності, яка вже стала звичною для українських компаній. Рівень усвідомлення ризиків, пов'язаних із нефінансовою звітністю, безпосередньо впливає на формат звітності та її період. Ризики звітності не повинні ставати непереборною перешкодою для початку процесу звітування. Власне як і для бізнесу загалом, вміння вправно управляти ризиками є основою успіху

Як і у випадку фінансової звітності, зручність використання інформації вимагає її зведення в окрему публікацію – нефінансовий звіт. Інформація про проекти та програми у сфері соціальної відповідальності бізнесу може бути розміщеною на веб сторінці компанії, але лише окремий звіт дозволяє споживати таку інформацію у зведеному вигляді, зіставляти інформацію з іншими компаніями та аналізувати внутрішню динаміку.

Таким чином, нефінансова звітність конкретної компанії може бути підготовлена та подана у різних форматах:

- Звіту про прогрес реалізації принципів Глобального договору (GDP – Communication Progress).
- Звіту зі сталого розвитку, підготовленого за вимогами системи GRI (Глобальної ініціативи зі звітності).
- Окремого соціального звіту за показниками, які самостійно визначаються компанією. Останнім часом у світі також точиться дискусія про так звану інтегровану звітність, яка об'єднуватиме як фінансову, так і нефінансову звітність. Кожна компанія визначає формат звітності відповідно до власних потреб та етапу розвитку моделі СВБ.

Список використаних джерел

1. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN> (viewed at 27.02.2019).
2. Communication from the European Commission. Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information) (2017/C215/01). URL: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01)&from=EN) (viewed at 27.02.2019)
3. The Ten Principles of the UN Global Compact: United Nations Global Compact. URL: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>(viewed at 27.02.2019)
4. Guiding principles on business and human rights. URL: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf(viewed at 27.02.2019)
5. OECD Guidelines for Multinational Enterprises. URL: <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf>(viewed at 27.02.2019)
6. International Organization for Standardization URL: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>(viewed at 27.02.2019)

УДК 657

Черненко Ксенія Володимирівна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ COVID-19

Суспільство, в якому ми живемо, є інформаційним. Інформатизація суспільства вимагає інформатизації всіх ланок економіки і особливо це стосується інформатизації освіти відповідно до зростаючих вимог щодо якості і кількості висококваліфікованих фахівців.

Ключові слова: електронна освіта, дистанційна форма навчання, дистанційне навчання.

The society in which we live is informational. Informatization of society requires informatization of all parts of the economy and especially for the informatization of education in accordance with the growing requirements for quality and quantity of highly qualified professionals.

Key words: e-education, distance learning, distance learning.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 «Про запобігання поширенню на території України корона вірусу COVID-19», розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 12 березня 2020 року № 231/5-20 «Про забезпечення виконання постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211», наказів Міністерства освіти і науки України від 12 березня 2020 року № 392 «Про забезпечення виконання профілактичних та протиепідемічних заходів» та від 16.03.2020 року № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19», листа Міністерства освіти і науки № 1/9-154 від 11 березня 2020 року, наказів відділу освіти Костянтинівської райдержадміністрації від 12 березня 2020 року № 119 «Про призупинення освітнього процесу» та від 17 березня 2020 року № 136 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню корона вірусу COVID-19 в закладах освіти району», через загрозу поширення коронавірусу з метою організації та проведення занять, а також забезпечення неперервності навчального процесу в період карантину закладам освіти рекомендується проводити заняття в режимі дистанційної підтримки освітнього процесу.

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає (викладачів, визначних постатей у певних галузях науки, політиків), до тих, хто навчається (студентів чи слухачів). Застосовується під час підготовки як у середніх загальноосвітніх школах і ЗВО, так і в бізнес-школах. Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультаційний супровід у процесі дослідницької діяльності. Дає змогу навчатися на відстані, за допомогою диспутів експертів із кількох країн, за відсутності викладача. Основну роль у здійсненні дистанційного навчання відіграють сучасні інформаційні технології [1].

Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників.

Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей [2].

Використання дистанційної форми навчання надає можливість полегшити шлях опанування потрібним навчальним матеріалом за умови дотримання низки загально дидактичних принципів, які певною мірою модифікувалися у відповідності до сучасних умов [3, с. 100]:

- принцип креативності у пізнавальній діяльності;
- принцип відповідності фундаментальності навчання пізнавальним потребам особи, яка навчається;
- принцип вільного вибору інформації, яка отримується шляхом визначеної діяльності;

- принцип індивідуальної навчальної траєкторії студента;
- принцип ідентифікації; принцип інтерактивності;
- принцип педагогічної доцільності застосування засобів інформаційних технологій.

Сьогодні дистанційне навчання набуло великої популярності через можливість самовдосконалюватися у будь-який час. Це модно, оскільки сучасні гаджети змушують людину мислити та діяти по-новому, відповідаючи потребами інформаційного суспільства та використовуючи його можливості.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання (дата звернення 19.05.2020).
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: наказ МОН України від 25.04.2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення 19.05.2020).
3. Демида Б., Сагайдак С., Копил І. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Комп'ютерні науки та інформаційні технології». 2011. № 694. С. 98–107.

УДК 378.147.157

Шевцова Ольга Олегівна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У роботі розглядаються питання сучасної дистанційної освіти. Необхідність вищих навчальних закладів проводити профорієнтаційну роботу з випускниками десятих та одинадцятих класів та різні методи для цього.

Ключові слова: *дистанційна освіта, online-освіта, модулі MOOR*

The issues of modern distance education are considered in the work. The need for higher education institutions to conduct career guidance work with graduates of tenth and eleventh grades and various methods for this.

Keywords: *distance learning, online learning, MOOR module.*

В останні роки конкуренція на освітньому ринку серед вищих навчальних закладів значно виросла. На ринку освітніх послуг у сфері вищої освіти наразі присутня велика кількість не тільки ВИШів України, алей й Європейських та світових навчальних закладів, які з кожним роком стають все доступніші для українських абітурієнтів. Це обумовлено деякими причинами, а саме: зниження кількості абітурієнтів; високими вимогами до вищих навчальних закладів (ВНЗ) з боку держави; зниження кількості фінансових коштів в бюджеті України, які виділяються на ВНЗ; введення нових правил прийому абітурієнтів; абітурієнти мають широку можливість вибору ВНЗ на території країни та й за її межами. Але найбільша проблема, на нашу думку, те що велика кількість талановитих абітурієнтів, з високими показниками навчання приймають рішення про навчання за кордоном.

Тому ВНЗ повинні проводити справжню роботу з абітурієнтами в прагненні залучення не тільки їх великої кількості, а їх якісної частки ерудованих та підготовлених учнів до навчання. Відповідно, прийняття участі у заходах, організованих кафедрами, дає можливість абітурієнтам розкрити свій творчий потенціал, підвищує рівень їх зацікавленості процесом навчання і сприяє формуванню іміджу навчального закладу з високим рівнем якості послуг. З іншого боку, різноманітні навчальні і позанавчальні заходи є самостійним джерелом поширення інформації про університет серед потенційних абітурієнтів[1, с. 31].

Робота с учнями 9–11 класів на протязі їх навчання в школі за допомогою новітніх освітніх технологій це велика можливість залучення великої кількості абітурієнтів, а головне пошук талановитих майбутніх студентів.

Одним з видів новітніх освітніх технологій є різноманітні форми дистанційної освіти, які можуть реалізовуватися на базі вищих навчальних закладів. Учасники цього освітнього простору можуть бути як студенти так і залучені майбутні абітурієнти для участі в особливих дистанційних програмах.

Вивченням питання дистанційної освіти в останні роки займалися різноманітні вітчизняні та зарубіжні вчені. Можна виділити основних з них: Р. Шевчук, Л. Полякова, Н. Тіхомірова, В. Тіхоміров, Т. Кронівець, И. Айноутдинова, А. Благовещенская та багато інших.

Дистанційні освітні форми мають велику різноманітність. Дуже часто в одному змістовному контексті використовують такі форми як: online-освіта, e-learning, web-based learning, computer-assisted learning, електронна освіта, електронні онлайн курси. Різноманітність всіх цих термінів тільки наголошує на величчї можливостей отримання людиною навчальної інформації за допомогою формату віртуальної реальності та інтерактивних web-орієнтованих технологій та інструментів. Яку б назву не мали освітні технології, які якимось чином пов'язані з інтернет технологіями, на нашу думку саме електронні онлайн курси є одним з самих ефективних та зручних методів дистанційної освіти для майбутніх абітурієнтів українських вишів.

Головна їх особливість, що вино можуть знайти зручний компроміс для додаткового навчання людини. Будь-який online-курс це навчальний курс з великою кількістю різноманітних інтерактивних учасників з використанням технологій електронної освіти з відкритим доступом до глобальної сітки Інтернет [2]. З урахуванням значної кількості варіантів та засобів надання навчального контенту та інструментів, online-курси можна віднести до формату електронного дистанційного навчання.

З урахування стрімкого розвитку глобальної мережі інтернет майбутнє online-курсів має дуже велику перспективу. Аналізуючи останні п'ятнадцять років можна побачити стрімкий розвиток всіх інтернет мереж, а з ним і дистанційної освіти загалом. У 2005 році прийшов час колаборативного-web (Web 2.0), коли з'явилися проекти та сервіси, які активно розвивалися та вдосконалювалися перш за все активними користувачами: блоги, чати, соціальні мережі та багато іншого. Інтернет став засобом та місцем активної комунікації [3]. Далі, в 2015 році розпочався семантичний (інтелектуальний) Web (Web 3.0), що ознаменувало перехід від сайтоцентричної до юзероцентричної моделі мережі з багатою кількістю online-сервісів, засобів заповнення, редагування, пошуку та відображення будь-якого контенту, який може об'єднуватися за тематикою, зверненнями та значенням. Існують прогнози, що до 2015 року з'явиться smart-web (Web 4.0), який буде повністю адаптований до користувача, буде повністю підлаштовуватись під його темп роботи чи навчання, організовувати персональні віртуальні середовища, маршрути та профілі (Smart Education) [4].

На сьогоднішній день коли кажуть про online-курси, зазвичай мають на увазі так звані масові відкриті online-курси, чи англійською MOOCs, які ЮНЕСКО відніс до тридцяти найбільш перспективних тенденцій та драйверів в розвитку електронної освіти до 2028 року [5]. Концепцію MOOCs дуже складно охарактеризувати в жатій формі з урахуванням достатньо складної теорії коннективізму, яка знаходиться в її основі, та цілого ряду варіантів та походження самого слова, наприклад, Stooc, xMOOCs, SPOC, BOOC, DOCC, LOOC, MOOR, MOUC і так далі [6]. Не зважаючи на значне сходження всі ці online-курси працюють на різні навчальні потреби. На нашу думку необхідно конкретизувати деякі види online-курсів, та вибрати які найбільшим чином підходять для впровадження в університети для роботи з абітурієнтами.

MOOC (massive open online course) – це найбільш розповсюджений формат online-освіти, появу якого зв'язують з необхідністю упорядкування важливого на початку 2000-х цілого масиву різноманітних мережевих курсів [3]. Значний прорив відбувся в 2012 році завдяки об'єднанню ідеї Масачусетського технічного інституту та Гарвардського університету, які ініціювали створення новітньої платформи edX для подальшого розвитку MOOC. Вони змогли залучити значну кількість партнерів з різних точок планети та зробити

доступну кожному в будь-якій точці планети, при умові підключення до мережі інтернет, online-платформу для навчання у вигляді відкритого доступу для проходження курсу повністю безкоштовно. Звичайно з роками цей процес набрав комерційний характер.

Аналізуючи перші літери аббревіатури МООС можна зробити висновки, що це масовий процес в якому приймає участь значна кількість учасників, в деяких випадках кількість учасників може перевищувати десятки чи сотні, чи навіть тисячі осіб. Це повинен бути відкритий ліцензований матеріал, який дозволяє законно та відкрито переглядати та використовувати в онлайн режимі матеріали курсу. Остання літера вказує на характер організації, що це саме курс, у якого є чітка тематика, термін тривалості та частота вивчення матеріалу.

Різноманіття різних варіантів online-курсів під системою МООС дає можливість вибору підходящого варіанту для роботи вищих навчальних закладів з потенційними абітурієнтами, що дасть змогу значною мірою допомогти майбутнім абітурієнтам в виборі спеціальності та вищого навчального закладу.

Основною задачею на першому етапі є детальний вибір варіанту системи. Серед таких, як Стоос, xMOOC, SPOC, VOOC, DOCC, LOOC, MOOR, MOUC. Кожен варіант має свою специфіка та відрізняється один від одного.

На нашу думку в цілях проведення специфічної профорієнтаційної компанії для майбутніх абітурієнтів найкращим варіантом є система «Massive Open Online Research» (MOOR), яка відноситься до нових програм та нової технічної концепції, завдяки якій вищі навчальні заклади України можуть створювати нову концепцію високоякісних задач «відкритої роботи» спрямованих на абітурієнта, яка може знаходитися у будь-якому місці, за рахунок використання Інтернету в якості основи на якій працює система MOOR.

Система MOOR має можливість змінити систему освіти загалом, тому що завдяки ній будь-яка людина, навіть з найвіддаленіших куточків планети, де традиційна вища освіта є важкодоступною та навіть неможливою, зможе отримати необхідні знання. МООС це нова модель навчання, яка пропонує нові перспективи освіти з відкритим доступом. Вона дозволяє молоді з різним територіальним місцезнаходження працювати разом практичним чином і завдяки цьому у кожного є можливість покращити результати свого навчання, знайти однодумців та відкрити для себе нові знання.

Відкрита робота характеризується як дискретна, яка заснована на можливому подальшому навчанні за обраною тематикою, яка зв'язана вже з сформованими науковими інтересами або з новітніми науковими розробками які пропонуються користувачам в модульному форматі для залучення та допомоги в розвитку знань.

Завдяки такому дослідницькому досвіду MOOR прагне надати високоцінні можливості для доступу до різноманітних проектів і зосередити на культивуванні нових відносин між професорсько-викладацьким складом, студентами та майбутніми абітурієнтами ВУЗа за допомогою таких дослідницьких завдань та спільної роботи.

Саме ця робота допоможе на ранньому етапі залучити до спільної діяльності людей які можуть принести щось нове в дослідження, чи абітурієнтів які в майбутньому можуть стати студентами університету, який безперечно зацікавлений у обізнаних людях які мають сформовані наукові інтереси.

Ще однією перевагою модулі MOOR є так зване «масове наставництво». Ця система є перевагою для використання в ВУЗах для залучення талановитих абітурієнтів саме тим, що це «наставництво» відбувається не тільки в тандемі двох людей, але й коли наставником виступає одна людина, а учнями можуть бути сто чи тисяча чи навіть більше людей. Менторські відносини можуть бути рівноправними, наприклад між студентом та абітурієнтами, чи як експерт та новачок, наприклад як між науковцем та абітурієнтом.

Таким чином, беручи до уваги головну мету MOOR – побудувати масштабовану модель, в якій будь-який дослідник може створювати доступні для цифрових досліджень завдання відкритого дослідження, та може підтримувати чи бути підтриманим

наставництвом, на нашу думку створення такої моделі на базі Вищих навчальних закладів України допоможе значним чином залучити зацікавлених абітурієнтів у певному виді знань.

Список використаних джерел

1. Литовченко І.Л., Жарська І.О. Сучасні методи просування спеціальності «Маркетинг». EUROPEANCOOPERATION. 2017. Вип. 8(27). С. 29–43.
2. Bonk, C.J., Lee, M.M., Reeves, T.C. & Reynolds, T.H. (eds.) (2015). The MOOC sandopeneducation around the World. Routledge, Taylor&FrancisGroup, 340 p.
3. Hollands, F.M. &Tirthali, D. (2014). MOOCs: Expectationsand Reality: Full Report. Centerfor Benefit-Cost Studiesof Education: Columbia University, 211 p.
4. Jansen, D. &Schuwer, R. (2015). Institutional MOOC strategiesin Europe. Statusreport-basedon a mappingsurveyconductedin 2014, EADTU, 37 p
5. Ainoutdinova, I. & Blagoveshchenskaya, A. (2017). Thepotentialof Massive Open Online Courses (MOOCs) forreviva lof distance educationin Russia. ICERI2017 Proceedings (16th–18th November 2017), Seville, Spain, pp. 8335–8344.
6. Naert, F. (2015). MOOCs, SPOCs, DOC Csandotherbugs / Frank Naert / Positionpapers for European cooperationon MOOCs, EADTU, pp. 64–74

УДК 796

Школа Олена Миколаївна

**ОЗДОРОВЧІ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ЗА ДОПОМОГОЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Розглядаються механізми навчання здобувачів вищої освіти за допомогою оздоровчих технологій фітнесу в умовах дистанційної освіти у вищій школі, проаналізовані дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених з цього питання, висвітлені основні практичні рекомендації для підвищення якості освіти у дистанційному навчанні.

Ключові слова: *дистанційне навчання, технології, фітнес, здоров'я студентів.*

The mechanisms of training higher education students with the help of fitness technologies in the conditions of distance education in higher education are considered, the researches of modern domestic and foreign scientists on this issue are analyzed, the basic practical recommendations for improving the quality of distance education are highlighted.

Keywords: *distance learning, technology, fitness, student health.*

Входження національної вищої школи до європейського науково-освітнього простору є складним та багатогранним завданням, що потребує, зокрема компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, які набувають все більшої популярності як нове розуміння сутності освітнього процесу [1].

В умовах сьогодення в сучасному суспільстві відмічається все зростаюча напруга діяльності та життя людини. При збільшенні ролі праці в умовах зниження фізичної активності, однією із важливіших проблем є збереження та укріплення здоров'я нації. Ця проблема може знайти своє рішення на заняттях із фізичного виховання в закладах освіти, самостійних заняттях та у використанні масових форм оздоровчої фізичної культури, до занять якою в останній час відмічається зростання інтересу молоді [2, 4].

У зв'язку із цим виникла велика кількість технологій оздоровлення та підвищення фізичних можливостей людини. При цьому ситуація ускладнюється тільки з використанням дистанційного навчання, яке до сих пір не було на першому місці. Тому в цьому навчальному році було не зручним для використання деяким викладачам та здобувачам освіти.

Однією з найбільш цікавих рухових систем, внаслідок своєї доступності та емоційності, є оздоровчий фітнес. Основною задачею оздоровчого фітнесу є покращення функціонального та фізичного станів організму. Рішення цієї задачі неможливо без

наукового обґрунтованих методів контролю за станом здоров'я, знання закономірностей та конкретизації фізіологічних ефектів систематичних занять та без урахування індивідуальних особливостей кожного, хто тренується. Популярність оздоровчого фітнесу об'єктивно відображає ситуацію реформування сфери фізичного виховання в умовах конкуренції, ініціативи та ринкової економіки. У цій ситуації оздоровчий фітнес є дієвим засобом профілактики найбільш поширених у наш час хвороб – ішемічної хвороби серця, гіпертонії, атеросклерозу, порушень постави та опорно-рухового апарату, депресії та психічних хвороб.

Систематичне використання раціональних фізичних навантажень істотно покращує функції всіх систем організму, підвищує адаптацію організму до несприятливих факторів зовнішнього середовища [3, с. 6–8]. Через обмеженість у часі в процесі проведення академічних занять з фізичного виховання кожному здобувачу вищої освіти для вдосконалення свого фізичного стану необхідно включити в режим праці та відпочинку обов'язкові індивідуальні, самостійні заняття, які стануть частиною загального освітнього процесу. Не виняток процесу навчання фітнес-вправам оздоровчої спрямованості й в умовах дистанційної освіти.

Мета статті – надання методичної допомоги здобувачам вищої освіти та викладачам фізичного виховання в організації та проведенні самостійних занять оздоровчого напрямку за допомогою фітнес-технологій в умовах дистанційного навчання.

Діджиталізація освіти сьогодні є головним трендом розвитку освітніх систем майже в усіх країнах світу й охоплює всі рівні – від початкової освіти до магістрів і докторів наук [5]. Але на сучасному етапі навчання в умовах дистанційного навчання, зокрема при застосуванні фітнес-технологій, ми зіткнулися з рядом певних незручностей й суперечностей. Разом з цим було виділено негативні й позитивні моменти при використанні такої освіти.

1. Гаджети – суцільне зло. Це одне з найпоширеніших кліше серед старшого покоління. Чомусь прийнято вважати, що молодь більше нічим не цікавиться. Це не так. Треба просто своєчасно та правильно заохотити її, показати, який цікавий світ навкруги, дати їй можливість спробувати себе в тих чи інших заняттях. Якщо планшет стане інструментом освітнього процесу, цікавість до нього як до розваги значно зменшиться. А от процес навчання значно полегшиться. Тут потрібен баланс та правильне позиціонування. Різноманітний ілюстративний матеріал, мультимедійні й інтерактивні моделі виводять процес навчання на якісно новий рівень. Викладачу простіше пояснювати навчальний матеріал з наочними прикладами, швидше й оцінювати з тестовими технологіями.

2. Діджитал-методики – для розваг, а не для навчання. Діджиталізація в освіті – процес неминучий і розвивається дуже швидко. Це органічні зміни, покликані адаптувати навчальну програму до потреб сучасної молоді. Вони, міленіали, активні, допитливі та спостерігають, як розвивається світ довкола, отже, їм просто нецікаво сприймати інформацію на слух. А зараз діти мають можливість навчатися з інтерактивними дошками, дивитись яскраві презентації та відеолекції. Сьогодні це явище в закладах освіти вибіркоче, але маємо надію на розвиток освітніх програм та технічного забезпечення закладів освіти.

3. Гаджети – це надто дорого. Звичайно, постає питання матеріальної цінності. Адже спочатку треба придбати телефон, згодом – планшет, потім – ноутбук. Треба розцінювати це як інвестицію в майбутнє. Адже, купуючи ноутбук, будьте впевнені, що в закладі освіти це маст-хев №1. Він знадобиться для семінарських, лабораторних, домашніх робіт, для рефератів і реєсюрчу за вузькими темами. Тобто це річ, яка ще мінімум років п'ять буде в користуванні. Отже, придбати гаджет – зробити внесок у розвиток молоді. Та щоб він «дожив» до університету, варто вибирати його розумно, з огляду на характеристики. Важливо, щоб обрана модель ноутбука не застаріла, щойно на ринок вийде її наступна версія.

4. Інтернет – це небезпека для здобувача освіти. До всього треба підходити з розумом. Сучасні можливості стають все більш адаптованими для користування підлітками. Існує безліч програм, за допомогою яких можна контролювати та обмежувати ресурси. А сперечатись із тим, що інтернет – це бібліотека в будь-якій точці світу, немає сенсу.

Маючи лептоп або планшет із виходом в мережу, молодь зможе виконати завдання будь-де. Не проблема, адже дослідження теми можна зробити за комп'ютером.

5. Старше покоління викладачів не зможе адаптуватися. Старше покоління дуже консервативно ставиться до будь-яких змін, а тим більше до введення техніки в освітній процес. Це давно не так. Викладач – це людина, яка має заохотити здобувача освіти отримувати нові знання. А сьогодні для цього потрібні цифрові технології. До того ж багато комп'ютерних програм спрощують життя й викладачів. Онлайн-журнали, тестування, чати – усе це економія часу та людських ресурсів.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку країни значно підвищуються вимоги до рівня підготовки фахівців певної галузі, які повинні володіти запасом теоретичних знань, практичних навичок, в тому числі володіти знаннями з використання дистанційної освіти, орієнтуватися у складній ситуації, бути готовими приймати нестандартні рішення. Отже, сучасна дистанційна освіта справді дає більше можливостей. Головне – правильний підхід до використання фітнес-технологій в умовах такого навчання. Тоді цифрова техніка стане для здобувачів освіти розумним і корисним другом в майбутньому сучасному навчанні. До сучасного освітнього закладу вже приходять молодь, яка швидко орієнтується в інформаційному, динамічному, емоційно-напруженому середовищі, а інформаційні технології, зокрема й фітнес-технології, стають потужним багатофункціональним засобом навчання. Тим самим можна сказати, що виживає не сильніший і не розумніший, а той, хто реагує на зміни, що відбуваються.

Список використаних джерел

1. Положення про дистанційне навчання // Наказ МОН України № 466 від 25.04.2013 р. (із змінами згідно з наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) // https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/
2. Shkola O. at all. Formation of value orientations in youth during physical training / O. Shkola at all // International Journal of Applied Exercise Physiology. – Vol. 8. – № 3.1. – 2019. – P. 264–272.
3. Shkola O. at all. Influencia de las tecnologías de acondicionamiento físico en el desarrollo de las cualidades físicas de los jóvenes estudiantes / O. Shkola at all // Revista Dilemas contemporáneos: Educación, Política y Valores. – Año: VII Número: Edición Especial Artículo no. : 49, October, 2019.
4. Shkola O. at all. Fitness technologies in the system of physical quality development by young students / O. Shkola at all // Journal of Physical Education and Sport. – Vol. 20 (1), Art 19. – 2020. – P. 142–149.
5. Shkola O. at all. Health-saving competencies in physical education of students Wiadomości Lekarskie / O. Shkola at all // Wydawnictwo ALUNA. – T. LXXIII, 2020. – № 1. – P. 145–151.
6. Shkola O. at all. Checking of the methodical system efficiency of fitness technologies application in students' physical education / O. Shkola // Wiadomości Lekarskie. Wydawnictwo ALUNA. – T. LXXIII, 2020. – № 73(2). – P. 332–341.
7. Shkola O. at all. Professional development of future physical culture teachers during studying at higher educational institutions / O. Shkola at all // International Journal of Applied Exercise Physiology. – Vol. 9. – №. 5. – 2020. – P. 44–55.

УДК 796

Школа Олена Миколаївна

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ХОРЕОГРАФІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний фахівець з фізичного виховання і хореографії повинен не ординарно мислити, професійно вирішувати завдання не тільки у вузько специфічній діяльності, яка в більшості випадків пов'язана з педагогічною роботою, але й в організаційній та управлінській

діяльностях. В статті проаналізовано можливості застосування ІКТ в професійній діяльності студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Було визначено, що включення ІКТ в професійну діяльність майбутніми викладачами фізичного виховання і хореографії надає можливість розвинути їхні вміння та навички репрезентації якісного фахівця та пов'язані з формуванням особистісно-професійної готовності. Використання ІКТ є засобом розвитку спеціальних вмінь майбутніх фахівців з фізичного виховання і хореографії.

Ключові слова: формування, готовність, викладач, фізичне виховання, хореографія, інформаційно-комунікаційні технології.

A modern specialist in physical education and choreography should not think in an ordinary way, solve problems professionally not only in a narrowly specific activity, which in most cases is associated with pedagogical work, but also in organizational and managerial activities. The article analyzes the possibilities of using ICT in the professional activities of students majoring in 017 «Physical Culture and Sports». It was determined that the inclusion of ICT in the professional activities of future teachers of physical education and choreography provides an opportunity to develop their skills and abilities to represent a quality specialist and associated with the formation of personal and professional readiness. The use of ICT is a means of developing the special skills of future specialists in physical education and choreography.

Keywords: formation, readiness, teacher, physical education, choreography, information and communication technologies.

Зростаюча конкуренція на сучасному ринку спортивно-оздоровчих послуг в Україні підвищує вимоги до професійної підготовки викладачів фізичного виховання і хореографії як представників різних професій. Сучасний фахівець з фізичної культури і спорту чи фахівець з хореографії повинен неординарно мислити, професійно вирішувати завдання не тільки у вузько специфічній діяльності, яка в більшості випадків пов'язана з педагогічною роботою, але й в організаційній та управлінській діяльності. Аналіз літератури [2, 3, 4] засвідчив, що в теорії та практиці професійної освіти відбувається подальше поглиблення й розширення розуміння сутності понять «професійна підготовка» «інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)».

Особливої актуальності набуває проблема формування професійної підготовки для здобувачів вищої освіти даних професій, пов'язаних з освітньою кваліфікацією бакалавра та магістра з фізичної культури спорту, тренера-викладача з фітнесу, хореографа тощо [1].

Мета дослідження – проаналізувати можливості професійної діяльності студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» у контексті формування готовності до застосування ІКТ в професійній діяльності.

Професійна діяльність фахівців з фізичного виховання і хореографії вимагає високого ступеня розвитку у суб'єктів праці спеціальних здібностей з метою виконання професійних функцій з вмінням використовувати різні інноваційні технології. Невміння проектувати адекватні способи навчання в контексті професійних навичок та вмінь значно знижує ефективність виконання професійних функцій.

Формування готовності майбутнього викладача фізичного виховання і хореографії до застосування ІКТ в професійній діяльності – складний і тривалий процес, який слід починати з початкових курсів професійного навчання в закладі вищої освіти. Для цього освітній процес має орієнтуватися на такі пріоритети: розвиток професійного мислення студентів, їхніх комунікативних та організаційних умінь, адекватної професійної самооцінки, підвищеної соціальної відповідальності за професійні дії; включення в професійне спілкування та командну роботу: формування умінь і навичок з використанням інноваційних технологій навчання [2].

Підготовка фахівців професій, пов'язаних з необхідністю впливу на значну кількість людей, потребує обізнаності у механізмах застосовувати ІКТ в професійній діяльності. Успішне формування готовності майбутнього викладача фізичного виховання і хореографії

до застосування ІКТ в професійній діяльності можливе за умови створення в освітньому процесі спеціальних умов, зокрема, залучення студентів до професійної діяльності з використанням інтернет-сайтів та блогів.

Професійну діяльність з ІКТ студентів ми характеризуємо як професійний тренінг, що припускає створення нового продукту – проекту, у ході якого відбувається придбання, аналіз, осмислення, переосмислення досвіду роботи. Професійна діяльність з використанням ІКТ дозволяє студентам через самостійну постановку й вирішення проблемної професійної ситуації:

- переосмислити первинний досвід професійної діяльності;
- засвоїти цінності майбутньої професії;
- розвинути навички рефлексії в ході планування, реалізації, оцінки проекту;
- розвинути особистісно-професійні якості.

Метод проектів, як педагогічна система, містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів та передбачає навчання здобувачів вищої освіти вирішенню ситуацій різного рівня складності із реальної професійної діяльності. Система дій викладача та студентів при роботі над проектом з використанням ІКТ включає основні шість етапів.

Цільовий етап передбачає: визначення предмету дослідження; формування мотивації професійної дії; визначення цілей освітнього проекту.

Аналітичний етап включає: аналіз проблеми; визначення джерел інформації; формулювання завдань; розподіл ролей у команді.

Дослідний етап передбачає: складання плану дій кожним членом команди; збір та аналіз інформації, її узагальнення; висування загальної ідеї.

Конструкторський етап має такі складові: конструювання самого проекту; аналіз виконаного завдання та рівня досягнень команди.

Презентаційний етап – презентація проекту перед іншими студентами та викладачами.

Оціночний етап включає оцінювання результатів навчального проекту, особливостей процесу його реалізації.

Відповідно до предметно-змістової спрямованості на І–ІІ курсах навчання доцільні моно проекти з первинним навчанням застосування ІКТ, на старших курсах – міждисциплінарні проекти, що передбачають інтеграцію знань із декількох дисциплін із застосуванням мережі інтернет.

ІКТ в професійній діяльності надає можливість розвинути майбутнім викладачам фізичного виховання і хореографії вміння та навички репрезентації своєї професії, пов'язані з формуванням готовності до застосування ІКТ в професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Школа О.М. Теорія та методика навчання: аеробіка: навч. посіб. / О.М. Школа, І.М. Журавльова. – Харків : ФОП Бровін О.В., 2014. – 265 с.
2. Zhamardiy V. Tecnologías modernas de fitness en la educación física de los estudiantes / V. Zhamardiy, O. Shkola, S. Bezpaliy, B. Kalynovskyi, O. Vasylenko, I. Ivanochko, K. Prontenko // Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. – 2019. – Vol. 7.
3. Zhamardiy V. Influencia de las tecnologías de acondicionamiento físico en el desarrollo de las cualidades físicas de los jóvenes estudiantes / V. Zhamardiy, O. Shkola, V. Ulianova, O. Bilostotska, I. Okhrimenko, S. Okhrimenko, I. Bloshchynskyi // Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. – 2019. – Vol. 7.
4. Prysiazhniuk S. Formation of health preserving competence of students of higher educational institutions of information technologies specialties / S. Prysiazhniuk, D. Oleniev, A. Tiazhyina, M. Popov, M. Hunchenko, Y. Parczevskyy, I. Bloshchynskyi // International Journal of Applied Exercise Physiology. – 2019. – Vol. 8(3.1). – P. 283–292.

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

Висвітлено загострення проблем здоров'язбереження при змішаному навчанні як синтетичній формі одержання вищої освіти. Підкреслено соціальну пріоритетність підтримання культури здоров'я в навчальному процесі. Наведено пропозиції щодо здоров'язбереження при постійній інтенсифікації дистанційних технологій.

Ключові слова: змішане навчання, дистанційні технології, культура здоров'я, здоров'язбереження.

The exacerbation of health savings problems in blended learning as a synthetic form of higher education is shown. The social priority of maintaining a culture of health in the educational process is emphasized. Provides suggestions for health savings with the ongoing intensification of distance technologies.

Keywords: blended learning, distance technologies, health culture, healthsavings.

У складних українських реаліях упровадження змішаної форми навчання має на меті надання повноцінних освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за визначеними освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів. Змішане навчання передбачає педагогічно гармонійне поєднання традиційних очних та альтернативних дистанційних методів навчання [1].

Студентство є особливо активною частиною суспільства, що визначає майбутній потенціал країни. Проблеми здоров'язбереження даної молодіжної верстви населення стають усе більш актуальними [1–3]. Анатомо-фізіологічні, вікові та гендерні особливості, ускладнені індивідуальним розмаїттям їх проявів, зумовлюють підвищену чутливість студентського організму як до позитивних, так і негативних факторів природного і соціального середовища, зокрема, освітньої системи вищої школи. Якість підготовки спеціаліста вищої ланки характеризується як набутою фаховою компетенцією, так і сформованим способом життя, що включає сучасну культуру здоров'я [1–3].

У жорстких умовах університетського навчання студент знає великих розумових і психоемоційних навантажень. Необхідність швидкої обробки великого обсягу різноманітних даних із застосуванням значних ресурсів пам'яті і напруженням уваги породжує перевантаження, які нерідко провокують виникнення різних захворювань. Упровадження змішаного навчання повинно сприяти подоланню здоров'явитратного характеру освітнього процесу неухильним дотриманням наступних педагогічних підходів [1]: приведення у відповідність навчальних методик і технологій зниженим функціональним можливостям сучасних студентів з їхнім «кліповим» мисленням і нерозвинутою пам'яттю на фоні постійної гіподинамії; недопущення порушень фізіологічних і гігієнічних вимог при спробах інтенсифікації навчальних заходів; забезпечення системності у формуванні культури здоров'я; розвиток потреби в самоконтролі стану здоров'я при регулюванні навантажень.

У рамках змішаного навчання допускається його поєднання з трудовою діяльністю. У молодіжному віці спостерігаються досить великі функціональні можливості для активної праці по 10–12 годин на добу, але їх ощадна реалізація потребує чіткого дотримання режиму сну, харчування, рухової активності та відпочинку [3].

Суттєвою проблемою при переході до змішаної форми є необхідність збереження виховної компоненти в умовах прояву в молодіжному середовищі негативних явищ, викликаних перевантаженістю навчальних програм, невлаштованістю побуту і дозвілля, відсутністю розвинених механізмів релаксації, поширенням шкідливих звичок. Її ігнорування гальмує фізичний і психічний розвиток та знижує працездатність і креативність [1].

Спостерігається протиріччя між спробами оптимізувати діяльність вишу на базі застосування інформаційно-комунікаційних і дистанційних технологій та необхідністю

збереження здоров'я. Недопустимі намагання економії матеріальних і фінансових ресурсів при змішаному навчанні за рахунок здоров'язберігаючих механізмів, оскільки це загострює проблеми культури здоров'я та відкриває шлях до поширення серед учасників освітнього процесу різних хворобливих відхилень [3]. Застосування здоров'язберігаючих технологій передбачає гнучку сукупність організаційних, педагогічних, психологічних і медичних впливів, спрямованих на захист і зміцнення здоров'я, формування ціннісного ставлення до нього [1].

Фундаментом змішаного навчання слугує комп'ютеризоване робоче місце (КРМ) як викладача, так і студента, що характеризується комбінованою дією широкого комплексу факторів фізико-хімічної та біологічної природи. Зовнішній контроль дотримання санітарно-гігієнічних норм користування КРМ законодавчо не регламентується, що загрожує появою непоправних психіко-фізіологічних трансформацій: швидка стомлюваність з переходом до зтяжненого стану апатії та загальної слабкості; головні болі, ослаблення уваги та пам'яті; збої функціонування деяких органів; нервові та психічні розлади; ослаблення імунної та інших систем; злоякісні пухлини та інші негаразди [1, 3]. Специфічним викликом є формування комп'ютерної залежності, до якої схильна досить велика кількість користувачів [3].

На даний час спостерігається недостатній рівень знань студентів з норм і правил безпечного користування комп'ютерним обладнанням, що нерідко доповнюється їх свідомим ігноруванням [2, 3]. Спільні зусилля викладачів, технічного персоналу й адміністрації сприятимуть виявленню несприятливих факторів, що впливають на стан здоров'я, та прийняттю невідкладних жорстких деталізованих заходів для їхнього усунення з метою досягнення професійної безпеки та забезпечення охорони здоров'я при змішаному навчанні.

У межах університетського навчально-виробничого простору можна прийняти ефективні архітектурно-будівельні та організаційні рішення для зменшення негативного впливу електронних засобів. Хоча це вимагає значних фінансових витрат, проте спонукає до конструктивних і виважених дій з реалізації відповідних заходів у житлових та інших приміщеннях, де також можливе створення стаціонарних і мобільних КРМ, адже шкоду для здоров'я становлять не тільки стаціонарні, але й портативні пристрої [2, 3].

Здоров'язберігаюче використання дистанційних технологій передбачає створення відповідної матеріально-технічної бази і організаційно-педагогічних передумов щодо формування цілісної культури здоров'я викладачів і студентів. Чинна в Україні нормативно-правова база з комп'ютерної безпеки перебуває на сучасному рівні. Проте у викладачів та адміністрації недостатньо сформоване уявлення щодо здоров'язберігаючих технологій у змішаному навчанні. Існує необхідність широкого обговорення питань здоров'язбереження, їх інтеграція зі змістом навчальних дисциплін, моніторингу дотримання санітарно-гігієнічних норм і якості технічних засобів, педагогічно грамотного використання програмних ресурсів та чергування роботи з електронною технікою і з іншими формами надання навчальної інформації, організація відновлювальних пауз та періодів релаксації для створення атмосфери комфортного співробітництва та підтримки суб'єктів навчального процесу [1].

В умовах зростання громадської свідомості важливим ресурсом виступає студентський колектив, формою участі якого є створення при студентських радах спеціальних комісій, що спрямовують свою діяльність на активну та доступну роз'яснювальну роботу на груповому та індивідуальному рівнях, на розвиток фізичної культури та спорту, поліпшення умов побуту і відпочинку.

Проблеми здоров'язбереження при змішаному навчанні, внутрішня структура якого постійно дрейфує до зростання ролі дистанційної компоненти, є суттєво динамічними і визначаються розвитком електронної техніки та технологій, санітарно-гігієнічних досліджень і педагогічної науки.

Список використаних джерел

1. Якунін А.В. Проблеми здоров'язбереження при повномасштабному дистанційному навчанні / А.В. Якунін // Здоров'язбережувальні технології закладу освіти в умовах сучасних

I Всеукраїнська науково-практична конференція 16 червня 2020 року

освітніх змін : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., (м. Тернопіль, 06–07 червня 2019 р.) [ред. кол. : В. Черняк (відп. ред.) та ін.]; Тернопільський ОКІППО. – Тернопіль : Вид. центр ТОКІППО, 2019 – С. 95–100.

2. Лопатина Р.Ф. Здоровье студентов вуза как актуальная социальная проблема / Р.Ф. Лопатина, Н.А. Лопатин // Вестник Казанского гос. ун-та культуры и искусств. – Казань, 2017. – № 1. – С. 135–140.

3. Меерманова И.Б. Состояние здоров'я студентов, обучающихся в высших учебных заведениях / И.Б. Меерманова, Ш.С. Койгельдинова, С.А. Ибраев // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2017. – № 2–2. – С. 193–197.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Авласенко-Канарович Оксана Олегівна, магістр, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, м. Одеса

Алексєєва Ганна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ Запорізької області

Андрос Мирослав Євгенійович, старший викладач кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ

Аніщенко Олена Валеріївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ

Баришнікова Віра Вячеславівна, кандидат економічних наук, доцент, Одеський національний морський університет, м. Одеса

Безносок Олександр Олексійович, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, м. Кременець Тернопільської області

Бешок Тетяна Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної освіти ім. Тараса Шевченка, м. Кременець Тернопільської області

Бойко Ірина Володимирівна, аспірантка кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ Донецької області

Брославська Галина Михайлівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри математики та фізики Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків

Бугайов Олександр Євгенович, кандидат технічних наук, доцент, кафедри базових і спеціальних дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету, м. Київ

Волярська Олена Станіславівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри базових і спеціальних дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету, м. Київ

Гайович Галина Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри інновацій, інформаційної діяльності в освіті та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ

Горбатюк Лариса Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ Запорізької області

Гордієнко Лариса Петрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

Горохова Людмила Петрівна, доктор економічних наук, професор, директор Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес освіти, м. Київ

Гращенко Ірина Семенівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, Національний авіаційний університет, м. Київ

Данілова Ельвіра Ігорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, Національний авіаційний університет, м. Київ

Дем'янюк Олексій Степанович, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Демченко Олена Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

- Жихарєва Влада Вікторівна**, докор економічних наук, професор, Одеський національний морський університет, м. Одеса
- Завербний Андрій Степанович**, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів
- Заслужена Алла Андріївна**, кандидат пед. наук, доцент кафедри інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти, Національний авіаційний університет, м. Київ
- Зубіашвілі Ірина Костянтинівна**, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Інституту психології імені Костюка НАПН України, м. Київ
- Іванченко Надія Олександрівна**, кандидат економічних наук, доцент завідувач кафедри економічної кібернетики Національного авіаційного університету, м. Київ
- Казанська Олена Олександрівна**, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету, м. Київ
- Калабухова Світлана Вікторівна**, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДЗВО «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ
- Карімов Геннадій Іванович**, кандидат економічних наук, доцент, доцент Дніпровського державного технічного університету, м. Дніпро
- Карімов Іван Кабіденович**, кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри Дніпровського державного технічного університету, м. Дніпро
- Касьян Сергій Петрович**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України м. Київ
- Кваша Олена Юріївна**, викладач Кіровоградського економіко-технічного інституту ім.Р.Ельворті, м. Кропивницький
- Квашук Дмитро Михайлович**, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики Національного авіаційного університету, м. Київ
- Кільченко Алла Віленівна**, науковий співробітник Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ
- Коваль Юрій Веніамінович**, доцент, старший науковий співробітник, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
- Кондратова Людмила Григорівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ
- Конрад Тетяна Ігорівна**, асистент кафедри інженерії програмного забезпечення, Національний авіаційний університет, м. Київ
- Коршикова Рената Сергіївна**, кандидат економічних наук, доцент ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ
- Котис Наталія Володимирівна**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу Тернопільського національного економічного університету, м. Тернопіль
- Кравченко Наталя Володимирівна**, кандидат фізико-математичних наук, доцент Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ Запорізької області
- Крушинська Алла Вікторівна**, старший викладач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький
- Крушинський Сергій Антонович**, кандидат юридичних наук, декан юридичного факультету, доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький
- Кульбач Лариса Михайлівна**, директор КЗО «Спеціалізована школа № 134 гуманістичного навчання та виховання» Дніпровської міської ради, м. Дніпро

- Лахтіонова Людмила Анатоліївна**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти Начально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету, м. Київ
- Ляхоцька Лариса Леонідівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України м. Київ
- Максютенко Ірина Євгеніївна**, кандидат економічних наук, freelancer, м. Київ
- Матюк Людмила Василівна**, викладач вищої категорії Любешівський технічний коледж Луцького НТУ, смт. Любешів Волинської області
- Мехович Сергій Анатолійович**, доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Віце-президент Асоціації «Вчені за інноваційний розвиток України», м. Харків
- Мисник Марина Олександрівна**, студентка I курсу магістратури, Факультет психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ
- Мінакова Світлана Михайлівна**, доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», академік транспортної академії України, м. Харків
- Момот Руслана Сергіївна**, студентка спеціальності «Професійна освіта», Центрально-український державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький
- Муранова Наталія Петрівна**, доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету, м. Київ
- Озеран Алла Володимирівна**, доктор економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ
- Остапчук Світлана Володимирівна**, заступник директора з навчально-виховної роботи Петропавлівсько-Борщагівської загальноосвітньої школи I–III ступенів, с. Петропавлівська Борщагівка Київської області
- Петрова Анастасія Вячеславівна**, аспірант, Одеський національний морський університет, м. Одеса
- Подскребко Олександр Сергійович**, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики Факультету економіки та бізнес-адміністрування Національного авіаційного університету, м. Київ
- Покудіна Лариса Степанівна**, кандидат педагогічних наук, вчитель математики, Навчально-виховний комплекс № 2, м. Хмельницький
- Попазова Марія Іванівна**, викладач, Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну, м. Київ
- Попов Петро Аркадійович**, кандидат фізико-математичних наук, доцент, Коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету, м. Київ
- Приходько Оксана Юріївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри базових і спеціальних дисциплін Навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій Національного авіаційного університету, м. Київ
- Пуляк Ольга Василівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький
- Романюк Наталія Миколаївна**, викладач кафедри інновацій, інформаційної діяльності в освіті та навчання за міжнародними проєктами Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ
- Руднєва Марина Григорівна**, кандидат географічних наук, старший викладач кафедри міжнародного туризму та країнознавства Національного авіаційного університету, м. Київ

Скібіцька Ліана Іванівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

Скібіцький Олександр Миколайович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри методології науки та міжнародної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

Соколов Геннадій Євгенович, кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри авіаційних радіоелектронних комплексів Національного авіаційного університету, м. Київ

Сороко Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, докторант, завідувачка відділу технологій відкритого навчального середовища Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ

Струк Жанна Миколаївна, викладач, Любешівський технічний коледж Луцького НТУ, смт. Любешів Волинської області

Терещенко Людмила Анатоліївна, викладачка, Коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету, м. Київ

Титарчук Майя Володимирівна, аспірантка Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків

Ткаченко Віталій Анатолійович, науковий співробітник Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ

Тодавчич Наталія Вікторівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, Петропавлівсько-Борщагівська загальноосвітня школа I–III ступенів, с. Петропавлівська Борщагівка Київської області

Федорченко Світлана Володимирівна, викладач кафедри інформаційних і комунікативних технологій бізнес освіти, Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій Національний авіаційний університет, м. Київ

Фоменко Валерій Харитонович, кандидат біологічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків

Фоменко Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків

Ходзицька Валентина Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ

Черненко Ксенія Володимирівна, кандидат економічних наук, Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

Шевцова Ольга Олегівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційних та комунікативних технологій бізнес освіти, Національний авіаційний університет, м. Київ

Школа Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків

Якунін Анатолій Вікторович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри вищої математики Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків